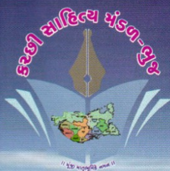

કચ્છી સાહિત્ય મંડળ પ્રકાશિત અવતરણ પેલો-૧

વાણીજી વતર

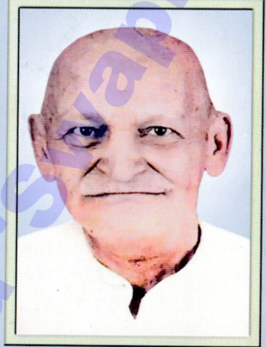
પ્રધાન સંપાદક : લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન'

સહ સંપાદક : યાજ્ઞવલ્ક્ય જોશી 'દ્વિજ'

અર્પણ

शतेषु जायते सुरः सहस्रेषु च पंडित ।
वक्ता दशसहस्रेष दाता भवति वा न वा ।।

સ્વ.ભાનુશાલી મોંઘીબાઇ વેલજી ગોરી
(બેરાચીયા, તા. અબડાસા)
(ઉ.વર્ષ-૪૮)
(સ્વધામ ગમન : ૨૭/૧૧/૧૯૯૨)

સ્વ.ભાનુશાલી વેલજી અરજણ ગોરી
(બેરાચીયા, તા. અબડાસા)
(ઉ.વર્ષ-૭૨)
(સ્વધામ ગમન :૨૬/૯/૨૦૧૧)

:: આત્મજ ::

ભાનુશાલી જગદીશભાઇ વેલજી ગોરી (પુત્ર)
ભાનુશાલી અ.સૌ. મીનાબહેન જગદીશભાઇ ગોરી (પુત્રવધૂ)
કુ. જિનીશા જગદીશભાઇ (પૌત્રી)
કુ. જીનલ જગદીશભાઇ (પૌત્રી)
કુ. પ્રિયા જગદીશભાઇ (પૌત્રી)
ચિં. મીત જગદેશભાઇ (પૌત્ર)
એવમ્ સ્વ. વેલજી અરજણ ગોરી પરિવાર

(કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ પ્રકાશિત)

'વાણીજી વત-'

अरसिकेषु कवित्व निवेदनम् । शिरसि मा लिख,मा लिख,मा लिख ।।

'હે..! વિધાતા, સંવેદના વિગરજે જડ માડૂએંવટ સંવેદનાજ્યું ગ઼ાલિયું કરેજો દુર્ભાગ્યિ મૂંજે કિપારતેં મં લિખજ, મં લિખજ, મં લિખજ.'

:: પ્રકાશક ::

કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ
૩૩-શ્રી વાલરામ એપાર્ટમેન્ટ,જ્યુબિલી ગ્રાઉન્ડ
ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧
ગ઼ાલબોલ-૮૩ ૨૦ ૩૧ ૩૭ ૩૧/૮૧ ૪૧ ૭૭ ૭૫ ૯૦

'VANIJEE VATAR'

(Editing By kachchhi Literature)

Editor : Limda Lalji Velji (લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન')

Publication : 2018

Edtion : 1st.

Copy : 500

ISBN : 978-93-5311-477-0

Published by : Limda Lalji Velji (લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન')
Plote No: 41, Block No: 33,
Shree Valram Apartment, Jubilee Ground,
Bhuj Kachchh-370 001
સંપર્ક : 832 031 3731, 814 177 7590
E - Mail: laljimevada33@gmail.com

Language : Kachchhi

Price : Rs. 250/-

Page : 288

Author : Limda Lalji Velji

Type Setting : Lalji Mevada 'Swapna'

Inprint : Bhuj
Shree Hari offset
(02832) 226007

E - Mail: ksmandalbhuj@gmail.com

|| શ્રી ||

卐 શ્રી કોંકણ-ગોવા ભાનુશાલી મિત્ર મંડળ, કોલ્હાપુર 卐

દિપ્તિ ગ્રીન વ્યુ એપાર્ટમેન્ટ, રો હાઉસ નં.-૯,૧૦,૧૧,૧૨. ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર,
ન્યુ પેલેસ રોડ, મહાવીર કૉલેજની પાછળ, કોલ્હાપુર-૪૧૬ ૦૦૩.
(રજી. નં. મહારાષ્ટ્ર-૧૨૧૬૭, કોલ્હાપુર)

|| શ્રી ||

સંદર્ભ ક્ર............... તારીખ. ૦૮/૦૪/૨૦૧૮

શ્રી કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ

પ્રમુખશ્રી.........
કચ્છી ભાષાના સર્જકોની કૃતિઓનું સંપાદિત પુસ્તક

ભાનુશાલી શ્રી મોંઘીબાઇ વેલજીભાઇ ગોરીની પુણ્ય સ્મૃતિમાં છપાવીને પ્રસિધ્ધ કરો છો.

અને આપણી કચ્છી સંસ્કૃતિનું જતન તેમજ કચ્છી ભાષાનો પ્રસાર પ્રચાર કરો છો
એનો આનંદ અને ગર્વ છે.

આ પુસ્તકને અમારા મંડળ તરફથી લાખ લાખ શુભેચ્છા..
તથા લેખક/કવિઓને શુભેચ્છા.....

લી.
શ્રી કોંકણ-ગોવા ભાનુશાલી મિત્ર મંડળ (કોલ્હાપુર)
વતી....પ્રમુખ...

ભાનુશાલી રમેશ કાનજી નંદા
(ચીપલુન)ના જય ઓધવરામ

ભેરપેજી ગ઼ાલ

'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'-ભુજ.

ઇનજે પાઇચેજી ગ઼ાલ કરીયાં ત! ઘણેં સર્જક ધોસ્તારેંજો ચેજો હો ક, કચ્છી સાહિત્ય જે પ્રસાર પ્રચારલા પાં પ કિતેક ભેરા થીયું. જેંસેં પાંજે વિચારેંજો આદાન પ્રદાન થીએ, તીં કચ્છી સાહિત્ય સર્જનજે વુડ઼ંધે વેંણમેં પ ગતિ અચે. નેં ઇન બાને મિલોં પણ ખરા. ઇં ચોગાનુચોગ આચોજન કરેલા માત્ર પંજ-સત જેંણા ભેરા થ્યાસીં. નેં મિણીકે ઍડ઼ી હોંશ થિઇ ક, ચર્ચા વિચારણા પોય 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'જી સ્થાપના થિઇ વિઇ.

જેંમેં ઍડ઼ો નિકી કરેમેં આચો ક, હર મેંણેંજે બે નેં ચોથે બુધવારજો મિલણું, નેં તેંમેં *કચ્છીસાહિત્યિક કૃતિયું રજૂ કેંણીયું. *જેંમેં કોચ પ હોદ્દો નં રખણું, નેં ભંડોળ પ ભેરો નં કેંણું. હા..સભ્ય ફી જા સોં (૧૦૦) રૂપિયા રખણાં. નેં કોચ પ હિકડ઼ી વ્યક્તિ ઇનજી જવાબદારી સંભારે. જેંજે ભારજો ભાગ મૂતેં આચો. ઇં તા. ૩૧-૦૧-૨૦૧૮જો મંડળજી સ્થાપના થિઇ જેંજી પેંલી બેઠક તા.૧૪-૦૨-૨૦૧૮જો હોટલ વિરામમેં મિલઇ.

ઘણેં રાજીપેજી ગ઼ાલ ઇ આચ ક, પ્રિન્ટ મીડિયા નેં ઇલેક્ટ્રોનિક મીડિયાજે માધ્યમસેં ઘણેં હિન મંડળજી ગ઼ાલકે વધાચ ગિ઼ડ઼ોં નેં ધારે કનાં અસાંકે સલારી સફળતા મિલઇ.

હિન ગ઼ાલજી ખબર જૅર જગદીશભાઇ ગોરી (ભાનુશાલી) કે પિઇ તૅર ઇની પિંઢજી ઇચ્છા વ્યક્ત કંધે અજાવ રાજીપો વતાચોં, નેં ચ્યોં જ હી મિડ઼ે કૃતિએંકે ઐં પુસ્તક સ્વરૂપ ડ્યો, તીં કચ્છી ભાષામેં સર્જન કરીંધલ કચ્છ નેં બૃહદ કચ્છમેં વસંધલ સર્જકજી કૃતિકે પ હિન પુસ્તકમેં સ્થાન ડ્યોં. નેં પાં આષાઢી બીજ (૨૦૧૮) કચ્છી નચેં વરેંજો વિમોચન કંધાસીં.

ઇં હિન કાર્યજા શ્રીગણેશ થ્યા. જેંજે ફલસ્વરૂપ 'વાણીજી વતર' પુસ્તકજો અવતરણ થ્યો.

હિન મંડળજી બેઠકમેં નામાકિંત સર્જક પ પિંઢજો મોભો મોભતેં રખી હારોહાર વિઠા વેંતા, નેં પિંઢજ્યું કૃતિયું રજૂ કરીચેંતા.

'વાણીજી વતર' સંપાદનજો કમ ધારે કનાં ઘણેં સલારો થિઇનેં સામેં આચો, સંપાદનજો કમ મૂરમેં ત બૉરો અગરો નેં લિગ઼રો હોચતો, પ અસાંકે હી મિડ઼ે કમ આં મિણી ભાએંજી હીંચારીસેં સૉખો થિઇનેં લગ઼ો.

કચ્છમિત્રમેં હિન પુસ્તકલા કૃતિયું હલાચજો નોંતરો ડિનુંનેં મિણી સર્જક ભાએં વેરાસર કૃતિયું પ પુજાચોં.

સંપાદનજે કમમેં કિઇ કૃતિ ગિ઼નણી, નેં કિઇ કૃતિકે મંઢે વારણી ઇ હમેશાં સંપાદકકે વડી મુંજ રિઇ આચ. પ મૂકે સે નં નડ઼ઇ. હા..કિતરેંક સાહિત્યકારેં વટ કૃતિએંજી ઓગરાણી પ કિઇ. ત કિતરેંક હલાચોં નેં કિતરેંક નં પ હલાચોં, જેંજો ભારોભાર અપસોસ પ આચ.

કૃતિએંજી ક્રમમેં ગોઠવણી નેં પુસ્તકકે કચ્છીયત ભર્યો નાં ડીંણું ઇ વડી સમસ્યા હુઇ. જેંકે જગદીશભાઇજી ઉપસ્થિતિમેં શ્રી 'શબાબ' સાહેબ નેં ડો. કાન્તિભાઇ ગોર સાહેબ પિંઢજી ફર્જ સમજી **'વાણીજી વતર'** જેંડ઼ે નાં જો સૂચન કર્યોં. જેંજો સંપાદક આભારી આય.

હિન કમમેં રાત-ડીં જાગ઼ી ભને તિતરો સરળ ભનાયજી કોશિશ કિઇ આય. પુસ્તકમેં સંપાદિત કૃતિએંજે લેખકેં વટ નમ્ર ગુજારીશ આય ક; હિનમેં અઞા કીં પ સુધારા-વધારા લગ઼ેં ત ઐં મૂંકે જરૂર સૂચન કજા.

'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'જી પ્રવૃત્તિમેં હેંડ઼ા અઞા બ્યા પુસ્તક અચીંધા તેંર આંજા સૂચન મૂંકે કમ અચીંધા.

હિન પુસ્તકમેં બ વિભાગ ઐં, હિકડ઼ો પદ્ય નેં બ્યો ગદ્ય. પદ્ય વિભાગમેં ૪૫ કૃતિએંજો સમાવેશ કરેમેં આયો આય, તીં ગદ્ય વિભાગમેં ૫૦ કૃતિએંજો સમાવેશ કરેમેં આયો આય. જેંમેં વાર્તા, ટુંકી વાર્તા, નિબંધ, લેખ, ચરિત્ર નિબંધ, નાટક ઇં મિડ઼ે થિઇનેં ૯૫ સર્જકેં 'વાણીજી વતર' કે ગૌરવ ડિનોં અયોં જેંજો અજાવ આનંદ આય.

હિન પુસ્તકમેં જિત જિત જરૂર પિઇ આય તિત તિત કચ્છી દ્વેશ્ય શબ્દજો અર્થ ઉન શબ્દજે ઉત થીંધલ ભાવકે ધ્યાન રખી નીચેં ડિનું આય.

હરેક સર્જકકે ઉનજી કૃતિ પ્રૂફ રીડિંગલા કો નં કો માધ્યમસેં હલાઇ આય. છતાં પ કિત ભુલચુક રિઇ વિઇ વે, ત ઐં વડો ધિલ રખી માફ કજા.

હિન કાર્યજી ખબર જેંર 'કોંકણ-ગોવા ભાનુશાલી મિત્ર મંડળકે પિઇ તેંર ઇની રાજીપો વ્યક્ત કંધો પત્ર હલાયોં. જુકો હિન પુસ્તકમેં સામેલ આય. પણ ! ઇન પત્રસેં અસીં ભારી પોરસાણાસીં જેંજો બેંહદ રાજીપો આય.

અનુક્રમણિકામેં હરેક કૃતિજી મૂલવણી કંધી ટૂંકી નોંધ યાજ્ઞવલ્ક્ય જોશી 'દ્વિજ' લિખ્યોં અયોં, જેંજી અસીં ખાસ નોંધ ગ઼િનોંતા.

લાયપાય...હેંડ઼ે જશનામી કમજો ખરો જશ જગદીશભાઇ ગોરી કે વિઞેતો. જેંજી આર્થિક નેં હાર્દિક ભાવનાસેં હી મનઠાર કમ થિઇ સગ઼યો આય.

-નેં ઇતરા જ જશનામી ઊ ઐં, જિની ધોસ્તારેં હિન પુસ્તકલા સંકલનનું કરે સંપાદન તેં, તીં અજ઼ તેં, ભેઠ બધીનેં ભેરા ઉભા ઐં, ઇની મિણી કે હિન પ્રકાશનજો જશ ડીંધે આંઉં મૂંજો રાજીપો વ્યક્ત કરીયાંતો.
નેં ઇતરો જરૂર ચોંધોસેં ક;
'જિનીં તિની નં થીએં હી કીરત સંધા કમ,
રાણું રત તડેં નિકરે જડેં ચીરાજે ચમ'.

સંપાદક
લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન'

॥ આ પુસ્તકમાં કચ્છી ભાષાની જોડણી વિશે ॥

૧.) તત્સમ શબ્દોની જોડણી તે મુજબ જ છે.
દા.ત. ભાષા, ક્રિયાપદ, સંસ્કૃત, સંસ્કૃતિ, પ્રાકૃત, અભિમાન, શરીર, અર્થ, પ્રદાન, વેદ, સ્વરૂપ, નિત્યક્રમ, કીર્તિ, સંતોષ, કક્ષા, પ્રયાસ, પ્રવાહી, દેવ, બક્ષિસ.. વગેરે..

૦૨.) અપભ્રંશ શબ્દોમાં આવતા **દ, ષ, શ, ળ**, જે ગુજરાતી શબ્દો સાથે સંબંધ ધરાવે છે તેવા શબ્દોની જોડણી તે પ્રમાણે છે. દા.ત. દૂધ, દરગુજર, વેદ, દાવ, શરૂઆત, પાછળ, શાહુકાર, વિશેષ, કાળ વગેરે...

૦૩.) મૂળ કચ્છી દેશ્ય શબ્દોમાં **'દ'** ની જગ્યાએ **'ડ'** સ્વીકાર્યું છે. અને **શ, ષ,** ની જગ્યાએ **'સ'** સ્વીકાર્યું છે, તેમજ **'ળ'** માટે **'ડ઼'** પ્રયોજેલું છે. દા.ત. ડાડા. ડાડી. હિકડ઼ો. અચડ઼ો. ઍડ઼ો....વગેરે..

૦૪.) વિવૃત ઉચ્ચાર ઊંધી માત્રા કરી બતાવેલું છે. દા.ત. **'એ'** (સંવૃત), **'ઍ'** (વિવૃત) એવી જ રીતે **'ઓ'** સંવૃત, **'ઑ'** વિવૃત સમજવું.

૦૫.) વિવૃત અને અનુસ્વારવાળા બંન્ને શબ્દ સ્વરૂપ સ્વીકાર્યા છે.
દા.ત. બેંણી-બૅણી, મેંમાણ-મૅમાણ, રોંણું-રૉણું, વેંણી-વૅણી, તોંચં-તૉચં.

૦૬.) ગુજરાતી જોડણી સાથે સંબંધ ધરાવતા સંવૃત, વિવૃત બંન્ને સ્વીકાર્યા છે. દા.ત. કોમ-કૉમ, સોરઠો-સૉરઠો, ટેમ-ટૅમ, મોત-મૉત, સોબત-સૉબત.

૦૭.) ગુજરાતીમાં બોલાતા લઘુ **'ઈ'** અને **'ઉ'** કચ્છી ભાષામાં અતિ લઘુ બોલાતા હોઇ અહીં એવા કોમળ ઉચ્ચાર માટે (ગુજરાતીમાં બોલાતા) 'ઈ' અને 'ઉ કોમળ સમજવા બાકીના **'ઈ'** અને **'ઉ'** દીર્ઘ લીધા છે. વાંચન કર્તાએ કચ્છી શબ્દોનો અતિ લઘુ ઉચ્ચાર કરવો.

૦૮.) 'ઞ' અને 'ઙ' (અનુસ્વાર નિષેધ) સ્વીકાર્યા છે.
દા.ત. અઞા, વિઞાતો, વિઞાણું, પિઞણ, સાઞાય, તાઞી, મઞણું, વિઞે, રઙ, અઙ, જઙણું, અઙણ..વગેરે..

૦૯.) અગ્રકંઠ્ય અને અગ્રતાલવ્ય ઉચ્ચારો સ્વીકાર્યા છે.
અગ્રકંઠ્ય : વગ઼, ગ઼ાલ, પગ઼, અગ઼લો, ગ઼રો, ગ઼ાય...વગેરે...
અગ્રતાલવ્ય : અજ઼, સજ઼ો, જ઼માર. સજ઼ી, પુજ઼ે, ભજ઼ી, ભજ઼ાય....વગેરે...

૧૦.) ગુજરાતી અને કચ્છીભાષામાં બોલાતા સમાન ઉચ્ચારવાળા શબ્દોની જોડણી તે જ (ગુજરાતી જોડણી) પ્રમાણે કરી છે. દા.ત. ઝાડ, આગળ, પાછળ, શેલડી, નિરાંત, મશ્કરી, પુરાવો, આશરો, કેળવણી, ખાસિયત, શરમ, શોભે, શાંત, શોખ, પાટિયા.

૧૧.) **જોળાક્ષર :** વ્યા, થ્યા, પ્યા, ર્યા, ડ્યૉ, ર્યા, ક્યા, ચ્યા.

અનુક્રમણિકા

કવિતા

: વાર્તા–લેખ :

ડૉ. પી.બી. ગઢવી 'પાગલ'
*જન્મ-૧૯૨૮(વિક્રમ સંવત૧૯૮૪, કારતક વદ ૧૩, સોમવાર)*શૈક્ષણિક યોગ્યતા-મેટ્રીક. સરનામું-શ્રી સિદ્ધેશ્વર મંદિર પાછળ, ક્રિષ્ના કોટેજિસ, શેરી નં.-૧, મકાન નં.-૩, વાલદાસ નગર, ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ-૯૮૨૫૦ ૯૭૦૪૭/૯૭૧૨૦ ૩૬૨૩૬. શોખ-વાંચન-લેખન. *પાગલજી વાણી'-કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ-૨૦૧૦.*

કવિત

ટૂંકી પોત પૅરે ચડ઼ી, ચાખડ઼ી તેં ત્રુટા અચેં,
જવાહર ઝાકીટ હેઠ, ખાસો ઝભ્ભો ખાધીજો.
ચુંજ વારી ટોપી કે, ચાંવતસેં પૅરી જાણેં,
અય કર ઈજારો જાણેં, ઈનીજો અનાદિજો.
હૂઈ હૅરાન થીયોં પાંણ, મિડ઼ે પેટલાય,
સચી મૉજ ગ઼િડ઼ોં મૂંઢે, પાં મ્યાં આઝાધીજો
'પાગલ' તું પૅર ઍડ઼ી, પોતડ઼ી નેં ન્યાર પોય,
અચે તો ક નં વારો, મેંણેં-માસ ગાધીજો.

* * *

કોક ચેંતા માંસ ખ્યૉ, મચ્છી ખ્યૉ કોક ચેંતા,
કોક ચેંતા ફલ-ફ્રૂટ, મથે જૉર રખજા.
કોક ચેંતા છાય દૂધ ગ઼િનૉ, ઐં છિલકાય પેટ,
ઘી મખણ ગુંધ ગ઼િની, માની તેં મખજા,
જેંકે જ઼ં ભાસે તીં, ભાષણતા ભેડ઼ીં રૂગ઼ા,
દમડ઼ી કો ડેખાડ઼ીં નતા, લેખા કરીં લખજા.
છુટાઈયેંતા હુચ હરામખોર હાણેં 'પાગલ' ચેં,
વિસધ વિચારીં નતા, હિત વાંધા ઐં વિખજા.

સરસ્વતીબહેન સોલંકી

જન્મ-૯/૦૬/૧૯૩૪. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A.B.ad. હિન્દી કોવિદ. *સેવા-શિક્ષિકા (ઈન્દ્રાબાઈ ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ.) *સરનામું-ગુજરાત હાઉસીંગ બોર્ડ-૧, નયા અંજાર-કચ્છ. *ગ઼ાલબોલ-૯૮૭૯૭ ૦૦૮૬૨ *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ. *'સાંધ્યદીપ', પી.પી.એસ કલબજા કારોબારી સભ્ય. *'કાવ્ય નિર્જરી', 'છદ્દી બારી મહિલા મંડળ',જા સભ્ય. 'હેમ સંધ્યા મહિલા મંડળ', (છદ્દીબારી)જા સલાહકાર. *નેહ વૃંદ' નિવૃત્ત શિક્ષિકાએંજે મિલનમેં અગ્રણિય, *સામાજિક પ્રવૃત્તિ-સેવા. *ગમંધા કવિ-અમૃત ઘાયલ, મનોજ ખંડોરિયા, રમેશ પારેખ. નિદા ફ઼ાજલી, જલન માતરી, સુરેશ દલાલ, શૂન્ય પાલનપુરી.

મં કર

કડેંક તાં તું ડાતારી કર,
નિપટ તૉવારી મં કર.

અટો પિનૈં પીસાજી વેંધો
જંધરજી ખૂવારી મં કર.

આયો માલ, ત ચેં, વિજૉ વખારમેં,
ઉડાં તું કડેં વિએવારી મં કર.

બ્યા ભલેં ડીયારી બારીયેં ડીયા,
તું જાત બારી, ડીયારી મં કર.

ટાંઢો હરેં હરેં ઠરી વેંધો,
હાણેં ઘી વિજીનેં [1]ઉભાણી મં કર.

ટાંણુ થીંધો ત, ઘોડે ચડ઼ી અચીંધો,
તોંનું મૉર વિએજી તૈયારી મં કર.

---

૧. આગના ભડકા.

રમેશચન્દ્ર જાદવરાય વૈદ્ય (રમેશ વૈદ્ય) 'ચન્દ્ર'

*જન્મ ૧૬-૧૦-૧૯૩૬. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ગ્રજ્યુએટ. *સરનામું-નાગર ચકલો, સુવાસ પાન હાઉસ પાસે. ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૫૫૮૭ ૨૭૧૭૬. *પ્રકાશન-'માત્રા' કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૧૯૭૨. *'સ્તવરાજ' જેંમેં પંચરત્ન ગીતાજે સંસ્કૃત મ્યાંનું સમશ્વલોકી પધમેં અનુવાદ (ગુજરાતી)-૧૯૯૪. *'અનુસ્મૃતિ' ગીતાજીજો સંસ્કૃત મિંજા સમશ્વલોકી અનુવાદ (ગુજરાતી)-૨૦૧૩. *સ્વ. મહામોપાધ્ય કે.કા. શાસ્રીજી ગુજરાતજે બહુશ્રુત વિદ્યાન પરામર્શ ક્યોં. *'સાંજ' છંદોબદ્ધ કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૨૦૦૭. *'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું' (કચ્છમિત્ર). 'ચીંગાર' મેં પ્રકાશિત કચ્છી રચનાઉં. 'થીઓસોફિકસ' મેં પ્રકાશિત થીંધા જ્યોતિષ વિષય લેખ. *આકાશવાણી રાજકોટ, અમદાવાદ નેં ભુજનું પ્રસારિત કાર્યક્રમ. *સાંધ્યદીપ', 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'જા સભ્ય.*

કર્યો જપાટે

વિએતી જિંધગી સેકંડ કાંટે,
જુગ઼ જેંડ઼ો સમય મિણીકે બાંટે.

ઈંજોઈંજ નં ઘટના કોય પ ભનેતી,
ગેબ મેં જેં વિધો હથ, ગિ઼ની ગિ઼ડ઼ે આંટે.

કિડેં કેંકે નં ચોખો ચિઈ સંગ્યાસીં અસીં,
મિડ઼ે માપ્યોં તે જુધે જ તોલમાપે.

લિખી ભાગ ખુધા અસાંજે કિપારતેં,
-નેં ઉપસાય રેખાઉં હથમેં તોં છાપે.

ભર્યા ઐં પુરાતાર જામ જિંધગીજા,
ખપે તિતરો પીઓ, 'ચન્દ્ર' કર્યો જપાટે.

તેજપાળ ધારશી શાહ 'તેજ'

જન્મ-૧૯૩૬. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- ૪ ગુજરાતી. *સરનામું-પ્લોટ નં. ૭૭-ઍફ, વોર્ડ નં. ૯-બી (ડી) આદિનાથ સોસાયટી, ગોપાલપુરી, ગાંધીધામ-કચ્છ. *ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૮૦ ૩૨૦૮૧/૯૪૨૬૨ ૬૨૫૪૬.

'ધર્ધજી વાણી'-અંતરવ્યથાજ્યું હિન કથામેં અવનવીયું કલ્પનાઉં દ્દષ્ટિગોચર થીએં ત્યું. હી કલ્પનાએંજા દર્શન સમર્થ કવિજી કલમ વિગર થિઈ સગેં તીં નેં.

-દુલેરાય કારાણી

કચ્છી માડૂજે સ્નેહાદર કે ઠરેજો ઠામ ઈતરે કવિ 'તેજ', કચ્છી ભાષાજે સર્વકાલિન ઉત્તમ કવિએંમેં ઈનીજો આસન ઉચું આય. ઈનીજો તળપદો ભાષાકર્મ, લયાન્વિત શબ્દ સંગીત નેં વ્યંજનાશક્તિ વિચ હોડ જમે તી. તડેં સરસ્વતીજી વીણાજા તાર પ ઝંકૃત થીંધા અનુભવાજેંતા.

-પ્રભાશંકર ફડકે.

કચ્છી ભાષા હિન માડૂ વટ પિંઢજો હૃદય ખોલેં આયં. વિષયેંજો વ્યાપ અપાર આય, ભાષા સાદી નેં સરળ આય. પણ ! ઊનાંણજો પાર નાંય. હી કવિતા પ્રાદેશિક્તા નેં વૈશ્વિકતા બોંઈ કે ભેરો ગ઼િનીનેં હલેતી. હાસ્ય નેં લાઘવ ઈ 'તેજ'જી કવિતાજી આઉગી મૂડી આય. સસ્તો થે વિગર લોકપ્રિય, ભાવકપ્રિય થીંણું ઈ કવિજો સદ્દભાગ્ય આય.

-ડો. ગુલાબ દેઢિયા

કચ્છજી સંસ્કૃતિજા ભૂંસાંધા વેંધા લોકજીવનજે ચિતરેં કે શબ્દચિતરેંમેં મઢે હિકડ઼ી વિશિષ્ટ સેવા હિન લોકપ્રિય કવિ કેં આયં.

-માવજી સાવલા

'તેજ' જી કવિતાએંમેં આડંબર નાંય, સમાજ જીવનજી રોજિંદી ઘટનાઉં , જનસામાન્યજી સુખ-ડુખજી ગ઼ાલ, ઈ તેજજી કવિતા સામગ્રી આય. ઈનમેં કોક અદીઠ તત્ત્વ પણ આય. ઈતરે જ વગડ઼મેં રોંધલ ગ્રામજન કે 'તેજ'જ્યું રચનાઉં મોંએં હોયત્યું. માડૂકે માંગલ્યજો રસ્તો પ્રેરીંધલ કવિ કાન્તદ્દષ્ટા આય.

-ઉમિયાશંકર અજાણી

કવિ 'તેજ'જી રચનાઉં ગાતે ટાંણે અદ્દભૂત ભાવજગત સર્જાજેતો ઍડ઼ો વારંવાર અનુભવ્યો આય. તેજજી રચનાએં વિગરજો કો ડાયરો જાધ અચે નતો. વિશિષ્ટ વ્યક્તિ, વિશિષ્ટ જીવનશૈલી નેં વિશિષ્ટ અભિવ્યક્તિ સામર્થ્ય!

-લાલ રાંભિયા

કલાકાર

ગજભજી શક્તિ ભરઈ આય કલાકારમેં,
નિરાકાર કે ધારે ત વ્યારે આકારમેં.

વૅરાન પલમેં ગુલઝાર ભનાય ડે.
ચુંજ બોડ઼ેતો જૅર કસભજી બુસકારમેં.

ધુનિયાંજો બંધ કો ઈનકે બધી નતો સગે,
કિનારે પિંઢ હોય નેં મન મઝધારમેં.

નજરજો નિમરો અંતરજો અમીર ઈ,
જુકો ફુલમેં ડિસે ઈ જ ડિસેતો ખારમેં.

ભમરો ભમંધલ આય ધિલજો ધિવાનું.
ઘડ઼ી મૅફલમેં ઘડ઼ી ઉડે સુઞકારમેં.

કેર રંગમેં બુડેતો કેર તરંગમેં તરેતો
કેર ધબજી વિઞેતો કલ્પનાજે ભારમેં.

'તેજ' ઈનકે નં સમજે ઊ અણસમજુ ચૉવાજે,
ગૅબ તો ગજે ઈનજે ધિલજે ધબકારમેં.

(કવિજી અવસ્થાકે ધ્યાનમેં રખી અસીં ઈનીજે સમગ્ર સર્જન મિંજા હિકડ઼ો પ્રગટ અંશ ગ઼િડ઼ો આય)

સંપાદક.

વ્રજલાલ જખુભાઈ ગજકંધ

જન્મ-૨૨-૦૮-૧૯૩૯. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.B.Ad. L.L.B. *સરનામું-૬ 'આદિત્ય' કવિ નગર સોસાયટી. સંસ્કાર નગર, મંગલમ્ ચાર રસ્તા, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-(૦૨૮૩૨) ૨૫૪૧૦૪. *સેવા-નિવૃત્ત. *સાહિત્ય-ક્લાક્ષેત્રમેં નાલો-વ્રજ ગજકંધ/યાજ્ઞેય/બી.-વ્રજ. *શૈક્ષણિક સિદ્ધિ-નેશનલ એવોર્ડ-૧૯૮૮. *સાહિત્યિક સિદ્ધિ-ડો. મનુભાઈ પાંધી એવોર્ડ. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર)પારાં *કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ 'મંધીયાણી' કે ઍવોર્ડ. *શ્રીમતી તારામતી વિસનજી ગાલા પારાં લાઈફ ટાઈમ એચીવમેન્ટ એવોર્ડ. *સાહિત્ય અકાદમી (મુંબઈ) સોમૈયા ટ્રસ્ટ પારાં સન્માન. *કચ્છ મહારાવશ્રી મદનસિંહ પારાં સન્માન. *સ્વામિનારાયણ મણિનગર ગાદી સંસ્થાન પારાં પુરૂષોત્તમપ્રિયદાસજીજે હથેં સન્માન. *મહાલક્ષ્મીધામ ટ્રસ્ટ-ભુજ પારાં સન્માન. *જૈન મુનિશ્રી નરેશચંદ્ર મ.સા. પારાં સન્માન. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર) પારાં ગૌરવ પુરસ્કાર.)મંત્રી-કચ્છી સાહિત્ય સભા-ભુજ. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ.

સૃષ્ટિજો સર્જન

(સંગર)

બ્રહ્મા હિકડ઼ો ડીં વિઠા કરીયેંતા વિચાર,
સજો ડીં અજ઼ વિઠે વિઠે કીં થીંધો પસાર?
નિવરા તાં નિખોધ વારીં ઈ નં પાંજા સંસ્કાર
કેંણું પોંધો કમજો જરૂર કીંક ઉપચાર.
 થ્યો ચિતડ઼ે ચમકાર
 હથ લગ઼ી વ્યો કમ કુટરો.
હથ લગ઼ી વ્યો કમ કુટરો ખણી ગિ઼ડ઼ો હથીયાર,
છેંણી-હથોડ઼ીજો થીએ ટનન ટનન ટંકાર.
નવલા નવલા ઘાટ મિડ઼ે રૂપેં રઙેમેં ધાર,
જાત અલગ નેં ભાત અલગ કારીગરી અપાર.
 સરજેં સર્જનહાર,
 જીવ સજી સૃષ્ટીજા.

જીવ સજી સૃષ્ટીજા ઉભા હારોહાર,
કો બરૂકા કો નાબરા, કો મૂરખ-હોંશીયાર.
સાથ મિણીજો સામટો, હલ્યા લારોલાર,
ઉતાવડ઼ા થ્યા આકરા પુઠિયા રૂયા મુડ઼ધાર,
થોભી વિઞો યાર,
માડૂ અચીનેં વિચ પ્યો.
માડૂ અચીનેં વિચ પ્યો, ચેત્યા તેંનું મૉર,
પાછા ફિર્યા ઉન ઘડ઼ી કઈંધા શોરબકોર.
બ્રહ્મા કે ઘેરે ગિ઼ડ઼ોં ગઢજી ચારે કોર,
લેખે લગ઼ા ઉન કમમેં જોરાવરેંજા જૉર.
હલ્યો મિણીનું મૉર,
માડૂ ઉભો બ્રહ્મા વટે.
માડૂ ઉભો બ્રહ્મા વટે, સામા પ્રમાણ ધરે,
ચેં, અસાંકે ધરણીતેં રોંણું કિતરા વરે?
ડ્યો હિત આવરધાજી લક્ષ્મણરેખા કરે.
રખજા ઍડ઼ી વ્યવસ્થા પાછા અચોં ઘરેં.
સ્વર્ગ જડેં સંભરે,
બોલાઈજા ઍં પ્રેમસેં.
બોલાઈંધોસેં પ્રેમસેં, રોજ કરીંધોસેં જાધ,
રોવાંધો સુખચૅનસેં, ધરા મથે આઝાદ,
મૂંજે મન મિડ઼ે સરખા નં કો વાદ-વિવાદ,
મન રખીનેં મોકડ઼ા વંશ કજા આભાધ.
મૂંજા આશીર્વાદ.
વિઞો, ડિના ચાલી વરે.
વિઞો ડિનાં ચાલી વરેં, સુણીનેં કઢ્યોં સટ,
પાછા ફિરીનેં પુઠિયા ન્યારીયેં નતા નિપટ.
કો છણ્યા કો આખડ઼્યા, કેંકે ક લગ઼ી ઝપટ,
ધ્રોંડ઼ાધ્રોડ઼મેં નિંઢડ઼ા ચિપલાજી નેં થ્યા ચટ.

કિતરાક ચટ્યોં પટ,
માડૂ અચી આડો ફિર્યો.
માડૂ અચી આડો ફિર્યો, કેં ડારો ડફારો,
હિકડ઼ી હકલ કે જૉરસેં, સુણીનેં ઈ લવારો,
કીડ઼ી કે પણ લગ઼ો જિજો, ચાલીજો મારો.
પ્રભુ! હી કેડ઼ો ધારો?
લેખ્યાં મિણીંકે હિકડ઼ી લઠ.
લેખ્યાં મિણીંકે હિકડ઼ી લઠ, રખીનેં સચી નેમ,
ગુરાં નં ઈચ્છા મન વરી, નં રખજા ખોટો વેંમ.
સમાનતાસેં પ્રગટંધા, સલા, સંપ નેં પ્રેમ.
પુજોં ઐં હેમખેમ,
મૂંજી હી શુભ કામના.
આંજી હી શુભ કામના, મૂંકે લગ઼ે નં ઠીક,
ચિઈ, માડૂ અગ઼િયા વધ્યો, મનમેં રખીનેં બીક.
અરજ સુણૉ મૂંજી ઈતરી, મંડાતો આઉં ભીખ.
આડા નં અચેં આશિષ હી, વિચારીજા કીંક.
માર્યો વિઞા અકીક,
સાવ પાણીજે મટમેં.
સાવ પાણીજે મટમેં, છડ ઍડ઼ા વિચાર,
ઘાટ ઘડ઼ેં પુઠિયા કડેં, થીએ નં કો ફેરફાર.
વચન તેં બ્રહ્માંડ ટિક્યો, વચન તેં મિડ઼ે મધાર.
છતાં વધુ ઉમર ખપે ત, ગ઼િન બેં વટ ઉધાર.
ઈ જ હિકડ઼ો ઉપચાર,
તૉજી ઉમર વધાયલા.
તૉજી ઉમર વધાયલા, આઉં થીયાં તૈયાર,
ચિઈ ઢગ઼ો અગ઼િયા વધ્યો, ગ઼િન થોડ઼ી તું પાર.
ઉમર મૂંજી ડિયાં તૉકે સૉંઘો કરીયાં ભાર,
વી રખાં આઉં મૂં વટે, વી રખ તૉજી પાર.

કરીયાં પરોપકાર,
આખર અચીંધો કમ ઈજ.
આખર અચીંધો કમ ઈ જ, એંડ઼ો રખીનેં ખ્યાલ,
પટપટાઈંધો આયો પુછ, કુતો કે ધૂમ–ધમાલ.
ચાલીમેં કેંકે ખબર કુરો કાલજા હાલ,
સમૂરા ડીંણા વી વરે, નાંય ગ઼ાલમેં માલ.
ખપે નં હી જિંજાલ,
ભલેં થીએ તોંજો ભલો.
ભલેં થીએ તોંજો ભલો, ડીંયાં તોંકે થોડ઼ા,
ઘુવડ઼ ઘુરક્યોં ઘેનમેં, મૂંકે પ લગ઼ેંતા બોંરા.
વી કરીયાં આઉં આઘા, વી કર તોં વટ ઓરા.
માલ મેં મં વિજ પોરા,
ઘુવડ઼ ડિનેં વી ડાનમેં.
ઘુવડ઼ ડિનેં વી ડાનમેં, મિડ઼ે વરે થ્યા સોં,
તડેં બ્રહ્મા પુછ્યોં, માડૂ થ્યો તોંકે ધ્રોં.
અઆ ખપેં? મિલંધા તોંકે, વિચારેનેં ચોં.
હાજર હિતે ડાની એં, હિકડ઼ો ખપે તિત ડોં.
ભાં કરીનેં ચિંઈ ભોં,
માડૂ પુઠલેં પગ઼ ભગ઼ો.
એંસી જડેં પૂરા થીએં, ઘઢપણ કરે અસર,
વાર ધોંરા ડંઘ છણેં, વિંગી થીએ કમર.
ડિસે નં મૂર ડીંજો, રાતજો નં પેં નજર,
ઘૂવડ઼ જીં ન્યારે વિઠો, સામે ટગર ટગર.
'ગજકંધ' કેડ઼ી ખબર
કિરતાર કડેં કોઠાઈંધો.

વિસનજી પાલણ શાહ 'વસંત'

જન્મ-03/૧૦/૧૯૪૦. (બેરાજા-મુન્દ્રા-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૭ ગુજરાતી. *સરનામું-૨૦૪, કંદોઈ એપાર્ટમેન્ટ, નાહૂર રોડ, મુલુંડ (વેસ્ટ) મુંબઈ-૪૦૦ ૦૮૦. ગ઼ાલબોલ-૯૯૩૦૯ ૬૫૩૫૭. વ્યવસાય-ન્યુઝ પ્રિન્ટ (કોરા કાગળ)નો. *કવિ નેં ગાયક. *શોખ-નાનપણથી જ ગીતો કવિતાઓ (કચ્છી ખાસ) ગાવાનો. *ગાયક તરીકે પ્રતિષ્ઠિત એવોર્ડ સેં સન્માન. *ઘણે ડાયરેમેં કચ્છી રચનાઉં જોડીયુંક; 'વસ રે મેહુલિયા વસ રે વિઠો' કે ચાર ક પંજ પંજ વખત ગારાયજી શ્રોતા માંગ ક્યોં નોં. *ભાષા (કચ્છી)જી આરતી કે પ શ્રોતા ભારી વખાણ્યો. નેં *'મોંઘા મેમાણ આજ્યું મોંઘીયું મેમાણિયું', *'વાલમ નઈ રે વિઞા પાણીલા રાત ઢરઈ'. *'ઑડા ઑડા રે મુંકે માડૂડા મિલેં', *'વલે વતન જ્યું સૉ સૉ ગ઼ાલિયું'. *'અખિયેં કે ત અખિયેંજા તલપ થિઈ વિઞે કડેં', *'ઘર ઘર નેં ગામ ગજાયં, ગોરી તૉજો ગજીયો'. અતિ લોકપ્રિય રચનાઉં.

ભાષાજી આરતી

પિરથમ વંદન પરમેસર કે, પોય જનમ ડિનેં ઉન મા કે,
ભુલોં કડેં નં જનમભોમકા, નેં રગ રગમેં રૂડે ઈ ભાષાકે.

સબધેંજી સાધના, અખરેંજી આરાધના,
અખિયેં તેં આસન જેંજા ઢારિયું.
હલૉ ! પાંજી ભાષાજી આરતી ઉતારીયું...આરતી...

ભાષા આય નીલી વાડ઼ી, ઈ જ પાંજી મિઠડ઼ી માડ઼ી,
ધિલમેં ત હરપલ ધબકે, ઈનજ્યું ધબકારીયું...આરતી...

સબદ સબધમેં સુર સુરીલા, અખર અખર ઐં ફુલ ફૉરીલા,
મિઠડ઼ો ર઼્યાણ-રસ પીઊં નેં પીયારીયું....આરતી...

બરૂકા ઐં જેંજા બોલ, દોલત પાંજી ઈ ત અમોલ,
વાણીજો પાણી પાં ધુનિયાં કે વતારિયું...આરતી...

પ્રેમ-ભાવ, હુભ-હીંયારી, 'વસંત' આય સગતી ન્યારી,
ઘર ઘરમેં જાણ જાણ જાગે, કરીયું રખવારિયું....આરતી...

ખત્રી હુસેન ઈસ્માલ 'કમર કચ્છી'
*જન્મ-૨૩-૦૮-૧૯૪૨. *સિરનામું : વોરા ફરાસ શેરી, ખત્રી ચૉકજે મૂરમેં, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C-૧૯૫૯. *ગાલબોલ-૯૭૨૭૫ ૯૨૩૯૮. *સેવા-(કંડલાપોર્ટ ટ્રસ્ટમેં/ દિનદયાલપોર્ટ ટ્રસ્ટ)હાલ-નિવૃત્ત. *શોખ-ગુજરાતી, હિન્દી, કચ્છીમેં લેખન કાર્ય, જુકો ગઝલવિશ્વ, કવિતા, કચ્છ-શ્રુતિ, મેં પ્રગટ થિઈયું. *આકાશવાણી-ભુજ માન્ય કવિ. *કચ્છી સાહિત મંડળ-ભુજ-જા સભ્ય.*

ખુમારી

(ગઝલ)

ધિલમેં વસેતી, ખુમારી અસાંજી,
કલીજીં ખુલેતી ખુમારી અસાંજી.

મિડે઼ ભા ઉભા રેં, વતનજે જતનલા,
છિલોછિલ છિલેતી, ખુમારી અસાંજી.

લરી પોં ડિસી ડુખ, નં સુખમેં [1]છિકોંતા,
રગારગ઼ કુછેતી, ખુમારી અસાંજી.

ફનાગીર થિઈનેં, લૂંટાયું સિરકે,
[2]ખિવણજીં [3]ખિવેતી, ખુમારી અસાંજી.

નમે કોય જિત કુઠ, નમો વેથ પૂરી,
નમેસેં ચડે઼તી,ખુમારી અસાંજી.

ધિલમેં મહોભત, ખુસીજા હિલોરા,
ખુસીમેં ભિરેતી, ખુમારી અસાંજી.

અહિંસા અમનજા, અયું ભેખધારી,
ભલી થિઇ ભલેતી, ખુમારી અસાંજી.

અલગ નાયં કોય હિત, સજો જગ઼ હિકડો઼,
ખલકતેં રમેતી, ખુમારી અસાંજી.

વજેં સાજ઼ ભેરા, 'કમર' લય રખીનેં,
સુરીલો કુછેતી, ખુમારી અસાંજી.

૧-છકી-બહેકી જવું. **૨**-વીજળી. **૩**-ચમકેતી, ઝબકેતી.

વાછિયાભાઈ ફકીરભાઈ ચંદે

જન્મ-૧૯૪૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૪ ધોરણ. *સરનામું-ડુમરા, તા. અબડાસા-૩૭૦ ૪૯૦. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૮૨ ૮૦૬૭૩. *શોખ-કચ્છીમેં સર્જન. કચ્છી લોકસાહિત્ય (પિરૂલીયું), *'વાછીયેજા વીચાર' કાવ્ય સંગ્રહ. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં 'વાછીયેજા વિચાર' દ્વિતીય સ્થાનતેં પરિતોષિક.-૨૦૧૨.

રોડટચ

પાંજે હિન કચ્છમેં, હલી રિઇ આય રોડ ટચ,
જિત ન્યારીયું તિત જિમીનજો, જભરો બરેતો મચ.
લાલચ લગ઼ી લખેંજીનેં, માડૂ ધ્રૉડ઼્યા ગ઼ચ.
મૉબાઇલ રખી કનતેં, નેં પિટ્યોં વિઠે કૂડ઼સચ.
કિઇક ઍડ઼ા હુચ.
ડિસીનેં ખેતર ખિલ્યા.
ડિસીનેં ખેતર ખિલ્યા, ધલાલેંજી કલા,
પખ મિંજા કાગ઼ડ઼ો ક્યોં, ભુલા નં કેંકે ભલા.
કેંકે રોકડ઼ા, વાયધા, ઉધાર નેં, કેંકે ફકત [1]તલા,
ગુસેં ન ગિરાક કે વરી, લગેં ધુસ્મણકે વલા.
હી જ ઇનીજી [2]ચલા,
ક્યાનું સિખ્યા કલ નં પિઇ.
ક્યાંનું સિખ્યા કલ નં પિઇ, રોડ ટચજી કીંમત,
પાસેવારેજી ઓછી આંકે, હેયા થીઓ [3]સંમત.
ઊંધા-સાં આંગૂઠા કરાય, લિખાય ગ઼િનેંતા ખત,
પોય કિતરા પાંપરા, લિકું, મુસીભતું આફત.
ઍડ઼ી કરીયેં ગત,
ધણી નં હિડાંજો નં હુડાંજો રે,
ધણી નં હિડાંજો નં હુડાંજો રે, બિઇ નાલેસી નેં હુલ,
ધ્રિજી ઍડ઼ે ધ્રાનું નાબરા, હથડ઼ા છંઢીંતા [4]કુલ.
'વાછીયો' ચે વીચારીજા અધા, કજા માડૂજો [5]તુલ.
નિકા કેંણું પોંધો મુલ.
આંજે જ ખેતરમેં આંકે.

૧-વાયદા. ૨-રીતરિવાજ. ૩-સહમત. ૪-બધા. ૫-તુલના

શામજી મહેશ્વરી 'શામ'

*જન્મ-૧૨-૦૯-૧૯૪૩. *અભ્યાસ-મેટ્રીક. *સેવા-શિક્ષક, હાલ-નિવૃત્ત. *સરનામું-અલકાનંદા સોસાયટી. જી.ઈ.બી પાસે. મુન્દ્રા-કચ્છ-૩૭૦ ૪૨૧. *ગ઼ાલબોલ-૮૪૬૯૯ ૧૪૮૧૪. સેવા-શિક્ષક (નિવૃત્ત) શોખ-ચિત્રકલા, ફોટોગ્રાફી, *લેખન-સર્જન-કચ્છી, ગુજરાતી, હીન્દી, જુધે જુધેં સામયિક નેં અખબારમેં સ્થાન. *કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું' વિભાગમેં યોગદાન ભધલ વરે ૨૦૦૫મેં માન-અકરામ. *પ્રકાશન-'સંભાર' (કાવ સંગ્રહ) ૨૦૧૭જો પ્રકાશન. *અચીંધલ પ્રકાશન-'જુધાઈજી પીડ઼ા' (કાવ્ય સંગ્રહ)*

અસોસાર

જાધ અચે પિઈ અસોસાર,
નતી જીયારે નતી મારે.
રૂરાયતી અસોસાર,
ચંધર નેં તારા,
વડરેં લિકી રોજ
રમેં રાંધ
રાતું જાગ઼ી નેરે,
કરીયાં જાધ.
નતા મોસમેંજા,
અલીચાર ભધલેં
ઝાડીનું જુધા.
થીયેં સુકા પન.
વરી કિતક મોરી પેં જાડ઼પન
થીએ થધ નેં, મીં જા મંઢાણ
ડિસી જાધ અચેં અસોસાર,
જુકો પુગ઼ો જ નં પાર,
ભુલેલ વાંણ હીયેંજો.

ચંદ્રવદન ગુલાબરાય મહેતા 'સારસ'

*જન્મ-૦૮-૦૪-૧૯૪૩ (માંડવી-કચ્છ) શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ગ્રેજ્યુએટ B.A.(ગુજરાતી) *સરનામું-૮૯-'શબ્દલોક', સંસ્કાર નગર, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ-૯૯૭૮૦ ૫૨૮૦૦/૯૯૭૯૭ ૧૫૨૧૭. સેવા-એસ.ટી. કચ્છ વિભાગ નિવૃત્ત કર્મચારી. પ્રકાશન-*કચ્છ જે લેખક, કવિ નેં કલાકારજી સંપર્ક બુક-૧૯૮૦. *'રામવાડા પરિચય'-૧૯૮૯. *મારી ગુજરાતી વાર્તાઓ' (ગુજરાતી)-૨૦૦૩. *'સારસનો કાર્ટૂન સંસાર'-૨૦૦૮. કાર્ટુન સંગ્રહ. *એસ.ટી.માં બનતા રમૂજી બનાવો' (ગુજરાતી)-૨૦૧૦. *સખી ગીતો (ગુજરાતી)-૨૦૧૨. *કચ્છી બાળ ગીત'-૨૦૧૩. *કલિયુગના દોહરા'(ગુજરાતી)-૨૦૧૬. *'હાસ્ય કલબ-ભુજ' જા સ્થાપક. *સાંધ્યદીપ-ભુજજા સ્થાપક સભય. *'કાર્ટૂનિસ્ટ સોસાયટી ઓફ કચ્છ', *'કલરવ'-માંડવી, *'કચ્છી સાહિત્ય સભા', *'સેવામંડળ', મેં સ્થાપક સભ્ય. *શોખ-'ટિકિટ સંગ્રહ', (ફીલાલીટી) પુસ્તક નેં સિક્કા સંગ્રહ.*

અસીં તૉજા સંતાન

અસીં તૉજા સંતાન પરમ પિતા
અસીં તૉજા સંતાન...
તું જ અસાંજો જન્મદાતા નેં, તું જ અસાંજી જાન,
અસીં તૉજા સંતાન...
માડૂજો અવતાર ડિઇ નેં, તું જભરો કે ઍસાન,
માડૂ અજ઼ માડૂ કિડાં ર્‌યો, ભની વ્યો સેતાન.
ઍડ઼ેં ખોટેં માડૂએંજા, (૨)
મિટાઇ ડે નામોનિશાન...અસીં તૉજા સંતાન...

દયા કરૂણા નેં પ્રેમસેં તાં શોભેં માનવજાત,
ઍડ઼ેં દયાડૂ માડૂએંસેં શોભે માનવજાત.
પ્રભુ, અસીં બાલૂડા વિનંતી કરીયું,
ઍડ઼ા પૅધા કઇ જ સંતાન...અસીં તૉજા સંતાન...

ડુખ બેં જા હટાય ઇ, માડૂ સચો ચૉવાજે,
ડુખીયારેજા ફ઼ુંગા લૂંછે, ઇ માડૂ સચો ચૉવાજે.
હથ જોડ઼ેનેં પ્રભુ કરીયું પ્રાર્થના (૨)
ઍડ઼ા દાતા તું ડીજ મહાન...અસીં તૉજા સંતાન...
પરમ પિતા...અસીં તૉજા સંતાન...

મહમદ ઉમર લોઢિયા

જન્મ-૩૦-૦૪-૧૯૪૫ *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૭ ગુજરાતી. *સરનામું-કોટડા (ચકાર) તા. ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૧૦૫. *ગ઼ાલબોલ-૯૬૩૮૩ ૫૪૬૮૫. *શોખ-વાંચન, લેખન, રમતગમત. *સેવા-નિવૃત્ત. *આરાધ્ય સંસ્થા ભુજ કચ્છ પારાં કાવ્ય સ્પર્ધામેં પ્રથમ-૨૦૦૯. *સ્વ. શાંતાગૌરી ખરાશંકર આચાર્ય સેવા પ્રતિષ્ઠાન પારાં કાવ્ય સ્પર્ધામેં દ્વિતીય-૨૦૧૦. *સંસ્કાર સરિતા ધ વ્હાઈત ઈગલ્સ સ્કૂલ (દેવપર-યક્ષ) પારાં કાવ્ય સ્પર્ધામેં આશ્વાસન ઈનામ-૨૦૧૭/૧૭ *વૃક્ષમિત્ર આયોજિત શીઘ્ર કાવ્ય સ્પર્ધા 'નદી-સરિતા' કાવ્ય કે આશ્વાસન ઈનામ. *ભારતીય સંસ્કૃતિ ફાઉન્ડેશન (ભુજ) પારાં ડો. જયંત ખત્રી શતાબ્દિ નિમિત્તે કચ્છી વાર્તા સ્પર્ધામેં આશ્વાસન ઈનામ-૨૦૦૯. *શબ્દ સુર સંવાદ' (ગુજરાતી) પારાં સેમિનારમેં સંલગ્ન. *'હાસ્ય કલબ-ભુજ પારાં રસિકલાલ ઝવેરી લાલજીના જન્મ દિન નિમિત્તે હાસ્ય વાર્તા 'મુંજો કુરો ગુનોં?' કે પ્રથમ પુરસ્કાર-૨૦૧૨. *ગુજરાત ઈતિહાસ પરિષદ જે સયુંક્ત ઉપક્રમેં 'ગાંધી યુગના ખાસ માનવ' નિબંધકે આશ્વાસન ઈનામ-૨૦૧૭. *ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી પારાં જુનાગઢ ખાતે યોજાયેલ નવોદિત વાર્તા સેમિનાર' મેં સ્થાન-૨૦૧૬. *વિવેકાનંદ રિસર્ચ એન્ડ ટ્રેઈનિંગ ઈન્સિટ્યૂટ (માંડવી) વાર્તા લેખન કૌશલ્ય સેમિનારમેં સ્થાન-૨૦૧૬. *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ. *આકાશવાણી-ભુજ પારાં નાટ્ય સ્વર પરીક્ષામેં બી ગ્રેડમેં સ્થાન-૨૦૧૪. *ગુજરાત રાજ્ય આયોજિત રમતગમત પારાં ગોળા ફેંક સ્પર્ધામેં બ્યો સ્થાન-૨૦૧૫. *ગુજરાત રાજ્ય આયોજિત રમતગમત પારાં બરછી ફેંક સ્પર્ધામેં બ્યો સ્થાન-૨૦૧૫. *માસ્ટર્સ એથેલંટીક ચેમ્પિયનશીપ ઑફ ગુજરાત (વડોદરા) મેં ૧૫૦૦ મીટરજી ધ્રૉડ઼મેં પ્રથમ વિજેતા-૨૦૧૧. *ગુજરાત સ્ટેટ માસ્ટર્સ એન્થેટીક ચેમ્પિયનશીપ ૨૦૦૯ પારાં ગોળા ફેંક સ્પર્ધામેં ત્રે ક્રમે વિજેતા. *અખિલ કચ્છ ધીણોધર આરોહણ-અવરોહણ સ્પર્ધામેં સ્થાન-૨૦૧૧. *યંગ સ્ટૂડંટ સર્વિસ કલબ ગુજરાત પારાં હિમાલય આરોહણ અવરોહણમેં સ્થાન-૨૦૧૦. *અહમદ મનસૂર અલ-એ-અલી (બેહરીન-ઓમાન) કંપનીમેં 'વુડ વર્ક એન્ડ વર્કર' જો પ્રમાણપત્ર-૧૯૯૪.

મિઠી ડિનેજો મન

ધિલ વિચાડ઼ો ધિલ, કડેં મલ, કડેં માકૂડ઼ીનું વ્યો.
ધિલ કડેં પાણી પાણી, કડેં પાયંણ થિઇ વ્યો.
ધિલ કડેં ગમ ખુશીજી મારસેં ધબકાર ચુકી વ્યો,
ઈન ધિલતેં પાગલ કે મિઠી ડિનેજો મન થ્યો.

બાર હઠનું તંગ માતા, હણેં લપણ પિંઢકે જનેતા,
મા જી મિઠી ગ઼ાલ તેં ખિલે પ્યો વહાલ જનેતા.
જીજલ આધાર જગમેં ધિલજો ધબકાર ચાલુ થ્યો.
ઈન જીજલ મા કે મિઠી ડિનેજો મન થિઇ વ્યો.

પ્યારમેં હો હવસી વિચાર, વાટ હલંધે થિઇ વ્યો,
પ્રેમદાજે પ્રેમમેં અંધો પુતર મા કે ભુલી વ્યો.
તોંયં મા ચેં; પુતર ડીયો, ડિસોં મમતાજો હીયું
ઈ મમતા કે મિઠી ડિનેજો મન થિઇ વ્યો.

બ ધિલ ધબકેં, હિકડ઼ે ધબકાર, ઈનજો નાં પ્યાર,
પ્યાર સેં અખિયું ચાર, ત નાત કેં ગામનું બાર.
તોયં પરવા નં કેંજી કરે, ભેરા ર્‌યા જમાર.
ઈન યુગલ કે મિઠી ડિનેજો મન થિઇ વ્યો.

નરેન્દ્ર ગોર 'મારાજ'
*જન્મ-૧૨-૦૮૧૯૪૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-નોન મેટ્રીક. *સરનામું-પ્રમુખ સ્વામી નગર, છઠ્ઠી શેરી, ભુજ કચ્છ-૩૭૦૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૯૫ ૦૬૨૬૬. *સેવા-૩૪ વર્ષ એસ.ટી. મેં સેવા. *શોખ-વાંચન. લેખન. સંગીત.*

પખી

પખી છુટો પીંજરે મ્યાં. પોય થિઇ પિઇ રાડ઼ોરાડ઼.
થિઇ પિઇ રાડ઼ોરાડ઼, ઉધરકે આંસુડ઼ેં ચૉધાર...
-પખી છુટો પીંજરે મ્યા...

મા-પે ચેંતા પુતર અસાંજો, અક્કલમંદ હુશીયાર,
ભા-ભેંણું પણ મથો કુટીયેંત્યું, પુતર કરીયેં પોકાર...
-પખી છુટો પીંજરે મ્યા...

ઘરવારી પણ વિઇ ઘેરાઈ, વડા વિધેં ઉબરાડ઼,
ચૂડ઼ી ચાંધલો વ્યા ચોરાજી, કેં વટ કેંણી રાડ઼...
-પખી છુટો પીંજરે મ્યા...

હરધમ જૅસીં હુલસે વિઠો સા, રામ રટણ કર યાર,
અગ઼િયા ઑખી વાટ હલણજી,ઉત ડાઢી આય સરકાર...
-પખી છુટો પીંજરે મ્યા...

મા જે પેટા જુકો જનમ્યો, તેંકે વિઞણું આય હિકીયાર,
ચેં 'મારાજ' હરિ રટ ભંધા, પાં પણ લારોલાર...
-પખી છુટો પીંજરે મ્યા...

જગદીશચન્દ્ર પુરૂષોત્તમ ગોર 'પાગલ'

*જન્મ-૧૮-૦૨-૧૯૪૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-કૃષિ ડીપ્લોમા. *સરનામું-૨૮, ઝુલેલાલ સોસાયટી, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ-૯૮૨૫૩ ૪૪૩૨૦. સેવા-સેવાક્યિ પ્રવૃત્તિ. શોખ-વાંચન, લેખન, જાદુ. અદાકારી. સંગીત, વિડિયોગ્રાફી. ચિત્રકામ. *૭ વરેજી ઉમરમેં બાળ અદાકારીમેં પેલો ઈનામ. *ભુજ રાજગોર જ્ઞાતિજા કારોબારી સભ્ય તરીકેં ૧૫ વરેં સેવા. *૨૦૦૪મેં અખિલ કચ્છ નાટ્ય સ્પર્ધામેં અદાકાર તરેકે પ્રથમ. *રામ નગરી નેં શિવરા મંડપ-ભુજમેં શિક્ષણ વંચિત જ્ઞાતિલા રાતજી નિશાળજો પ્રારંભ. *હોલીવુડજી ફિલમ 'ધ મેમ' મેં રાજ્યગુરૂજો અગત્યજે પાત્રમેં પસંદગી. *આમીર ખાનજી ફિલ્મ 'લગાન' મેં શોલ્જરજો પાત્ર. *આંતર રાષ્ટ્રીયકક્ષા ફિલ્મ 'હિડાં હુડાં' મેં મુખિયાજો પાત્ર. ૧૪ આંતરરાષ્ટ્રીય ફેસ્ટીવલમેં ભાગ. *શ્રી સ્વામિનારાયણ સત્સંગ મંડળજે પ્રમુખ તરીકે. *શ્રી રામેશ્વર મહાદેવ મંદિર-ભુજ જે ટ્રસ્ટી તરી કેં ૨૫ વરેં. *ભુજજી જુની શાક માર્કેટ એસોસિએશનજા પ્રમુખ. *બ ફિચર ફિલ્મ મેં આર્ટ ડાયરેક્ટરજી કમગીરી.*

નિષ્પાપ તૉજે ધિલજી

પખી તૉજે પખજી મૂંકે જિરા હવા ડે,
નિષ્પાપ તૉજે ધિલજી મૂંકે જિરા ધૉઆ ડે.
　　　　નિષ્પાપ તૉજે ધિલજી મૂંકે જિરા ધૉઆ ડે.

હી ધોસ્તાર નેં સબંધી, હી સાથી નેં સંગી,
મતલભવારી ચાલનેં, હલેંતાં ચાલ અંધી.
ભોગી ઐં હી રોગી, ઈન રોગજી ધવા ડે,
　　　　નિષ્પાપ તૉજે ધિલજી મૂંકે જિરા ધૉઆ ડે.

મિસીધ નેં હી મિનારા, મિંધર નેં ગુરુદ્વારા,
મૂંજે પ્યારનું લગેતાં, અહમ્સેં નિડારા.
ઉન ડભ નેં અહમ્જી ઉનકે જિરા ગવાહ ડે.
　　　　નિષ્પાપ તૉજે ધિલજી મૂંકે જિરા ધૉઆ ડે.
　　　　પખી તૉજે પખજી મૂંકે જિરા હવા ડે,

રસિક નારાણજી મામતોરા *(બ્રહ્મક્ષત્રિય) જન્મ-૧૪-૧૦-૧૯૪૭ (માંડવી-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- ઈન્ટર સાયન્સ, (સોમૈયા કોલેજ, મુંબઈ) *સરનામું-૩૭-બી, ભાનુશાલી નગર, ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ-૯૯૧૩૧ ૩૩૩૪૪.* *શોખ : કવિતા, વાંચન, ચિત્રકામ, ભાઈબંધે ભેરી બેઠક / ગોષ્ઠી. *કાવ્ય લેખન : ૧૯૭૫નું, કચ્છીમેં ૧૯૮૫થી. *કવિ સંમેલન : ૧૫૦નું વધુમેં કાવ્ય પઠન નેં ૪૦ નું વધુમેં સંચાલન/આયોજન. તેં સિવાય આકાશવાણી ભુજ / રાજકોટ મે કાવ્ય પઠન, મુંભઈ નેં અમદાવાદ ટેલીવિઝન તે કાવ્ય પઠન. *સેવા-સિનિયર હોધે તેં આશાપુરા ગ્રુપમે, સાંઘી સિમેન્ટ નેં એબીજી સિમેન્ટમે. ૨૦૧૩ નું નિવૃત્ત *સામાજિક પ્રવૃત્તિ- રોટેરિયન ૨૦ વરેનું *ટ્રસ્ટી : સંસ્મૃતિ (ડો. જયંત ખત્રી પુઠિયા સાહિત્ય પ્રોત્સાહન લા કમ કરીંધલ સંસ્થા) *સ્થાપક નેં જોઈન્ટ એમ.ડી- ફેડરેશન ઓફ કચ્છ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ એસોસિએશન્સ.નેં બિઈ પંજ સેવાભાવી સંસ્થામેં પ્રવૃત્ત.*

હુચ્ચ હૂરે હડ઼ડ઼ થી એં તો

થે વારો થિ
તોંનું કુરો થિ
મૉજ મિલે
લેખા-જોખ

હાંફી હાંફી
ભુંગ઼ે મિંજા
ઢઢરઘોડો થ
માની તાં બ

ટક ટકજે સાં
ધૂડ઼ હાંણે ભ
ઈતરો અગ઼િ
વા જો ફુગ઼ો

ગ઼ાલિયેંજા
લખ લખ
ઍડ઼ો સે તું
બોલ જો નં

ઈ વ્યો,થીણ વારો થિઈ નેં રોંધો, ફિકર તું છડ યાર ઈંજોઈંજ થ્યા કરીંધો,
ાઈ સગ઼ંધો, તું કુરો કરી ગિ઼નનેં, તું ફકત ઑઠો ઐંયેં, ઊંધો કેં ઊ જ ભરીંધો.
ત માણે ગિ઼ન, સુખી વેં ત સારો કર, અભરો કેજો કજ મં, ઊ ઈંજ ચ્યા કરેતો.
ા છડ તું, ધ્રોડ઼ધક છડ ઠલી, જુકો મિડ઼ે કેં આંય, ઊ જ મિડ઼ે ક્યા કરીંધો.

ગ઼ેં પગ઼ેં, સાઈકલ સુધી પુજીનેં, અજ઼ મારુતીમેં વિઈનેં વૅમાન સોંણે ન્યારેયેંતો
ખોલીમેં, ત્યાનું વધી ચાલીમેં, ફ્લેટ મિંજા વિઠે વિઠે, બંગલા સોંણે ડિસેંતો.
ીજ મં, નીચું નમી હલ્યા કર, અભતેં ટંગા રખને ત ભફ્ફ ડિઈનેં છણાનેં,
ટક ખપે, હીંયારીલા ઘર ખપે, કેંકે કડેં કિતરો ડીંણુ, નાથ નીયા કરેતો.

ંસેતાનું, પીઝા સુધી પુગ઼ો ઐંયેં, ચુલેતાનું ગૅસ ઑવન, ઍસી-ફ્રીઝ તું લભેંતો,
ુછી લગ઼ે, કંઢો આરપાર લગ઼ે, ઍડ઼ો તું સુંવાલો થિઈ, ધુબી-ધિરજી જીયેંતો.
યા વૅજ મં, ક હેકલો તું થિઈ વિઞે, ભાઈબંધ ભુછો લગ઼ે, પિંઢજા ઓપાધી લગ઼ેં.
સુસી વેંધો, પરપોટો ફુટી પોંધો, પિંઢજે કે ભેરા રખનેં, રભ્-રામ રાજી રોંધો.

વાંણ ફાડ઼ે, ઠિઠી નેઠ છડે કરે, બુજણ કે સિખાઈનેં કોર્યું કકરા કરીયેંતો,
ીંધે ડીંધે, ફિલસૂફીજો ફર ભની, ગીતા વેદ વાંચે વિગર, વિજોવિજ કરીયેંતો.
કુરો ઐંયે? પિંઢકે સુઞાણતું, તું ખાસો ત જગ઼ ખાસો, ગ઼ાલ ગંઠ બધી ગિ઼ન.
તોલ જિત, 'રસિક' મિઠી માઠ ઉત, હી નં સમજે ઊ હુચ્ચ હૂરે હડ઼ડ઼ થીએંતો.

આસમલ ધુલિયા 'અગમ'

*જન્મ-૦૭-૧૨-૧૯૪૮. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-મેટ્રીક. *મૂળ ગામ-મસ્કા. *સરનામું-E-૧૩૮, No.4/4, સપના નગર, ગાંધીધામ-કચ્છ-૩૭૦ ૨૦૧. *ગાલબોલ-૮૮૬૬૬ ૦૪૦૦૬. પ્રકાશન-(૧) જ્ઞાતિવાદ-પરમાત્માનો અનાદર. (ગુજરાતી) ૧૯૯૮. (૨) 'લાખેણી લાંણ' -કચ્છી-૨૦૧૨. *'લાખેણી લાંણ' કે શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા સાહિત્ય કલા પુરસ્કાર-૨૦૧૩. *હિન્દી, કચ્છી-ગુજરાતીમેં લેખન-સર્જન, નિડારેં નિડારેં સામાયિકેંમેં પ્રકાશિત થીંધા રેંતા. કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર) વરેં ૨૦૧૨જો 'લાખેણી લાંણ' શ્રેષ્ઠ પુસ્તક પારિતોષિક. *સમાજ ગૌરવ SC/ST. યુનીયન. *વરે ૨૦૧૨જો સાહિત્ય સૌરભ (અંજાર) 'મામઈ-મેંકણ' એવોર્ડ.*

સુરો પોંધો સાઆયમેં

પેટારો મં ભર પાપજો, બાફ નિકરંધી બાર,
પિઇ વેંનેં પ્યારે, તેંકે લગંધી લિખવાર.
સજણ ભની સાઆય રખ. ધણીજે ઘરબાર.
અધમ મં કર ઍલાન, કન ડેતો કિરતાર.
ધસે વિજંધો ધરાર,
ઉથી નં સગ઼નેં ઓતાક મ્યાં.
ઉથી નં સગ઼નેં ઓતાક મ્યાં, સમજી વિઞ સેંતાન,
ભર પુઞજા પેટારા, અલખતેં રખી ઈમાન.
જીયણ તૉજો જિરા વારજા, હુંઇ થીંતો હેરાન.
કૂડ઼ાઇ કઢ કાયા મિંજા, કર સચાઇજો સ્નાન.
અનેરો ભન ઈન્સાન,
નૂરાની રખી નજર.
નૂરાની રખી નજર, ન્યાર નેસડ઼ેં નીર.
ધરમજે ધામ મથા, વ્યા પયગંબર પીર.
કુપાઈજી કમાન મિંજા, તરૉરી મં હણ તીર.
વિંધાજી વેંનેં વાટ હલંધે, [૧]છેડક કે મં ડે છીર.
'અગમ'ભન વાલીડ઼ો વીર.
નિકા સુરો પોંધો સાઆયમેં.

૧.અભિશાપ, દુર્બુદ્ધિ.

મુરજી ચાવડા 'પ્રેમ'

*જન્મ-૧૦-૧૦-૧૯૫૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-**S.S.C***સરનામું : મકાન નં. ૧૪, ગણેશ નગર, સેક્ટર-૬, ગાંધીધામ-કચ્છ. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૦૪૮ ૯૪૫૬૭. *કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ 'અમીરસ'-૨૦૦૭. *કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ 'રસાંગ' પ્રેસમેં. *સંપાદન 'વીણેલા ફૂલ'-૨૦૧૧. *ક્રાન્તિપ્રસાદ જુનાગઢ પારાં દેશભક્તિ ગીત સ્પર્ધામેં ગુજરાતમેં પ્રથમ-૨૦૦૫. *'કચ્છ કલાનિધી' નેં 'સાહિત્ય સરગમ' પારાં સન્માન-૨૦૦૬. * કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં કાવ્ય સંગ્રહ 'અમીરસ' કે દ્વિતીય સ્થાન તેં શ્રેષ્ઠ પુસ્તક પસંદગી-૨૦૦૭. *ગ્રામ્યવિકાસ યુવક મંડળ (સમાજ) પારાં 'સાહિત્ય મેઘ રત્ન' એવોર્ડ-૨૦૦૮.* સત્યમ શિવમ્ વિકાસ ટ્રસ્ટ સંચાલિત 'સાહિત્ય સૌરભ' પારાં કચ્છી કાવ્ય સ્પર્ધામેં પ્રથમ પસંદગી. 'મામઈ મેંકણ' સ્મૃતિ એવોર્ડ.-૨૦૧૧.*

ગ઼રી ગ઼ાલીયું

છડ મિઠા! નફરતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું,
કર, વલા! મૉભતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

મર અચે બહાર વેંરાનમેં,
કર ભલા! વસંતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

ડીયા પ્રગટેં ધિલમેં માણસાઈજા,
કડેંકતાં કર સરાફતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

રુખી માની પ લગ઼ંધી મિઠા મિઠી,
કર જાત મેંનથજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

થીએ દીદાર જેંમેં નૂરે-ખુધાજા,
કર સાઈ જેંડ઼ે સંતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

જીયરે કાં મોએ મિલે જન્નત,
કર એંડ઼ી ઈબાદતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

અચે મિંજા બુસ્કાર 'પ્રેમ' નેં વફાજી,
કર ગુલ-એ-ઉલ્ફતજ્યું ગ઼રી ગ઼ાલીયું.

અશોક માંડલિયા

જન્મ-૦૭-૦૧-૧૯૫૨. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A (Spe.) L.L.B (Spe.) *સરનામું-૧૦૧-એ. સંતોષ ટાવર, હોસ્પિટલ રોડ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ઑફિસ-ન્યુમિન્ટ રોડ, મહાદેવ નાકા પાસે, ભુજ-કચ્છ. સેવા-ઍડવોકેટ. *ગ઼ાલબોલ-૯૮૨૫૧ ૬૬૬૦૬/ ૯૪૨૬૬ ૮૧૬૦૬. *પૂ. ગીતાદેવી હસ્તે સેવાકીય પ્રવૃત્તિ બદલ સન્માન-૧૯૭૩, શ્રીમતી શુશીલાબહેન શેઠ જે હથેં સન્માન. *કચ્છ જ્યોતિષ મંડળ.ભગવતી બાળ મંડળ, ગુરૂ એવાર્ડ વિશેષ પુરસ્કાર-સન્માન-૨૦૧૫. *ભારત સેવક સમાજ' સન્માન. *આશરે ૬૬ સંસ્થાઓ સાથે જોડાણ.

મોભો

આંઉ મઆતો મોભેમેં
મોભો કીં ઈ જં નતો ઠય!
ઈનલા કરે..
કિતરેંજ્યું ધુખંધલ
ઉમેધેંતેં પાણી ફિરાણું પેંતો.
સા કે નિસાસેંમેં ફિરાયણું પેંતો
આંઉ મોભેદાર વ્યક્તિ ઐયાં.
મૂંજો મોભો જ મૂંજી રોજીરોટી આય.
-નેં ઈચ્છાઉં અઆ મોભેતેં
ઓરગોર ઐં.
કુલા?
ઐં મોભે વિગરજે
માડૂ કે ડિઠાં અયાં?
ટુટી પેંલ લુગ઼ડે જેંડ઼ો
ફુટી પેંલ ઠાં જેંડ઼ો કેનકમાણી
મિનરલ વોટરજી બોટલ જેંડ઼ો.
ઈતરે જ આંઉ મોભેકે મઆતો.

મહેશ પુરુષોત્તમ સોલંકી 'બેનામ'

જન્મ-૬-૭-૧૯૫૧. (માધાપર-ભુજ-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-Pri. Artf. *સરનામું 'ચિંતનફાર્મ' શ્રીરામકૃષ્ણ ટ્રસ્ટ, આહિર સમાજવાડી સામે, ગામડિયા ડુંગર પાછળ, કુકમા-અંજાર હાઈવે, કુકમા (તા. ભુજ) કચ્છ. ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૯૬ ૨૩૮૪૪. *સેવા-નિવૃત સ્ટેનોગ્રાફર, પોલીસખાતું-સી.આઇ.ડી. (ઇન્ટે.) ભુજ. શ્રીરામકૃષ્ણ ટ્રસ્ટ, કુકમા-કચ્છ. ગાય આધારિત સજીવ ખેતી, ગ્રામવિકાસ, પર્યાવરણ વિષયક પ્રચાર-પ્રસાર નેં સાહિત્ય સર્જન, ઈતિહાસ સંશોધન. *આકાશવાણી માન્ય કવિ. પ્રકાશન-(૧) 'તમે ટહૂકો અને વાંસવન' (ગુજરાતી ગીત-ગઝલ સંગ્રહ)-૧૯૮૦. (૨) 'મલાર' (કચ્છી ગીત ગઝલ સંગ્રહ)-૧૯૯૭. (કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં પુરસ્કૃત.) (૩) 'શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના સંતોની કચ્છી વાણી'-૨૦૦૭. *સંપાદન-સંશોધન-'કચ્છી ભકિત પદ્ય' (પ્રકાશક : કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી) *કચ્છરચના સામયિક (મુંબઇ) લગ્નગીત વિશેષાંકનું સંપાદન. *અચીંધલ પ્રકાશન- (૧) કચ્છની સંગીત પરંપરા (ઈતિહાસ). (૨) કચ્છી કાફી પ્રતિનિધિ સંગ્રહ (સંપાદન-સંશોધન)

ખેડૂ જગજો પે

આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ, ગ઼ાલ આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ,
ખેડૂ જગજો પે, અજ઼ કીં થઇ વ્યો ડે ભેહાલ?...
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

જીયણ મિંજા સંતોષ હલ્યો વ્યો, થે લા માલામાલ,
લોભ-લાલચજી લુચ્છ લગ઼ી નેં ભધલઇ પિંઢજી ચાલ...
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

જડેં ઝેરજો કયાં વાવેતર, થઈ વ્યોસેં પાયમાલ,
ધરમ છડી કયોં ધંધો ખેતી, થઈ વ્યોસે કંગાલ...
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

પાલન-પોષણ પાંજો કરીયેં, ગૌવંશ ઉર્જા ભંઢાર,
ખીર નેં ખાતર ડીંયેં અમુલખ, હલેં ખેડ઼મેં હારોહાર...
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

ખેતી ભેરો પશુપાલન અય, અર્થતંત્રજો અસલ આધાર,
પરંપરા, વિગ્યાન બોંઇં કે ભેરા સમજી કર્યું વિચાર...
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

રસાયણેંસે જીવ મરેંતા, કુદરત રે કીં રાજી,
ડેસી ખાતર વાપરીયું ત, આય પાંજે હથમેં બાજી
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

પ્રેમ, પ્રકૃતિ પ્રભુ હિક ઐં, ઇનકે પાં સુઞાણ્યું,
હલોં, હલું પાં કુધરત ખોંરે, અસલ જીયણ પાં માણ્યું
...આંઉં કરીયાં મૂંજી ગ઼ાલ...

રવિશંકર રામજી પેથાણી (રવિ પેથાણી 'તિમિર')
જન્મ-૧૫.૩.૧૯૫૨. *વતન : ફરાદી-કચ્છ. *શિક્ષણ-ફરાદી, મસ્કા (કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-એમ. એ. બી.અડ્. (ગુજરાતી-સંસ્કૃત) *સરનામું-સી/૪૦૩, શુકન લોટસ, તુલસી બંગલો પાસે, વંદે માતરમ્ રોડ, ચાંદલોડિયા, અમદાવાદ-૩૮૨ ૪૮૧. *ગાલબોલ-૯૭૨૬૮ ૧૦૨૬૭. *હાઈસ્કૂલ-કાલેજ શિક્ષણ-માંડવી, મુન્દ્રા. શ્રીરાજગોર બાળાશ્રમ, મસ્કા-કચ્છ (૧૯૬૨ નું૧૯૭૪) *સેવા-શ્રીકચ્છ સુથરી વેલ્ફેર ફંડ સંચાલિત હાઈસ્કૂલ, સુથરી-કચ્છમાં શિક્ષક/આચાર્ય -૧૯૭૫ નું ૧૯૯. *શ્રીમાનકુવા કેળવણી મંડળ સંચાલિત હાઈસ્કૂલ, માનકુવામેં આચાર્ય -૧૯૯૩ નું ૨૦૦૬. *શૈક્ષણિક સિદ્ધિ-ગુજરાતરાજ્ય શ્રેષ્ઠ શિક્ષક પારિતોષિક-૧૯૯૯. *વિદ્યાર્થીકાળનું વક્તૃત્વ, નિબંધ/કાવ્ય લેખન, સુલેખન, નાટ્ય, હસ્તલિખિત અંક સંપાદન. *યુવક નેતૃત્વ તાલીમ નેં એસ.એસ.બી. તાલીમ શિબિરમેં જોડાણ. *ગુજરાતી/કચ્છી બોંઈ ભાષામેં ગદ્ય-પદ્યમેં લેખનકાર્ય. *આકાશવાણી ભુજ કેન્દ્રતા કવિતાઉં, વાર્તાલાપ પ્રસારિત. *કચ્છી સાહિત્યઅકાદમી પારાં આયોજિત સેમિનારેંમેં કાવ્યપઠન, સંશોધનાત્મક નિબંધ અભિવ્યક્તિ. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી જે મુખપત્ર 'ચીંગાર'જો સંપાદન કાર્ય. *ગુજરાત, મહારાષ્ટ્ર, મધ્ય પ્રદેશમેં વિવિધ ઠેકાણેં આયોજિત કિઈક કવિ-સંમેલનમેં ભાગીદારી. *પ્રકાશિત સાહિત્ય-(૧) 'અપાકે' કાવ્ય સંગ્રહ-૧૯૮૯. (૨) 'વતર' કાવ્ય સંગ્રહ -૧૯૯૯. (૩) 'સાત ઢગલી ધૂળમાં' (ગુજરાતી) નિબંધ સંગ્રહ-૨૦૧૦. (૪) 'ઑજાંગડ઼વાટ' કાવ્ય સંગ્રહ-૨૦૧૫. (૫) *શિક્ષાપત્રી (કચ્છીભાષાંતર)-૨૦૦૧ (૬) *'વગડાઉ ફુલ' (કચ્છી કવિતાએંજી વી.સી.ડી.) (૭) *'નીણાઈ' (કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ)-૨૦૦૬. પારિતોષિક : *કચ્છ સાહિત્ય અકાદમી(ગાંધીનગર) પારાં પુરસ્કૃત ઉપરોક્તક્રમે ૧,૨,૩,૪,૬ પુસ્તકો. *સંસ્મૃતિ (માંડવી-કચ્છ) *'અપાકે' કાવ્ય સંગ્રહકે ડૉ. મનુભાઈ પાંધી પારિતોષિક. *શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા સાહિત્ય-કલા પુરસ્કાર(મુંબઈ) *કાવ્ય સંગ્રહ 'વતર' કે ૨૦૦૬. *કચ્છી સાહિત્યજો લાઈફ ટાઈમ ઍચિવમેન્ટ અવોર્ડ -૨૦૧૦.* સાહિત્યરત્ન : કચ્છી સાહિત્યસભા-૨૦૧૬.* કચ્છી સાહિત્ય અકાદમીજો ગૌરવ પુરસ્કાર-૨૦૧૨.

સે તૂં અઈઍં

જગતમેં ભલેંજી અસર तत् त्वमसि.
ભુછેંમેં જિકીં પ કસર तत् त्वमसि.

ધુબ્યો નેં મિટી થ્યો નગર तत् त्वमसि.
મિટીતેં સુરેતી ગડર तत् त्वमसि.

ગજે બાર કેંજા નતા સુખ ક ડુખ વેં,
ભરાભર મિણીતેં નજર तत् त्वमसि.

અઈઍં તૂં જ તીરથજો પાણી પવીતર,
મુલઈજે અડે જો પગર तत् त्वमसि.

ઘરેં ભાંઢુ સીરાણ પીધાં ત હુનાં,
ભુખઈ માવડ઼ીજી ફિકર तत् त्वमसि.

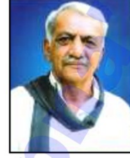
અડ઼ાબીડ઼ જંગલ નં ડિસજી ખબર પેં,
ડિસાજે અચાનક સગર तत् त्वमसि.

ફુલી, પન, ટગું, ડાર, થુડ઼, મૂર, કડૂવા,
નિમોરી પકલમેં સકર तत् त्वमसि.

છણે, આખડ઼ેતી, 'તિમિર' જંજકેતી,
છતાં નય કરેતી સફર तत् त्वमसि.

માણેક થાર્યા જસાણી 'માણેક'

*જન્મ-૧૯૫૨,*શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૪ ધોરણ. *સરનામું-ઘોઘરા વાડી, ઝરપરા-મુન્દ્રા-કચ્છ-*ગાલબોલ-૯૯૦૯૫ ૭૮૩૭૧.*

કવિત

ભુલી વિઞ ભુલી અરે ભુલું બેંજ્યું ભુલી વિઞ,
આડી નેં અવરી મિડ઼ે રાંધું વિઞ ભુલી તું.
ભુલી વિઞ ભા, લોકવડાઈયું ભુલી વિઞ,
ગુમતાજી ગંઠ સાવ કરે વિજ ખુલી તું.
ભયંકર ભૌતિક ભોગ મિડ઼ે ભુલી વિઞ,
તિતરતુલી થી ભરાય ભાજસેં મં કુલી તું.
ભુલી જ નં સગ઼નેં 'માણેક' ઈ ભુલ જ મં,
ભોગ ભની ભુલજો નેં સાવ પૉનેં રુલી તું.

* * * *

જાધ રખ જાજરી હી જાન નં ટિકંધી જિજો,
જોરાવરી જરા રોજ ખાયતી જુવાની કે.
ઑચીંધો અચીંધો ડીં આખરજો જાધ રખ,
બરંધો શરીર વા વેંધો ખણી વાની કે.
જાગી જગદીશ કે તું,જીવનભર જાધ રખ,
જાધ રખ જાની તૉજી સચી લાભ હાની કે,
જાધ જ નં રખનેં 'માણેક' એ જાધ રખ,
કુટીનેં કિપાર જાધ નિકી કનેં નાની કે.

શક્તિસિંહ પાંચુભા જાડેજા

જન્મ-૨૮-૦૨-૧૯૫૪. *ગામ વિંઝાણ (અબડાસા) હાલ-મિરઝાપર સહજાનંદનગર, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ-૯૫૮૬૨ ૬૪૩૪૮. સેવા-(પોલીસ ખાતેમેં) હાલ-નિવૃત્ત. *૧૯૬૨નું કરે કચ્છમિત્રજી રવિવારજી પૂર્તિમેં 'ધિલજ્યું ગાલિયું' વિભાગમેં મૌલિક લેખ, વાર્તા, કવિતા પ્રકાશિત થીંધા રયા ઐં. તીં આકાશવાણી ભુજતા ૫ વાર્તા, કવિતાજો પ્રસારણ ઘણેં વખત, તીં ઘણેં થ્યો આય.

મિઠડ઼ા માડૂડ઼ા

(રાગ-'બાર બાર વરસે નવાણ ગળાવ્યા'.)

મિઠડ઼ી મિટીજા મિઠડ઼ા માડૂડ઼ા, મિઠડ઼ીયું જેંજ્યું ગાલિયું જી...રે..
કચ્છડ઼ો મિઠો મૂંજો વલો વતન જિડાં બાબાણીજ્યું બોલીયું જી...રે..

ડિસી દીદાર જેંજા નેંણલા ઠરેં ઍડ઼ીયું, કચ્છડ઼ેજ્યું કુરબાનીયું જી...રે..
ગામજે વથાણ નેં તરાજી પારતેં, શૂરેં સતીયેંજ્યું ખાંભીયું જી...રે..

વંકા કુંવરનેં વંકી પાઘડ઼ીયું, વંકિયું જેંજ્યું ઘોડીયું જી...રે..
હીરેં જડ઼ઇ જિત વંકી તરારું નેં ભેઠ બધઇયું કટારીયું જી...રે..

મનત મડે જિડાં રામ નેં રહીમજ્યું. ઍડ઼ીયું પીરેં પીરાયું જી...રે..
ભજન ભાવનેં હેલા નેં હેલીયું, ગાવાજેં જિત નિત કાફીયું જી...રે..

ડિઠા રે સરોવર નેં ડિઠા રે કોટેશ્વર, ધીણોધરજ્યું ધજાઉં જી...રે..
હિંગરીયે [1]દ્વારા ડિઠા સંત સાહેભજા, મેકણજ્યું મઢૂલિયું જી...રે..

ડુંગરે ડુંગરે દેવેં જ્યું ડેરીયું, મેરામણજ્યું મેડ઼ીયું જી...રે..
'શક્તિ' શરણ આઇ આશાપુરાજ્યું. સમંધર જેડ઼ીયું લેરીયું જી...રે..

૧-આશ્રમ.

લુહારવાઢા ઈબ્રાહીમ મહમદ 'ગુલશન'

*જન્મ-૧૯૫૫. શૈક્ષણિક યોગ્યતા-પ્રાથમિક. * સરનામું-૪૯-મજીદ મંજીલ, ખારસરા ગ્રાઉન્ડ રીંગ રોડ, મુસ્કાન નગર, ભુજ-૩૭૦ ૦૦૧ *ગ઼ાલગોલ-૭૫૬૭૧ ૫૧૪૧૦.*'ગુલશનજ્યું સંગરું' ભાગ-૧. (કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં પ્રકાશિત)-૨૦૦૬.*'ગુલશનજ્યું સંગરું' ભાગ-૨-૨૦૦૯. *'ગુલશનજ્યું સંગરું' ભાગ-૩-૨૦૧૦. *'ગુલશનજ્યું સંગરું' ભાગ-૪-૨૦૧૪. *'ગુલશનજ્યું સંગરું' ભાગ-૧-૩ જો ભેરપો- ૨૦૧૨. *સેવા-૨૦ વરેંનું 'જાણ સુજાણ પરિક્ષામેં સંલગ્ન. ફિલ્મ 3-D. મૂવી પારાં સ્કૂલ પ્રોગ્રામેમેં છેલા ૩ વરેંનું વિજ્ઞાન, અને ટેક્નોલોજીજો અભ્યાસ-માહિતી જાણકારી ડિઈ શિક્ષણ ક્ષેત્રે કમગીરી. *ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું, કચ્છમિત્ર દીપોત્સવી અંક, 'ચીંગાર', કુંજલમેં પ્રકાશિત થીંધા કાવ. *પ.પૂ મોરારી બાપુજા કેરા રામકથામેં આશીર્વાદ-૨૦૦૪. *'માનસ મહોબત' રામ કથા હાજીપીર (કચ્છ) મેં આશીર્વાદ-૨૦૦૭. *તુલસી સુજાન પરિવાર તીં પૂ. મોરારી બાપુજે સાનિધ્યમેં સન્માન. કોમી એકતા મથે સંગર (કાવ) સુર્યો. *૧૫ ઓગસ્ટ ૨૦૧૩ મેં માનનિય મુખ્યમંત્રીશ્રી નરેન્દ્ર મોદી સાહેબ નેં કમલા બેનીવાલ (રાજ્યપાલશ્રી) જે હથા ગુલશન પરિવારજો સન્માન. *આર. ડી વરસાણી સ્કૂલ સભાખંડમેં કચ્છ કલ્યાણ ફાઉન્ડેશન (મુંભઈ) પારાં સન્માન. શ્રી સ્વામિનારાયણ ગાદી સંસ્થાન મણિનગર પારાં પી. પી. સ્વામીજીજે હથા સન્માન-૨૦૧૨. *પૂ. રમેશભાઈ ઓઝાજા ધ્રંગ ખાતે કથામેં આશીર્વાદ-૨૦૧૩.*

વાંચેનેં વિચાર કર (સંગર)

ધોસ્ત હિન ધુનિયાં મથે, રોંણું આય ડીં ચાર,
ફાની ધુનિયાં ચંધ ઘડિયું, [૧]આખરતકે સંભાર.
નાલો તેંજો નાસ થીંધો, અંતે આખર કાર.
હયાતીજી હર ઘડી, તું મોંત કે સંભાર.
જુધાયું મં રખ યાર,
જીયણ મિઠો કર જગમેં.
જીયણ મિઠો કર જગમેં, સંભારે ધુનિયાં સારી,
બારોં સાલ બચપણજા, પોય જવાની જારી.
વખત નાંય કો વાટ ન્યારે, વડપણજી પોય વારી.
હજારેં લેખે હલ્યા વ્યા, પુગી પાંજી વારી.

---

૧. છેલ્લી ઘડી, મૃત્યુનો સમય.

પોય રાત અંધારી,
પટી થૂડ઼ી નેં પંધ ઘણું.
પટી થૂડ઼ીનેં પંધ ઘણું, લમી આય સફર,
ગૂડેં હલણ ઘટ્યો, નેં બાઈં છડ્યોં બર.
ઘણખરીતાં ગુધરી વિઇ, જુનાં થ્યા જંતર.
નજર ઘટઇ નેં પીડ઼ા વધઇ, કુંઢી થિઇ કમર.
સુકી રોંધી વતર,
પોય હારી હણનેં હથડ઼ા.
હારી હણનેં હથડ઼ા, હી ધુનિયાંજા ધીધાર,
કૂડ઼ી કમેણી કમ નં અચીંધી, સચાઇમેં રખ સાર.
મકાન બંગલા મેડ઼ીયું, મ્યુજીકવારી કાર,
જોખમવારી જિંધગીમેં, ચેતે રોંજેં યાર.
ભર્યા છડે ભંઢાર,
હલ્યો વેંનેં હેકલો.
હલ્યો વેંનેં તું હેકલો, છડે વતન ઘર,
વડા કરીયેં તો વાયધા, પલજી નાંય ખબર.
ખ્યાલ મિડ઼ે ખાસા અચીંધા, મોંતજી કિઇ ફિકર,
આખરી મંઝીલ આય ભંધા, કાયમીં ઘર કિભર,
તોંજી પૂરી થિઇ બાજર,
કાંધી તોંકે કંધ ડીંધા.
કાંધી તોંકે કંધ ડીંધા, પોય ધોંખા કંધા સે ધાર,
મિડ઼ે પુઠિયા ભુલી વેંધા, સ્વાર્થી આય સંસાર.
ધિલમેં મડો ધોંઆ કડેંક, હમેમેં હિકીયાર.
ટી.વી. મેં તાં ટેમ કઢીં, મરહુમલા નાંય વાર.
વાંચેનેં વિચાર,
અમલ કજા 'ઇભરામ' ચેં..

મહેશ કાન્તિલાલ ભટ્ટ (મહેશ ભટ્ટ 'પાગલ')
*જન્મ-૨૩-૦૩-૧૯૫૫. (વતન-ઘડાણી, તા. નખત્રાણા-કચ્છ) શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C. *સરનામું-૮૯, મા આશાપુરા નગર, ગીતા કોટેજીસ-૩, ભુજ કચ્છ-૩૭૦૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૦૯૧ ૭૧૫૬૯. *સેવા-ધોળાવીરા, પાન્ધ્રો, દહિંસરા, ખાવડા, માતાના મઢ,-(જીલ્લા પંચયત મેલેરિયા)-૨૦૦૭ મેં નિવૃત્ત. *હાલ સેવા-કચ્છમિત્ર દૈનિક-ભુજ. *'ત્રભાગો'-કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ-૨૦૧૩-કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર) પુરસ્કૃત-૨૦૧૩.*

પ્રકીર્ણ

(ડૂઆ)

સભર કર તું સરોવર, 'પાગલ' મં થી સાવ,
લજ઼ તોંજી રખેંતા ઓગન નેં આવ.

પ્રજા સિકેતી અચ્છ કે, 'પાગલ' વિચૂવા ખેંતા દહીં,
મોલેં પાણી કીં પુજેં જિત ધુરીયા નતા ધ્રૈં.

ગુઢારથમેં અવગુણ ચાં, 'પાગલ' મૂંજે ધોસ્તજા,
સતરોં અઙ સોંનજા, ૫ હોકડ઼ો [૧]ઉજપો પિતરજો.

પનારે મિરચી જે 'પાગલ' બીં કુરાજો મરો,
રાતજો બારે આંધરા, નેં ઉગ઼ોંજો બારે તરો.

'પાગલ' અજ઼ ભલેં રંગમોલમેં રૂઈ ગુજાર્યું રાત,
૫-ખિલ્યા ઐંયું ખનેંરમેં જેંનીં સજણ વા સાથ.

૧. (કોઈ) વસ્તુનો ભાગ-વિભાગ. (૨) અટકળ ઉપાય.

પ્રભુલાલ સિદ્ધપુરા

*જન્મ-૩૧-૦૫-૧૯૫૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૭ ગુજરાતી. *સરનામું :'પરાત્મન્' સર્વોદય સોસાયટી, પ્લોટ નં.-૫૦૪, સેક્ટર-૫, ગાંધીધામ (કચ્છ)-૩૭૦ ૨૦૧. *ગ઼ાલબોલ : ૯૮૭૯૭ ૦૦૩૬૯. *'સમાચારજ્યું સંઘરું' (સમાચારતેં આધારિત કાવ.)-૨૦૧૮. *'ભીતરનો નાદ' (ગુજરાતી)-૨૦૧૭. *'સાહિત્ય સરગમ (ગાંધીધામ)-ઉપપ્રમુખ. *ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું' રજત જયંતિ વરેંજો સન્માન. *'ધ વ્હાઈટ ઈગલ સ્કૂલ (દેવપર) યોજિત હાસ્ય કવિતા સ્પર્ધામેં ભાગ. (૨) *'ધ વ્હાઈટ ઈગલ સ્કૂલ (દેવપર) આયોજિત ગઝલ સ્પર્ધામેં ભાગ. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. *ધિલ્જ્યું ગ઼ાલિયું', 'ચીંગાર', 'કુંજલજી કુણકાર', કચ્છશ્રૃતિ', 'કચ્છ રચના' 'વિવેકગ્રામ', 'કચ્છ ઉમંગ', 'વિશ્વકર્મા ટુ ડે', શ્રીવિશ્વકર્મા લુહાર', 'લુહાર ધર્મ'. મિણીમેં પ્રસિદ્ધ થીંધા લેખ, વાર્તા,*

માનવતા

અજ઼ માડૂ જ માડૂ કે મારે પ્યો,
ધૂડ઼ જેડ઼ી ગ઼ાલમેં કેંકે ટારે પ્યો.

છડે માણસાઇ નેં [1]મધમેં મગન,
ભની શૂરો પિંઢ કીંક સારે પ્યો.

ભંધૂક કડેં ચાંકા-છુરી, તલવાર પણ!
પોય અમૂલ જિંધગી જેલમેં ગારે પ્યો.

અધિકાર નાંયં તાયં ગ઼િને જાન,
જનમજો ડીંધલ મિડ઼ે ન્યારે પ્યો.

ખાલી વેરજેર તેંમેં રે નં કેંજી ખેર,
પિંઢજે જ હથેં જિંદગાની હારે પ્યો.

'પ્રભુ' અકલ ડિઇ ડે ઓથમીર કે,
હધ થિઈ હાણેં માનવતા વિસારે પ્યો.

---
૧. અભિમાન.

ગૌરીશંકર મીઠુભાઈ કેશવાણી 'જ્યોત'

*જન્મ-૧૦-૦૫-૧૯૫૬. *અભ્યાસ-S.S.C. *સરનામું-(મૂર ગામ-ટુંન્ડા, તા. મુન્દ્રા) હેવર-૨૨,શ્રી નિવાસ ચાલ, શ્રી નિવાસ રોડ. જે.બી નગર. અંધેરી (ઈ) મુંબઈ-૪૦૦ ૦૫૯. *ગ઼ાલબોલ-(૦૨૨) ૨૮૩૭૩૨૨૪/૭૯૯૦૧ ૯૭૫૫૪/૯૮૩૩૮ ૧૩૬૩. *સેવા-જી ૨૪ કલાક ગુજરાતી ચેનલ-સર્ટીનગર-રીપોર્ટર. 'આજકાલ' દૈનિક-ભુજ,-માજી બ્રાન્ચ મેનેજર.-હેવર બ્યુરો ચીફ-મુંબઈ. 'માનવમિત્ર' હિન્દી માસિક (મુબઈ)-સંપાદક. શ્રી કચ્છી રાજગોર શૈ.પ્ર.કેન્દ્ર (મુંબઈ) જો મુખપત્ર 'શિક્ષણ જ્યોત' જા સ્થાપક સંપાદક. *'કચ્છ વાગડ સમાચાર' સાપ્તાહિક (મુંબઈ) પ્રતિનિધિ. * શ્રી અખિલ મહારાટ્ર ગુજરાતી સમાજ (મુંબઈ) ટ્રસ્ટી-મંત્રી. *અખિલ ભારત માનવ અધિકાર એસો. જા જનરલ સેક્રેટરી. *શ્રી રાજગોર શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિ કેન્દ્ર (મુંબઈ) ઉપ પ્રમુખ. *'કચ્છ ફિલ્મ સોસાયટી-ભુજ'જા મંત્રી. *ભગવાન મહાવીર પશુ રક્ષા કેન્દ્ર , એંકરવાલા અહિંસાધામ (પ્રાગપર રોડ-કચ્છ)જા કારોબારી સભ્ય. *શ્રી ધ્રબુડી તીર્થસ્થાન ગુંડીપાલી વિકાસ સમિતિજા કારોબારી સભ્ય. *શ્રી કચ્છી રાજગોર બાળાશ્રમ (મસ્કા) જા શુભેચ્છક સમિતિ સભ્ય. * શ્રી સાંઈબાબા ભક્ત મંડળ (શીરડી) આજીવન સભ્ય. * શ્રી કચ્છી રાજગોર કેશવાણી પરિવાર (મુંબઈ) સ્થાપક-પ્રમુખ. *ઓલ ગુજરાત ફિલ્મ આર્ટિસ્ટ સ્ટેજ, ટેલીવિઝન, ટેક્નિશિયન, વર્કર એસોસીયેસન (કચ્છ) કન્વીનર. *શ્રી કચ્છી રાજગોર પ્રગતિ મડળ (મુંબઈ) સલાહકાર.

હલ્યા વ્યા

જિંધગીજી નમંધી સાંજી ટાંણે ઈ અચીનેં મૂંજે ધિલકે જાગ઼ાય વ્યા,
અખજે હિકડ઼ે તીરસેં મૂંજે ધિલકે ઈ ઘાયલ કરીંધે હલ્યા વ્યા.
મૂંજે તન મન અંતરકે અનોખી રીતેં ખબર નં પે તીં, ઈ છૂઈ વ્યા,
હવાજી હિકડ઼ી થધી લેર વારેજીં ઈ તેરઈ હલ્યા વ્યા.
સૂમસામ ખાલીખમ મૂંજે ધિલજે હિન સિંહાસનતેં
તૂફાન વારેજીં ઓચંધા અચી, ઈ પટરાણી ભની વિઈ ર્‌યા.
જિભાનસેં ઈ કીં પણ કુછે વિગર કિતરાક અખીયેંજા
ઈશારા કરેનેં, અંધારી ઘનઘોર કારી રાતજો
-ચમકંધી વિજ વારેજીં અચીનેં મૂંજે
નાજૂક ધિલતેં હલકે હથેં હસ્તાક્ષર કરેનેં હલ્યા વ્યા.
મૂંજે ધિલકે સીરફ હિકડ઼ી પલમેં કેદ કરેનેં ઈ હિન
પ્રમાળ 'જ્યોત' કે પ્રેમજી વાટતેં હેકલા છડેનેં હલ્યા વ્યા.

પાલુભાઈ જીવાભાઈ ચારણ (પાલુ ભગત)
જન્મ-૧૯૫૬ (વિ.સંદ્વ.-૨૦૧૨ જેઠ માસ-વવાર) *શૈક્ષિણિક યોગ્યતા-પ્રાથમિક.*સરનામું-કાળીપાટ રાજકોટ. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૪૪ ૧૯૩૧૯. સેવા-નિવૃત્ત. શોખ-વાંચન, લેખન સત્સંગ, કાવ્ય રચના. પ્રકાશિત પુસ્તક-'સુબોધ બાવની' (ગુજરાતી)-૨૦૧૨*પ્રતાપ પચ્ચીસી' (ગુજરાતી)-૨૦૧૮.*હરિરસ પ્રબોધ (ગુજરાતી)-૨૦૧૮.

કુટીનેં કિપાર કે

(કવિત)

ભુલી ભગવાન મૂઢ, ઝુલેતો જંજાર મિંજ,
સપ ભેરી ખીર લેરું કિતરા ડીં સટીનેં?
આંઉં જાંણાં આંઉં કીંક, ધુનિયાંમેં આંઉં આઉં,
આંઉં મિંજ અંધા, સામી ખડ ન્યાર ઘટીનેં.
ખાઉં ખાઉં કરીં તેસીં, ખાઉં કરે કાલ ખેંધો,
કીંક તાં વિચાર મહા કલ્યાણ કે કટીનેં
હૂંઈ લોંણાં ચટીનેં જ, રામ કે નં રટીનેં ત,
પાય ધૂડ઼ બીં હથેંસેં યાર મથો પિટીનેં.

*　*　*　*

મમતામેં રચ્યો પચ્યો, વાંનરો થિઈ નાચ નચેં,
અંધો થી ખડમેં અચેં, ભારી હેડ઼ ભારકે.
રાંક થીંતો જેર રખેં, સુમે નતો કડેં સુખેં,
પતંગથી ધ્રોડ઼ી ધુખેં, જલીંતો મોઝાર કે.
કમાઈંતો રુગ઼ો કૂડ઼, મજાજી કઢેંતો મૂર,
અખિયેંમેં આગ્નીયેંતો ધૂડ઼, છડેનેં આચાર કે.
સંસારકે સટીનેં જ રામકે નં રટીનેં ત!
પાય ધૂડ઼ બીં હથેંસેં, કુટીનેં કિપાર કે.

મણીલાલ ગાલા

*જન્મ-૧૯૫૭ (પત્રી) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A.(મુંબઈ યુનિવર્સિટી) *સરનામું-પત્રી. તા. મુન્દ્રા,કચ્છ-૩૭૦ ૪૨૫. સેવા-કચ્છી ભાષા સંવર્ધન/વિકાસ. *પ્રકાશિત પુસ્તક-'સંજીરેમેં ધબલ પીડ઼ા'-૧૯૯૪. -બિઈ આવૃત્તિ-૨૦૦૨. *કચ્છી ભાષાજો નિંઢો કોશ-૨૦૦૨. *કચ્છીબાર પોથી-૨૦૦૧. ૭૦ માઈયો-(બાર ગીત-લોક આખાણીયું)-૨૦૦૧. *અલેકરી (કચ્છી કાવ.)-૨૦૦3. *સંપાદન-આલડ઼ા સૂલડ઼ા-(કચ્છી કંઠ્ય પરંપરા)-૧૯૯૦ નું ૨૦૦૦ તૈં ૫ (પંજ)અંક. *વાધોડ઼-૨૦૦૧ (કચ્છી વિધાજો સમાજ઼) નું અજ઼ તૈં. *અનુવાદ-કચ્છ દેશજ્યું ગ઼ાલિયું (જેમ્સ મેકમેન્ડો)-૨૦૦3. *બાઈબલ (અંગ્રેજી) મ્યાં કચ્છી-૨૦૧૧. *ઈ-મેગેઝીન-'વાધોડ઼ વખતો વખત-૧,૨-૨૦૧૫/૧૭. વેબ-vadhod.com. કિતરીક જાણે જોગ માહિતી.*

સંદર્ભ બિન્દુ

સંદર્ભ બિન્દુ
વિચારેંજે પાડ઼ેમેં
ઉભો નં રેં, ભેરપો નં કરે નેં
વ્યક્તિ કે ઉંગી ફ઼િગ઼ાઈલાય
નેં અગોચર ઠલી જગ઼ેમેં
સુરજી વિઞે ત!
નરક મિંજાનું
કારી-કારી ઈચ્છાઉં [1]ઉધખેં
મગચ કે ઠગ઼ી, [2]ચુરપલાઈ કંધે કંધે
મિંજોમિંજ ઉતરેં,
નેં [3]આરખિયેં ઠલી વ્યંજનાકે
રૂપક કિતે આય?
ઈનજા અર્થ જિજા ઍં ક,
અર્થ સજા નેં?
ક઼...અર્થ નેં?

૧-ઉપડે, નીપજે. ૨-ચાળો કરી ખીજવવું. ૩-ચીતરવું.

જોશી મોહનલાલ શંકરજી
જન્મ-તા. - ૧/૦૬/૧૯૫૮. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૭ ગુજરાતી. *સરનામું - (મૂળ-ફરાદી) હાલ-સહજાનંદ બંગલો, બી-૧૨-રાવલવાડી નવી, ત્રિમૂર્તિ મંદિર રોડ, સ્વામીનારાયણ નગર-૨. ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૯૫ ૨૨૩૪૪. સેવા-એસ. ટી .(કચ્છ-ગુજરાત) હાલ-નિવૃત્ત. *શોખ-કચ્છી ભાષામેં લેખન-વાંચન-સર્જન.

ડૂઆ

પધવીલા પાતક કરીયેં, કરીયેં કૂડા કમ,
રાંકે કેં રંજાડ઼ીયેં, (ઇ) નર નં પ નરાધમ.

ખુરસીલા ખોટો કુછેં, ભનેં જૉરાતા જમ.
નિપૂટા ડીયેં નિર્દોષ કે, (ઈ) નર નં પ નરાધમ.

ગોં જો ખીર પી વડો થ્યો, ખેડ઼ેં ઢ઼ગો સજી જમાર,
ગઢા થ્યા પાંજરાપર છડેં, ઈન નર કે ધિક્કાર

કાયા ધૂઓ, લૂગ઼ડ઼ા ધૂઓ, ધૂઓ ભલેં ઘરબાર,
જડેં ધૂઆજે આતમા, તડેં મિલે કિરતાર.

[1]જર નેં જોમ વે જેં સુધી, સગ઼ા ભનેં સહુ કોય,
અછત અચે કાયા થકે, પુછા કરે નં કોય.

મણ નં કો અધમણ ખપે, ખપે હિકડ઼ી પાયલી,
ત્રે ટાંણા ઈનકે ભર્યો, તાયં ખાલી નેં ખાલી.

માની ખા તું હક્કજી, છડ હરામ કે યાર,
ભુલું બેં જ્યું ન્યારીજ પોય, પૅલાં પિંઢકે ન્યાર.

૧. ધન, દોલત, નાણું.

સ્વાર્થ જે તાં કમમેં, કઢંધો અંધી ધ્રૉડ઼,
પરમાર્થ જે કમમેં, કડેં નં થીએ મૉર.

પરમારથ નં ક્યાં કડેં, નં દયા દાન ક્યાં કીં,
સેવા થિઇ નં સનેંજી, પોય રામ રાજી કીં?.

અકેકાર નેં અધમ કરીયેં, શૂરા ભનેં સીં,
બિજ બાવરજા પોખીયેં, પોય આમાં ઉગ઼ેં કી?.

વિઠે વિઠે ઈ ડીં કઢે, હોટલ હટ ભાજાર,
પોય ચૅતો કરીયાં કુરો! નિસીભમેં નાયં યાર.

કમ કેંકે નં અચી સગ઼ોં, ત નડ઼ો મં કેંકે યાર,
કેંકે કીં નં ડિઇ સગ઼ો, ત ગ઼િનેજો કુરો અધિકાર.

સૂઈ જૅડ઼ા થીજા સજણ, કતર મં થીજા યાર,
કતર કપી ટુકરા કરે, સૂઈ સંધેતી યાર.

અભરી તાં મૂંકે મં ચૉ, ઐયાં કમજી યાર,
કતર નં વીતરે લૂગ઼ડ઼ા, (ત) સૂઈ કીં સિભીંધી યાર.

દાતારી કરીયેં વિઠા, વડા શેઠ શાહુકાર,
પણ-પિંઢજી મિંજાનું અધ ડે, ઈ જ વડો દાતાર.

ચૉપા ખેં ઘા-પન ચરોં, માડૂ ખાય અનાજ,
બોઇ મિંજાનું ખીર ભને, કેડ઼ો કુધરતજો રાજ?.

ડૉ. મંજુલાબહેન રમેશ ભટ્ટ 'યાચના'

*જન્મ-૦૭-૦૨-૧૯૫૯. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ગુજરાતી વિષયમેં એમ. એ. પી. એચ. ડી. પી.ટી.સી. *સરનામું : 'કેકારવ' ઉમિયાધામ, શ્રી અરવિંદ માર્ગ, નવાવાસ, નખત્રાણા-કચ્છ-૩૭૦ ૬૧૫. *ગાલબોલ-૯૬૩૮૩ ૦૩૦૬૭. સેવા-શિક્ષિકા. (હાલ-નિવૃત્ત) *સિદ્ધિ-રાજ્ય રાષ્ટ્રિય આંતરરાષ્ટ્રિય એવોર્ડ પ્રાપ્ય. *પ્રકાશન-૪-ગરબા સંગ્રહ (ગુજરાતી) 'હિતરે હિતરે પાણી'-૨૦૧૭. *ગભૂરેંજ્યું ગાલિયું (કચ્છી-પ્રેસમાં)*

આયા ઐંયું

રુલી રુલી આંજે અડણ આયા ઐંયું,
મિઠી મૉભતમેં ભિજણ આયા ઐંયું.

વે હૉરી ક ડીયારી પાં ભેરા મનાયું પોય,
ઠાર્યો ક બાર્યો, અસીં ઉજણ આયા ઐંયું.

હી લૅરું નેં લાંગા, ભધલંધ્યું તારીખું
સમૉજો વગ આં વટ ચારણ આયા ઐંયું.

આય ભરોંસો ઐં કડેંક ત મિલંધા,
નં રાવ ડિનેજે કારણ આયા ઐંયું.

જિંધગીજો ચીચૉડ઼ો પ્યો ઈંજ ફિરંધો.
'યાચના' હિન મેડ઼ે કે ન્યારણ આયા ઐંયું.

પબુ ગઢવી 'પુષ્પ'

*જન્મ-૨૫-૦૮-૧૯૬૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A.B.Ad *સરનામું-૩૭૦-એ, આઈયા નગર. મુન્દ્રા રોડ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ-૯૮૨૫૮ ૫૭૩૯૪. સેવા-નિવૃત. આકાશવાણી-ભુજ માન્ય કવિ. આકાશવાણી ભુજતા કચ્છી-ગુજરાતી રચનાએંજો પ્રસારણ. *કચ્છ, મુંભઈ, અમદાવાદ, વડોદરા, સુરત નેં રાજકોટમેં યોજાયેલ મુશાયરેમેં સામેલ. *હીંયારી' નાં જો કાવ્ય સંગ્રહ પ્રકાશનમેં.*

ધરમજે વૅપારમેં

પીંગા બધી લુડંધા હુઆસીં, આમરીજી ડારમેં,
હિકડા હૉઆસીં કોક ડીં, આચારનેં વિચારમેં.
કેંજી લગી કારી નજર હિન ભાવરેંજે પ્યારમેં,
તોડ઼ે વિધોં ધિલડ઼ા અસાંજા ધરમજે વૅપારમેં.

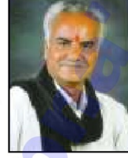
ભેરા હલી પાછા વરી વ્યા ઢોલતેં ડાંઢી ડિઈ,
ગંજો છડે વ્યા ઊ હરામીં ગામકે ટાંઢી ડિઈ.
ભડ઼ભડ઼ બરેંતા બેટડ઼ાનેં ભેંનરૂં લિખવારમેં,
તોડ઼ે વિધોં ધિલડ઼ા અસાંજા ધરમજે વૅપારમેં.

ઈમાનકે બરંધે ડિઠોં, અરમાન પણ બારે વિધાં,
જિજમાન કે મારે નેં મેંમાન પણ બારે વિધાં.
હલંધે ધુખાયાં રામ નેં રહેમાન કે ભાજારમેં,
તોડ઼ે વિધોં ધિલડ઼ા અસાંજા ધરમજે વૅપારમેં.

રૂએ વિઠી હિત માવડ઼ી નેં ભાયડ઼ા ડુસકેં વિઠા,
વાવડ઼ સુણીનેં વેડ઼જા ધુસ્મણ મિડ઼ે મુરકેં વિઠા.
માતમ હિતે મૅફીલ મંઢાજે રોજ સરહદ પારમેં
તોડ઼ે વિધોં ધિલડ઼ા અસાંજા ધરમજે વૅપારમેં.

હિન્દુ નેં મુસ્લીમ મોભી બોંઈ કે સમજાયો ખપે,
હિન રાજકારણકે છડે પિંઢમેં નિવેડ઼ો ક્યો ખપે.
વિડ઼ંધા 'પબુડા' ક્યાં સુધી ઐં ખાર નેં એંકારમેં,
તોડ઼ે વિધોં ધિલડ઼ા અસાંજા ધરમજે વૅપારમેં.

આલાભાઈ ખેતશીભાઈ ગઢવી (કવિ 'આલ')

*જન્મ-૦૧-૦૬-૧૯૬૧. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-પ્રાથમિક. *સરનામું- શેખડિયા, તા. મુન્દ્રા. *ગાલબોલ-૯૯૭૮૩ ૨૫૨૯૫. *પ્રકાશન- 'કિરતાર કવિતા કુટિર-૨૦૧૨. *શ્રી ખોડિયાર બાવની- ૨૦૧૮(પ્રેસમાં) *'અરદાસ'-૨૦૧૮-(પ્રેસમાં)*કવિ કાગ એવોર્ડ પૂ. મોરારી બાપુજે હથેં-૨૦૧૬. *આકશવાણી-ભુજજા ડૂઆ-છંદજા માન્ય કલાકાર.*

સંભારીજે

મૂઢતા નિવારે કરે, દ્રઢતા કે ધારે કરે,
સમયકે સારે કરે, સારી ચીજું સારીજે.
પારકી પંચાત તજે, નીતિ અને ન્યાય સજે,
કડેંક ભનેંલી ભુલ, પારકી વિસારીજે.
ભને નં ભલો ત કીં નં, ભુછો તાં કજેં નં કેંજો,
સચ્ચાઈકે ધારે, ખોટો ટરે તેંસીં ટારીજે.
દીનકે ડિસીનેં કીંક, ડીજેં તાં જરૂર 'આલા',
હલેતો શરીર તેંસીં, હરિકે સંભારીજે.

* * * * *

મે'રભાની કરે કો'ક, મોહન મિલાયોં મિઠો,
વિઠ્ઠલ વતાયોં આંઉં, નેંણા ભરે નારીયાં.
કામણગારે કાન મથાં, જાન કુરભાન કરે,
યશોદાજે જાયે મથાં, જીવન ઓવારિયાં.
ગોરજીતા વિઞા આંઉં, ગોવિંદજી ગ઼ાલ મથા,
માધવજી ચાલ મથાં, વલી ચીજું વારિયાં,
હારિયાં નં હૈયે મેં, વાલમ વિસારિયાં નં,
ટારિયાં નં ટક 'આલ', સજ઼ો ડીં સંભારિયાં.

રજનીકાંત ઓઝા

જન્મ-૧૯/૦૫-૧૯૬૨ *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A. L.L.B. *સરનામું- મલ્લ શેરી, રિંગ રોડ, સોનીવાડ પાસે. ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૮૮ ૯૫૮૭૦. *સેવા-ઍડવોકેટ. *ભુજ મેં ૧૯૭૭/૭૮મેં 'ઉપવન' સંસ્થાજા સ્થાપક. હિનમેં કચ્છી નેં ગુજરાતી કવિ-લેખક ભાગ઼ ગિનેંતા. *રેડિયો નાટક સંગ્રહ 'પ્રતિકૃતિ' (ગુજરાતી)-૧૯૮૩. *'શબ્દના સૂરજમુખી' કાવ્ય સંગ્રહ. (ગુજરાતી)-૨૦૧૭. *'આજકાલ'-(ભુજ) દૈનિકમેં 'ગપસપ' નાં જી કોલમ ચાલુ. *સાક્ષરનો સાક્ષાત્કાર' રાધેશ્યામ સંપાદિત પરિચય કોશમેં સ્થાન. *આકાશવાણી-ભુજ માન્ય કવિ.

જિન્દગી

હી...!
જિન્ધગી
પણ
કેડ઼ી
કમાલ આય!
રાતજો
સુમીરોંતા
તડેં
ખ્વાબ
લગ઼ેતી
નેં
સુભાણેં
ઉથીયોંતા
તડેં
હકીકત
વે તી.

ચવાણ દાઉદ સુલેમાન ટાના માસ્ટર

*જન્મ-૨૬-૦૨૧૯૬૧. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-પ્રાથમિક. *સરનામું-મોટા સલાયા, માંડવી-કચ્છ. ગાલબોલ-૯૭૨૬૭ ૬૨૧૨૫. સેવા-વહાણવટી. શોખ-કવિતા પઠન નેં શ્રવણ, *પિતા કવિ-શાયર વા, નેં મામા ૫ વડે ગજેજા કવાલ વા, જેંસેં આખે ઘરમેં સાહિત્યજો માહોલ હૂંધે કવિતા કુરા લગની જાગ઼ઇ. ૧૯૮૬ મેં આકશવાણી પારાં ગોકુલ રંગ ભવનમેં કચ્છી-ગુજરાતી મુશાયરેજો આયોજન કે મેં આયો, તિન ડીં પોય મૂંકે કાવ્ય કુરા અજાવ રસ જાગ઼્યો. મડઇ કોલેજજે મુશાયરેમેં ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ તીં કલ્યાણજી સાવલા 'ઊર્મિલ' જે પરિચયમેં અચી મૂંકે ભારી પોરસ ચડ્યો. ઇની મૂંકે હૈદ્રાબાદ, બેંગ્લોર (કર્ણાટક) રાજસ્થાન, તીં માઉન્ટ આબુ નેં ગુજરાતજેં વડે સેરેમેં મુશાયરેમેં રજૂ થેજો મોકો ડિનોં. *સલાયાજા ૫ પોરબંદરમેં નવોદય સ્કૂલમેં સેવા ડીંધલ વા. પ્રિન્સિપાલ ઇસાકમિયાં અબ્બાસીજે સંપર્કમેં રિઇ ઉર્દૂ તીં ગુજરાતી-કચ્છી ગજલેં મથે અભ્યાસ કરેજો લાભ મિલ્યો. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ.*

આય કુરો?

કવિએંજી ર્‌યાણ ફોગ઼ઠ આય કુરો?
ત પોય ચોં રૂહજી ખોરાક આય કુરો?

કવિએં કનાં ભજી કિડાં ભજનેં યાર?
જીયણ તોંજો કવિતા નાંયં ત આય કુરો?

ધિલ મં તોડ઼ કવિજો, ઇ મિઠો અમુલખ માડૂ.
ધિલ મિલાય જેડ઼ો બ્યો કમ આય કુરો?

જીયણમેં સચો થિઇ નેં હલ તું વલા 'ટાના'
ચિંઇ ડીંયેંજી રંગત ધુનિયાંમેં, બ્યો આય કુરોઙ્ઢ

* * * * * *

હરેક સા તેં ક્યો આય જિંદગીજો ઝગડો,
તું વખત વટા હિસાભ ગ઼િની સગેંત અચ.

જગદીશ વિઠ્ઠલજી ગોર 'શરમાળ'

જન્મ-૧૧-૦૯-૧૯૬૨. (વિંઝાણ તા. અબડાસા) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૧૨ (Jr. College) (N.G.Bedekar College of Commerce-Thane Mumbai (Eng.Medium)) *સરનામું -બ્લોક નં. ૧૦૦/૩, 'ચ' ટાઈપ સરકારી ક્વાર્ટર, સિધ્ધાર્થ લો કૉલેજની બાજુમાં, સૅક્ટર-૧૬, ગાંધીનગર-૩૮૨ ૦૧૬ *ગાલબોલ-૯૪૨૭૨ ૦૮૬૧૬. *ઈ-મેઈલ-jgor11930@gmail.com. *પ્રકાશિત ૭ પુસ્તક (૧) 'વાચા' કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૧૯૮૫.(૨) *'વેવાર' કાવ્ય સંગ્રહ (કચ્છી)-૧૯૮૯. *(૩) 'વેદના' કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી)દ્ર૧૯૯૫.*(૪) 'ધઊસજી ધલભાજી' કાવ્ય સંગ્રહ (કચ્છી)-૧૯૯૫. *(૫) 'ભુજ લાગે ભેંકાર'-૨૦૦૧મેં થેલ ભૂકંપ મથે કાવ્યેંજો પૅલો કાવ્ય સંગ્રહ.-૨૦૦૨. *મોટાભાઈ વિનોદભાઈની સ્મૃતિમાં 'સ્મરણ વીથિકા' કવિ મેઘબિંદુ નેં શ્રી કિરીટ બારોટ ભેરો સહ સંપાદન-૨૦૦૩. *(૭) 'પ્રસંગ પર્વનો મિજાજ' કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૨૦૧૭. *વિવિધ કાર્યક્રમેંજા સફળ ઉદઘોષક. *માનનિયશ્રી નરેન્દ્ર મોદી સાહેભજા રૂભરૂ તીં કાગર-પતર મારફત અભિનંદન મિલ્યા ઐં. *ગુજરાતજે સ્વર્ણિમ વરેજી ઉજવણીજે સમાપન ટાંણે ગાંધીનગર ખાતે ગાંધીનગરજી અંગ્રેજી/ગુજરાતી મિડિયમજી તમામ બી.એડ કોલેજ નેં પીટીસી કોલેજમેં યોજાયેલ કાવ્ય પાઠ સ્પર્ધામેં સ્વર્ણિમ ગુજરાત અંતર્ગત પ્રથમ ઈનામ. *ભગવતી ધામ ભુજ પારાં કચ્છી સાહિત્ય જો 'ગુરુ ગૌરવ' ઍવોર્ડ-૨૦૧૪.

કલમ જે સહારે

ખિલીનેં રૂઆંતો કલમ જે સહારે,
રૂઇ નેં ખિલાંતો કલમ જે સહારે !

ધરધનું છુટેલા કવિતા ભન્યો સેં,
હિતે પણ રુલાંતો કલમ જે સહારે !

ધગાખોર ધૂનિયા ધગો ડિઇ ખિલેતી,
નેં આઉં ભચાંતો કલમ જે સહારે !

લિખી ભૂસીયાં પિંઢકે ભૂંસી લિખાંતો,
ફિટાંતો ભનાંતો કલમ જે સહારે !

અખરજા અબોલા નેં 'શરમાળ' કાગર,
છતાં પણ જીયાંતો કલમ જે સહારે!

વેરશી દેવરાજ માતંગ 'દેવ'

*જન્મ-૨-૧૨-૧૯૬૩ (આદિપુર-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૪ ગુજરાતી. *સરનામું-શ્રી ચામુંડા જનરલ સ્ટોર. જુની સુંદરપુરી, ગાંધીધામ-૩૭૦ ૨૪૦. *મૂર વતન-નારાણપર (રાવરી-ભુજ)*ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૮૭ ૪૩૯૬૪. *વ્યવસાય-ડ્રાઈવર. *'કંડલા પોર્ટ ટ્રસ્ટ' (લેબર યુનિયન એસોસિયેશન) પારાં સન્માન-૨૦૧૬. *'વાસરો' (કચ્છી કાવ સંગ્રહ)-૨૦૧૦. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં 'વાસરો' શ્રેષ્ઠ પુસ્તક-૨૦૧૩*'ધ વાઈટ ઈગલ્સ સ્કૂલ (દેવપર-યક્ષ) પારાં સંસ્કાર સરિતા ગઝલ સ્પર્ધામેં સન્માન પત્ર.-૨૦૧૭. *આકાશવાણી -ભુજજા માન્ય કવિ. શોખ-લેખન, વાંચન, રેડિયો સુણંણું, નયેં માડૂએંસેં ભાઈબંધી, સેવા.*

આષાઢી બીજ

કચ્છી ઢોલજે ધબકારેસેં,
વધાયું પાં આષાઢી બીજ કે,
કચ્છી ભાવરેં કે લખ લખ વધાયું.
કચ્છી ઢોલજે ધબકારસેં...

સોંણા ડિસોં પાં હિલણ મિલણજા,
કચ્છી વાણીજે ઘર ઘર ચલણજા.
કર્યું મેડ઼ાવા હુભકારસેં...કચ્છી ઢોલજે ધબકારસેં...

ચંગ, રાગણી નેં જોડિયા પાવા,
બ્યા મોર મલારીં ટૌકા વા વા.
મિલેં અભ-ધરા ખીંકારસેં...કચ્છી ઢોલજે ધબકારસેં...

કડેં વડર પિંઢ પિંઢલા સિકેંતા,
બધી સંધરો બખ વિજેંતા.
પોય છણેંતા ધરાતેં ઓભારસે...કચ્છી ઢોલજે ધબકારસેં...

'દેવ' બીજજા સુઠા ગીત ગાઈયું.
મિડ઼ે ભેરા થિઈ આષાઢી બીજ મનાયું.
પ્યારજો સુર મિલાયું પ્યારસેં...કચ્છી ઢોલજે ધબકારસેં...

આશાનંદ સુરાભાઈ ગઢવી

જન્મ-૧૫-૦૯-૧૯૬૬. *જન્મભૂમિ-ઓખા-મીઠાપુર, સૂરજ કરાડી. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C. P.T.C. *સરનામું-મુ.પો.-ઝરપરા, તા-મુંન્દ્રા, કચ્છ-૩૭૦ ૪૦૫. *ગ઼ાલબોલ-૯૮૨૪૦ ૭૫૯૯૫. *સેવા-પ્રાથમિક શિક્ષક (સી.આર.સી.કો-ઓડીનેટર નેં પ્રધાનાચાર્ય શ્રી ઝરપરા ગ્રુપ કુમાર શાળા) *શોખ-સાહિત્ય, ઈતિહાસ, પુરાતત્ત્વ, વાંચન, લેખન, કાવ્ય, પ્રવાસ, કથા, પ્રાચીન સિક્કા સંગ્રહ. પ્રાચીન હસ્ત પ્રત-પત્રેંજો સંગ્રહ, નૃવંશશાસ્ત્ર, લોકસાહિત્ય, ધર્મ, આધ્યાત્મ, યોગ, પર્યટન. ફોટોગ્રાફી. *સિદ્ધિ-ભુજ-વ્રજભાષા પાઠશાળા પારાં કવિરાજજી પદવી પ્રાપ્ત કરીંધલ હરિદાન ઈસરદાન કારિયા વટાનું પિંગળ-ડીંગળ સાહિત્ય નેં ઈતિહાસજો અભ્યાસ. *પ્રાથમિક શિક્ષક સમાજ પારાં વિશિષ્ઠ સેવા-સન્માન-૨૦૦૩ *વી.આર.ટી.આઈ પારાં જિલ્લા પ્રા. શિક્ષકેંજો પ્રતિભા પ્રસાર કાર્યક્રમ પારાં અભિવાદન-૨૦૦૩. *શ્રી રાવળપીર મંદિર નિર્માણ કાર્યમેં સેવા ભધલ સન્માન. *ભૂકંપ કમગીરીમેં યુવાનેંજા પ્રેરક તરીકેં અખિલ ચારણ સમાજ પારાં સન્માન. *'આઈ શ્રી હાંસબાઈ મા જીવન ગાથા' પુસ્તકજે લેખન કાર્યમેં સહયોગ ભધલ સન્માન. *'શ્રી દાનેશ્વર મહાદેવ મંદિર' જગદ્‌ગુરૂ શંકરાચાર્ય માધવતીર્થ મહારાજ જે વરદ હસ્તે સન્માન. *શ્રી અખિલ કચ્છ ચારણ સભા-પૂર્વ મહામંત્રી. *માધવ સેવા ટ્રસ્ટ (ઝરપરા)-પ્રમુખ. *આઈશ્રી સોનલધામ દેવસ્થાન સમિતિ (ઝરપરા)-પ્રમુખ. *શ્રી રાવળપીર મંદિર વિકાસ ટ્રસ્ટ (વલસરા-માંડવી)-પૂર્વ ઉપપ્રમુખ. *શ્રી લક્ષ્મણ રાગ કેળવણી ફંડ ટ્રસ્ટ (માંડવી)-ટ્રસ્ટી. *શ્રી અખિલ કચ્છ ચારણ સભા (માંડવી)-ટ્રસ્ટી. *શ્રી લક્ષ્મણ રાગ ચારણ બોર્ડિંગ (માંડવી)-ટ્રસ્ટી. *શ્રી રાવળપીર મંદિર વિકાસ ટ્રસ્ટ (વલસરા-માંડવી)-ટ્રસ્ટી. *શ્રી મુન્દ્રા તાલુકા ચારણ સેવા સમાજ (મુન્દ્રા)-ટ્રસ્ટી.* શ્રી ઝરપરા ચારણ સેવા સમાજ (ઝરપરા)-ટ્રસ્ટી. * શ્રી માધવ સેવા સમાજ (ઝરપરા)-ટ્રસ્ટી. *શ્રી આઈ સોનલધામ દેવસ્થાન સમિતિ (ઝરપરા)-ટ્રસ્ટી. *માનદ પ્રતિનિધિ-'કચ્છમિત્ર' દૈનિક-ભુજ. * પ્રકાશન-'ચારણ પુનશી જીવન-કવન'-કચ્છી ભજનેજે પુસ્તકજો પ્રકાશન. *'દુહો અસાંજે દેશજો'-આગામી કચ્છી પુસ્તક પ્રકાશન. * કચ્છી સાહિત્ય અકાદમીજે સેમિનારમેં સંશોધન પેપરજો વાંચન. *કચ્છમિત્ર તીં બેં સામાયિકેમેં કચ્છી લેખેંજો પ્રકાશન. *રામાયણ નેં ભાગવત તેં કચ્છી ભાષામેં પ્રવચન. *કચ્છી કાર્યક્રમેંજો સંચાલન. *શિક્ષકેંકે કચ્છીભાષા તાલિમ વર્ગમેં તજજ્ઞ તરીકેંજી સેવા. * 'વિરહ પદાવલી'-સંપાદન. *પ્રેમ ઝરણું પદાવલી'-સંપાદન. *કચ્છના ધર્મરક્ષક સંતશ્રી રાવળપીર દાદા -લેખન.(હિન પ્રકાશન મથા 'વલસરાના વીર દાદા રાવળપીર' ટેલીફિલ્મ ભનઈ આય.) * સોનલ ચરિત્ર-લેખન. 'વિરહ પદાવલી -સંપાદન (દ્વિતીય આવૃત્તિ) *આઈશ્રી સોનલ કથા અમૃત'-લેખન. *'શ્રી દેવા વિલાસ'-સંપાદન. *આદેશ ઓડિયો કેસેટ (ગાયક ઈસરદાન ગઢવી)-સ્ક્રીપ્ટ લેખન. *નંદનવન-કાવ્યસંગ્રહ. *કચ્છના ચારણ કવિઓ. (૨) કચ્છના ચારણ રત્નો. (૩) રત્નુ ગાથા. (૪) ચારણ પુનશી.-જીવન કવન-લેખન. *આઈશ્રી સોનલ ચાલીસા. (૨) ચારણ આઈ પરંપરા. (૩) વીર કવિ વારૂ. (૪) શેષાવતરા રાવળપીર-દ્વિતીય આવૃત્તિ. સફળ સંચાલક. *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ.

પુતર પૉઢે રે...

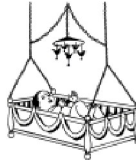
મિઠડ઼ો પૉઢેરે...મૂંજો પુતર પૉઢે રે...
હાલર કરીયાં વીર તૉજા...આઉં...
પુતર મૂંજો અજ઼તાં પૉઢે રે...ધ્રૂવ.
પુતર તૉજા વીર દાદા વા. વીરા તૉજા વીર દાદા વા,
મિઠડ઼ા તૉજા વરેંજો વંશવાર..રે...પુતર મૂંજો અજ઼તાં પૉઢે રે...૧.

પુતર પાંજો દેશતાં વડો રે, વીરા પાંજો દેશતાં વડો રે...
મિઠડ઼ો થીંધો દેશજો તાં દાતાર..રે...પુતર મૂંજો અજ઼તાં પૉઢે રે...૨.

પુતર તું તાં ઘોડ઼લે ચડ઼ી વૅજ, વીરા તું તાં ઘોડલે ચડ઼ી વૅજ,
મિઠડ઼ો ચડ઼ંધો ગોઇયેંજીતાં વાર..રે...પુતર મૂંજો અજ઼તાં પૉઢે રે...૩.

પુતર પાંજો ધરમતાં વડો રે, વીરા પાંજો ધરમતાં વડો રે,
મિઠડ઼ો થીંધો દેશજો તાં રખેવાડ..રે...પુતર મૂંજો અજ઼તાં પૉઢે રે...૪.

પુતર પાંજા માન તાં વડા રે, વીરા પાંજા માન તાં વડા રે,
મિઠડ઼ા જાગ઼ી વૅલો કજ વિચાર..રે...પુતર મૂંજો અજ઼તાં પૉઢે રે...૫

જયંતિભાઈ મંગલદાસ રાજગોર (જયંતી ગોર 'જખ્મી')
*જન્મ-૧૧-૧૦-૧૯૬૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.Com. *સરનામું- પ્લોટ નં.-૧૪, નરનારાયણ નગર, કલેક્ટર કચેરી પાછળ-ભુજ-૩૭૦૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૦૯૯ ૧૬૭૨૨. સેવા-સબ રજીસ્ટ્રાર કચેરી(ભુજ)મેં સબ રજીસ્ટ્રાર. *પ્રકાશન-'ઉંધાણ' કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ-૧૯૯૪. (કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર) જો તૃતિય સ્થાને પુરસ્કૃત. *'ભેરપો' રાજગોર સમાજજો માસિક મુખપત્રમેં સંપાદન. *'ભેરપો' સેવા ટ્રસ્ટમેં ટ્રસ્ટી. *શ્રી મારૂતિધામ વિકાસ ટ્રસ્ટ (ગુંધીયારી)-ટ્રસ્ટી. *'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', 'કુંજલજી કુણકાર', 'ચીંગાર', 'ભેરપો', મેં (કચ્છી-ગુજરાતી) લેખન.*

જ઼ાગ઼ોંતા

(ગઝલ)

મિણીનું ઘા લિકાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા,
છતાં આંકે વતાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા.

મિલણજી વિઈ ઉજી સિંજા, લગ઼ી જિત વાંચ વેછે જી,
ડીઓ ધિલજો પેટાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા.

ઠરેલા પણ કિતે ડીયુંતા, મુધલ હી જાધમેં ટાંઢો,
અસાંજો ધિલ ધુખાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા.

અસાંજે હિન જીયણમેં તાં, લિખ્યો વેછો સનમ આંસેં,
મિલણજા ગીત ગ઼ાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા.

સબંધેજી ગઠલ ધડ઼કી, જિજી તાંણઈ ત ચીરાણી,
ટુકર ઈનજા સિરાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા.

નં નિંધર વેં નં ઉજાકો, ઈનીંજી આવ સોજાંખો,
નજર 'જખ્મી' વિછાઈનેં, અસીં ડીં રાત જાગ઼ોં તા.

વાલજી હરશીભાઈ બડગા 'સનમ'

જન્મ-૦૪-૦૩-૧૯૭૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C.*સરનામુ,,-પ્લોટ નં.-૧૭૭, વોર્ડ નં.-બી, વિકાસ હાઉસીંગ સોસાયટી. (લુણંગ નગર) ભારત નગર, ગાંધીધામ કચ્છ-૩૭૦ ૨૪૦. *મૂર વતન-સાપેડા (તા.અંજાર)*ગ઼ાલબોલ-૯૯૦૯૮ ૮૩૯૦૦/૯૬૮૭૭ ૮૬૫૧૬. *વ્યવસાય-ગ્રાફિક્સ/પ્રિન્ટીંગ. *'કંડલા પોર્ટ ટ્રસ્ટ (લેબર યુનિયન ઍસોસિયેશન) પારાં સન્માન-૨૦૧૬. *સનમજા સોંણા-(કચ્છી કાવ સંગ્રહ)-૨૦૧૭. *મધુર પળો', (હસીન લમ્હે) પારાં 'સંદેશો' ટાઈટલ વિષયમેં બે નંબરજો સ્થાન-સન્માન. *'કંગના ગોલ્ડ' (અંજાર-કચ્છ) પારાં સૂત્ર સ્લોગન સ્પર્ધામેં પ્રથમ-૨૦૦૯. *'ધ વ્હાઈટ ઈગલ્સ સ્કૂલ'(દેવપર-યક્ષ) પારાં સંસ્કાર સરિતા ગઝલ સ્પર્ધા પારાં સન્માન-૨૦૧૭. *અનેક સામાયિકેમેં પ્રસિદ્ધ થીંધા કચ્છી કાવ-લેખ. *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ. શોખ-લેખન, વાંચન, રેડિયો સુણણું, નયેં માડૂએંસેં ભાઈબંધી, સેવા.

મૉત અચે

મૂંકે જાધ મૅભૂભજી અચે,
મૂંજો હીયું રાત-ડીં તો સિકે.
ધરધ ઊનું ડિનેં મૉભતજો,
વરી જખમ બ્યો તો પચે.
અધા, હી પીડ઼ા સૅન નં થીએ,
માંયલો મિંજાઇં મિંજ તો ઘસે.
ફગ઼ણજી ફૉરમ કીં પિઈ ફૉરે,
સે ગ઼ાલ ટારી ફુલ કે પુછે.
કોયલજો કૂહૂ..કૂહૂ..રાગનેં,
મોરલેજો મલ્હારતો ખુચે.
ઝિરમિર ઝિરમર મીં વસેં નં,
આંજી જાધ હીયેં તી પુસે.
તું જટ અચ મૂંજા જિંધજાની.
જોબન તેં મચ ઓબારેંજા મચેં.
કિતરા જુલમ ધુનિયાં કેં મૂંતેં.
કાં તું અચેં, કાં મૉત અચે.
તૉ વિગર મિડ઼ે લગ઼ેતો સુઞુ,
તૉકે નૅરેલા અખિયું ત્યું લુછેં.

હેમશીલા માહેશ્વરી 'શીલ'

જન્મ-૦૩-૦૧-૧૯૭૨. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-મહાવિદ્યાલય મિંજા વાણિજ્યજા સ્નાતક. રાયગઢ (કોંકણ-મુંબઇ) *સરનામું-જગદીશ કાંતીલાલ શાહ. C/O.ગૂંજન હેન્ડીક્રાફ્ટ, મેઈન બઝાર, માતાના મઢ. તા.નખત્રાણા-કચ્છ-૩૭૦ ૬૨૫. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૧૩૩ ૧૪૮૭૮. *શોખ-વાંચન, લેખન. *e-mail - hema.shah.03.hs@gmail.com *ગદ્ય પદ્ય બોંઈ ક્ષેત્રમેં સક્રિય. *'મારા સ્મરણો' નાલે પિંઢજો બ્લોગ. *'પ્રતિલિપિ', 'માતૃભારતી', નેં 'સ્ટોરીમિરર' જૅડ઼ી ઓનલાઇન એપ્સતેં કાવ્ય નેં વાર્તાઉં પ્રકાશિત થીંધ્યું રેં ત્યું. *દિવ્યભાસ્કર, મુંબઈ સમાચાર, કચ્છમિત્ર, મેં કૃતિયું પ્રકાશિત. *'સ્યાહી', 'વાંસળી', 'મોરપિચ્છ' હિની બ્લોગેં તેં સાહિત્ય પોસ્ટ થીંધો રેતો. *તોફાની તાંડવ' નાં જે ગૃપ પારાં પ્રકાશિત સયુક્ત ગઝલ સંગ્રહ 'સંગિની' મેં સામેલ. *રાજકોટજી 'વામા' સંસ્થા પારાં પ્રકાશિત સયુંક્ત ગઝલ સંગ્રહ 'સ્વને શોધું શબ્દમાં' મેં સામેલ. *ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી પારાં ૧૫ નું ૨૦ સદી સુધીજ્યું નારી રત્નેં (કવયત્રિએં) કે પૂંખીંધો 'ટેરવે ઉગ્યું આકાશ'મેં સામેલ-૨૦૧૮.

મૂંજો મન

સજણ તોંજે સંગ કે લુછે મૂંજો મન,
અખિયું મીંચી છડ્યું ત કેં મૂંકે પાવન

નોં ખંઢમેં વિઠા કચ્છી વાટ તા નૅરીં,
અચી આષાઢી બીજ કર પ્રેમ શકન.

તપી તિડ઼કે કચ્છધરાજો કઢી વિધેં સા
હાંણેં અમીધારા વસે ત જ ઠરે જોબન

મુંધ તેં જ અચેં મીંયડ઼ા ભરાજે ભંઢાર
અન્ન ધન અસાંકે ત તોંકે ખીર નેં ખન.

નાં વગ઼ા નીલા તોરણ નેં ડીએં જી હાર,
ગ઼ાલ્યું મિડ઼ે મનજ્યું સોંણે પકવાન પન.

રે'મ કર માલક તોંકે હુંએં જિજા જુવાર.
ગજવીજસેં અચીજેં 'શીલ'જા સોગન

રામ કવિ

*જન્મ-૧૯૭૬. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-પ્રાથમિક. *સરનામું- વવાર, તા. મુન્દ્રા-કચ્છ-૩૭૦ ૪૧૦. *ગાલબોલ-૯૫૩૭૦ ૫૬૪૫૦.*

સવૈયા

એંસી મિલ્યા કેકે લખું મિલ્યા, કોય વ્યા સહિયારા સઠ ચાલીમેં.
પારકીયું કરે વ્યા પિંઢજ્યું, કો ધ્રૉ કરે વ્યા ધલાલીમેં.
નામી ખેતર, નીલીછમ વાડ઼ીયું, વ્યા નર્મદાજી નાલીમેં,
'રામ' ચેં હાંણે આરામ કીં થીધો?, ખેડૂએંજે ઘર ખાલીમેં.

* * * *

ટાવર, પાવરજા થંભલા, કિઈક વડા રોડ વિચમેં,
પાવર પ્લાન ભન્યા પૉડ઼ા, કિઈક કંપનીયું આવ્યું કચ્છમેં.
રેલવાઈ પટા રોક્યાં જમીનું, પ્યા જુકો પૂરવ-પચ્છમેં.
'રામ' કીં ખેડૂ કે આરામ થીંધો, હિન મોંઘવારી જે [૧]મચમેં.

૧.આગની જ્વાળા.

જયેશ રામજીભાઈ ભાનુશાલી 'જયુ'
*જન્મ-૦૭-૧૦-૧૯૭૮. (ભાચુંડા) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૮ ધોરણ. * સરનામું-૩૦૪, નીલગગન ઍપાર્ટમેન્ટ. ચાણોદ કોલોની, વાપી-૩૯૬ ૧૯૫. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૨૫૪ ૭૩૨૭૩/૯૩૭૪૪ ૭૩૨૭૩. e-mail-shaktiroadways17@gmail.com. *'ઊજાકો' (કાવ્ય સંગ્રહ)-૨૦૦૪.(કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી તીં શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા (મુંભઈ) પારાં પુરસ્કૃત) *'અખિયું' (કાવ્ય સંગ્રહ)-૨૦૦૭. (કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી તીં શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા (મુંભઈ) પારાં પુરસ્કૃત)*'ક્રાંતિગુરુ શ્યામજી કૃષ્ણ વર્મા (કચ્છી ભાવાનુવાદ, મૂળ લેખક શ્રી વિષ્ણુ પંડ્યા)-૨૦૧૨. (કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી તીં શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા (મુંભઈ) પારાં પુરસ્કૃત) *મુંભઈ-મહારાષ્ટ્રમેં થીંધા હરેક કચ્છી મુશાયરેંમેં સ્થાન.*

ઉજારે ઉજારે

(ગઝલ)

અંધરજે ચંધરજે ઊજારે ઊજારે,
અસીં પોખ્યા કણ, સુજારે સુજારે.

ઘણેં માંણ્યા હીં અસીં મીં જા મોસમ,
વડરકે પનેંતેં ઉતારે ઉતારે.

સચા કિત ઠર્યાસીં ? વર્યાસીં હમેશાં,
વ્યાસીં જિડાં પણ વિચારી વિચારે.

ધિલડી બચીકે નં ભાષા ક બાસા,
અસીં કાવ ક્યાસીં મઠારે મઠારે.

પુરેતાર પીડામેં પગ઼ પગ઼ પખેરા,
ટુબી ડીજ તારુ સંભારે સંભારે.

ગાયત્રી કમલકાન્ત મજીઠીઆ

*જન્મ-૨૫-૦૩-૧૯૭૯. (સાંયરા, કોઠારા-અબડાસા) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A.B.Ad. M.A.M.Ad. (English) *સેવા-ઉચ્ચ પ્રાથમિક અંગ્રેજી શિક્ષિકા. *સરનામું-બિપીન એમ. જોબનપુત્રા, ૬૨-સહજાનંદ પાર્ક, વિજય નગર, યોગેશ્વર ચોકડી પાસે. અંજાર-કચ્છ-૩૭૦ ૧૧૦. *ગ઼ાલબોલ-૭૫૬૭૫ ૮૫૮૯૬.*

છડ

ખોટા જિકર કુટેજો છડ,
શાંતિ જે આકાશકે અડ.

ગુટાજેં કુલા હીંયેંમેં હેકલો,
અચી કરીંધો કેર નૅર સડ.

લમી મુસાફરીમેં નડ઼ંધી તૉકે,
ભેરી મં કરીજ હેડી લડ.

છણણું જરૂર તૉકે જ પોંધો,
બેંલા કરે ખોધ મં તું ખડ.

વિઆય મં જીવતર હી ખોટે પુઠિયા,
માડૂજો અવતાર મિલે મડ.

જિગર ફરાદીવાલા
*જન્મ-૧૭-૧૧-૧૯૮૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ડી ફાર્મ. *સરનામું-ડી-૧૩૦, ઓધવ એવન્યુ-૨. મુન્દ્રા રિલોકેશન સાઈટ. ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. ગ઼ાલબોલ-૯૯૨૫૩ ૫૧૧૧૯ .*
*e-meil-jigarrajgor85@hmail.com *શોખ-સર્જન, વાંચન, લેખન.*

તકડ઼ તકડ઼મેં

જિંધગીજી ચોપડ઼ી રિઈ કોરી તકડ઼ તકડ઼મેં,
જિન રીતેં થિઈ વિએ ચુલ હોરી, તકડ઼ તકડ઼મેં !

કેંનીક આધત નં પણ, લાચાર થઈનેં,
કેંનીક કરેતો માડૂ ચોરી, તકડ઼ તકડ઼મેં !

નિવરાંત નાંય મૂંકે ભુલ કેંજી આય સે ચાં,
બોલાંતો આઉં તેંમેં સૉરી, તકડ઼ તકડ઼મેં.

હેડી કડેં વધઈ વી છોરેં જે ધિલજી ધકધક ?
ઍડ઼ો કુરો ચેં કનમેં છોરી, તકડ઼ તકડ઼મેં ?

ઑખા અચેંતા ઈનકે સુલજાયંણાં, ઓ 'જિગરા'!
[1]ઉમજી વિએતા ડોરા બૉરી, તકડ઼ તકડ઼મેં !

૧. (દોરાનુ) ગૂંચવાઈ જવું.

દીપક નંદા
*જન્મ-૦૭-૦૪-૧૯૮૬. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૮ ધોરણ. *સરનામું- 408/19 Charkop Vdhya cha ltd, Before best depot,Sce 4 charkop-Kandivali (W), MUMBAI-400 06, *ગ઼ાલબોલ-૯૯૮૭૯ ૯૮૯૯૭. *શોખ-વાંચન, લેખન, ઈતિહાસ.*

ગ઼ાલ કર

રૂંધલ કે ખિલાય સગ઼ેં ત ગ઼ાલ કર,
કેંકલા અખ છિલાય સગ઼ેં ત ગ઼ાલ કર.

ડીંણ ઑખો મડણ મૉત ભરાભર,
કેલ ભલાઈ ભુલાઈ સગ઼ેં ત ગ઼ાલ કર.

મિટી વિઞે મર મિટી જીરે કેંજી સતપત,
અજાણેંજી કંધ લાય સગ઼ેં ત ગ઼ાલ કર.

મૉત કુરો મારીંધો, જુકો મરેંતા ઉનતેં,
જલજલેનું મૉર જલે સગ઼ેં ત ગ઼ાલ કર.

ખુધાસેં મિલણતાં સાવ આય સૉખો,
પિંઢકે પિંઢનું મિલાય સગ઼ેં ત ગ઼ાલ કર.

વિરમભાઈ કે.ગઢવી 'વીર'
*જન્મ-૨૭-૪-૧૯૯૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A (ગુજરાતી) *સરનામું-બાડા. તા.માંડવી-કચ્છ. *ગાલબોલ-૯૬૮૭૧ ૮૯૬૫૨. *સેવા-પ્રાથમિક શિક્ષક. *શોખ-લેખન,કચ્છી, ગુજરાતી લેખન શૈલી-પદ્ય. e-mail-gadhaviviram27@gmail.com*

પ્રદૂષણ

પુગો પ્રદૂષણ પુડ઼મેં, જિત તિત ઈનકે વાસ,
માડૂએંકે માંધા વિધેં, નેં ચોંપા મોંઆ ચોંપાસ.

મચ્છર, ગટર નેં કચરો, ડાગધર પુજેં નં પાર,
છત કરીયેં ત્યું વસંધીયું, ચોં ફેર હાહાકાર.

ઝાડ કપે હિન જગત મ્યા, વઢ્યો મં પિંઢજો પગ઼,
ડુકાર ફણ ફફડ઼ાઈંધો, આખર પાંજે વંગ.

નિરા-નિમરા રોંણકે, કર્યો પિંઢ કે સડ,
રોંધા પારકી આશતેં, ત બરો જોરીંધો હડ.

પ્રદૂષણજે હિન રાંકાશ કે, કઢેલા થીઓં તૈયાર,
'વિરમ' સમજો ગ઼ાલ કે, ત ઉકરી પુજંધા પાર.

દેવાનંદ આર. ગઢવી.

જન્મ-૧૩-૦૯-૧૯૩૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૭, ગુજરાતી. *સરનામું-કરોડિયા નાના, પો. કરોડિયા મોટા, વાયા-માંડવી. તા. અબડાસો-૩૭૦ ૪૫૦. *ગાલબોલ-૮૩૫૬૯ ૩૩૪૭૫. *સેવા-નિવૃત્ત-સાહિત્ય. *કચ્છ જે કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રજી કૃષિ વિષયક સલાહકાર સમિતિજા ઉન સમય પૂરતા સભ્ય. *રાજ્ય એગ્રી. ઝોનજ સમિતિમેં ખેડૂ સભ્ય તરીકેં. *આકાશવાણી ભુજતા સને ૧૯૭૮નું ૨૦૦૦ દરમ્યાન ૫૦નું વધુ કચ્છીભાષામેં વાર્તાલાપ પ્રસારિત. *આકાશવાણી ભુજતા ગ્રામીણ કાર્યક્રમ સમિતિજા સલાહકાર સભ્ય તરીકેં. *જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટિ ખાતે આયોજિત ત્રૅ ડીંએંજે પશુપાલન શિબિરમેં કચ્છજા ચાર પશુપાલક પૈકી પશુપાલનજી ચર્ચા વિચારણા નેં હિકડે ડીંજે પ્રવાસમેં રાજ્યજી ગાય, ભેંસ ઓલાદજી પશુ સંવર્ધક કેન્દ્ર તીં અશ્વ ઉછેર કેન્દ્રજી મુલાકાત. *જિલ્લા પંચાયત પારાં આયોજિત કર્ણાટિક રાજ્યજા ખેડૂએં ભેરો ૧૫ ડીં ઇનીજે ફાર્મજી મુલાકાત નેં વિચારેંજો આદાન પ્રદાન પારાં કચ્છ નેં સૌરાષ્ટ્રજે છ જિલ્લેમેં ૨૫ ખેડૂનેં ખેતી વિષયક અધિકારી ભેરો પ્રવાસી સભ્ય તરીકેં. *રાજીવ ગાંધી જે શાસન દરમ્યાન દિલ્હી ખાતે આયોજિત ભારત ભરજેં ખેડૂલા કિસાન મેળમેં કચ્છજા ૧૨ ખેડૂતેં ભેરો ગિનેંલી મુલાકાત. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમીજે ઉપક્રમે વી.આર.ટી.આઇ (મડઇ) ખાતે આયોજિત સેમિનારમેં 'રાઘવજો ભાષા કર્મ-રૂઢિપ્રયોગ-ચવકું' તેં નિબંધ વાંચન. *'કચ્છી રૂઢિપ્રયોગ' નાલે લગભગ ૭૫૦૦ જિતરા રૂઢિપ્રયોગજે ગ્રંથજો ટૂંક સમૉમેં પ્રકાશન.

કવિ રાઘવજો ભાષાકર્મ

(રૂઢિપ્રયોગ-ચૉવકું)

રાઘવ કચ્છી ભાષાજો હિકડો જભરે ગજેજો કવિ હુઓ, ઇ નિશંક ગાલ આય. કચ્છી ભાષામેં બ્યા પણ ખાસા કવિ થિઇ વ્યા ઐં, પણ! હીંયેંમેં ઉતરી વિઞે નેં ગલૉલીજે ઘા વારેજીં સોંસરી નિકરી વિઞે ઍડી ચોટવારી વાણીજે પાસેકે ન્યારીંધે રાઘવજે પાગડેમેં બે કેંજો પ પગ નં પય. ઇ ચેમેં હરકત નાંય. નેં ઇતરે જ કચ્છી ભાષાજા સમર્થ સાહિત્યકાર કારાણી બાપા રાઘવકે કચ્છીભાષાજો સિદ્ધહસ્ત શબ્દ સ્વામી ચિઇ ઓરખ નેં અંજલી ડિનાં અયાં.

પાંજે સંપર્કજી બિઇયેં ભાષાએં મિંજાનું ગુજરાતીમેં અખો ઍડો કવિ આય જુકો રાઘવસેં જૂંઅરી મિલાંયં. અખેજી રચનાએંમેં પણ તર ગામઠી ભાષા નેં ભેરો દૃષ્ટાંટ, રૂઢિપ્રયોગ નેં ચવકેંજો ભરપૂર ઉપયોગ કરેમેં આયો આય. અખેજી રચનાએંમેં દૃષ્ટાંટજો પ્રાધાન્ય આય. જડેં રાઘવજ્યું રચનાઉં રૂઢિપ્રયોગસેં બરૂકીયું ઐં. બૉય

અંધશ્રદ્ધા નેં પાખંઢ તેં ઘા કરીયેંતા. નેં કદાચ ઈન કારણે જ બોંઈંજી વાણી વેધક થિઇ હુએ.

જૅસુધી રૂઢિપ્રયોગકે સબંધ આય તેં સુધી રાઘવ જૅડ઼ો વડી માત્રામેં નેં ચોટદાર રૂઢિપ્રયોગેંજો ઉપયોગ બે કેંજી રચનાએંમેં નં હૂંધો.

રાઘવજી રચનાએંમેં કેંમેં હિકડ઼ો, કેંમેં બ, ત કેંમેં ચાર ઈં ઘણાખરી રચનાએંમેં રૂઢિપ્રયોગ ઐં નેં કિતરાક દૃષ્ટાંટ પણ ખરા જ, 'ખેતા બાવની' પુસ્તકજે ૫૨ (બાવન) કવિતમેં ૧૨૫ નું ૧૫૦ રૂઢિપ્રયોગ ઐં. નેં ઈતરા જ બે પુસ્તક 'સંતા સંત દર્પણ' મેં પણ.

હાંણે પાં રાઘવજી રચનાએંમેં કચ્છી રૂઢિપ્રયોગજી ચોટ ન્યાર્યું;

હિન રચનામેં રાઘવ રૂઢિપ્રયોગ રૂપી ફટાકડ઼ેંજી સજી સર વિછોડ઼ેં આયં ઍડ઼ો લગ઼ે.

'ઢિબરજ્યું ઢારે બુજેં, ડોસલા વ્યારે બુજેં,
મિંજા હથ મારે બુજેં, કડેં કીં નં મુંજેંતા.
વખત વિચારે બુજેં, આડી અખ ન્યારે બુજેં,
ગ઼િડ઼ી ટેક ટારે બુજે, સમોં જેંકે સુજેંતા.
વેવલા વિટારે બુજેં, ઓંટાગોંટા વારે બુજેં,
બૂટા બ્યા બારે બુજેં, ધરમનું નં ધ્રિજેંતા.
'રાઘવ' ચેં તોંયં ચેંતા, બાવા કીં નં બુજેંતા,
બાવાતાં બિઈયું ઍડ઼ીયું બ સોં ગ઼ાલિયું બુજેંતા.

હિની અઠ લીટીયેંમેં અઠ-નોં રૂઢિપ્રયોગ ઐં. 'ઢિબરજ્યું ઢારે બુજેં-ઈતરે ઠગાઈ કરે પૈસા ક માલ ગ઼િની ગ઼િનણું. 'ડોસલા વ્યારણા'-બરબાદ કરે છડણું. 'હથ મારણું'-ચાલાકી કરે સેરે ગ઼િનણું. 'આડી અખ ન્યારણું'-બદનજરસેં ન્યારણું. કચ્છીમેં બ્યો 'મિલી અખ કરે ન્યારણું' પ્રયોગ આય. ઈનજો અર્થ બ્યો કો નં ડિસે તીં ન્યારણું ઍડ઼ો થીએ. 'સમોં સુઝણું-સમય સૂચક થીણું. 'બૂટા બારણા' ઈતરે આપસમેં વેડ઼-ઝગડો કરાયણું નેં બિઈયું બ સોં ગ઼ાલિયું બુજણીયું ઈ પણ રૂઢિપ્રયોગ લેખાજે, બ સોં ઈતરે અસંખ્યનેં વડે જથ્થેમેં.

હાંણેં બ્યો હિકડ઼ો વજનવારો રૂઢિપ્રયોગ આય ઍડ઼ી રચનાએં કે ન્યારીયું. પાખંઢી સાધુએંજો સમર્થક ઉમાડ઼ીયો સાધુએંજા વખાણ કરે પક્ષ તાંણેતો તૅર ખેતો ખાંટ ચેતો,

'ડિઠા ડિઠા મૂં તૉજા, સંત સાધ સારી રીતેં,
તાઞી પેટેં ઐં મૂંજા જિરા જિર જાણીતા.
સુવિધાજા વૅરી સત શાસ્રનું સવાસૉ ગજ,
લમાં તૉયં લુવરેંકે વિલાલા વખાણીતા.
અંધે અજાણેંમેં ધાફ મારી ધૂર્તી વિઠા,
ધૉરે બિપૉરેંજો કરીં, ધરમકે ધૂડ઼ ધાણીતા.
વિચાડ઼ા કમાઈ રત રેડ઼ે રાત–ડીં સે ખર,
ખાયર્નેં ખુટાય મૂંઢા મૉજ મજા માણીતા.

ઈનીમેં, 'ધાફ મારણું', 'ધૉરે બિપોરેંજો', નેં 'રત રેડ઼ણું', ઈ રૂઢિપ્રયોગ સમજાજેં ઍડ઼ા ઐ. હિનમેં હિકડ઼ો રૂઢીપ્રયોગ થોડ઼ી ચર્ચા મહેતો. 'તાઞી પેટેં જાનણું– ઈ રૂઢિપ્રયોગ થ્યો, અર્થ થીએ. કો માડૂજો સ્વભાવ, ખાસિયત નેં ઢબ, હાલચાલ કે પૂરી રીતેં જાણણું.

હિન પ્રયોગમેં 'તાઞી', 'પેટો' બ શબ્દ સામેલ ઐં. 'તાઞી' ઈતરે લંબાઈ, 'પેટો' ઈતરે પહોળાઈ, વણકરજી ભાષાજો શબ્દ આય, હિન્દીમેં **'ताना बाना'** શબ્દ આય. પાં વટે પણ તાણાવાણા આય, નેં 'તાણાવાણા મિલાયણા' રૂઢિપ્રયોગ પ આય. કો માડૂ ખાસો નં વે નેં કો વખાણ કરે ત પણ ચોં જ ઈનકે આઉં તાઞી પેટેં સુઞણાંતો, માડૂ ખાસો નાંયં.

હિતે મૂંકે કચ્છી ભાષા રૂઢિપ્રયોગેંમેં કિતરી બરૂકી આય ઈ વતાયણું આય. હિન રૂઢિપ્રયોગ તીં બ્યા કિતરાક પર્યાય ઐં. ઈ ન્યારીયું.

૧. તાઞી પેટેં સુઞણણું.
૨. નસાનસ જાણણું.
૩. પગ઼જી પેનીનું મથેજી ચૂટી તૈં જાણણું.
૪. રગું લેખૅલ હૂંણું.
૫. હથેં–વૅથેં ભરલ હુંણું.
૬. પે ડાડેંકે સુઞણણું.
૭. પેઢિયું કુછાય ડીંણું.

હાંણે કુરો ખપે? હિતરા પર્યાય હિકડ઼ે રૂઢિપ્રયોગજા બિઈ કો ભાષામેં હૂંધા? હાંણે બ્યો પ્રયોગ ન્યારીયું;

કો રતોમતો માડૂ વે, ત કચ્છીમેં ઉનલા 'મઉંજો ગડૉડ઼ો', જૅડ઼ો વાક્ય પ્રયોગ થીએતો. હિતે કવિ લિખેંતાક **'ખાય ખાય [1]સુણાં ઍડ઼ા મઉં જે ગડૉડ઼ે જૅડ઼ા', [2]પસમ ડિસૉ ત મખ તિરકી વિઞે અહતા'.** મખ તિરકી વિઞે ઍડ઼ા અહ ઈ શક્ય નાંયં કૉ જ મખ તાં કાચ મથા પ તિરકે નં. પ ઉપમા તરીકેં ઈનજી પરાકાષ્ટા વતાયલા કવિકે ઈં પ્રયોજેજી છૂટ વે. પણ ગડૉડ઼ો બે કિતેજો નં નેં મઉંજો લિખેજો કારણ ઈ આય ક; જમાનેં મૉર હિતે પાણીજ્યું નિકૂં વઈ નિકર્યું તે, જેંસેં નીરોછમ ઘા ઉગ઼ી નિકરંધો હો, જેંસેં ગડૉડ઼ા હમેશાં મતારા ભન્યા રોંધા વા. ઈતરે ઈં ચૉવાણું આય, નેં ઈ ગામ રાઘવજે ગામનું જિજો છેટો પ નાંય.

રાઘવજી રચના પ્રથમ વખત આંઉં કિશોર અવસ્થાજો હોસેં તૅર વજે ભગ઼તજે મૉઆ સુણેલ. મુંભઈમેં ઈ અચીંધા વા તૅર પ ઈ અસાં વટે ખમંધા વા, નેં કાઠરે વિઞેજો થીએ તૅર પણ અસાંજો ઈની વટે વિઞેજો થીંધો હો.

જુકો જિન બાબતમેં પ્રવિણ વે ઉનકે ઉનજી સમજ વે, બ્યો કુરો સમજે ઈ ચેલા રાઘવજી હિકડ઼ી રચનાજો અવાર નવાર વજો ભગત હવાલો ડીંધા વા.

'પીંઞારો પ્રવીણ હુવે, પિઞણજી બાબતમેં,
કુરો સમજે ઈ કતણવારેજે કમમેં?'.

બિઈ દૃષ્ટાંટવારી રચના જેંમેં પાખંઢીએં કે ટપોરેમેં આયો આય, કુલખણજી ટેવ પિઈ વિઞે ઈ છુટી નં સગ઼ે. ઍડ઼ો મર્મ આય.
રચના આય;

'વંશી જિત વજે તિત હલી હેંણ સામું અચે,
ઘનઘોરમેં મલાર ભંધ રે નં મોરજો.
કુતો કુતેકે ડિસે ત ભિલે રે નં ભસેધારૂ,
ધન નંધણકેંજો ડિસેં ત, ચિત રે નં ચોરેંજો.
ખેતર ખરેમેં ડિસેં નીલો ચરૉ નજરેં ત,
બૂથ બ જરૂર ભરીં, ઈ ઢબ મિણી ઢોરેંજો.
રાઘવ ચે વિષયેંનું સયંમીં સુસાધુ ભચેં,
ભાકીં ભરોંસો નં હિની હુચ હરામખોરેંજો.

રાઘવજી રચના **'ખેતો ખાંટ ચે તેંકે માર જોડ઼ો મુનજો'**, ઈ પ્રખ્યાત આય,

---

૧-સોહામણુ. ૨-(ત્વચાની)ચમક.

પાખંઢીએં કે હણેંલા રાઘવજે હથમેં હમેશાં જોડ઼ો હુંધો. કેરક લગ઼ે જ લઠ ઉગામીંધો હુંધો, પણ હેડ઼ીયું રચનાઉં ન્યારીંધે ઇ પાખંઢીએં કે તાં રાઘવ કૉવાડ઼ેજા ઘા કરે તો ઇં લગ઼ે.

સ્વ. સાક્ષરશ્રી શિવાજીભાઇ બારોટ જે મોંઆ પણ રાઘવજ્યું રચનાઉં ચર્ચા-વક્તવ્યમેં સુણેલા મિલેં.

હાણેં બિઇ રચના નેં ઇનીજે રૂઢિપ્રયોગેં તેં અચોં, હિનમેં ઉમાડ઼ીયો ચેંતો;

‘મોં સંભારે નેં કુછ હુંઇં [૧]વિગોય મં વિચારેં કે,
જીયં વિઠો સુણાં તીંય ગફ પ્યો સટીયેં.
અંધારેમેં સકરકે ખ્યો તય મિઠી લગ઼ે,
અર્સેમર્સે વિઠા તાંય રામ કે તા રટીયેં.
તૉજે ઘરેં અચા સુધી ત્રિકાણ તાં નાંયં કે તૉ,
બિઇ પરેં તેંજા તું ઓસડ પ્યો વટીયેં.
ઉમાડીયો ચેં, [૨]ખિટ ઘણખરેંજીતાં ખય,
ભાકીં ર્‌યા તેંતેં કો તો હુંઇં કૂડ઼ પિટીયેં?

હિન રચનામેં ‘ગફ સટણા’, ઇતરે કૂડ઼ પિટણું. ‘અર્સેમર્સે વિઠા તાંયં’- રાજીપે અથવા કુરાજીપે રામજો નાં તા ગિનેંતા, પોય ‘ખટ ખણાણી’-ઇતરે હેરાન પરેશાન કરણું. ‘ઓસડ઼ વટણું’-ઇતરે બોધપાઠ મિલે ઍડ઼ો ઉપાય કેંણું. નેં ‘તૉજે ઘરેં અચા ત્રિકાણ નાંય કે,-ઇન રૂઢિપ્રયોગજી વિગતમેં ઉતરે જેંડ઼ો આય. ‘ચિક નાંયં કે’, ક કેંડ઼ી ચિક કે? ઍડ઼ી રીતેં પણ વપરાજેતો, ‘ત્રિકાણ’ નેં ‘ચિક’ શબ્દજો અર્થ, હિકડ઼ો જ થીએતો. મૉર જેંની પ્રસંગસર ગામડ઼ેમેં સમુહ જિમણ થીંધા વા તૅર જિમીનેં હથ ધુતેલા તીં વાસણ ધૂતેલા પાણી ખુલેમેં હારઢોર થીંધો હો, જેંજો થોડ઼ે પટમેં ભરાવો થિઇ ‘ચિક’ ઇતરે ગારેવારો પાણી જમા થીંધો હો. ઇતે ‘તિરકાણ’ પણ થીએ, ઇન અર્થમેં ચૉવાજે જ, તૉજે ઘરેં અચા ‘ત્રિકાણ’ તાં નાંયં કે, પ્રસંગ કરે માડૂએંકે જિમાડ઼ે નાંય. કમાલજો આય રૂઢિપ્રયોગ આય. રૂઢિપ્રયોગજી ઇ જ ખૂબી આય, રૂઢિપ્રયોગ કીં સમજી વિચારીનેં નતો કુછાજે ક, લિખાજે, સચોટ અભિવ્યક્તિજે ધબાણમેં કો ડાય માડૂજે મોંઆ હી પ્રયોગ છણેતો, નેં ઇનકે સુણંધલજે ચિતમેં ચોટી રેંતો, ઇતરે ઇ લોકસમુહમેં રૂઢ થીએતો.

હાંણે ફિરી જેંમેં પંજખન રૂઢિપ્રયોગ ઐં, ઍડ઼ી બધાવટ નેંરીયું.

૧-વગોવવું; ફજેતી કરવી. ૨-નખોદ.

'ઘરેં અચેં અખીં લૂઇ, તડેં જુડે રબ ડૂઇ,
કારી વિઠી કડ઼ાકા કરેતી, રોજ ઇન રસોડ઼ે.
મરેં ઍડ઼ી ભુખ તડેં ચુન ભૂંસીં મુન મથે,
તુમા ખણી ત્રુટા અચેં, મૉત પ્યા ફરોડ઼ેં.
બુજેં નં કાં જાણેં તાંયં, તાંણી વિઠા ત્રુટે સુધી,
ઘાણી પ્યા ઘણેં કે, ચડ઼ાય ડીંતા ઘરોડ઼ે.
સિડ઼ી મિટી મખેનેં કો, આયો તતાં અંધા થીએં,
ધ્રૉડ઼ા ધ્રૉડ઼ કરે છડીં, હલૉ ત ચેં, હલૉડ઼ે.

હિનમેં 'અખીં લૂઇ અચણું/'રત અચણું–ઇતરે અથાગ મેનત પોંણી. 'કારી કડ઼ાકા કેંણી'–ઇતરે ભુખ મરેજી હાલત. 'ત્રુટે તેં સુધી તાણંણું'–ઇતરે પરિસ્થિતિ વિણસી વિઞે તૅસુધી જિધ કેંણી. 'ઘરોડ઼ે ચડ઼ાય છડણું'–ઇતરે ઉપાધીએંમેં વિજી છડણું, નેં 'હલૉ ત ચેં હલૉ રે'–ઇતરે સમજ વિગર હા મેં હા કેંણી. રાઘવ કવિતા શાસ્ત્રજો સારો જ્ઞાતા હૂંધો, ઇ ઇનજી રચનાએં મથા લગે. ઇનીજી રચનાએંમેં ડૂઆ, ચૉપાઇ, કુંડલિયા, કવિત નેં બ્યા પણ ઘણે પ્રકાર ઐં. હિકડ઼ેજી કેંણી નેં નિશાન બે તેં રખણું. હીં ન્યારીયું ત અભિધા નેં લક્ષણાજો જ પ્રકાર થ્યો, ઍડ઼ી હિકડ઼ી રચના આય, જેંમેં ગરુડ કે ડિસી ટીટૉડ઼ી અભમેં ઉચું ઉડેજી રીસ કરેતી, જેંતેં કટાક્ષ આય. તેંમેં ત્રે–ચાર બરૂકા રૂઢિપ્રયોગ પણ ઐં.

'ગરૂડ઼જી ગતિ ન્યારે ટીટૉડ઼ી મં ટંગું હણ,
ગાંઢી તૉકે ગમ નાંયં, પિંઢજે બીં [1]પરેં જી.
ગગનમેં ગુમી ઉતાં વતન અચીંધો વરી,
સુજંધી નં તૉકે ગિલી રન ઘરેં જી.
ઉનીજા આકાશમેં ઉચાં નેં અગેરા પંધ,
થકી વિચ થીનીયેં તું જરેંજી નં થરેં જી.
'રાઘવ' ચેં, ડાપ મિંજા વેંનીયેં ડાકજે પુડ઼,
વામ પોય વડી થિઇ પોંધી સૉ [2]પુરેં જી.

ઇનમેં 'ટંગું હણી રોંણું'–ઇતરે વ્યર્થ પ્રયત્ન કેંણા, 'સૅરી નં સુજણી'–ઇતરે ડિસ નં સુજણી, 'જરેં જી નં થરેંજી થીંણી'–ઇતરે કિતજો નં રોંણું. 'ડાક જે પુડ઼ વિઞણું'–ઇતરે નિપટ ભ્રષ્ટ થીંણું–કો ૫ અફસોસ નં કંધો, ઍડ઼ા મિડ઼ે અર્થ ઇન

૧–પાંખો. ૨–ડૂબી જવાય એટલું પાણી.

પ્રયોગમેં ઐં. નેં હીં પણ ડાકજો પુડ઼ ઈ મામુલી વસ્તુ લેખાજે, જુકો વિઞે તેંજો અફસોસ નં થીએ. કોક વ્યક્તિ દુઃસાહસ કંધો હુએ તેર ચૉવાજે ક; 'ઈ કરીયેંતો પ વેંનેં ડાકજે પુડ઼ેં'. ઈનજે પર્યાય જેંડ઼ા બ્યા બ બરૂકા રૂઢિપ્રયોગ કચ્છીમેં ઐં. હિકડ઼ો આય 'વેંનેં ચંધરમા જે ડાય પડ઼ખે', નેં બ્યો આય 'જંતર વજાઈંધો વેંનેં', ટકોરા બંધ ત્રોય પ્રયોગ હિકડ઼ે જ અર્થમેં ઐં.

કિતરેંક રૂઢિપ્રયોગ નેં ચવકેં પાછળ કિસા હુએંતા, નેં ઈની કિસેંજી મિણીકે ખબર નં પણ વે, ઍડ઼ે કિતરેંક રૂઢિપ્રયોગજે કિસેંજી પાંણ ચર્ચા કિઇ. ઍડ઼ે વધુ હિકડ઼ે રૂઢિપ્રયોગવારી રચના નેં વિગતું ન્યારીયું.
રચના આય;

ભિરામણકે ભેડ઼કો નેં પછોટેંકે પૅડ઼ો ઍડ઼ો,
આયો કલજુગ રિઢ રિઈ તડેં ખરજી.
ખેતોખાંટ ચેં, રે ધરમ નં ભિલકુલ,
કાં તાં ઈની કુર્તેજા નરોજ ર્યા ભરજી.

હિકડ઼ો પ્રયોગ આય 'રિઢ ખરજી પોંણી'–જેંજો શબ્દાર્થ આય, રિઢ મંઢી અથવા માંધી થીણી, નેં રૂઢિપ્રયોગજો અર્થ આય, 'કમ ફિટી પોંણું'. બ્યો પ્રયોગ આય 'નરોજ ભરજી રોંણાં'–જેંજો લક્ષ્યાર્થ આય, ઈનજા ડીં ભરજી ર્યા ઐં, ઈ મરે વારો થ્યો આય. નેં કિસો હિન પ્રકારજો આય, હિકડ઼ો જુલ્મીનેં દુરાચારી રાજા હો, ઉનજે નગરમેં નગર શેઠ અથવા ઍડ઼ે પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ જે છોકરેજા વીંયાં થીંએં નેં નોં ઘરેં અચે, તેર પ્રથમ ઉપભોગ રાજા કરે, નેં ઈન રીવાજ કે 'નવરોજ' નાં ડિનેમેં આયો હો, ઈન જંગલી રીવાજમેં લૂઈતાં મિણીજો ઉકરંધો જ હો, પણ લાચર હુઆ, હિકડ઼ે નગર શેઠજે છોકરેજા વીંયાં થ્યો તેર ઈ નૉબત આવઇ નેં ઈની ઘાટ ઘડ઼્યોં, નવવધૂજે વેશમેં પિંઢ વ્યો નેં રાજા આયોં તેર છુરી પુરાય ડિનેં. નેં રાજાજા રામ રમી વ્યા. નેં 'નવરોજ'જો અપભ્રંશ નરોજ થ્યો.

રાઘવ કવિતાજો હી મિડ઼ે શ્રમ પાખંઢજી પાડ઼ કઢેલાય કેં આંયં. હિતે ઈ ગાલ પ વિચાર મહેતી જ પાખંઢલા કરે જિતરા પાખંઢી જવાબદાર ઐં, ઈનીજી ઠોડ઼ ઠિપેજી રાઘવ ચેંતો;

'રહતાં ઉનીકે જુકો ખમાઈ ખારાઈ વિઠા,
બોડ઼ ઈની [1]આખૂએંનું પેં નતા વિરચી'.

નેં બે ઠેકાણે હિકડ઼ી કડીમેં ચેંતો ક;

'છાભાસતાં ઉનીંકે જેંજે ઘરેં ઈ પોસાઈયેંતા',

વરી ઈં પ ચેંતો ક;

'ખેતો ખાંટ ચેં થ્યો ઉલી અંધારો નં ત.
કન જલે પુછેં નં જ અયોં કિન રનજા'.

રૂઢિપ્રયોગ ઈ ભાષાજો શણગાર આય, પોય કાવ હોય, લેખ હોય, ક; બોલચાલ વે, ઈનજે વપરાસમેં જિકીં ચોંણું વે સે, ટુંકમેં માર્મિક નેં અસરકારક રીતેં ચિઈ સગ઼ાજે. નેં રાઘવજી કવિતાજી તાં રૂઢિપ્રયોગ વિગર કલ્પના પ નં થીએ. ખાતરી કેંણી વે ત, રાઘવજી નોં ગુજરાતી રચનાઉં 'ખેતા બાવની' પુસ્તકજે છેંલે પનેં છાપલ ઐં. વિષય પાખંઢતેં પ્રહારજો આય. પણ રૂઢિપ્રયોગ વિગર લસીયું લગ઼ેં નેં લગ઼ે જ ઊ રાઘવ જ નાંયં.

હિતે બિઈ ગ઼ાલ કરેજો પ મન થીએતો. રૂઢિપ્રયોગજો ઉપયોગ ગામડ઼ેજો ઓછો ભણેલો ક અભણ માડૂ કરેતો, ઈતરો ભણેલો અથવા સુધરેંલ કચ્છી નતો કરે. નેં ઈ પણ ગ઼ાલ ભેરી આય ક; રૂઢિપ્રયોગ કીં પાઠ્યપુસ્તક મિંજા ક; ઈની પુસ્તકેં મિંજાનું નતા સિખાજેં. નિંઢપણનું ઈ છૂટસેં વપરાંધા હૂએં એંડ઼ો ગામ અથવા સમાજજો વાતાવરણ હૂએ ત જ [૨]કોઠે અચે.

રાઘવજ્યું રચનાઉં બેમિસાલ ઐં. ઈ ગ઼ાલ ચે લા ઉર્દૂજે મહાન કવિ ગાલિબજો હિકડ઼ો શેર જાધ અચેતો.

है सुखनवर इस जहाँमें और भी बहुत अच्छे।
कहते है की गालिबका अंदाजे बयां कुछ और है।।

નવાઈજી ગ઼ાલ ઈ આય ક; હી શેર ગાલિબ પિંઢ રચેં અયં, કો પિંઢ જ ચેં ક, આંઉં એંડ઼ો બેમિશાલ ઐંયાં. ગાલિબ હિતે '**कहते है**' માડૂ ચેંતા, ઈં ચિઈ નેં પિંઢતાં ભધ ટારે વિધેં. ઈ જ ગ઼ાલ હિકડ઼ે કચ્છી રૂઢિપ્રયોગમેં ચાં ત રાઘવજી 'વાટતા કો નાંય વટાણું ❒

૧-આખલો, સાંઢ. ૨-સમજણમાં કે વિશ્વાસમાં આવે.

ધનજી ભાનુશાલી 'કડક બંગાલી'

જન્મ-૦૭-૦૬-૧૯૩૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A.L.L.B. *સરનામું-૧૦, એસ.ટી. સોસાયટી, સંતોષી માતાજી મંદિર સામે, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ : ૯૩૨૭૬ ૫૭૯૩૦. *સેવા-વકીલાત. *ગુ.રા.મા.વા.વ્ય.કોપો. (એસ.ટી) મેં ડેપો મેનેજર, ડી.ટી.એસ.ડી. ડી.ટી.ઓ. (ડિવીઝનલ ટ્રાફિક ઑફિસર) નિવૃત્ત. *હાલ-વકીલાત. *સર્જન-વ્રજ ગજકંધ ભેરો 'મૈત્રી' નાલેજે મેગેઝીનજો પ્રકાશન. *કચ્છી સાહિત્ય સભા'જા માધવ જોશી 'અશ્ક' નેં વ્રજ ગજકંધ ભેરા રિઈનેં સ્થાપક. મિડે઼ ૧૧ પુસ્તકેંજો પ્રકાશન થ્યો. જેંમેં ૪ પુસ્તક કચ્છી નવલિકા સંગ્રહ. નેં ૬ ગુજરાતી પુસ્તકેંજો પ્રકાશન. *કચ્છી પ્રકાશનેમેં 'ખારી ખારી ખન', 'ઢોરવાળો', 'મિઠો મિઠો નિમ', 'કોસો કોસો સી', 'કચ્છજા મીરાં જેઠીબા'. * કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર)પારાં 'ખારી ખારી ખન' છેલેં ડો વરેંજો શ્રેષ્ઠ પુસ્તક-૧૯૯૨. *ભાકીં મિડે઼ કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં ક્રમિક શ્રેષ્ઠ પુસ્તક પસંદગી. *મુંભઈનું 'સારસ્વત મહાસ્થાન' પારાં નેં 'સંસ્કૃતિ સંસ્થા પારાં સન્માન. *સ્વામી પ્રિયપુરૂષોત્તમદાસજી મણિનગર (અમદાવાદ) ગાદી સંસ્થાન પારાં સન્માન. *કચ્છી સાહિત્ય સભા' જો 'સાહિત્ય રત્ન' ઍવોર્ડ. *સાંધ્યદીપ-ભુજ પારાં સન્માન. *કચ્છી હસ્તલિખિત ગ્રંથ પ્રતિયોગિતામેં ડો. જયંત ખત્રી પારાં ઍવોર્ડ. *વી.આર.ટી.આઈ પારાં દ્વિદશાબ્દી મહોત્સવ ટાંણે સન્માન. *આર.આર. કોલેજજા ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી મંડળ પારાં કચ્છી-ગુજરાતી સાહિત્યમેં પ્રદાન ભધલ 'કચ્છી સાહિત્ય રત્ન' સન્માન. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધી નગર) પારા વરેં ૨૦૧૫જો માનનીય મુખ્ય મંત્રીશ્રી વિજય રૂપાણીજી જે હથા ગૌરવ એવોર્ડ. *'કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી' જે સહયોગસેં પંજ સેમીનારજો આયોજન. *તરૂણ મિત્ર મંડળ' ભુજ પારાં 'તરૂણ' નાં જો પખવાડિક. તીં લાલન કૉલેજ પારાં 'ઓજસ' નાં જે અંકજો પ્રકાશન. *ભારતીય સેવા મંડળ' મેં ડૉ વરેં તેં મંત્રી પદતેં. *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ. *કચ્છ ઈતિહાસ પરિષદ-ભુજ, 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'-ભુજ.જા સભ્ય.

થપે પે થપો

ગ઼ાલમેં કીં માલ નં હો, ત પ ચંપાભેંણ નેં મમીભેંણ વિચ ગ઼ાલ વધી પિઈ, સે ઈતરે તેં ક; બીં વિચ અબોલા થિઈ વ્યા. ગામવારેં તીં બેં પણ સમજાયમેં કીં પ કસર નં રખ્યોં, પણ ગ઼ાલજો છે નતે આયો. નેં બિઈ રીતેં ન્યારીયું ત, ગ઼ાલમેં કીં માલ પ નં હો.

અસાંજો ગામ હીં તાં સંપ વારો આય, પણ કેંનીક કેંનીક નં જેડ઼ી ગ઼ાલ

મિંજા ગ઼ાલજો ગ઼ાલાતરો કરે વિજેંતા, સે પ ઈતરી જ સચી ગ઼ાલ આય. ગામમેં ગામપંચાયતજી ચૂંટણી હેવર થિઈ તેંજી ગ઼ાલ અંગત ગ઼ાલ હુઈ. ઍડ઼ીયેં અંગત ગ઼ાલીયેં મ્યાં હેડ઼ો હોબાડ઼ો થિઈ વેંધો તેંજો કેંકે સપનું પ આયો નં હો.

ત અસાંજે ગામજી ગ઼ાલ કરીયાં, જિલ્લેજી વિચોવિચ અસાંજો ગામ આયો આય. ગામમેં પંજ ક હજારજી વસ્તી ખરી. ખેતીવાડી પ ગ઼ચ જ ખાસી હુઈ. નેં નર્બદાજી નૅરસેં ત્રે ત્રે પાક ગ઼િનેમેં અચીંધા વા. ખેતીમેં કસ વધંધો વ્યો તે જેંસે બે ગામજા ખેડૂ હિડાં રેલા પણ આયા વા. ગામમેં મિડ઼ે નાતું હુઈયું, નેં ગામજા સરપંચ મેઘજી શા પ ૭૫ વરેંજા વા. પણ ઈનીજી કમ કરેજી રીત ઍડ઼ી હુઈ ક; કોય પ ગામવારો મેઘજી બાપાજો વંગ કઢંધો નં હો, નેં કેંકે કારી રાતજો કમ પૅ ત મેઘજીબાપા હાજર જ વેં. વરી ગામજા નિંઢા વડા કજિયા-કંકાસ પ પિંઢજી મેડ઼ે જ ઉકેલી છડીંધા વા, સે પ મિણીકે રાજીપો થીએ તીં. મેઘજીબાપાજા બૉય ગુડા ડુખેલા મંઢાણા તૅર ડાકતરેં ચ્યોં જ ગુડેંમેં ઘસારો આય, ઓપરેશન કેંણું પોંધો. નેં ઓપરેશનજો ખર્ચ સાડા ત્રે લખ રૂપિયા વતાયમેં આયો. નેં ગામવારા હેડી રકમ ખરચેલા તૈયાર પ થ્યા. પણ અસાંજે તાલુકા મથક તેં અસાજે ગામજા મિઠુભા કરે નેં ભા રોંધા વા, સે પ ગુડેંજો ઓપરેશેન કરાયોં હોં. પ પીડામેં કીંય ફેર નં પ્યો હો. ઈતરો નં પ ઈનીજા બૉય ગુડા વિકરી પ્યા વા, નેં ઘોડીસેં હલેજો વારો અચી વ્યો હો.

હિન રીતેં મિઠુભા ગુડેંજે ઓપરેશન પુઠિયા લાચાર થિઈ વ્યા વા, સે ન્યારે મિઠુભા ઓપરેશન કરાયજો મંઢે વાર્યોં. પોયતાં મેઘજી બાપા ડીંયાંડીં જાણે પથારીવશ થીંધા ઈં ડિસાંધો હો, ઈતરે બાપાજે સગ઼ેંવાલેં નેં સારેં માડૂએં ચ્યોં જ ઍં હાંણે ગામજી પંચાત છડે ડ્યૉ. ઈ ભલેં હાણે બ્યો કો સંભારે, નેં મેઘજીબાપા રાજીનામું ડિઈ છડ્યોં. હિન કારણે ગામજી ચૂંટણીલા તાલુકા પંચાયત મિંજા હુકમ થ્યો.

ચૂંટણીજો જાહેરનામું બાર પ્યો. ગામવારા ભેરા થ્યા નેં નિકી ક્યોં ક; હાંણે પાંજે ગામમેં કોય બાઈમાડૂ સરપંચ ભને ત ઠીક રોંધો. ગામમેં ચર્ચાઉં થિઈયું નેં છેવટેં નિકી થ્યો ક, હેવરજી ચૂંટણીમેં બાઈમાડૂ સરપંચ થીએ ઍડ઼ો નિકી કરેમેં આયો.

અસાંજે ગામમેં ઉજળિયાત કૉમજા ગ઼ચ ઘર વા. તીં બિઈયું કૉમું પ

હુઈયું. તેંમેં ચંપાભેંણ નેં મમીભેંણ સરપંચ ભનેલા ફોરમ ભર્યોં. ઈતરો જ નં પ બિઈયું ચાર બાઈયું પણ સરપંચ ભનેલા મેધાનમેં આવઈયું. હિન રીતેં મિડે છ બાઈયું સરપંચ ભનેલા તૈયાર થિઈ વિઈયું. મિણી બાઈયેં પિંઢ પિંઢજો પ્રચાર શરૂ ક્યોં. નેં ગામમેં પંચાયતજી ચૂંટણી સિવા બિઈ કીં પ ચર્ચા જ નં થીંધી હુઈ. ઍડ઼ી પરિસ્થિતી હુઈ.

ઈન વિચ ચંપાભેંણ નેં મમીભેંણ વિચ ચૂંટણીજે કારણ હિકડે઼-બે મેં ચિડ઼ભિડ઼ થિઈ, ગ઼ાલ હિકડે઼ધમ અગ઼ીયા વધી વિઈ. પોય તાં ગામવારા સરચાયલા વિચમેં પ્યા. ઍડ઼ે માહોલમેં વિચલો માગ઼ કઢેજો મિણી વિચાર ક્યોં. પ ઊ ચેં નં ક; ‘આઉં મરાં પ તૉજી રન કરીયાં’ ઍડ઼ી પરિસ્થિતિ ઉભી થિઈ.

ડીં મથા ડીં ગુજરંધા ર્‌યા, ઍડ઼ીયું ગ઼ાલીયું વધુનેં વધુ અફવાએંજો જૉર કરે વિઈયું, તેંમેં હિકડ઼ો ડીં, ઍડ઼ો થ્યો ક; ચંપાભેંણજે ઘરતેં કોક બ-ચાર પાંયણા ઘા કેં. પાયણેંજો અવાજ સુણી ઘરજા મિડે઼ બારા નિકરી આયા. પ કોય પ ડિઠેમેં આયો નં, ઈતરે ચંપાભેંણ મનમેં ગંઢ વારે ગ઼િડ઼ોં ક, હી મમીભેંણ જ કરાયોં અયોં. ઈ તાં અધરાતજો મમીભેંણજે ઘરેં વિઞી ઠપકો ડિનેલા તૈયાર થ્યા. પણ ! ઘરવારેં ચ્યોં ક; રાતજે ભાગમેં વિઞણું ઠીક નં રોંધો....સવારજો ગ઼ાલ.

બે ડીં વૅલી પિરૉજો ચંપાભેંણ ત પુગ઼ા મમીભેંણ જે ઘરેં, નેં અધરાતજો પાંયણા ફ઼િગ઼ાયજી ગ઼ાલ ક્યોં. મમીભેંણ ત ધરમજા સોં ખણી ચ્યોં ક; બાઈ હી કમ મૂં ક મૂંજા માડૂ નાંય ક્યોં. પ મમીભેંણજો ખુલાસો ચંપાભેંણજે મન ઉતર્યો નં. ઈતરે વેંધે વેંધે ચંપાભેંણ ધમકી ડીંધા વ્યા ક; ત હાણેં તું પ જાગ઼ંધી રૉજ.

હીં કંધે ગ઼ાલ વધી પિઈ, નેં બોઈં ભરજા ‘વાલીડ઼ા’ જાગ઼ંધા થિઈ વ્યા. પણ કો ઍડ઼ો પ્રસંગ આયો નં, ઈતરે ગામજા ધનભાગ મઞી બોઈંભર નિરાંત થિઈ. પણ! ઍડ઼ી નિરાંત ચંપાભેંણ કે સીંભાંધી નં હુઈ. કીંક ઍડ઼ી કરેલા મઙધા વા ક; ‘આઉં મરાં પ તૉજી રન કરીયાં’ વારી યુક્તિ સાર્થક કેલા લગ઼ી વ્યા.

ગામડે઼ ગામમેં મત ડિનેલાય એ.વી.એમ જૅડ઼ા સાધન થોડા વેં! ઉતે તાં રબરસ્ટેમ્પજો થપ્પો લગ઼ાયનેં મત ડિનેમેં અચીંધો હો. સવારનું જ બાઈયું-માડૂ હિકડ઼ી જ કતારમેં ગોઠવાંધા વા, મતદાન કરેજો શરૂ થિઈ વ્યો હો. નેં લગભગ ડૉ

ખન વગ઼ા હુંધા નેં રમજૂ કોલી [1]રતભિનું હલ્યો અચીંધો હો, પુછા કંધે ખબર પિઇ ક શિકાર કંધે ગોલી પિંઢ કે જ લગ઼ી વિઇ હુઇ. મતદાન કરેલા કતારમેં ઉભલ માડૂએં ડિઠોં તેં સઉં ઉન કુરા ધ્રોડ઼ંધા ભગ઼ા નેં સારવાર કરેલા મંઢજી રૂયા.

જડેં બે કુરા મતદાન મથકજી ફરજમેં ત્રે જેંણા વા સે રમજૂજે ઘર કુરા કુરો આય સે ન્યારણ પ વ્યા. ચંપાભેંણ પ મતદાન મથકેજે પાછલે બાયંણે અંધર અચી સ્લીપું ભેરીયું કરે છોયં છ ઉમેધવારતેં થપો લગ઼ાય ડિનાં નેં મતપેટીમેં વિજી છડ્યોં, નેં પાછળનું બારા નિકરી વ્યા. પ કીં ભન્યો નાયં તેંડ઼ો ડેખાવ કરીંધી બેં ભેરો ઇ પ રમજુજે ઘરેં ગામવારેં ભેરા વ્યા.

બ કલાક પુઠિયા મિડ઼ે વીંખાજી વ્યા. નેં પિંઢ પિંઢજે કમમેં પિઇ વ્યા. ચૂંટણી કરાયવારા પણ પાછા અચી વ્યા, જાણે કીં જ ભન્યો નં વે તીં. ફિરીસેં પિંઢજે કમમેં જુપી રૂયા. પણ મતદાનજ્યું સ્લીપું ઓછીયું થિઇયું ક, વધારે સે કેંજે મનમેં ગ઼ાલ આવઇ જ નં, ઇતરે કમકાજ તાં નિરાંતેં હલંધો જ હો.

રાતોરાત મતદાનજ્યું પેટીયું તાલુકે પુજી વિઇયું. બે ડીં તાલુકેજી ઑફિસમેં મતગણતરી શરૂ થિઇ, તડેં મતદાનજે આંકડેમેં થોડ઼ો ફેરફાર અચીંધો ડિસાણું, પણ! 'તેરી ભી ચૂપ, મેરીભી ચૂપ', જી રીતેં ઇ ગ઼ાલ આડી નં આવઇ, ગણતરીજે અંતે ઉમેધવાર રામઇભેંણ બ મતે ચૂંટાયેલા જાહેર થ્યા. નેં ગામમેં રામઇભેંણ સરપંચ ચૂંટાણાં ઇ સુણી ગામવારેં કે પ નવાઇ લગ઼ી, પણ ચૂંટણીમેં ભનેવારો જ વે ઇં રામઇભેંણ સરપંચ તરીકે ચૂંટાયેલા જાહેર થ્યા.

બે કુરા, ચંપાભેંણ [2]ચડ઼ઉતરમેં પિઇ વ્યા ક; હીં કીં થ્યો, પિંઢ જે હથેં સ્લિપ તેં થપ્પા લગ઼ાયાં હોં, નેં પિંઢ ચૉકસ રીતેં ચૂંટાજી વ્યા વા. કીં ક પિંઢ સ્લીપતેં થપ્પા લગ઼ાયોં નેં ચંપાભેંણ બ મતસેં જીત્યા જ કીં? પિંઢ ડૉ સ્લીપેંતેં થપા લગ઼ાયોં વોં નેં ઇ ડૉ થપ્પેં મિંજાનું પંજ થપેંતેં પિંઢજે નાલે થપા લગ઼ાયોં હોં, ત પિંઢ ત્રે થપા લગ઼ાયાં વેં ત, ત્રે મતેંસેં પિંઢ જીતી સગ઼ંધા વા. ઇ નિકી જ હો, પણ! હિતેતાં ચંપાભેંણ પિંઢજે પગ઼ેં જ પિંઢજે હથેં કૉઆડ઼ી હયોં, નેં ઇનજો ધ્રા પિંઢકે જ આડો આયો, ઇ ગ઼ાલજી સમજ ચંપાભેંણકે થિઇ તડેં રામઇભેંણજે સન્માનમેં વિજય સરઘસ નિકર્યો હો. પ હી ગ઼ાલ ચંપાભેંણ કેંકે ચિઇ સગ઼ે તીં નં વા, કૉઆડ઼ીજો ઘા મારીંધલ કે પિંઢજે જ પગ઼તેં લગ઼ો. ❐

૧-લોહીલુહાણ. ૨-વિચારોમાં.

કાનજી મહેશ્વરી 'રિખીયો'

જન્મ-૨૩/૦૩/૧૯૪૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-મેટ્રીક. *સરનામું-૧૫૦, ગણેશ નગર, ગાંધીધામ કચ્છ-૩૭૦ ૨૧૦. ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૬૭ ૮૯૬૭૦/૭૯૮૪૯ ૯૫૬૨૯. *સર્જન-'ધનજી બાપુનો અક્ષર દેહ'-(ગુજરાતી)-૧૯૯૮. *'સદ્‌ગુરુ પ્રસાદ'-(ગુજરાતી)-૨૦૧૪. *'આત્મવિકાસની પથયાત્રા'-૨૦૧૫. *'હનુમાન કથા'-(કચ્છી ગદ્ય-પદ્ય)-૨૦૧૩. *'મહાભારતજા પાત્ર'-(કચ્છી-ગુજરાતી) કંઠ્યપરંપરા-૨૦૧૪ *ડૉ.ભીમરાવ આંબેડકર-૨૦૧૫(ગુજરાતી) *લાગણી-૨૦૧૬. (કચ્છી ટૂંકી વાર્તા) *સિદ્ધિ-સુવર્ણચંદ્રક-(ગુજરાત ઈતિહાસ પરિષદ-જયપુર)-૨૦૦૮. *રોપ્યચંદ્રક-(સૌરાષ્ટ્ર-કચ્છ ઈતિહાસ પરિષદ-પોરબંદર)-૨૦૧૪. *રોપ્યચંદ્રક-(ગુજરાત ઈતિહાસ પરિષદ-કચ્છ)-૨૦૧૪ *પ્રથમ કક્ષાનું નિબંધ-(જૈન સાહિત્ય સેમિનાર-બેંગ્લોર)-૨૦૧૪* નિબંધ વાંચન-'ઉપનિષદમાં અદ્વૈતવાદ'-(સાહિત્ય અકાદમી (સં)ગાંધીનગર)-૨૦૧૮. *'દેવચંદ્રજી ચોવીસી' મહિલા કોલેજ (હિંમતનગર) (વાસુપૂજ્ય સ્વામી સ્તવનનો ભાવાનુવાદ)-૨૦૧૮.

શ્રમજો જનમ

અધ રાત તઈ જાગ્યો હો, બે ડીં પરદેશ વિઞેજો રેમાન જલણું હો. ચિંધા હિકડી ગ઼ાલજી હુઈ ક કપડ઼ા-લતા સિરાણાં અઞા ભાકી વા. રાતજા ત્રે વજી વ્યા તોંય ધોસ્તારેંજે મેળાવે મિંજા નિવરા નં થીયાણું.

ધવાખાનું તાં બ હમેંલા ખાલી કરે છડેં વેં. છેલા બ ડીં થ્યા નિંઢો-વડો ઓપરેશન કરેજો પ ભંધ કરે છડેં વેં. નં કરે નારાયણ નેં રેમાન મેં વિઠે પુઠિયા ધરધી કે કીંક થિઈ અચે ત, સંભારે કેર?. વી વરેંજી ડાકતરી સેવામેં પૅલવૅલો અજ઼ જ ધવાખાનું ભંધ કરેજો વખત આયો હો.

બ્યો ડીં સવાપૉર સિજ઼ ચડી આયો ઈતરો મૉડ઼ો ઉથીયાણું. પલંગતેં પાસા ફેરેં પે. ઉબાકીયું અચણ મંઢાણીયું હુઈયું. આરસ મોડ઼ીંધે ઈ ઉભો થ્યો. ડનણ-પાણી પતાયં. ઈતરેમેં રસોડ઼ે મિંજા લખમીજો અવાજ આયો. 'સીરાણ તૈયાર આય'. નેં સીરાણ પોય તાં ઈગ઼િયારોં વજી વ્યા. બિપોરજો બ વગ઼ેં ઘરાનું નિકરી

ચાર વગેં ઍરપોટતેં પુજણું હો.

કપડેંજી પેટી સિરાયજી ભાકી હુઇ, માતર બ-અઢઇ કલાકજો સમોં હથમેં હો. ઇતરેમેં તાં..! ઇસ્પતાલ મિંજા ખબર આવઇ ક; પંજ-છ ધરધી આયા ઐં. ઐં નીચેં અચોં તા ક; ઇનીકે ના ચાં. નર્સ ચેં;

ડાકતર ખારો થ્યો, ઇનમેં મૂંકે કુરો પુછણું હોય? તોંકે ખબર આય. આઉં બ હમા પરદેશ વિઞાતો. મિણી કે ચિઇ ડે. નર્સ કે ડાકતર ભુછડે હાલ કેં.

કપડેં લતેંજો નેં બિઇ ચીજેંજો ખડ઼કલો નજર સામે પ્યો હો. ઘડિયાલજો કાંટોતાં ધ્રોડ઼ંધો જ હો.
કુરો ખણા નેં કુરો રખાં! ઇન મુંજ વિચ અધચરે જેડ઼ા હાલ વા. નેં ઍડ઼ે ટાણેં વરી પાછો નર્સ ધ્રોડ઼ીનેં આવઇ, સાહેબ...! સુવાવડજો કેસ આય. મૂં ઇનીકે ચ્યો ક; ડાકતર સાહેભ અજ઼ નં મિલંધા, બારા ઐં! પણ ! ધરધીબાઇ સમજે નતી.

ડાકતર ચ્યોં; 'નાં કુરો આય?'

'સોનલ ભગવાન સોલંકી! નર્સ ચેં,

નાં સુણંધે જ ડાગતર હાંધાફલૂસ વિઞેલા તૈયાર થિઇ વ્યો. પગઠિયા ઉતરંધે મનમેં વિચાર થ્યો જ ધરધી કે મનમેં સંતોષ થીએ તેંલા વિઞણું મૂંજી ફરજ આય. નેં જનરલ ઇસ્પતાલમેં વિઞેજો ચિઇ આઉં વરી અચીંધો સેં.

સોનલ ગરીભડ઼ી બાઇ હુઇ. ઇ ઇસ્પતાલમેં સાફ-સફાઇજો કમકાજ કરીંધલ પ ઇમાનધાર હુઇ. સોનલ જે વીયાં કે ડૉ વરેં થિઇ વ્યા વા. પ! ખૉરો ભરાણું નં હો. નેં સોનલજી ધવા પ ડાગતર જ ક્યોં હોં, જેંસે સોનલજો ખોરો ભરાણું હો.

ડાકતર તપાસ્યોં, બચો ઊંધો હો, કુધરતી સુવાવડ થીએ તીં નં હુઇ.

ડાકતર ચ્યોં; ઓપરેશન વિગર સુવાવડ થીણી શક્ય નાયં. નેં મૂંકે હેવર જ પરદેશ વિઞેજો આય. ઓપરેશન કરીયાં ત ઍરપોટતેં પુજી સગાં તીં નૈયાં.

'સમજ્યાસીં સાહેભ..! અસાં રાંક નેં ગરીભડ઼ા ઐયું નેં!. અસાં વટે બ-ચાર હજાર વેં ત !

સોનલ અટકી રિઇ.

જિરાવાર ખમીનેં ચેં; આઉં તાં આંકે જ ઓરખાં સાહેભ! આંજે હથેં જ..હિન ધુનિયાં મેં...

સોનલજી જિભાન અચકાણી...

બોંય ધણી ધણીયાંણી જે અખિયેંમેં વીર આવઇ.

ડાગતર થરોંરી વ્યો, જિભકે લકવો થિઇ વ્યો..વે તીં મડસડ ઇન વટા કુછાણું. આઉં જાણાંતો! પણ મુંજી હાલત..?

ડાકતરજી માણસાઇ જાગ઼ઇ.

ઓપરેશનજી તૈયારી થિઇ, ઓપરેશનજો છેલો ટાંકો મારે નસકિ સોનલ સોંપીંધે ઇ ભગ઼ો ઘરેં ત લૂગાડ઼ેજો લડો નેં ખાલી પેટી સામે ડંધ કઢી ખિલી રૂયા વા. જીં તીં આડા-અવરા કપડ઼ા પેટીમેં ભરેં, પટેવારો પેટી નીચેં ગાડીમેં રખેં, તેંર બિપોરજા અઢઇ વગ઼ા વા. રેમાન ઉપડ઼ી નં વિએ તેંલા ડ્રાઇવર કે ઇન ગાડીજી સ્પીડ વધારેજો ચેં;

સાહેભ...! સોનલ પાછળ હેડા હેરાન કુલા થ્યા? ડ્રાઇવર ચેં;

ધના સુણ; પૈસેટકેજો સવાલ નં હો, સોનલ કે મૂં મથે વિશ્વાસ, ભરોંસો નેં લાગણી હુઇ. ઇનકે ઇં હો જ મૂંજે હથા કેલ ધવાજો પરિણામ હો. અજ઼ આઉં રેમાન ચુકી વિઞા ત પ ધોંખો નાયં, કુલા ક; સોનલજે બચેજો જનમ ઇ મૂંજે શ્રમજો જનમ હો. ગાડી ટાયરેંસેં રોડ પથરીંધી ભગ઼ી વિઇતે. ❐

નિર્મલાબહેન મોતીલાલ ત્રિપાઠી 'નિર્મલ'

જન્મ-૧૪-૦૨-૧૯૪૨. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-શાળાંત, જુનિયર પી.ટી.સી. *સરનામું- સી-૪, તારાત્મા બંગલોઝ, 'નિર્મલશાંતિ', યક્ષ મંદિર પાછળ, માધાપર-કચ્છ. *સેવા-શિક્ષિકા (નિવૃત્ત) *ગ઼ાલબોલ : ૯૪૨૯૮ ૯૭૧૭૧. *શોખ-સંગીત, સાહિત્ય, વાંચન-લેખન, રાસ-ગરબા. ભરત-ગૂંથણ. *પ્રકાશિત પુસ્તક-કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ 'રઙ રઙજા ફુલડ઼ા'. *'ત્રિદલ'.(ગુજરાતી-સયુંક્ત) *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. *આકાશવાણી ભુજ તા કચ્છી, ગુજરાતી, હિન્દી, વાર્તા તીં શૈક્ષણિક તીં સામાજિક વાર્તાલાપ પ્રસારણ. *કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', 'ચીંગાર' મેં પ્રકાશિત રચનાઉં. *'હલોં સર્જકકે મિલોં' અંતર્ગત 'રંગભૂમિજા રઙ' નિબંધ વાંચન, તીં પુરસ્કાર પ્રાપ્ય. *સભ્ય- 'સાંધ્યદીપ', 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ'.

ભાષાજો ભાવ

અજય નેં ઈલા હિકડ઼ી જ સોસાયટીમેં રૂયાતે, ઈ ચિઈ સગ઼ાજે ક, બોંઈ ઘરેં વિચ પંધ પ ઓછો હો નેં સંબંધ પ સારા વા. અજય નેં ઈલાતાં નિંઢપણજા ભીરૂ, બાલાપણજ્યું રાંધૂ નેં સનાસૂના ઝગડ઼ા, ડખા કંઈધે કંઈધે પ્રાથમિક અભ્યાસ પૂરો થ્યો, સિજ તાં રોજ ઉગે નેં રોજ ઉલે, અજયજી સાઈકલજી ઘંટડ઼ી સુણીનેં ઈલા હરુંભરૂં ઘરબારા અચે. ઈ હમેશાં અજય કે 'જય' ચિઈનેં કુછાય.

પ...! હેવર ત્રે-ચાર ડીં થ્યા, અજય સમૂરો ડિસાણું નતે, અજ઼તાં અજય કે મિલણું જ આય, મનસેં પકો પરીયાણ કરેનેં ઈલા ઈનજે ઘરેં પુગ઼ી.

જય..ઘરેં આયઙ?

ઈલાજો સડ સુણી અજય ધરવાજે વટ આયો.

અ..રે...! ઈલા! અજ઼ વાટ ભુલી વિઈયેં કુરો?

આઉં તાં કીંય નાયં ભુલી પ! તૂં જરૂર ભુલી વ્યો ઐયેં! આઉં તોંકે ભુલી સગ઼ાં!

હિકડ઼ી પ્રવૃત્તિમેં ફથો અઈયાં, ટેમ નતો મિલે!

કુરો? કેડ઼ી પ્રવૃત્તિ? કરીયેંતો સેતાં મૂંકે ચૉ;

વડો જગન આદર્યો આય, કચ્છીભાષા ઘરોઘર સિખાયલા જૉમથ કરીયાંતો,

કચ્છી! ઇ વરી કિન પખીજો નાં આય?

ઈલા, ઇ પખી નાયં; ઇ તાં પાંજી વતનજી માતૃભાષા આય., **'બોલેમેં મિઠી, નેં સુણંધે થીએ ખુશી'** કચ્છી ભાષાજે વિકાસ નેં સંવર્ધનલા ઘણે નામી-અનામી વિદ્વાન કમકાજ છડે રાત-ડીં ન્યારે વિગર મૅનત કરીયેંતા. કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં ચોપડીએંજો પ્રકાશન પ થિઇ ર્યો આય. સેમિનાર તીં મુશાયરા પ થીએંતા. જ્ઞાનવર્ધક સભાઉં ભરાજેં ત્યું, કચ્છીભાષામેં લિખંધલ વાંચીંધલ ભા-ભેંનરેં કે માન-અકરામ મિલેંતા, વરી આકાશવાણી-ભુજ તા કચ્છી કાર્યક્રમ પ પ્રસારીત થીએંતા. તીં કચ્છીભાષામેં વિધાર્થીએંકે ભણાયલા શિક્ષકેં કે પ કચ્છીભાષા સિખાયમેં અચેતી. ઍડ઼ા ઘણે ભા-ભેંનરૂં તાલિમભવનમેં શિખેલા અચેંતા. કુલા ક; ભણાઇંધલ જ કચ્છીભાષાનું અજાણ હુવેં ત; ભણંધલ અગ઼િયા કીં વધે? અજય મૂંકે પ કચ્છી બોલંધે કિડાં અચેતી? સમજી સગ઼ાં પણ બોલી ક લિખી નતી સગ઼ાં.

અરે! તું કુલાય ચિંધા કરીયેં તી. હીં [1]ટાંકાબારી ન્યાર, ઠસોઠસ ચોપડીએંસેં ભરઇ આય. કચ્છી સાહિત્ય અકાદમીજે મુખપત્ર 'ચીંગાર' જૅડ઼ા અંક વાંચેજી ટેવ રખનીયેં ત લિખંધે નેં વાંચીંધે સિખી રોનીયેં. પોય તૉજો તાં ઇલાડી વટ વટ પોંધો.

ઘરમેં કેંકે વાંધો નં હો. જોડી જમે તેંમેં મિણીજો રાજીપો હો. હિકડ઼ો ડીં અજય જે ઘરેં બૉય ગ઼ાલીયેંમેં મશગુલ હૉઆ, અજયજી નિંઢી ભેંણ નીલા અચીનેં ઇલાકે ઉકોંઢસેં ચેં, 'ભાભી કીં અયો?'

આઉં તાં તૉજી જેડલ થિઇસેં 'ભાભી' કિડાંનું થિઇશેં.

થ્યા નં ત થીંધા. નીલા છણકો કંધે ચેં,

ભલે મુંજા ચાગ઼લા નિણાંનબા.

પોયતાં અજય નેં ઇલા વીંયાંજે પ્રવિત્ર બંધનમેં બધાણાં, ઇલા સાવરેં આવઇ, ઇનલા અજયજો ઘર કિડાં નૉલો હો! સાવરા ક માઇતર કીં ફેર નં લગ઼ો.

૧-કબાટ; ધરી.

નિઢડ઼ી નિણાંન તાં સજો ડીં ઇન પુઠિયા જ ફિરઇ પે. મોકો સારે અજય ઇલાકે ચેં; તું ‘જાણ-સુજાણ’જી પરીક્ષાજી તૈયારી કર. તું પાસ થિઇ તજજ્ઞ તરીકે સેવા ડીંનીયેં તૅર મૂંકે બૉરો જ રાજીપો થીંધો, મૂંજી કચ્છી રાગિણી...
ઇલા કિડાંક ફિરેલા હલબો?

હલાજે...! ઍં ચૉ ઇતે.

બોય આબુ અંબાજી દર્શન કરેજો નિકી ક્યાં.

વરંધે ટ્રેનમેં બારીવારીએં બોઇં સીટેં તેં ચાધર વિછાય પગ઼ લમા કરે હિકડ઼ી બાઇમાડૂ આડી પિઇ હુઇ.

ઇલા ચાધર હટાય વિઠી ત બાઇ ચેં; ‘યહાઁ હમારા આદમી આનેવાલા હૈ।’ અજય અચા અંદર આયો નં હો,

‘આયેગા જબ દેખા જાયેગા’ ઇલા ચાધર હટાઇ વિઇ રિઇ. બોંઇંજી તડવડ ચાલુ હુઇ.

અજય અંધર અચીંધે નેં જ સારે ગિડ઼ેં, પરબારો પુછે! કુરો આય? મથાકુટ કેડ઼ી કરીયેંતી! કચ્છીમેં ગ઼ાલબોલ કરીંધા ડિસી સામેવારા સવાલ ક્યોં ઍં ‘કચ્છી અયોં?’

હા..! અજય ચેં;

હીં ભેંણ, સબંધમેં કુરો થીએ?

ઇલા ચેં; ભેંણ ઍં હિન્દી બોલેનેં મુંકે ધ્રિજાય છડ્યોં. મિડ઼ે બૉરો ખિલ્યા, નેં પોયતાં ઍડ઼ા ગ઼ાલિયેંએં લગ઼ા ક ઇ સંબંધ ભની વ્યા. મોબાઇલ નિમરજી લેતી-ડેતી થિઇ, હિકડ઼ે-બેજે ઘરેં અચે-વિએજો આમંત્રણ ડેવાણું. જરૂર અચીજા..જરૂર અચીજા...ઍડો જૉર થ્યો. મિડ઼ે ખિલીકુડી ઘરેં પુગ઼ા.

એકાંત મિલંધે જ અજય હિકડ઼ો ડીં ઇલાકે પુછેં ‘ઇલા તું ખાસા સમાચાર કડેં સુણાઇનીયેં? ઇલા લજામણીજે છોડવારેજી સરમાંધે ચે; કૉ...તકડ઼ આય, નેં મથો નીચેં ઢારે ઉભી રિઇ.❐

બાબુલાલ શંકરલાલ ગોર

જન્મ તા-૨૮-૧૦-૧૯૪૨. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-નોન મેટ્રીક. *સરનામું-૬૫-ભાનુશાલી નગર, 'કર્મભૂમિ' ઍપાર્ટમેન્ટ સામે, ભુજ-મુન્દ્રા રોડ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-(૦૨૮૩૨) ૨૩૧૮૬૧/૯૪૨૭૪ ૦૭૪૩૨. *સેવા-મહારાવશ્રી વિજયરાજજી સાર્વજનિક પુસ્તકાલય-ભુજ ખાતે ગ્રંથપાલ તરીકે ૨૫ વરેં. *પૂ. નરેશમુનિ 'આનંદ' પારાં વ્યસન મુક્તિ અભિયાનસેં સલગ્ન હુંધે તત્કાલિન ગુજરાત રાજ્ય વિધાનસભાજા અધ્યક્ષ પારાં સન્માન પત્ર નેં મેમોન્ટો, *શ્રી મહાલક્ષ્મી ધામ-ભુજ પારાં 'ગુરૂ ગરિમા' એવોર્ડ. *શ્રી સંસ્કાર ભારતી-ભુજ પારાં 'ગુરૂ વંદના' ઍવોર્ડ. *સ્ટુડન્ટ જનરલ નર્સીંગ 'સ્નેહ સ્પર્શ' અંકમેં વખતો વખત સાહિત્ય ડિને ભધલ સન્માન નેં પ્રમાણ પત્ર. *શ્રી 'ઈન્દીરા કલબ' ભુજ પારાં સન્માન. *કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ' પારાં પ્રમાણપત્ર. *કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું' રજત જયંતિ પારાં સન્માન નેં અભિવાદન. *અભિયાન, મંગલ મંદિર, (અમદાવાદ) 'કચ્છ રચના', 'સ્રી' સામાયિકે પારાં સન્માન. * 'સિનીયર સીટિઝન કાઉન્સીલ'-ભુજ પારાં સાહિત્ય સર્જન ભધલ વિશિષ્ઠ સન્માન. *કચ્છમિત્ર મેં 'સ્વીકાર સમાલોચના' કટાર લેખક તરીકે સેવા કાર્યરત. *આકાશવાણી-ભુજ જા માન્ય કવિ. *સ્વ.શ્રી રામસિંહજી રાઠોડ સ્થાપિત 'કચ્છ સાંસ્કૃતિક ફાઉન્ડેશન' જે મંત્રી પધે સેવા કાર્યરત. *સ્વ.શ્રી રામસિંહજી રાઠોડ સ્મૃતિ ગ્રંથ મેં સહ સંપાદક તરીકેંજી સેવા. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધી નગર)જા સેમિનાર સંયોજક. *'અખરેંજો ઉજારો' (વાર્તા સંગ્રહ). 'અક્ષર યાત્રા (ગુજરાતી) વાર્તા સંગ્રહ. * વિજયરાજજી પુસ્તકાલય પારાં રાજ્યકક્ષાજા મંત્રીશ્રી વાસણભાઈ આહિરજે હથેં સન્માન. * સાહિત્ય નેં સાંસ્કૃતિક પારિતોષિકમેં નિર્ણાયક તરીકે સેવા. * સાહિત્ય સંશોધન ક્ષેત્રે ગૌરવશાળી પ્રદાન ભધલ ગુજરાતજે વિવેચકે ગ઼િનેલી નોંધ. *કચ્છ યુનિવર્સિટી સ્થાપિત-'કચ્છી ચેર' જા પ્રથમ ડાયરેક્ટર-વરે-૨૦૧૦.

પ્રાયશ્ચિત

ડ્રાઈવર પંકજજો મગજ છિટકી પ્યો, ઈન ખારમેં નેં ખારમેં લિવર ધબાયં, બસ વધારે ગતિમેં પિઈ. તાં તાં ખડ અચીંધે બસ ઍડ઼ી ઉછડ઼ઈ ક, બસજે કેરિયર મથે પેલ ખારકેંજ્યું ગૂંણીયું ઠકા પટતેં પિઈયું. કંડકટર બસ ઉભીયારેલા ઘંટી વજાયં. ડ્રાઈવર રડ઼ વિજંધે ચેં, હિકડ઼ો તાં ખારકું ખણેજી લાંચ ગ઼િડ઼ે, નેં વરી બસકે વાટજે વિચમેં ઉભીયારે.

જેં છડીયેંજ્યું ગૂંણીયું હુઈયું ઈ કંડકટર ભેરા નીચેં ઉતર્યા. નેં કીં ૫

ગ઼ાલબોલ વિગર ગૂંણું કેરિયર મથે ચડ઼ાય ડિનોં.

બસ ડીપેમેં પુજી વિઇ.

છિટકલ ડ્રાઈવર સ્ટેશન ઈન્ચાર્જ સાહેભકે ચેં, હિન કંડકટર ભેરો મૂંકે લાઈનમેં નં હલાયજી વિનંતી કરીયાંતો.

કંડકટર ચુપ થિઈ સુયં પે.

ઈન કીં પ ખોટો નં કેં વેં. ઈ મનોમન ભગવાનજો સ્મરણ કંધો ઉભો હો. ડ્રાઈવરકે શંકા હુઈ ક; છડિયેં વટા ખારકું મુફ્ત ગ઼િનીને ગૂંણું ખયં આયં.

ડ્રાઈવર ઘરેં પુગ઼ો ત ઈનજી ઘરવારી ગ઼ાલ કેં; આઉં આંકે ટિપિન ડિનેલા આવઇ હુઈસેં તેંર નિંઢી (ધી) ખારકું ડિસી વાંધો કેં; ઈતરે ઈનલા ખારકું ગ઼િની થોડ઼ીયું ક ખારકું કંડકટર કે પ ડિનીયું.

ડ્રાઈવરજે અહમ્ તેં ઘા થ્યો વે તીં ઈ કુસમુસી ર્‌યો.

થોડ઼ેં ડીયેં પોય ડ્રાઈવર જિજ઼ો કમાયજી લાલચમેં ડેપો અધિકારી તીં ખાતેમેં જાણ કરે વિગર મસ્કત હલ્યો વ્યો. ને ઈં કંધે હિકડ઼ો વરે પ નિકરી વ્યો. મસ્કતજી કંપનીસેં ડ્રાઈવરકે જુકો શરતેંજો પાલન ક્યો ખપે ઉની શરતેંજો ઉલંઘ્ઘન કંધે ઉતાનું ઈનકે રજા ડિનેમેં આવઇ.

હાંણે ડ્રાઈવરજી મુશ્કેલી જિજી વધી વિઇ. ખાધેજા પ વાંધા પ્યા. કુટુંમ પ ભારી હેરાન હેરાન થિઈ વ્યો. ઘણે ધ્રોડ઼ધક કેં પ કિતે કમધંધો મિલી સગ્યો નં. વેરા વેર ઈનજી ચિંધા વધંધી વિઇ.

ઘરવારી ઈનકે ચેં;

સુણોંતા!, પાં વટા જિકીં પાપ થ્યો વે સે, પ ઈનજો પ્રાયશ્ચિત કરીયું ત ભગવાનજી દયા થીએ. તેંની ઐં કન્ડકટરસેં જુકો વર્તન ક્યોં તેંજી પ માફી મઞી ગ઼િનોં.

ઘરવારીજી હી ગ઼ાલ ઈનકે સીંભાણી, મનમેં કિઈક વિચાર આયા, કધાચ કંડકટર

વૅરજો ભધલો ગ઼િને ત? છતાં પ જં તીં કરે, હિકડ઼ો ડીં કંડકટર જે ઘરેં પુજી વ્યો.

ડ્રાઈવરકે પિંઢજે ઘરેં અચીંધે ડિસી કંડકટર રાજી રાજી થિઇ વ્યો, ઘરવારેં કે પ અજાવ રાજીપો થ્યો. ઘણે ગ઼ાલિયું થિઈયું. મિડ઼ે ભેરા થિઇ ચાય-પણી પીધાં.

હિત હેડ઼ો લાગણીવારો વર્તન ડિસી ડ્રાઈવરજી અખિયેં મ્યાં રૂંગા સિરી પ્યા, ઈન ચેં, યાર મૂંકે માફ઼ કરે ડે. આઉં તોંજી માફ઼ી મડેલા આયો ઐયાં. ઉન ડીં આઉં તોંસેં જુકો ક્યોં તેંજી સજા મૂંકે મિલી વિઇ, મુંકે માફ઼ કર યાર

ડ્રાઈવરજા બોય હથ પિંઢજે હથમેં ગ઼િનંધે કંડકટર ચેં; અરે ભા કેડ઼ી ગ઼ાલ કરીયેં તો. આઉં તાં હમેશાં આંકે પૂજ્ય મઞ્યો આય. આઉં ઍડ઼ોં કડેં વિચાર્યો પ નાંય. મૂંકે જિરા પ માઠો નાંય લગ઼ો ઈ ગ઼ાલ આંજે મનમિંજા કઢી વિજજા.

મૂંજો ખાસો કમ નેં ખાસો વર્તન ડિસી બઢતી મિલઇ આય. આઉં કંડકટર નિઈયાં, સવારે જ આઉં ખાતેમેં દરખાસ્ત કરીંધોસેં જ તોંકે ઝપાટે નોંકરીતેં પાછો ગ઼િની ગ઼િનેં.

ડ્રાઈવરજી અખિયેંમેં ફ઼િરી રેચ પ્રસરી આયો, કંડકટર બખ વિજી ગ઼િડ઼ેં, પોય તાં ઘણે ગ઼ાલિયું થિઈયું. નેં ડ્રાઈવર રજા ગ઼િડ઼ે.

થોડ઼ે ડીયેં પોય ડ્રાઈવર કે નોંકરીજી નિમણૂંકજો લેખીત ઑડર આયો. કુટંમ રાજી રાજી થિઇ વ્યો.

ડ્રાઈવરજી છોકરી ખૂણેમેં વિઇ **'હાં પસ્તાવો વિપુલ ઝરણુ-સ્વર્ગથી ઉતર્યું છે, પાપી તેમાં ડૂબકી ડિઇને, પૂણ્યશાળી બને છે'**. વડેસારા ગાઇ પકો કેં તે. ❐

સરોજચંદ્ર ગૌરીશંકર ગોર 'સરોજ'

*જન્મ-૧૪-૧૨-૧૯૪૨. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.Sc., B.Ed. *સેવા-માધ્યમિક શિક્ષક, હાલ-નિવૃત્ત. *સરનામું : એ-૧૫, ઓધવ એવન્યુ-૧, પ્રમુખસ્વામી નગર. *શોખ-સાહિત્ય વાંચન/સર્જન/લેખન, ચિત્ર, સંગીત (શ્રવણ) આકાશવાણી ભુજતા વિજ્ઞાન વિષયક વાર્તાલાપ પ્રસારણ. આકાશવાણી માન્ય કવિ. 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', 'કુંજલજી કુણકાર', 'ચીંગાર' મેં પ્રકાશિત વાર્તા/લેખ/કવિતા. 'સાંધ્યદીપ', કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ' જા સભ્ય.*

આખરી ખ્વાઈશ

ઈશુ નેં ઈભુજી ધોસ્તી નિંઢપણનું જ હુઈ, બોય કચ્છજે હિકડ઼ે સૅરમેં રોંધા વા, બોઈંજ્યું સૅરીયું અલગ અલગ હુઈયું પણ ઈભુજે ઘરજો પુઠલો ધરવાજો ઈશુજે ઘર કુરા નેં ધરવાજે કે સામેં પોંધો હો, ઈની બોઈ ઘરજે વિચમેં વડો ચૉક વો, નેં ચૉકજે વિચમેં હિકડ઼ો નિમજો ઝાડ વો, નેં તેંજે ફિરંધે ખાસો કરે ભનાયેલ સિરમીટજો ઓટો હો, ઈશુ નેં ઈભુજી [1]માઉં નેં બિઈયું ફરિયેજ્યું બાઈયું સાંજી ટાંણે નિવરિયું થીયેં તૅર હિતે મેડાવો કરીયેં. નેં શૅરીજે બેં છોકરેં ભેરા ઈશુ નેં ઈભુ પણ રમે. બોંઈ કુટંમ વિચ સારા સંબંધ, નિશાળ મેં ૫ ભેરા જ દાખલ થ્યા નેં હાઈસ્કૂલમેં મેટ્રીક પાસ ક્યોં તેંસુંધી ભેરા નેં ભેરા જ વા. નેં અગ઼િયા ભણેલા વડે સૅરજી કૉલેજમેં ૫ ભેરા નેં ભેરા જ વ્યા.

ઈન સમોંતેં ભારતજી આઝાદીજી લડાઈ પરાકાષ્ટા તેં પુજી વિઈ હુઈ, છેવટેં પનરોં ઑગસ્ટ ઉનઈ સૉ સણતાલી(૧૫/૦૮/૧૯૪૭)મેં ભારત આઝાદ થ્યો પણ! દેશજા ભાગલા પિઈ વ્યા. દેશજે ત્રે ટુકરેં મ્યાંનું મુસ્લિમ બહુમતીવારા ભાગ પૂર્વ પાકિસ્તાન નેં પશ્ચિમ પાકિસ્તાન ભન્યા. જડેં ભાકીંજો હિંદુ બહુમતીવારો ભાગ હિન્દુસ્તાન ભન્યો. પ્રદેશ ભેરા પ્રજાજા પણ ભાગલા પિઈ વ્યા. દેશજે ત્રે ટુકરેં મ્યાનું લઘુમતી પ્રજા બહુમતી હુઈ ઉન કુરા વિઝેલા હિજરત કેં, પ્રજામેં ગૅર

---

[1] ૧-માતાઓ.

સમજણ નેં આંધાધૂંધી ફેલાજી વિઇ. ઇનમેં જાન-માલજી નં પૂરજે ઑડ઼ી નુકશાની પણ થિઇ.

ઇભુજો પરિવાર પણ બેં મુસ્લિમ પરિવારેં ભેરો પાકિસ્તાન વિઞેલા તૈયાર થ્યો. ઇભુ કે વતન કચ્છ નેં ઇશુ જૅડ઼ે ભાઇબંધ કે છડે નેં પાકિસ્તાન વિઞણું નં હો. પણ!કોય પ ઇનજી ગ઼ાલ સુયં નં, નેં વિઞે ટાંણે બૉય ભાઇબંધ સોં ખયોં ક; પાંજી હિન ભાઇબંધીમેં ધરમ, નાત-જાત નેં દેશ-કાડ઼ કડે આડો નૈં અચે. બખ વિજી મિલ્યા, નેં ઢિઢકાર રુનાં, નેં હિકડ઼ેં બેં કે કાગર પતર લિખેજો વાયધો કરે માન માન છૂટા થ્યા.

વેંધે વેંધે ઇભુજો અધા પિંઢજે ઘર-મકાનજી સાર-સંભાર રખેજી જભાભધારી ઇશુજે અધા કે સોંપેં, જ કડેંક પાછો અચાજે ત કમ અચે.

હરેં હરેં ભારત નેં પાકિસ્તાનમેં બોંઇ કુરા વાતાવરણ શાંત થ્યો. પ્રજા પણ સ્થિર થઇ. પણ વતન છડેજો ડુખતાં ભુલાંધો ભુલાજે, નેં ખાસો વખત પ લગ઼ી વિઞે. બોંઇ ભાઇબંધ જે વિચમેં કાગર વૅવાર ચાલુ હો, નેં કડેંક ફોનસેં પ ગ઼ાલ થિઇ વિઠે.

હિતે ઇશુ કૉલેજ પાસ કરે સિરકારી નોંકરીમેં લગ઼ો, ત ઉત ઇભુ પણ કોલેજ પાસ કરે બાપાજે ધંધેમેં લગ઼ી વ્યોં. ઉમરલાયક થીંધે બૉય ભાઇબંધ પેંણીનેં સંસારમેં પિઇ વ્યા. સમય વેંધે બોંઇજા માઇતર પણ ગુજરી વ્યા. નેં હરેંહરેં બોંઇ વિચ કાગર વૅવાર તીં ફોન વૅવાર પણ ભંધ થિઇ વ્યો. ઇશુજી નોકરી પૂરી થિઇ વિઇ હુઇ, નેં ઇ હાંણે સાવ નિવૃત્ત થિઇ વ્યો, પણ ઉતે કરાંચીમેં ઇભુજો ધંધો અઞા ચાલુ હો.

ઘણેં વખત પૉઆ, હિકડ઼ો ડીં ઇશુકે ઇભુજો ફોન આયો, ‘ઇશુ…ઇશુ…’ ચોંધે ઇભુ રૂઇ પ્યો. હિતરો તાં ઇ મડસડ કુછી સગ્યો ક, ‘હિકડ઼ે આંતકી હુમલેમેં મુંજો સજો કુટુંમ અચી વ્યો’, કોય નં ભચ્યો, કરાંચીજે હિકડ઼ મૉલમેં મિડ઼ે ખરીધી કેલા વ્યા વા નેં આંતકી હુમલેમેં ઘણે માડૂ મરી વ્યા, તેં ભેરો ઇનજો કુંટમ પ અચી

વ્યો. પિંઢ ધુકાનતેં હો ઇતરે ભચ્યો, ઇશુકે પ બૉરો જ ડુખ લગ઼ો, ઇશુ ઇભુકે શાંત રખેજી કોશિશ કેં, નેં હાણે હિન્દુસ્તાન અચી કચ્છમેં અચેજી સલા ડિનેં, ઇનકે પ થ્યો ક હાંણે હિતે આઉં હેકલો રિઇનેં કુરો કરીયાં? નેં હું પ વતનમેં અચણું આય, નેં પાકિસ્તાન કુરા સિરો પ નાંય કેંણું. હી મૂંજી આખરી ખ્વાઇશ આય. હિતાનું ભારતજી નાગરિકતા મિલે ઍડ઼ી કોશિશ કરીયાંતો. ધંધો-ધાપો સમેટેમેં નેં વિસા કઢાયમેં ટેમતાં લગ઼ંધો, પ! જૅર થીંધો તૅર તૉકે ફોનસેં જાણ કરીયાંતો, નેં બિઇયું પ ઘણે ગ઼ાલીયું થિઇયું.

ઇન ગ઼ાલ કે ખાસો ઍડ઼ો સમૉ નિકરી વ્યો. નેં હિકડ઼ો ડીં ઇભુજો ફોન આયો ક, ઇ મેંણે પોય કરાંચીનું મુંભઇ વૅમાનમેં નેં મુંભઇનું ગાંધીધામ ટ્રેનમેં થિઇ કચ્છ અચાંતો, ઇન સમય નેં તારીખજી નોંધ કરાય, હાંણેતાં ઇભુ અચેવારો આય ઇ સમજી ઇશુ ઇનજે મકાન કે રીનોવેશન કરાઇ નેં સગવડવારો ભનાય છડે.

ઇભુજે અચેજો ડીં પુજી આયો, ઇશુ ઇભુ લા સ્વાગતજી તૈયારી પ કરે રખેં વે. નેં કાર ખણીનેં ગાંધીધામ પુજી વ્યો. ગાડી નિમર, બોગી નેં સીટ નિમર તીં બોઇં ભાઇબંધેજા હેવરજા ફોટા હિકડે બેં વટ હૉઆ. ઇતરે ઓરખંધે વાર નં લગ઼ી. નેં છુટા થે પુઠિયા અજ઼ પૅલીયાર મિલેવારા વા. જૅડ઼ી ટ્રેન પ્લેટફાર્મતેં અચી પુગ઼ી નેં ઇશુ તૅરઇં ડબે વટ પુજી આયો, ડબેજી બારી મ્યાનું ઇન ઇભુકે ડિસી પ ગ઼િડ઼ે, નેં નિસાઇ રડ઼ કેં, ઇ...ભુ...તકડ મં કજ આઉં ડબેમેં અચાંતો, ગડ઼ધી ઓછી થીંધે ઇ ડબેમેં ચડી વ્યો. બૉય ભાઇબંધ બખ વિજી મિલ્યા. નેં બિનીજ્યું અખિયું ભરજી આવઇયું, ઇભુજો સામાન ઇશુ કારમેં ગોઠવે, ઇભુકે મૂરમેં વ્યારે ગાડી ઘર કુરા ધ્રૉડ઼ાય છડે.

ઇશુજે ઘરમેં ઇભુજો ભવ્ય સ્વાગત થ્યો, કૉ જ ઇભુ હેકલો થિઇ ર્યો હો તેંજો મિણીકે એશાસ હો, પરવારેનેં બોય ભાઇબંધ ભેરા વિઇ નેં ખાધોં. નેં ઇશુ ઇભુકે ઇનજે જુનેં ઘર કુરા કોઠે વ્યો, નેં બોય રાજીયાણા થ્યા, લગભગ અધસદી પૅલાજા સંભારણા વરી તાજા થ્યા. ઇભુ ચેં ભા...હાણેં મૂંકે હી ગામ છડેનેં કિડાં

નાયં વિઞણું, વતનજી મિટીમેં ધફન થીણું આય, અલ્લા મૂંજી ખ્વાઈશ પૂરી કરે.

આરામ કરે સાંજીજો વરી બૉય ભાઈબંધ ફિરેલા નિકર્યા. ઈભુ પિંઢજે જુનેં ગામ કે ન્યારે રાજીયાણું થિઈ વ્યો, નઈયું વાટું-સિડ્કુ, નાં નાં છોબંધ મકાન, સુધરૅલ્યું ભાજારું, તીં સૅર બારજા નાં બાગ-બગીચા, તરા ન્યારીનેં ઈભુ બૉરો જ રાજી થ્યો, નેં રાતજો પ બોય ભાઈબંધ ભેરા વિઈનેં ખાધાં. નેં બોઈ વિચ ધિલભર ર્યાણું થિઈયું. બે ડીં હિકડે કાર્યક્રમમેં ભેરો વિઞેજી સભન કરે ઈશુ હ્યાનું છુટો થિઈ પિંઢજે ઘરેં વ્યો.

બે ડીં ઈશુ વાટ ન્યારીંધો હો ક, ઈશુ અચીંધો.

પ હી કુરો? હી કેડ઼ી ઘડ઼ઘડ઼ાટી થીએતી?

-નેં ધરતી ડડ઼ે વારેજી કીં ઉછડ઼ેતી? હી ધૂડેંજા ધોંટા આકાશમેં ક્યાનું? ચૉફેરનું રાડ઼ોરાડ઼?
કુરો ધરતીકંપ!?

ઈન મિણીકે ઘર મિંજા હૈયા હૈયા મેધાનમેં અચી વિઞેજ્યું રડ઼ીયું કેં; નેં ઈભુજે ઘર કુરા ધ્રોડ઼્યો પણ! હી કુરો? ઈભુજો ઘરતાં મલબેજો ઢિગ઼ થિઈ પ્યો હો.
ઈશુ વટા રાડ઼ નિકરી વિઈ...ઈભુ..ઈભુ..'
પણ! સુણેલા ક, જભાભ ડિનેલા ઈભુ કિડાં હો!
નેં ઈભુજી આખરી ખ્વાહીશ હીં પૂરી થીંધી ઍડ઼ી ખબર નં હુઈ.
પ! હી ડીં હો છવીસમી જાન્યુઆરી બ હાજર હિકડ઼ો. ❒

નારાયણ જોશી 'કારાયલ'

*જન્મ : 30-01-૧૯૪૩. *સરનામું-'ગંગા' મણિનગર-૩. નખત્રાણા-૩૭૦ ૬૧૫. ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૯૩ ૨૬૩૧૮. *પ્રકાશન- 'ધિલજ્યું ગ઼ાલ્યું'-(કચ્છીમેં મિણીયાં અવલ્ વાર્તા સંગ્રહ)-૧૯૮૮. (૨) 'વતનજ્યું ગ઼ાલિયું'-૧૯૮૮. (૩) 'કચ્છી પાઠાવલિ'-૧,- ૫૦૦૦૦-પ્રતેનું મથે.(૪) કચ્છી પાઠાવલિ-૨, ૨૦૦૦૦ પ્રતેંનું મથે. *ગાંધી વચન અમરત-(ભાષાન્તર)-૨૦૧૪. *સ્થાપક : 'કચ્છી સાહિત્ય ક્લાસંઘ', નેં 'કચ્છી જાણ સુજાણ' પરીક્ષા-૧૯૯૯. *શ્રેષ્ઠ શિક્ષક રાજ્ય પારિતોષિક-૧૯૮૯. *શ્રેષ્ઠ શિક્ષક રાષ્ટ્રિય પારિતોષિક-૧૯૯૧. *આકાશવાણી ભુજ, સલાહકાર સભ્ય, ૧૯૯૫-૯૭. *આકાશવાણી અમદાવાદ, સલાહકાર સભ્ય-૧૯૯૫-૨000. *'અચો સિખોં કચ્છી' આકાશવાણી ભુજ જે કાર્યક્રમલા અવલ ૧૦ પાઠેંજો સર્જન-સંચાલન-૨૦૧૩. *પુરસ્કાર- *ભારતીય સંસ્કૃતિ ફાઉન્ડેશન-ભુજ ગોલ્ડ મેડલ-૨૦૦૨. *શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા પુરસ્કાર-૨૦૦૫. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી-ગાંધીનગર, ગૌરવ પુરસ્કાર-૨૦૦૯. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી-ગાંધીનગર. માર્ગદર્શક મંડળજા સભ્ય-૨૦૧૮ નું. ***તમામ પ્રકાશનેંકે શ્રેષ્ઠ પુસ્તકજો પુરસ્કાર પ્રાપ્ત.***

અણૂંસરો આતમ

તતલ ધરાતેં પગ઼ રખણ ડુખ્યો હુવો, જીવ માતર તાભાન થિઇ છાઇંજે આસરે છાવરીનેં પ્યા હુવા, હરેં હરેં ડીં જિરાક વાઉં વેંધે કામાયજી મનઠાર [1]સુરક આવઇ, તેં ભેરો જ ચૉફેર ચેતનજો સંચલા થીંણ લગ઼ો.

ચાય ઢુક પી નેં ગાભુભા ગંધી કુલેતેં ક્યોં, લઠ ખણધડ઼ેક નેં થ્યા ડખણા રવાના. હૂં તાં પિંઢકે પ ખબર નં હુઇ ક કિડાં વિઞાતો, નેં કુલા વિઞાતો!

આધાપેંજો મારલ મન ઇનીંકે કિડાં કિત જંપણ ડિનેં તે? પગ઼ ગ઼ોઠનું બાર, વડે રોડજે મૂરોમૂર આવલ આઇ ભિટ જે થાનક તેં કોઠી વ્યા!

થાનતેં મથો નમાય, બારલે ભરાં આવલ નિમજે ઓટેતેં અચી વિઠા. નયં નયં વડેં ઉદ્યોગેંજી આવ પુઠિયા હેવર હેવર જ ઠયલ વડી રૂપારી સિડ઼ક તા અચવિઞ કંધલ ગાડીએંજી [2]હેડ઼ તા ઇનીજી મીટ ફિરી વરઇ, નેં પોય થોડ઼ેક છેટે આવલ ફેકટરીજે ભૂંગરે મિંજા ધધકધંલ ધૂએંતેં ઠેરઇ, નેં મનોમન ઇનીંજે હીયેં તેં કારાઇ ફિરી વરઇ.

૧-(પવનની) હલકી લહેર. ૨-કતાર, લાઇન.

'પાસી...! 'ભૉ....પાસી...'

ઈનીજી નજર સામે પે ડાડેજી પાસીજી ખેડ઼ નેં જાવજલાલીજા ચુટા ચિતર તરવરણ લગ઼ા. હાંણે કામાય વા અતાલો થિઈ ઘુમરીયૂં ડીંણ લગ઼ો હો, હઆ તાં જેઠજા પાછલા ડીં હુવા, પ 'જેઠી મીં નેં પુણેઠીજો પુતર' કેં જે ઘરેં! ઈ મનોમન હિરખ્યા.

રૂપારે [1]મધીલ [2]મૉડ઼સેં ઓપંધલ વર-લાડે, વિજજે સબાકેં સબાકેં ઉજારો કરે ધરાજો રૂપ ન્યારે તેંકે માલામાલ કરણ ગજી ગજીનેં કૉલ ડિનેં તે! વાલીડ઼ે કે ડિસી [3]અતાલી થૅલ ધરા ફૉરી ફૉરીનેં હિરસઈ તે.

'વસ વલા વસ મેવલા, રીસ છડેનેં વસ,
જગમેં તૉજો જશ, કાયમ રોંધો કીં ભલા (લો. સાહિત્ય)

વાલીડ઼ેજા વસણજા વેસ ડિસી નિમજે ઓટેતેં વિઠલ અણૂંસરે ગાભૂભા મિંજા જ઼ાણે મનોમન ધરાજો પુતર આરસ મોડ઼ીનેં ઉભો થ્યો, પોખજા સિતરનેં બિજ બારા સિરાંય, હંજ પખી જૅડ઼ે રૂંપારેં ઢગ઼ેં કે ખાણ ડિઈ રાણે કે રીજાયલા ચેં;

'વસ વસ વલા મેવલા, અમિયલ ઓડો અચ,
રાણા! તૉજી રીસજ્યૂં, થીએં ગ઼ાલીયું ગ઼ચ'.

વસ વસ વલા મેવલા! ધરતીજા ધણી,
મહિપત મુગટ મણી તૉ જૅડ઼ો તૂં હેકલો' (લોકસાહિત્ય)

'પાસી....!', વીચારેં મિંજા જાગ઼લ ગાભૂભા નીસાકો વિધોં, ઈનીજી નજર ધૂંએંસેં ધધકંધલ ભૂંગરે તેં ખુચી રિઈ હુઈ.

હાણેં અભ સજો જાણે હેઠ ઉતરી આયો હો, વિછોડ઼ા સઈ-સઈ તાભાન થૅલ કારાયલ મોર વડરેં સામૂં ન્યારે નેં આખાડ઼ા કેંણ લગ઼ા.

'મોરલીયેંજી મોરલી, મિઠડ઼ા કરે મલાર,
સચા આસક સેંણજા, તાડ઼ા કરીં તવાર.

૧-લાલ ઝાંયવાળી ખાસ પ્રકારની પાઘડી. ૨.લગ્ન સમયે વર-કન્યાને પહેરાવાતું ખાસ પ્રકારનું આભૂષણ.૩-ઉત્સુક.

કરીયેં ત્યું કુણકારી, કોયલડ઼ીયું પણ કોડસેં'. (લોકસાહિત્ય)

મથે અસલ કચ્છી પાઘ, ધૉરી સનીં મુછ, કફ-ભૂતાનેંવારો અછો ખમીસ નેં તેંતેં ભજરિયાં કોટ, સૂરવાલ નેં કસી બધલ ભેઠ, કુલેંતેં સોનેરી કોરવારી ડેસી સાલ, કારે [1]કુરમજી બૂટજો પૅરવેસ કાયમ પૅરીંધલ ગાભૂભા જીયણજા સત ડાયકા વટાય ચુકા હુવા. પેઢીયા પેઢીજા ખેડૂ, ઘરજો વડો ગિરાસ નેં ખેડ઼જા મરમી! પાસી કે સારીંધલ ગાભૂભા હાંણેં ડખણૂં ન્યારેજો જ ટાર્યો, અખિયું પૂરે નેં ધિલકે થાધારણજી ક્યોં ત, સમૂરો સુતા સૂર જાગ઼ી પ્યા. 'પોખ્યા મથા ઉગ઼ેં' તેંડ઼ી પિંજા એકર પાસી, [2]ખાપી ખાપી વારેંજી જારી-વિજ઼ારી, ધલાલેંજા આંટાફેરા, લાલચૂં નેં અછાવાના, સમજોં ત ધમકી નેં નિકાં સમજાવટ! પ ગાભુભા કેંકેય ધાધ નતે ડિનોં. જિમીનેંલા કાવાધાવા કંધલ ધલાલ નેં ખાપી વારેંજા હથ હેઠા પોંધે નેઠ ફેકટરી ઠાયલા અતાલો માલક પિંઢ ગાભૂભાજે પુતર મનુભાકે જ઼ારી વિજી ગ઼િડ઼ેં તડેંતા હધ જ થિઇ વિઇ!

હિકડ઼ે ડીં જી ગ઼ાલ, સવારો-સવારો ફેકટરીજો માલક નેં મનુભા બેઠકતેં પુગ઼ા નેં ગ઼િનંધલ ગાભુભા વટે ગ઼ાલ રખેં! નેં મનુભા તેંકે ડોગો ધુણાયં હામી ભર્યોં. હિકડ઼ો નેં હિકડ઼ો પિંઢ જૅડ઼ો પુતર હામી ભરીંધો વે તિત પે કુછે ત કુછે પ કુરો ભલા? રાંક નજરેં બાપુ માઠમૂઠ જ રૂયા.

ગાભુભા સાહેભ કુછોં, આંજો મોં વૅરી, લિખમીજી ટિકો ડીંણ આયા ઐં, હિકડ઼ે એકરજા લખ રૂપિયા ફૅકટરી ડીંધી. લાલચૂ નજરેં ગાભુભા જે મોં કે ન્યારેનેં ગ઼ાલ મંઢી નેં ક્યાસ કઢણ લગ઼ો, ગાભુભા હઆ માઠામૂઠ હુવા.

'બ લખ!', મૂર સાઉકારજી મુરક ન્યારે મેનેજર બોલી ડિનેં, મેનેજરજી બોલી સુણીં ગડ઼મથલમેં છણી પૅલ ગાભુભા કે [3]સત્રોં ડખણા થિઇ પ્યા, જાણે મા જી બોલી બોલાંધી વે, તેંડ઼ો ડુખીયો લગ઼ો!

'ત્રે લખ...!', હઇયો? હાંણેંતાં હધ થીએતી, ગાભુભા સાહેભ...., મેનેજર જે બોલેલ રૂપિયેંજો ઢિગ઼ ડિસી ગાભુભા મનોમન રતાપીરા થીયંણ લગ઼ા હુઆ, ઇનીંજા મોંજા ભાવ [4]કિવી હલ્યાતે..!

'ચાર લખ....!', હઇયો હાણેંતાં નેવેં મથેજા પાણી મોભઇયેં ચડ઼ેંતા બાપુ....!

૧.પકાવેલા ચામડાની. ૨-ખપત.૩-અવઢવ, મુંઝવણ. ૪-અસહ્ય પીડા છતી થવી.

કાયમી ડુકારનેં કરવરેં વરેં વારે હિન મુલકજી ધરા ઉપજે કુરો? રકમજો વ્યાજ તાં સાર્યો!, માલામાલ થિઇ વેંધા સાયભ, હીતાં ડેસ વિડેસેં પધરી વડી ફેક્ટરી આય, ઈતરે ડિઇ સગે ભાકીં તાં ઐં મિડે બુજોંતા! ઘરમિંજા, જિમીન નાયં વિકણંણી તેંડા ખબર આયા, વડી મા પિંઢ હલીચલીનેં બોંઠકતેં પુગા નેં ચ્યોં, ગાભુ જિમીન મા જે ધાવણ જેડે ધાઇંસેં ઉછરીનેં પાં વડા થ્યા ઐયું, પાસી પાંજે પુરખેંજી ઉમાણ આય, ધરતી મા કે છે મં ડીજ ભલા બાવા!

હાંણે રાત નખતરેં ફિટી વેંધી, તેંડો લગંધે મેનેજર મનુભાકે સામૂ ન્યારે મોં ફિટાયં. 'વડી બા, આંજા અડ [1]સુટક ઐં, કુલા ચિંધા કર્યોતા, હલોં આઉં આંકે ઘરમેં છડે અચાં!, ઇં ચોંધે ચોંધે મનુભા ઉભા થીયણ વ્યાતે તેંકે હથજે [2]હોરેસેં વ્યારે માતજી ઘર ડીંયાં રવાના થ્યા, પ! ગાભુભા કે ટકોર ક્યોં.

'ગાભુ...રૂપિયા હથજો મેલ આય, લિખમીનેં નાણેજે ફરક કે સમજ, રૂપિયા અજ ઐં નેં કાલ નૈં, થાપ મં ખણજ ભલા! ગાલ હથ મિંજા વિઞેતી તેંડો ડિસી મેનેજર ગાભુભાકે સામું ન્યારે પિંઢજ્યું પારાઇયું કેં, 'હાણેં તાં છે અચી વ્યો, ગાભુભા સાહેભ! આંજો મન રાજી થીંધો વે ત હી ર્યા કંપનીજા મોભી ફેક્ટરીજા માલક તેંકે આઉં સવા બ કરોડલા સમજાય સગાં તીં અઇયાં, નેં નિકાં ત આંજી મરજી...મૂંજો મઞો ત હી મોંકો વિઞાય જેડો નાયં ભલા..!' મેનેજર છેલા [3]ડાં વિધેં.

મનુભા કે કરોડપતી થીણું હો, ઇતરે ઇની બાપુકે આનાબાના ડિઇ સમજાયજી ક્યોં, થાધારે ભેરી કીંક ધૂધી-ધાંધલ નેં સમજાવટ કરે પે જે હથમેં સૂથી જલાય સાટાકરાર તેં સઇ કરાય ગિડોં. પોંલો ગાભુભા કે નેં પોય સાટાકરાર કે ઓંમકેલ નજરેં ન્યારે માલક નેં મેનેજર બોંય મુરક્યા. પ ગાભુભા ત કડૂંણાં ઓરાંટજી વ્યા હુઆ.

વિચારેંમેં વિઞાઇ વિઞલ ગાભુભા કે નિમજે ઓટેતેં આવે ખાસો ટેમ થિઇ ચુકો હો, ઇતરે ઇ પાછા કરોરેમેં અચી મનકે મારીંધે વિચાર્યોં..! 'હાણેં કો કારી કમ લગેતીં નાયં, પાંજા ચલણ ચુકી વઇ વટાય વિઇ, હાણેં તાં પાસી વોંણાં અણૂંસરા ડીં ગુધારણાં સે ભાયલ બ્યો કુરો!...

-નેં ઇનીજી નજર પાછી વિઞી પાસીજે સીનેં તેં ખુતલ ધૂંવેં સેં ધધકધંલ ભૂંગરેં તેં વિઞી ખુતી, નેં અભમેં ન્યાર્યો ત વડર પ વિગર વસેં વીંખજી ર્યા વા.❒

૧-અસ્વસ્થ. ૨-લહેકાથી. ૩-દાવ, અનુકૂળ વખત.

પ્રભુલાલ ટાટારીઆ 'ધુફારી'

*જન્મ-૨૦-૧૨-૧૯૪૩.(જન્મ-મડઈ-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-મેટ્રિક (૧૯૬૨). *સરનામું-૪૬-બી. 'રાધા નિવાસ', શિવકૃપા નગર, ભુજ-માંડવી હાઈવે, હોન્ડા શો રૂમની પાછળ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. (પુના-'જી', ૧૧૦૧, મોન્ટ વ્રેટ ટ્રોપેઝ સોસાયટી, હારમોની સોસાયટી સામે, વાકડ-પુણે-૪૧૧ ૦૫૭.) *ગ઼ાલબોલ-૦૮૮૬૦૧ ૩૨૧૩૨. *સેવા-૧૯૬૮-૨૦૦૫૬ તૈં મે. *ખીમજી રામદાસ-મસ્કત ઓમાન (સલ્તન ઓફ ઓમાન). *સભ્ય-*સાંધ્યદીપ, હાસ્ય કલબ, ગઝલ ગરિમા, ભુજ સિનિયર સિટીઝન કલબ. કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ. શોખ-પેઈન્ટીંગ, ગ્લાસ એનગ્રુવિન્ગ, ફોટોગ્રાફી. એકટીન્ગ, સાહિત્ય સર્જન. સર્જન-ગુજરાતી તીં કચ્છીભાષામેં.પ્રકાશિત પુસ્તક 'ઊર્મિનો સાગર'-૨૦૦૪. *ઈ-મેઈલ : dhufari@gmail.com. Blog : dhufari.wordpress.com & kachchhi.wordpress.com*

જનક કુરો જભાભ ડે ?

મેંણેંજો છેલો અઠવાડિયો હો. ઈતરે કમ ગ઼ચ હો, તેંમેં અધૂરેમેં પૂરો પિંઢજે કાકાઈ ભા જે વીયામેં વૅલ મદદનિશ કપીલજો કમ ૫ ઈનકે કરેજો હો ઈન કારણ જનક થકીનેં ગુડ઼ થિઈ ર્‌યો હો. સાંજીજો ચાર વગ઼ેં હૉફિસજી ચાય પીધે પૉઆ ઈનજી નજર સામલી ભિત મથે રખલ ઘડિયાલ મથે આંટા ફેરા કંધી રિઈ ક, કડેં પંજ વજેં નેં આઉં ઘર ભેરો થિઈ વિઞા.

ઑડ઼ે જ હિકડ઼ ડીં સિંજા ટાણેં જનક ઘરેં આયો તડેં ઈનજો પુતર પુનિત સુતો હો. નેં સોફેતેં લમાં ટંગા કરે હેમાંગી ઈનજી માનીતી ઈન્ગલીશ ચૉપડ઼ી વાચેં તે, સે ડિસી જનક મનોમન ચેં;

'હિનકે આય કીં ચિંધા? કેડ઼ી મૉજસેં 'ફેમિના' વાંચેતી.

ઉબ્રીફકેશ સોફેવટ રખીનેં નેકટાઈ ઢીલી કંધે સોફેતેં ઈ ફસ કંધો વિઈ ર્‌યો. પોય લમાં ટંગા કરે મથો ઢારે અખિયું મૂંચે છડેં. ત પાણી ડીંધે હેમાંગી ચેં;

'તું હથ પગ ધૂઈ ગ઼િન ત, પાણ મૉલમેં વિઞી અચોં, ..ચાય ભનાઈયાં નં...?

'હા...પ તોંકે મોલ મિંજા ગ઼િનણું કુરો આય..? અજ઼ નૈં વિઞો ત નૈં હલે?. મોં ફિટાય જનક પુછેં;

હેમાંગી કીં પ જભાભ વારે વિગર રસૉડ઼ેમેં ચાય ભનાયલા હલઈ વિઈ. જિરા વાર રિઈનેં ચાય નેં ખારી ભિસ્કૂટ ખણી આવઈ પોય ચેં;

'ખાસ ત ઘે નેં થોડ઼ાક મસાલા ગ઼િનણા ઐં, નેં વરંધે સાગ઼પન ગ઼િનણા ઐં, કૉ હેર તું હૉફિસતા અચેંતો તડેં થકલ લગ઼ેંતો? કમ જિજો આય હોફિસમેં?

'હા..ઊ કપીલ ઇનજે કાકાઈ ભા જે લગન મેં વ્યો આય. ઇતરે ઇનજે ભાગજો કમ પ મૂંકે કરેજો વેતો. ચાય પીંધે પીંધે જનક ચેં.

'ત તૉજે બે મદદનિશજી માડણી કરે ગ઼િન નં..'

'હૉફિસમેં હેર ઇ જ રામાયણ હલેતી. માડૂ ઓછા ઐં કોક બ ડીંયેંલા ત કોક અઠેં ડીયેંલા રજામેં વ્યા ઐં. મોં ફિટાઇંધો જનક ચેં.

'તું હલેં ત આઉં મુંજી બાઈકતેં ભાઝાર હેકલી વિઞી અચાં. તું જિરા પુનિતજી ન્યાર કજ. જ ઇ નિંધર મિંજા જાગ઼ે ત બોર્નવિટા ભનાય ડીજ, પોય ઇ ચેં ત મેગી ભનાય ડીજ'. ઇં ચિઇ હેમાંગી ઠલા વાસણ ખણી રસોડ઼મેં વિઈ. પોય હિકડ઼ી કૂથરી નેં પૈસેંજો પાકીટ ખણી બાર આવઈ નેં ચેં;

'આઉં વિઞાતી, તું જિરા પુનિતજો...'

'હા..હા..આઉં પુનિતજી ન્યાર કંધોસેં, તું તૉજે વિઞ. હેમાંગીજી ગ઼ાલ કપીંધે જનક ચેં, નેં પોય પુનિતજે પડ઼ખેમેં લમાયં ત થાકેડ઼સેં ઇનજી અખ ભેરી થિઇ વિઈ.

હેમાંગી ભાજાર મિંજા ઘરેં આવઈ ત પે-પુતર બોય સુતા વા. ઇ ડિસી હેમાંગી મુરકઇ, પોય હરેં કરે પુનિતકે ઉથીયારે બોર્નવિટા પીરાય નેં સોસાયટીજે

ભગીચેમેં કોઠે વિઇ. કલાક વાર રિઇનેં પાછી આવઇ, ત જનક અઞા સુતો હો. પુનિતકે રસોડ઼ેજે ઓટેતેં લેશન કરેલા વેરાયં નેં પિંઢ રસોઇ કમમેં પિઇ. રસોઇ થિઇ વિઇ નેં જનક કે ઉથીયારેં.

‘જનક નોં વગ઼ા હલ જિમી ગિ઼ન..’

‘હેં...! નોં વજી વ્યા?. ખબર જ નં પિઇ, ખાસો થ્યો તું થારી પિરસ આઉં નાયણીમેં વિઞી અચાં.’ ચિઇ જનક ઉથ્યો.

ત્રૉય ભેરા વિઇ વીઆરૂ ક્યોં.પુનિત કાર્ટુનજી ચૉપડ઼ી વાંચેં તે, હેમાંગી રસોડ઼ેજી સાફસૂફી કેં તે, નેં જનક ટી.વી જી ચૅનલ ફિરાયંતે. રસોડ઼ેજો કમ પતાય હેમાંગી બારા આવઇ ત ચૉપડ઼ી પુનિતજે ખોરેમેં પિઇ હુઇ, નેં ઇ સુમી રૂ્યો હો. ચૉપડ઼ી પાસે રખી પુનિત કે પલંગ તેં સુમારેં, નેં પિંઢ લમાયં ત સુમી રિઇ. બ ચાર સમાચારેંજી ચૅનલું ન્યારે જનક પિંઢજે રૂમમેં આયો ત હેમાંગી ઘોરારીંધી હુઇ.

જનક હેમાંગીજે પડખે સુતો, બિપોરજી નિંધર પૉઆ ઇ જાગંધો જ પ્યો હો. હેમાંગી કે ન્યારે ઇન વિચારેં ક; ઇ હિકડ઼ો ડીં મૂંજી ઑફિસમેં વિઞે ત ખબર પૅ ક, કિતરી મથાકુટ નેં કિતરે કમજે ભારણમેં ઐયાં. જ ઘરજે મિંધરમેં ઉભલ કાનુડો મૂંકે પુછે ક, મડ મડ જનક તું મડે સે ડીયાં. ત ચાં જ, હિકડ઼ે ડીંલા મુંજી નેં હેમાંગીજી કાયાજી અધલભધલ કરે ડે. હિન વિચારતેં જનક કે પોય ખિલ પ આવઇ, નેં ઇ સુમી રૂ્યો.

બે ડીં જનકજી ઑચીંધી અખ ખુલી વિઇ. ત હેમાંગી ઇનજી કાયામેં હલઇ વિઇ નેં ઇ હેમાંગીજી કાયામેં જટપટ વિછાણ છડે. બ્રુસ કરે રસોડ઼ેમેં અચી પિંઢ ચાય ભનાયં સે પીધેં. નેં બ્રેડજા પીસ હેમાંગીલા પ રખેં. ચાય ઢકેનેં રખી ડિનેં, પોય બટાટા પૌવાં ભનાયં નેં ડબેમેં વિજીનેં પુનિતકે ઉથીયારે ઇનકે બ્રસ કરાય વેંજારે નિશાળ હલાયં. બોર્નવીટા વારો દૂધ નેં સેકેલ બ્રેડ મથે મુરબો લગ઼ાય નાસ્તો કરાયં, નાસ્તેજો ડબ્બો નિશાળજે થેલેમેં વિજી પુનિતકે બાઇકસેં નિશાળ છડે આયો.

જનક ઘરેં અચી હેમાંગીકે ઉથીયારેં ત ઈ નાયંણીમેં વિઇ, ઈન વિછાણ સરખો કેં, હેમાંગીલા લુગડા, મોજા, રૂમાલ, ટાઈ પલંગતેં રખી થધી ચાય ઓવનમેં કોસી કેં, નેં અડારીમેં ભટાટા પૌવાં જિમણજી ટેબલતેં રખેં. હેમાંગી સીરાણ કરે ગિ઼ડેં ત બ્રીફકેસ જલાયં, મિઠી ડિઇ બાયણે તૈં છડે આયો. પોય ઈ આંટા ફેરા કંધી મિનીકે ખીર ડિનેં નેં પારલ કુતેકે ભિસ્કીટ ડિનેં, કુતેજો વેંજાર નેં હેરડ્રાયરસેં ઈનજા વાર સુકાયં. પોય ખાસ ઈનલા રખલ બ્રસ ઈનજે લમેં વારેંતેં ફિરાયં ત કુતો નેં મિની ઈની પિંઢ પિંઢજી રખલ ગાધીતેં વિઇ ર્‌યા.

હં..હાણેં...વેંજી ગિ઼ના ચિઈ જનક નાયણીમેં વ્યો નેં હરેં હરેં લુગ઼ડા ઉતારે. નેં અખિયું ભંધ કરે હેમાંગીજી કાયાતેં હથ ફેરણ લગ઼ો, ઈનજે હથ ફેરેસેં ઈનકે કોક અલગ જાતજો અનુભવ થ્યો તે, જેંજી મૉજ માણેમેં પ્યો હો. ત રૂમજી ઘડિયાલમેં નોં જા ટકોરા થ્યા, ત ઈનજી સમાધી ભંગ થિઇ વિઇ.

અડ઼ે..! રસોઈ કરેજી તાં અઞા ભાકીં આય. જટપટ ફૂવારે નીચેં નાઈ ગિ઼ડેં, નેં ટૂવાલ વીંટે બારા આયો, અઙ ઉગી લૂગડા પેરેં વારમેં ડંધીયો ફિરાયં, રસોડ઼ેમેં આયો. સાગ઼ મૉરે, વિઘાર કેં, કૂકરમેં ડાર ભાંતજા ડબરા રખી કૂકર ચડાયં. માનીએંલા અટો બધી માનીયું વટે ગિ઼ડેં, કૂકર ઠરે તૅસુધી મિડ઼ે મસાલા વિજી ગ્રાઈન્ડરસેં ચટણી વટેં, કૂકર ખોલે ડાર જડે નેં વિઘાર કેં, વટે રખલ ચાર માનીયું સેકે હેમાંગી લા ટિપીન ભરેં ત તાં ઘંટી સુણાણીં ઈ ધોડ઼ધી ટિપીન ખણી પુજાઈંધલ માડૂ કે ડિનેલા વિઇ.

ફ્રિઝજે બાયણે તેં અજ કરેજે કમેંજી નોંધ કેં, પૈસેંજી પાકીટ કઢી બાર આયો, નેં એ. ટી. એમ મિંજા પૈસા કઢી પોય લાઈટ નેં ટેલિફોનજો બીલ ચુકાયં. ભાજાર મિંજા ભિસ્કૂટજા પેકેટ ગિ઼ડેં નેં વરંધે કરિયાણેવારે કે લિસ્ટ ડિઇ સાંજીજો ડિઇ વિઞેજો ચેં, અજ઼ નિશાળમેં માઈતરેં કે માસ્તરેંસેં મિલેજો હો. સે મિલી પુનિતકે ઘરેં કોઠે આયો. ફટાફટ વટેલીયું માનીયું સેકે પુનિત માની ખેંણ વિઠો. પુનિતકે રસોડ઼ેજે ઓટેતેં લેશન કરેલા વેરાયં. ડીસું વોશરમેં વિધેં. મિશીન મિંજા

કઢલ લૂગડા સુકાયલા ડ્રાયરમેં વિધે. કાલ ધુવાણા વા ઈ લુગ઼ડ઼ા આઉં ધોબી કે ડિઇ અચાં, પુનિતકે ચિઇ ઈ ઘરબારા નિકર્યો. ત સામેનું મંદિરાકે અચીંધી ડિસી ઈ બૉરો રાજીયાણું થ્યો.

'હાય..હેમાંગી..' મંદિરા ચેં ત બાઈક ઉભી રખી મંદિરાકે બખ વિજેજો મનસૂબો કેં, ઈનકે થ્યો જ હેમાંગી ઈનકે બખ વિજે ત? ઈં વિચારેં પ ઈન બખ વિજેજો મઢે વારેં. નેં હિડાં-હુડાંજ્યું ગ઼ાલિયું કરે છૂટા પ્યા. ધોબી કે લુગડા ડિઇ જનક ધરવાજો ખોલે ઘરમેં આયો. ત પુનિત ચોપડ઼ી વાંચીંધે વાંચીંધે સુમી ર્‌યો હો. ઈનકે પલંગ તેં સુમારે પિંઢ જિરા લેટેજો વિચાર કેં ત જાધ આયો જ અજ઼ કમવારી નાંય અચેવારી. ઈતરે ઘરમેં બૂવાર-સૂવાર નેં પોતા કરેજો ભાકીં હો. ઈન નાંયણીજો નડ઼ ટિપકેતો ઈન ગ઼ાલ લા સોસાયટીજી ઓફિસમેં વિઞણું ખપંધો, ટેલિફોનતેં કાં નં મિલેં નં ધાધ ડીયેં. ઍડ઼ો પુપડ઼ાટ કંધો ચપલ પૅરે ઓફિસમેં વ્યો.

પટેવારો ચેં; સેક્રેટરીજી બાઈક લિસકી વિઇ ઈતરે ઈ ત ઈસ્પટાલમેં આય, સે સુણીનેં [1]પિલો ડાચો કરે જનક ઘરેં આયો, નેં જટપટ બૉઆર નેં પોતા પતાયં, ભસ! હાણેં ઘણેં થ્યો. ચિઇ ઈન પલંગતેં લમાયં. અઞા હિકડ઼ો જોંકો મડ આયો હુંધો. તાં ઘરજી ઘંટી વગી. જટ ધ્રૉડીનેં ધરવાજો ખોલેં ત કરિયાણેવારો રાશન ખણી આયો હો. સે ઈન રસોડ઼ેજે ઓટેતેં રખાયં નેં માલ લેખે ન્યારે નેં પૈસા ડિઇ રવાનું કેં, વરી જિરાવાર સુમેજો વિચાર કેંતે ત ફિરી ઘરજી ઘંટી વગી,ધરવાજો ખોલેં ત હેમાંગી ઓફિસતા અચી વિઇ હુઇ.

કેડ઼ી રિઇ ઓફિસજી કમગીરી, ઈં પુછેજી જનકકે ઉકોંઢ થિઇ.પ હેમાંગી કડેં ઈનકે ઍડ઼ો પુછેં નાયં, ભેરી ખારી બિસ્કૂટ ખણી અચી હેમાંગી કે ડિનેં.

'કીં ગ઼ાલ થિઇ બૉરો રાજીપો થ્યો આય...' ચાય પીંધે પીંધે જનક પુછેં.

મું ત અજ઼ નાણાવટી સાહેબકે ચોખો ચિઇ ડિનું ક, આઉં મુંજો કમ કંધોસેં, કપીલજો કમ આઉં કુલા કરીયાં? મૂંકે મૂંજે કમજો પગાર મિલેતો ઈતરે કાં મૂંકે મદદમેં માડૂ ડ્યૉ, કાં મુંજી ડૉ ડીયેંજી રજા મંજૂર કર્યો..'હેમાંગી ભૅફિકર થિઇ ચેં.

1-વીલું મોઢું.

'તું નાણાવટી સાહેભકે હીં ચે! પોયદ્ર? જનકકે નવાઇ લગી ઇતરે પુછેં.

'હા..ઈની મુંકે ચ્યો; મિસ્ટર માંડલિયા, રજાજો હેર રોંણ ડ્યોં. આંકે સવારે મદદનિશ મિલી વેંધો.

અડે...વાહ..! બૉરો રાજીયાણું થિઇ જનક ચેં.

'હાણેં વા...વા.. પોય કજ હલ અજ઼ સાંજીજો ફિલમ ન્યારે અચોં તૅર તું નેં પુનિત જપાટે તૈયાર થિઇ વિઞો, હેમાંગી ટીવીજી ચેનલ ફિરાઇંધી ચેં.

ફિલમ ન્યારે બાર અચીનેં ઈનીજી માનીતી હોટલમેં વીયારૂ ક્યોં, પોય છેટે સુધી ગાડીમેં ગુમણ વ્યા. ઘરેં આયા તડેં જનક ડિઠેં પુનિત પુઠલી સીટતેં સુમી ર્યો આય. ઈનકે કોઠે પલંગતેં સુમારેં, પોય બૉય શરીરસુખ માણે સુમી ર્યા. અધરાતજો નાંયણી વિઞણ જનક વ્યો તડેં ઈનકે વિચાર આયો ક; હેમાંગી કેડી ખિલીનેં મિડે ઘરજા કમ કરેતી!. સે ઈનજી કાયામેં અચે પૉઆ હિકડે જ ડીંમેં ઈનકે સમજાજી વ્યો. નાંયણી મ્યા અચી વિછાણમેં વિઠે વિઠે જ અરધાસ કેં હે..! કાનુડા ! તું ત અંતરયામી ઐંયેં. કાલ મુંજી અરધાસ સુણી અસાંજી કાયાજી અધલ ભધલ કરે ડિનેં, ત મૂંકે બોધપાઠ મિલી વ્યો. હાંણે પાછી અસાંજી કયા અસાંકે પાછી ડે!

ત તાં, આકાશવાણી થિઇ.

'કાલ રાતજો તું જુકો કામક્રિડા કે તેંસેં તોંકે ઓધાન રિઇ વ્યો આય, ઈતરે સુવાવડ નં થીએ તાં લગણ હાંણે કીં નં થિઇ સગે.

'ઓહ...! નો...ઓહ! નો...!...' હેબતાજીનેં હથપગ પછાડીંધે જનક ચેં, નેં ઈનજી અખ ખુલી વિઇ, ત ઠામુકો હેમાંગી પુછેં

જનક કુરો થ્યોદ્ર?

જનક કુરો જભાભ ડે...?❐

નવીનભાઈ ત્રિપાઠી 'અલ્પ'

*જન્મ તા. ૦૭-૦૫-૧૯૪૫. વતન-ભુજ. *સરનામું : ડી-૫, અરિહંત નગર, ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૮૨૫૭ ૬૫૬૬૨.*સાહિત્ય ક્ષેત્રે-'સાહિત્ય સભા-કચ્છ' જી સ્થાપના.-૧૯૬૯.*સહિયારા પ્રકાશન-'અનામિકા', 'અભિસારિકા'-કાવ્ય સંગ્રહ. (ગુજરાતે) 'મેઘધનુષ' વાર્તા સંગ્રહ (ગુજરાતી)*ઉન્મેષ'-નવલિકા સંગ્રહ. (ગુજરાતી) *'અક્ષરિકા' હાઈકુ સંગ્રહ. (ગુજરાતી). 'આકાશિકા'-કાવ્ય સંગ્રહ. (ગુજરાતી) નેં 'પરિચય પોથી' જો પ્રકાશન. *વ્યક્તિગત-'હું છું ને' (કાવ્ય સંગ્રહ) 'ત્રિભેટો' પ્રથમ, દ્વિતીય, નેં તૃતીય અવૃત્તિ. 'तिराहा' વાર્તા સંગ્રહ) (હિન્દી) અનુવાદ (સાક્ષરશ્રી જયંતિભાઈ જોશી 'શબાબ'જી) 'અવઢવ'-વાર્તા સંગ્રહ. (ગુજરાતી)-૨૦૧૮. શિક્ષણ ક્ષેત્રે-સને ૧૯૮૬ મેં ગુજરાત રાજ્ય સરકારશ્રી નેં સને ૧૯૮૯મે 'શ્રેષ્ઠ શિક્ષક તરેકેં નેશનલ એવોર્ડ પ્રાપ્ય. *જિજ્ઞાસુ તરીકે કચ્છીભાષામેં રચનાઉં જુકો 'ચીંગાર', તીં કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું' મેં પ્રકાશિત થીંધ્યું રેં ત્યું. *સાંધ્યદીપ-ખજાનચી.*'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ' સભ્ય.*

અધોઅધ

'અધા! મૂંજે પૅલે પગારજે રાજીપેમેં ગ઼િનોં, હી મિઠો મોં....નેં ડ્યોં આશીર્વાદ..!'

આશીર્વાદ ! પુતર ! ઈ તાં ભરોભર પણ હિન કવરમેં વરી કુરો આય?

'અધા.., આંલા કરેનેં નઉં કોટ સિભાયલા બાઈ કેનૂંણી ચોંધી હુઈ નં!, બાઈ બૉરી રાજી થીંધી.

ઈં ચિઈનેં પૈસેંજો કવર ટેબલતેં રખીનેં પુતર બિઈ કરઈમેં હલ્યો વ્યો.

કિતરેક વખતનું ખાલી રોંધલ ખુરસી સામું ન્યારે નેં ઈન પુછેં!

ગ઼િની ગ઼િના?

બારી મિંજા હિકડ઼ો પતંગિયો ઉડંધો આયો નેં ખુરસીજે હથે મથે વિઈ ર્‌યો,

નેં જાણે ઊ જ લેકેવારો મિઠો સડ સુણાણું,

‘ગ઼િનાજે...ગ઼િનાજે....ગ઼િની ગ઼િનોં...’

પણ! હિકડ઼ી શરતેં..!

શરત...!

કિઇ શરત?

ભોં...શરત, ઈ ક હિન પૈસેં મિંજા પાંજો અધોઅધ.

ઈ સે કુરો? આઉં સમજ્યોસેં નં!

સમજાઈયાં...ન્યાર્યો.., પુતરજી નોંકરી નં હુઇ તૅર આઉં ઈનકે આનું લિકાયનેં ખીચા ખરચીજા રૂપિયા ડીંધી હુઈસેં, પણ...પણ....છૅલે કિતરેક વખતનું...સમજી વ્યા નં...!

ઓ..હો, તડેં આઉં પણ સચો ચાં !

આઉં પણ તોંકે ખબર નં પૅ તીં પુતરકે મોબાઈલ, નેં કપડ઼ેંલા પૈસા ડીંધો હોસેં!

નેં હેવર થોડ઼ે વખતનું આઉં પ ઈનકે પૈસા નાંય ડિનાં....

ત...મૂંજે ભાગજી અધોઅધ રકમ ઈનકે ડિઇ ડીંયાં ત તોંકે અધોઅધજો સંતોષ સચવાજી વિઍ નં!

નેં ઈન પૈસેજો કવર ટેબલતેં રખી ડિનેં.

કિતરેક વખતનું ખાલી ખાલી રોંધલ ઈનીજ્યું અખિયું ભિજાણીયું.

નેં ઊ પતંગિયો ઉડંધો ઉડંધો પાછો આયો.

કવરતેં વિઠો નેં તૅરેં ઉડી વ્યો!❐

કનુભાઈ દેવશંકર જોશી

જન્મ-૦૫-૦૩-૧૯૪૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- M.A., B.Ed. કોવિદ. *સેવા-હાયર સેકન્ડરી હાઈસ્કૂલમેં આચાર્ય. (૨૦ વરેં) *હાઈસ્કૂલમેં ભાષા શિક્ષક ૧૮ વરેં. *પુસ્તક પ્રકાશન ૪ પુસ્તક લેખન. *સાંધ્યદીપ પારાં ૭ પુસ્તક પ્રકાશન. *પ્રસ્તાવના લેખન-૩ કાવ્ય સંગ્રહ. તીં ૨-નવલિકા સંગ્રહ. સાહિત્ય સંસ્થાએંમેં સેવા- 'સાંધ્યદીપ- પ્રમુખ. *વાર્તા વિહાર-ઉપપ્રમુખ. *હાસ્ય કલબ-મંત્રી. *સાહિત્ય સભા-પરામર્શક. *ઈતિહાસ પરિષદ-મંત્રી. *કચ્છી સાહિત્ય સભા' નેં કચ્છી સાહિત્ય મંડળજા સભ્ય. *સારસ્વત સમાજ મુખપત્ર (મુંભઈ)જા સંપાદક. *ઝાલર' સામાયિકજા સંપાદક- પ્રકાશક. *કાર્યક્રમ સંચાલક-ઉદ્‌ઘોષક. * કચ્છી સાહિત્ય એકેદમી (ગાંધીનગર) કચ્છી- ગુજરાતી સેમિનારજા સંયોજક. *કચ્છમિત્ર, દિવ્યભાસ્કર, આજકાલ, કચ્છ શ્રુતિ (અમદાવાદ) મેં પ્રકાશિત વાર્તા, કવિતા, લેખ. *આકાશવાણીજા માન્ય કવિ. *કચ્છ-કચ્છીયત નેં કચ્છજા રાજ્યકક્ષાજે વ્યાપ/વિકાસજા જ્યોર્તિધર.

રૂડકી

ડીયારીજા ધાંધલ ધમાલવારા ડીં હૉઆ. સૅરજા તીં આજુબાજુજે ગામડે઼જા માડૂ અચી પુગ઼ા વા. ડીયારીજી ખરીધી લાય. ઈતરે ભુજજો બસ ટેશન માડૂએંનું ઉભરાંધો હો. ધકામૂકી નેં હુલજે કારણ જાણેકર મેડ઼ો થિઈ ર્‌યો હો, હિન ડખે વિચમેં 'ઈન્કવારી' વટજે ઓટે નીચેં સત-અઠ મેંણેજો કોક માસૂમ બારજો રૂણું કોક મુસાફર કે સુણેમેં આયો. ઊ રંભોરાડ઼ કરે વિધેં.

'અરે..ભા ! હી કેંજો બચો (બાર) રૂએતો!? હી થધે પટમેં છોરેકે સુમારાજે? સી કેડ઼ૉ પૅતો? આય કેંજો હી બચો?

તમાસે કે તેડ઼ા નં વેં, માડૂ ભેરા થિઈ વ્યા,

કોક ભેંણ કુછ્યા :

'પિરભુ પણ કેડ઼ો આય! મૂં જૅડ઼ીજો ખૉરો ખાલી રખે...નેં જૅકે બાર ડિનેં ઊ હીં ફિ઼ગાય તા ડીયેં? કેડ઼ો કુલ જૅડ઼ો આય.

તાં તાં અપ-ટૂ-ડેટ ડિસાંધી યુવતી અખિયેંતેં ગોગલ્સ સરખા કરીંધી કુછઇ;

'હેડ઼ી બેદરકાર માતા જી ધરપકડ કિઇ ખપે'.

છોરા જાણ્યે રખેં..નેં પોય હીં.... ?

મથેતેં ટોપી સરખી કરે, અખિયેંતેં હથજી છાજલી કરે નેં પોય હિકડ઼ો બાપા ખોંખારો ખાઇનેં કુછ્યો

'હી મિડ઼ે સૅરજે છોરેં છોરીયેંજ્યું રાંધું ઐં, ઇનીજા પાપ ઐં.સાંચવાજેં નં ત પોય હીં પાપજા પોટલા જિતતિત ફિગ઼ાઇયેં...નેં!'

બાપા કે ખંગ આવઇ, વધુ કુછી નં સગ્યા, ખંગ સેં ઇનીજી ટોપી આડી થિઇ વિઇ.

ઇતરેમેં બસ ટેસનમેં ભીખ મઙધલ જૉઆણ ભિખારણ રૂડકી અચી પુગ઼ી, માડૂએં જે ટોરેકે હટાઇંધી બાંકડ઼ે નીચેં રૂઇ રૂઇનેં નિસાવ થિઇ વેંધલ બચેકે પિંઢજી છાતીતેં લગ઼ાય ડિનેં. બચો ચસ..ચસ કંધો ધાતેલા મંઢાણું, નેં રૂનેજો ભંધ.

રૂડકી માડૂએં જે ઘેરે સામું ન્યારીંધે છણકો કંધી કુછઇ;

'તડેં..કુરો! કીં ગ઼ાલીયું કરેજો ટૅમ આય? છોરો ભુખ્યો આય, રૂએતો ઇ ડિસજે નતો?

જેંજો વે તેંજો પ આય તાં માડૂજો બચો ક નં?

'તડેં કુરો...!'

માડૂ મિડ઼ે ભોંઠપજો ભાર ખણી હિડાં હુડાં થિઇ વ્યા. ❐

નેણશી મીઠિયા

જન્મ-૧૧-૧૦-૧૯૪૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C. (જૂની) *સરનામું-૬-શિવમ્' , ખોડિયાર કૃપા, રો-હાઉસીંગ, ભાનુશાલી સેવા સમાજની વાડી સામે, જેષ્ટાનગર-ભુજ-૩૭૦ ૦૦૧ *ગાલબોલ-૯૪૦૯૪ ૯૮૨૩૬. *સેવા-એસ. ટી. કલાર્ક નિવૃત્ત. *શોખ-વાંચન,લેખન, પ્રવાસ. *ઈતિહાસ પરિષદજા પૂર્વ મંત્રી-૨૦૦૪. *ઈતિહાસ પરિષદ કચ્છ, ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્રજા આજીવન સભ્ય. *કચ્છી ભાનુશાલી સેવા સમાજ ટ્રસ્ટ-ભુજ જે કુમાર નેં કન્યા છાત્રાલય શિક્ષણ સમિતિજા આજીવન ટ્રસ્ટી. *પ્રકાશન-'ઈતિહાસની આરસીમાં કચ્છ'.(ગુજરાતી)-૨૦૦૪. *'રૂપાણજી રંગત' લલિત નિબંધ(કચ્છી)-૨૦૦૯. *'હરિહર પરંપરામાં નિરોણા ભાનુશાલી દ્વારો' (ગુજરાતી)-૨૦૧૪. *રૂપાણજી રંગત' કે કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં વરેં ૨૦૦૯જો શ્રેષ્ઠ પુસ્તક. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. *ગઝલ ગરિમા' , કચ્છી સાહિત્ય મંડળજા સભ્ય.

ચિકલીજો ચીંહ્..ચીં..

હેરજ થોડે ટેમ મોંધ જિરકલી(ચકલી) ડીં ઊજવેમેં આયો વો, આંઉં નિંઢો હોસેં તેર વારંવાર જિરકલીજો ગુજરાતી ગીત સુણાયમેં અચીંધો હો. ઈ જાધ અચી વ્યો, મૂંજી બાઈ નેં દાદી મૂંકે પટતેં હથારી ખોડ઼ાયનેં પોય બોલંધા વા નેં મૂંકે રમાઈંધા વા.

'ચકી ચોખા ખાંડે છે, ને પિતર પગલા માંડે છે.
ચકી ગઈ ધોવા, ને ચકો બેઠો રોવા.
રોઈ રોઈ થાકો, ઈ ચકાનો કાકો'.

ઈ જ જિરકલીજો ગીત મૂં મૂંજે બચેંકે વડા કઈંધે કિઈવાર સુણાયો આય. અગ઼િયા તાં ગારો-મિટી લિંભણવારા ઘર વા, ઈતરે ભિતમેં બારી રખેમેં અચીંધી હુઈ, નેં પોય જડેં સવારજો ખોલ્યું નેં ધાઈંજા ડાણા, ચોખા, મુડ, જૉઆર, ક બાજરજા દાણા ફિગ઼ાઈંયું ત તેરઈં જિરકલીયું ચીં..ચીં..કનીયું અચી પુજેં, હિકડ઼ો

હિકડ઼ો ડાણું ખણીનેં ઉડી વિઞે, પાછીયું પુજી પ અચેં. જિરકલીજો ચીં ચીં અવાજ ભારી સુઠો લગે, નેં મિણી કે વણે પ ખરો. બારી મથે ઉચીં મિટીજો મટજો અધભાગ જે તરિયેજો હેંસો ટિંગાયો પ હો. તેંમેં પાણી ભર્યો પ્યો વે. તેંમેં ચુંજ બોડ઼ીન્યું મિણી મથે છંઢા પ ઉડાઇન્યું વેં, ઉ જુકો મજા હુઇ ઇ હાંણે કિત ડિસજેતી. ઊ ભેંણીયું-ભુંગા નેં લિંભણવારા ઘર કિડાં ઐંદ્ધ?.

વિશ્વચિકલી ડીં (વિશ્વચકલી દિવસ) ઐં મઞાયોં તા પણ! ઉન વખતમેં પણ જિરકલીયેં કે ડાણું-પાણી મિલંધા જ વા, નેં જિરકલીયું નચંધીયું કુડંધીયું ચીં ચીં કનીયું ગીત ગૅનીયું મસ્તીમેં હિડાંહુડાં ઉડનીયું રોંન્યું હુઇયું.

ખાલી જિરકલીયું જ નં, પ અણિયાતાં ઘર વડા વા, અઙણવારા વા, તડેં અઙણમેં સવારજો કબૂડ઼ા પણ ચુણેલા અચેં, નેં ધૂ ધૂ કંધા વેં તૅર નિઢેં છોરેં કે પ મૉજ અચી વિઞે નેં ઇનીજા ચારા કઢીંધા વા, ઇતરે માડૂજી જાતકે પખીએંતેં પ્રેમ ઉન ડીં નું જ આય.

ઉનારેમેં ગરમીજી મુંધમેં પખીએંકે પાણી-ચુણું મિલી રે તેંલા કરે માનવ જ્યોત સંસ્થાઉં જૅડ઼ીયું 'ચકલી ઘર', પાણીજા કૂંઢા ડિઇ માનવતાજો કમ કરેતી, જેંકે વખાણ્યો ખપે, કધર કિઇ ખપે, હાણેંતાં પાંજા મકાન પણ પેલા વારેજીં નાંય રૂયા, ઉચેં છતવારે મકાનમેં મારો ભનાયમેં પ તકલીફ પૅ, તડેં પખીએંકે ઘર ડીંણા ઇ જીવ દયાપ્રેમીએંજો ધર્મ આય.❐

ડૉ. ધીરજ દેવકાબહેન નાગશી છેડા (ડૉ. ધીરજ છેડા)
*જન્મ-૨૬-૦૩-૧૯૪૬ (બિદડા-માંડવી-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- M.B.B.S. *સરનામું-A-1, Guruprasad, V.N Purva Marg. Chunabhathi, SION, Mumbai-400 022 *ગ઼ાલબોલ- ૯૯૨૦૧ ૯૬૯૧૨. *શોખ-વાંચન, પ્રવાસ, *સેવા-(કચ્છ સંદર્ભે) બિદડા, ભોજાય, ભચાઉ (વાગડ) સર્વોદય ટ્રસ્ટ ભેરો સંલગ્ન. *ગોધરા ગ્રામ વિકાસ ક્ષેત્રે સેવા. *વી. આર. ટી. આઇ. ભેરો તબીબ ક્ષેત્રમેં નિયમિત કાર્યરત.*

કચ્છી કાવ-'વ્રજ ગજકંધ'જી ખેડ઼

વીયારોંક વરેં થ્યા હૂંધા, 'કચ્છમિત્ર'જી ઑફિસમેં 'અધા' (લીલાધર ગડા)સેં સેં મિલેજી સભન કિઇ હુઇ નેં ઉતે વ્રજ ગજકંધ મિલી વ્યા. સાદો-સીધો માસ્તર, ઇન માડૂજી છાપ મુંતેં ઍડ઼ી પિઇ ક; હિન માડૂ કે મા સરસ્વતીજા આશીર્વાદ મિલ્યા ઐં ઍડ઼ો લગ઼ો નેં હિન અભિમાન વિગરજે માડૂસેં મૂંજો કો ગ઼ાલબોલો નાયં થ્યો ઇ ચાં ત કીં વડે, ઐં જ ચોં?

અજ઼ પિંગળ જે છંદશાસ્ત્ર કે જાણંધલ કિતરા? હી માડૂ બાબાણી બોલી કે ધિલમેં રમાડ઼ેં આયં. આઉં માતર 'વ્રજ'ભાજે [1]'કાવ ખેતર' જે ખેડ઼ાણ ભધલ લિખાંતો.

અજ઼જી તારીખમેં કચ્છી તાં ઠીક પ ગુજરાતીમેં ગઝલજો પ્રભાવ ખાસો ઍડ઼ો વધી રૂયો આય. તીં હાઇકુ, તાન્કા, પ અવાર નવાર ડિસાજેં વિઠા, ગીત નેં અછાંદસ રચનાઉં પ લિખાજેં ત્યું. 'પછી શામળિયોજી બોલિયાં' જૅડ઼ા સંવાદ ગીત પ લિખાજેંતા.

ગુજરાતીમેં જ નં મોજે સગું પ, 'વ્રજ' ભા કચ્છીમેં ઍડ઼ો પાંકે સર્જન ડિનાં. કારાણી બાપાજી ચાય-છાયજો સંવાદ તાં હર કચ્છી માતર કે આય જ.

૧-કાવ્યક્ષેત્ર

'અસીં જગ઼ પ્રવાસી'મેં કવિ હંજસેં ગ઼ાલ કરેતો, કવિ કે વિચાર અચેતો ક, 'કાછેજી રિણ કંધી હંજ કે કીં લગ઼ી વિઇ ખાસી?'.

હંજ ઉવાચ : **'સજ઼ી પ્રથમી વતન અસાંજો, અસીં જગ઼ પ્રવાસી',**

નેં કચ્છી માડૂલા **'સચી માણસાઈ જિત વે, તિત મેંરામણ તો ડોલે'.**
કચ્છી માડૂ કામણગારી મિઠડ઼ી બોલી બોલે'. હિત ડિસાજે તો ક; 'વ્રજ' ભા કે પિંઢજી મા બોલીલા કિતરો પ્રેમ આય.

કવિ માત્રામેળ નેં ગણમેળ બોઇ છંદકે જુધેં જુધેં પ્રકારમેં લિખ્યાં અયાં. માત્રામેળ છંદમેં, કવિત, ડૂઆ, કુંડલિયા, કીર્તન જેંડ઼ા પ્રકાર આવરેમેં આયા ઐં.

કવિત : **જીયણજે હિન જંગમેં સદા રોંજા રઙમેં,**
પાડોસીસેં પ્રેમ રખી નાતો નિભાઈજા.

કુંડલિયો : **છાયો ખાસો અંધેરનેં માડૂજી નાંય ભકા,**
અવતારી અવની મથે અચીંધલ હાંણે થકા.
'યદા યદા હી ધર્મસ્ય' વારા કિરસનભા પ થકા ઐં.

બે હિકડ઼ે કુંડલિયેજો વિષય આય 'પારિયો'

'કખ, કંઢા નેં કકરા, નેં પટ ભલેં આટારિયો,
આય ગંજેજી સાન, પધરજો હી પારિયો'.

જેંર અવતારી પ થકા તેંર પારિયેજી પાંકે કુરો ચિંધા!.

ડૂએજો હિકડ઼ો નિમુનું ન્યારીયું;

'સમજો ત ઈતરો કઢો, સાગર મ્યાંનું સાર,
પિંઢ ખારો, ડેતો તાયં મિઠડ઼ી મીં જી ધાર.

કેડ઼ો સચોટ સાર આય, સાવ સાધી ભાષામેં.

કવિ ગણમેળ છંદમેં તોટક, ભુજંગી છંદમેં રચનાઉં ક્યાં અયાં.

ભુજંગી જે હિકડ઼ે સૉનેટજે અંતમેં લિખેંતા ક;

'ભલેં કે અચેંતા અસોસાર હીલા,
લુચેંજા [૧]ડુજેંતા મિઠીયાર ખીલા'.

કુધરતજે વર્ણનમેં કવિ ગીત, રાસ, અછાંદસમેં રચનાઉં ડિનાં અયોં. કચ્છી માડૂ મીં લા નં લિખે?

'મીં સેં જૅર કુધરત છિલકઇ, મૉગમ મૉગમ',
તૅર'કુટી તે જિત લુખજી ધાણી, ઉત અજ઼ આય થધકજી લાણી'. હિતે જભરો શ્લેસ પ આય. મીં જે ડીંએંજો બ્યો હિકડ઼ો કાવ,

'છંઢા કિરેંતા ઝિરમિર ઝિરમિર,
ભૉમ ફૉરેતી મંધર મંધર.
ગજણ ગજેતી ગમ્મર ગમ્મર.

વર્ણાનુપ્રાસ નજર સામે સજો ચિતર અચી વિઞેતો, ફક્ત સતરોં અખર ભેરા કરેનેં હાઇકુ ક તેરોં અખરસેં તાન્કા થીએં નતા,

હાઇકુજો ધાખલો ન્યારીયું;

પગ઼લા ચરેં
ડામરજી સિડ઼ક
કારો કારો ઘા

કિતરી વેદના આય ત..

સુકે ઠુંઠેતેં
વરસાદજો સોણું
નિંધર કરે.

વરસાદજા સપના ન્યારેજી ગ઼ાલ આય. ઍડ઼ી જ હિકડ઼ી હાઇકુજી અદ્‌ભુત

૨-સ્રવવું.

કલ્પના...

વડર કર
ઘેટેંજા ટોરા
અભમેં ચરેં

તાન્કા : **વડરજી છાઈમેં,**
વિઠા ઉનારેજા ડીં
પિંઢકે જ પિંઢજો
કિતરો તપ લગ઼ેતો!

તાન્કાજી પરિભાષા : તેંરો અખરજો કાવ ચોંવાજે તાન્કા.

હી થિઈ મસ્તી..પ પોય લિખેંતા ક;
'અંતર મિંજા પ્રગટે સે જ કવિતા'. (હી પ તાન્કા આય)
કવિજે હિકડ઼ે લઘુકાવ્યમેં પ તાન્કાજો બંધ આયો આય.

લઘુકાવ્ય : **વાંચડ઼ીયો ચડ઼ે**
ત-પિંઢ ભેરો બેંકે ખણે (માડૂ કુરો કરે?)
માડૂ ચડ઼ે ત પિંઢ ભેરો બેંકે નડ઼ે.

તેરોં અખરતાં થ્યા જ. પ 'ચડ઼ે' મથે શ્લેશજો કેડ઼ો પ્રભાવ આયો આય. મુંકે થીએતો ક હાણેં, થોડ઼ીયું ગજકંધજ્યું ગઝલું ન્યારીયું.

'કવિ 'અવાડ઼ો', 'પિરૂલી', કેડ઼ા કેડ઼ા વિષય ખણીનેં ચોટદાર ગઝલું લિખ્યાં અયાં સે તાજૂબજી ગ઼ાલ આય.

'પિરૂલી' કાવજો હિકડ઼ો શેર ન્યારીયું.
'નં વો કો ધિલજો ધરિયાવ બેલી,
ઘેરાણીનેં પાછી વરી વિઈ પિરૂલી'.

હિકડ઼ી ગઝલમેં ઉપમા અલંકારજી મોહકતા ન્યાર્યો,

'જમારેંજો નાતો : **'તું કોરી કિટ ભુકી કંકૂજી,**
નેં આંઉં ભિજ઼લ ચોખા'.....ક્યા બાત હૈ।

અંગ્રેજી ભાષામેં હિકડ઼ી ચૉપડ઼ી 'સિક્રેટ' જ્યું કરોડૂં નકલું વિકાણીયું ઐં., નેં અઞા વેંચાણ ચાલુ આય.

હિન ચૉપડ઼ીજો સાર ઇનીજી હિકડ઼ી ગઝલમેં અચી વિઞે.

'સુણેજી ગ઼ાલ ચાંતો, સુણી ગ઼િન કનોકન,
સબંધેજો ચુંણું હી ચુણી ગ઼િન કનોકન.

છિલોછિલ ભરઇ આય કુધરતજી કૂપલી,
ખણાજે ઇતરો તું ખણી ગ઼િન કનોકન.

ખણંધી આવડ઼ણું ખપે...ભા..!
ભગવાન કિતે આય ?, 'વસાંતો', ગઝલમેં ભગવાન ચેંતા..

'વે જ ધિલ સચો, કરે રોજ દર્શન,
આંઉં કાળજી કિભરમેં વસાંતો'.

હી માડૂ સાવ સીધો સાધો આય, જિતરો બરૂકો સર્જન કેં આયં તેં સામેં ખપે તિતરી કધર પાં કિઇ નાંય ક્યાસીં.

' કધર કેર કેંજી કરેતો હિતે અજ઼,
ભોછિપજી ભરી નેં વધાઇ ધુબોખન'.

છેલે મક્તાજે શેરમેં ઇ લિખેંતા ક;

'જગતજા ડિસી હાલ ગજકંધ ડુખાણા,
ગઝલમેં ભર્યોં માણસાઇ ધુબોખન'.

ખરેખર સજી જમાર કીંક નેં કીંક તકલીફું આવઇયું ઐં..

'વજેતી જોરસેં નૉભત મુઠાસીં,
અચીંધી કો વડી આફત મુઠાસીં'.

કૉ એંડ઼ો કીં થ્યો?

'વરી વિઇ આય વિંગી હથજી રેખા,
રખે પાછી ફિરે કિસ્મત મુઠાસીં'.

મડ મડ ગાડી ઠેકાણેં આવઇ હુંધી નેં તૉર ઇ....

લેખજી મર્યાદા જે કારણ છૅલે 'વ્રજ ગજકંધ' જૅડ઼ો સરલ સર્જક હૅડ઼ી ખૂમારી વતાયતો, સે લિખીનેં હી લેખ પૂરો કરીયાંતો.

'અગર રંગ મે'ફલ જ અધવિચ ઉથી વિઇ,
ગઝલ ગ઼ાઇંધાસીં કિભરમેં અસાંજી'..

નેં....જૅર કયામત જે ડીં હિસાભ કેંણુ પોંધો તડેંતાં....'ગઝલ ગ઼ાઇંધાસીં કિભરનું બારા નિકરી' હિસાભનું બારા ભાવ છુટી વ્યો આય.

'વ્રજ'ભા જે જભરેં કટાક્ષલા આખો લેખ ખપે...નેં ઇ મુંજે ગજેબારજી ગ઼ાલ આય.

હી કમ કરેલા માધૂબાપાકે થેલો ખુતતેં ટિંગાયનેં જુપણું ખપે. પ રવિભા ક, ડો. વિશન નાગડા કે કીં નં ચૉવાજે. કુલા ક; ઊ બાબાણી બોલીલા જુપ્યા પ્યા ઐં. ❐

પી. જી. સોની 'દાસ'

*જન્મ-૧૯૪૬. *શૈક્ષણિક લાયકાત-નોન મેટ્રીક. *સરનામું- 'પાર્થ' શેરી નં.-૧. પ્રમુખ સ્વામી નગર, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૯૬ ૭૨૪૦૭. સેવા-આરોગ્ય ખાતો-હાલ નિવૃત્ત. *શોખ-વાંચન, લેખન. સમર્થ સાહિત્યકારેંજો સાહિત્ય નેં લોકસાહિત્યજો વાંચન-ચ્યન, ગૌ સેવા, સંત સમાગમ, દેશ ભક્તિ. *આચમન' (ગુજરાતી-કચ્છી) કાવ્ય સંગ્રહ અકાદમી પારાં પુરસ્કૃત.*

કવિએં કથા વાંચાયોં

હિકડ઼ે કવિકે નિવરે વિઠે વિચાર આયો ક; પાં મિડ઼ે ભેરા થિઇ નેં ગરૂડ પુરાણ વાંચાયું. પિતરૂએં ભેરો પાંજો પ ઉધાર થિઇ વેંધો. છાલ મોક્ષ મિલે. મિણી કવિએં કે હી વિચાર ખાસો લગ઼ો, ગ઼ાલ સીંભાણી. બહુમતિએં નિકી થ્યો ક; ગરૂડ પુરાણ જરૂર વાંચાયું. પોય ત કથાકાર મારાજ કે મિલીનેં ચર્ચાઉં-ગ઼ાલબોલ ક્યાં, મારાજ તાં રાજી રાજી થ્યા ક, સૉખન કવિ ભેરા થિઇનેં કથા વાંચાઇયેંતા ઇતરે ડાન-ડખણા પ સલારી મિલંધી. વાર-તારીખ-તિથ નિકી થિઇ. ગામજા જ નિવૃત્ત મારાજ વા. ઇતરે ખાધે-પીધેજી ચિંધા નં હુઇ, મારાજ પિંઢજે ઘરાનું ખાઇ-પી અચેં, નેં પોય અચી કરે ટૅમસર 'સેટી' (વ્યાસપીઠ) તેં વિઇ રેં.

કથા વાંચેજી શરૂઆતમેં જ મારાજ ચ્યોં; આઉં કથા વાંચીયાં તેંનું મૉર ઐં મિડ઼ે કવિ હિકડ઼ી હિકડ઼ી કવિતા સુણાયોં. કવિ તાં રાજી થ્યા, વારે પિરમાણે કવિતા મંઢ્યા વાંચેલા. વાંચીનેં વરી પાછો કવિતાજો વિસ્તારસેં વિવરણ કઇયેં. સૉખન કવિ વા. ત્રે ડીયેંજી કથા નેં કથાજો ટૅમ હિકડ઼ો વો. રોજ ૩૦-૩૫ કવિ વિસ્તારસેં કવિતાગાન કરીયેં. કથાજો સમય તાં કવિતા સુણેમેં જ પૂરો થિઇ વ્યો તે. કથા રિઇ હિકડ઼ે પાસે ! ત્રે ડીંએંમેં કવિએં મારાજ કે કથા વાંચેજો ટૅમ નં ડિનાં !ત્રે ડીં તાં ઇં જ પૂરા થિઇ વ્યા. મારાજ તાં મિંજાઇંમિંજ કુસમુસી રૂયા.

-નેં ત્રે ડીં મારાજ કથાજી પૂર્ણાહુતિ કંધે હથ જોડે ચ્યોં રામરામ..ભાયા..! લગભગ કવિ તાં પિંઢપિંઢજી રચના સુણાયનેં થધમેં સિરાય ગ઼િડાં, સતરંગી

ખણેવારા થોડા કવિ વિઠા વા. તડેં મારાજ હરેં હરેં ચ્યોં; 'કવિરાજ! હાંણે ડખણા ડ્યૉ!..ત આઉં ગિના રજા..

કવિ તાં મંઢાણા હિકડે-બે કે સામું ન્યારેલા !

મારાજ..! પાં તાં મિડે હિકડા ચૉવાજોં, ઐં કથા વાંચ્યૉ તા, અસીં કવિતાઉં વાંચીયું તા, 'નાઈની પાસે નાઈ ના લે ઉતરાઈ, આપણે ધંધાભાઈ'.

તડેં મારાજ કવિએં કે છાભાસી ડિનોં.
વા..વા..કવિરાજ ! ચોણું પેં ભલા! આંજી સમજ, આંજો ભાવ.

નાં..નાં..સાવ નિપટ ઈ જ તાં નં હલે! કીંક તાં મારાજ કે ડીંણું જ ખપે. પોય ચર્ચા-વિચારણા કંધે કવિએં મારાજ કે ડખણામેં પોથીતેં મિણી પિંઢપિંઢજો કવિતા સંગ્રહ (ચૉપડી) રખી સંકલ્પ વારાઈંધે ચ્યો; મારાજ ! અસાંજી સંપત હિતરી, હી ચોપડીયું મિડે આંજીયું. હિની મિણી ચોપડીએં તેં કિંમત લિખઈ આય. નેં અસીં જુકો હિકડી હિકડી કવિતા સુણાઈ સે પ આંજી.

મારાજ વટ તાં સૉ ખન ચૉપડીયું ભેરીયું થિઈ વિઈયું. મારાજજી તાં વાંચા ભંધ થિઈ વિઈ, મડ મડ અટકંધે અટકંધે ચ્યોં; હિની થોથેં કે આઉં કુરો કરીયાં? હી આંજ્યું અમુલખ લેખ્યૉતા ઍડીયું ચૉપડીયું પૈસા ખર્ચીનેં ગિનંધો કેર?

તડેં ઠાવકો મોં રખી હિકડો કવિ ચેં; 'મારાજ હિની ગ્રંથે કે ઐં વાંચીંધા વિઠા ત આંજો ખરાભ ટેમ સુખરૂપ ગુજરી વેંધો'.

તેં છતાં હિકડી ગાલ બિઈ કરીયાં ક; હિની ગ્રંથેં કે ગંગામેં કડેં મં પધરાઈજા. કુલા ક; વાણીજો પ્રવાહ નેં ગંગાજો પ્રવાહ ભેરો થીંધો ત ભયંકર ઉથલપાથલ થીંધી. હિન ગાલ મથે અસાંજા પિતરૂ પ નારાજ થીંધા, અસાંજે પિતરૂએં કે મોક્ષ નૈં મિલે. નેં અસાં મથા ભાર હલકો નૈં થીએ.

મારાજ છાભાસી ડિનોં, વા...કવિરાજ...વાહ..ચોંણું પેં ભલા..!
નેં મારજે કે કથાજે પાત્રેંમેં અચીધલ ભાવ 'અસાંતે તુસ્માન થ્યા ઍડા મિણીતેં થીજા', જો ખોટો ઠર્યો.
મારાજ ! પોથી કે પગેં લગેજો ભુલી વ્યા, નેં હયાં હલંધા થ્યા. ❐

કિશોર શાહ (સંગોઇ)

જન્મ-૨૭-૧૨-૧૯૪૭. *મૂર ગામ-બેરાચા. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ફર્સ્ટ ઈયર કોમર્સ. *સરનામું-તેજ કિરણ, ૫-માળે, ફ્લેટ નં. ૧, આશીર્વાદ, એ. આર. એ. ૧૪, નવરોજી હિલ રોડ નં. ૫, ડોંગરી, મુંબઈ-૪૦૦ ૦૦૯ *(કચ્છ-અરિહંત સોસાયટી, વર્ધમાન નગર,ભૂજોડી, કચ્છ. ૩૭૦ ૦૨૦. *ગ઼ાલબોલ-૯૮૨૦૯ ૪૪૪૦૬. *કચ્છ-૯૬૩૮૧ ૧૩૫૭૨.

e-mal-kishorshah9999@gmail.com. *પ્રકાશિત પુસ્તક-'તત્પુરુષ' અશોક વાજપેયી જે કાવ્ય સંગ્રહજો અનુવાદ (ગુજરાતી) *'ઍશ-ટ્રેમાં આથમતો સૂર્ય'-કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી) *જળ પર હસ્તાક્ષર' ઓશોજે હાઈકુ આસ્વાદજો અનુવાદ (ગુજરાતી) *'ગીત મુકેશ' મુકેશજે ગીતેંજો સંપાદન (ગુજરાતી) *'શ્રાવકની આલોયણા' જૈન ધાર્મિક પુસ્તકજી (નંઈ) રજુઆત (પુસ્તક નેં ઈ-બુક) (ગુજરાતી) * સંજીરામાં ધરબાયેલ પીડા' મણિલાલ ગાલાજે કાવ્ય સંગ્રહજો કચ્છી અનુવાદ (પુસ્તક નેં ઈ-બુક) *ધરીયે વટે પારું ખણધલ માડુ' ધ્રુવ ભટ્ટ કૃત સમુદ્રાંતિકે નવલકથાજો કચ્છી અનુવાદ (પુસ્તક નેં ઈ-બુક) (કચ્છી) *ગીત તલત' તલત મહેમુદ ગાતેં આય ઍડ઼ા શ્રેષ્ઠ ગીતેંજો સંપાદન (ગુજરાતી)* 'ખોવાયેલો નાદ' પેરેબલ્સનો સંગ્રહ (ગુજરાતી) *ઑડિયો કેસેટસ-ગુજરાત જે જાણીતેં કવિએંજે અવાજમેં ઈનીજી જ કૃતિએંજે પઠનજ્યું લગભગ ૫૦ ઑડિયો કેસેટૂં. *કચ્છજા કવિ દુલેરાય કારાણીજે અવાજમેં ઈનીજીજ કૃતિએંજે પઠનજ્યું ઑડિયો કેસેટૂં. *ભારતજ્યું વિખ્યાત વ્યક્તિએં જે જીવન-ચરિત્રજી ગુજરાતીમેં ઑડિયો કેસેટૂં. *ભારતજી વિખ્યાત વ્યક્તિએંજે જીવન-ચરિત્રજી મરાઠીમેં ઑડિયો કેસેટૂં. *ભારતજા વિખ્યાત વ્યક્તિએંજે જીવન-ચરિત્રજી હિન્દીમેં ઑડિયો કેસેટૂં. *કૉલમ-મુંબઈ સમાચાર સાપ્તાહિકમેં ઓશોજો અનુવાદ, 'મીરા-વાણી-રામરતન ધન પાયો, 'જળ પર હસ્તાક્ષર.' *કચ્છમિત્ર બુધવારજી પરાગ પૂર્તિમેં ફિલ્મ વિષયજી કૉલમ 'ફિલ્મી ફ્લેશ બેક'. *ફિલ્મ-કચ્છમેં પૅલી વેરા ત્રૅ શોર્ટ અંગ્રેજી ફિલ્મેંજો નિર્માણ, લેખન-પટકથા લેખન-દિગ્દર્શન. *કચ્છમેં પૅલી વેરા શોર્ટ ગુજરાતી આર્ટ ફિલ્મ 'રમત'જો નિર્માણ : લેખન-પટકથા લેખન-દિગ્દર્શન. *ફિલ્મ મેકીંગ વર્કશોપ-કચ્છમેં પૅલી વેરા બેસીક ફિલ્મ મેકીંગ વર્કશોપ. ***નાટક**-મૌલિક કચ્છી નાટક 'છેડાછેડી'જો લેખન-દિગ્દર્શન-મંચન

‘તુલસી ઈસ સંસાર મેં.....’

‘તુલસી ઈસ સંસાર મેં ભાત ભાત કે લોગ’. હી ગ઼ાલ કોય પ જુગમેં સાર્થક આય ઇં મઞાજે. તેંમેં અજ઼જે જુગમેં ત ખાસ. જીયણજી વાટમેં કિતરાય માડૂ મિલ્યા. ઈનીનું વધુ અનુભવ મિલ્યા. નેં કિતરા અનુભવ રમુજી પ વેંતા. અજ઼ ઈન રમુજી ગ઼ાલ કે કલ્પનાજો થોડ઼ો રઙ ચડ઼ાય આં વટ રખાંતો.

અસાંજી ધોસ્તારેંજી ટીમ ઈતરે આંઉં, અરવિંદ, ધીરજ, અશોક નેં બકો. હી બકો કોય જન્મમેં ‘પ્રશ્નોતરા’ સમાજમેં જન્મ્યો હૂંધો જેંસેં ઈનકે સતત પ્રશ્ન પુછે જી ટેવ. ‘ભાત ભાત કે લોગ’ ઍડ઼ે હિન સંસારમેં હિકડ઼ી વેરા અસાંકે ખબર પિઈ ક હિકડ઼ે કવિ લોન્ડ્રી ખોલે આંયં! કવિ નેં લોન્ડ્રી?. હી તાં નવાઈ જી ગ઼ાલ હુઈ. અસાંજી મંડળીમેં ચર્ચા હલઈ જ બકે કે કિડાંનું ખબર પિઈ ક કવિ ‘ધિલ’ ધૂતેજી લોન્ડ્રી ખોલેં આંયં? ઇ ‘ધિલ’ કે ધૂઈનેં ચંધરજે સાય ઉજારે જેંડ઼ા ભનાય ડેતો.

હાંણેં અસાંકે સૉઆંણ લગ઼ી ક, ‘ધિલ’ ધૂતેજી લોન્ડ્રી હોય ખરી? પણ ગંભીર ચર્ચા પૉઆ લાયપાય નિકી થ્યો ક, હિન કલજુગમેં હી શક્ય આય. નેં હી કમ કોય કવિ જ કરે સગ઼ે. કારણ ક. ‘જ્યાં ન પહોંચે રવિ, ત્યાં પહોંચે કવિ’, ઊ કવિ અસાં મિણીકે ઓરખંધા વા. ઈતરે અસીં મિડ઼ે બકે કે લોન્ડ્રીજી વિગત પુછેલા હલાયજો નિકી ક્યો. બકો તાં ઈન્કવારી કાઉન્ટર જેંડ઼ો તૈરેં તૈયાર થિઇ વ્યો. અસીં બકે જે ખીંચેમેં મોબાઈલ ફ઼ોનજો રૅકોડર ઓન કરે કવિ વટ હલાયો. કવિ નેં બકે વિચ થેલ ગ઼ાલબોલ હિતે પેશ આય.

બકો : રામ રામ સાહેભ!

કવિ : રામ રામ. બોલો સાહેબ કુરો સેવા કરીયાં?

બકો : સાહેબ મૂંકે કીંક જાણણું-પુછણું હો.

કવિ : વદો, કુરો જાણણું આય ?

બકો : સાહેબ, આંજી હી 'ધિલ' ધૂતેજી લોન્ડ્રી બારેમેં જાણણું હો.

કવિ : હા..હા..ચોંધો સે. ચૉકસ ચોંધોસેં, જગતમેં મિણી પ્રકારેં જ્યું લોન્ડ્રીયું ઐં. હિતે 'ધિલ' ધૂઇનેં ધૉરાફિફ, અછાભિડ઼ીંગ કરે ડિનેમેં અચીંધા.

બકો : સાહેભ..એકમજે ચંધર જેડ઼ા ક, પૂનમજે?

કવિ : હેડ઼ા વાહિયાત સવાલ નં પુછોં, ચંધર ઇતરે ચંધર સમજ્યા?

બકો : પણ સાહેભ ચંધર ભેરી ઉમાસ પ જોડેલી હોયતી.

કવિ : ઉમાસ ભલેં હોય, પ ચંધર તાં સદા ધૉરો જ હોયતો.

બકો : સાહેભ, ઐં કેંજા ધિલ ધૂતાંનાં ખરા?

કવિ : નૅર ભા, હી નઉં નઉં ધંધો આય, નેં તેંમેં ઐં પૅલા ગિરાક અયોં. આંજો ધિલ મુફ઼્ત મેં ધૂઇ ડીંધોસેં.

બકો : મુફ઼્તમેં કુલા?

કવિ : પૅલે ગિરાકજો ધિલ ધૂતે પૉઆ 'માઉથ પબ્લીસીટી' કરે ઇતરે બ્યા ગિરાક પ મિલેં.

બકો : સાહેભ, ત તાં ઐં આંજો ધિલ ધૂઇનેં ચંધર જેડ઼ો ધૉરોફિફ ભનાયાં હૂનાં.

કવિ : કેડ઼ા વાહીયાત સવાલ પુછોંતા? ઐં કડેં હજામે કે પિંઢજી હજામત કંધે ડિઠોં અયોં? નેં ભેલ વારેકે પિંઢજી ભનાયેલ ભેલ ખાઇંધે ન્યાર્યાં અયાં?

બકો : ના.

કવિ : ત પોય, આંઉં મૂંજો ધિલ લોન્ડ્રીમેં કુલા ધૂઆં? ઇનલા કરે ત મૂંકે ગિરાક જ ખપેં, ઇનીજો જ ધિલ ધૂઆજે સમજ્યા?

બકો : થોડ઼ી થોડ઼ી સમજ પેં તી. જીં સંશોધક પ્રાણીએં તેં પ્રયોગ કરીયેં તા ભસ ! ઍડ઼ી જ ગ઼ાલ લગ઼ેતી.

કવિ : મનુષ્ય પણ હિકડ઼ો પ્રાણી (જિનાવર) જ આય.

બકો : ઈતરે એ મૂંતેં જિનાવર સમજી પ્રયોગ કરીંધા?

કવિ : ના, પ્રાણી સમજી નં. માડૂ સમજીનેં આંજો ધિલ ધૂંધોસેં, આંજે ધિલજા મિડ઼ે ધાગ઼ કઢી ડીંધોસેં, નેં ધૉરોફિફ, ચોખોચટ ભનાય ડીંધોસેં.

બકો : ધાગ તાં ચંધર મેં પણ એં, ઈનજો કુરો? મૂંજે ધિલમેં ચંધર જેડ઼ા ધાગ઼ રિઈ વિએ ત?

કવિ : ઈનકે ફિરી ધૂંધાસીં, નેં પોય સૂરજ જેડ઼ો ભનાયજી લોન્ડ્રી ખોલણી આય ઈતરે પેલે ગિરાક જે નાતે અંકે ફિરી પેલો મોંકો મિલંધો.

બકો : સાહેભ, ધિલ ધૂતેમેં ક્યો ડીટરજન્ટ વાપરીંધા? નેં ઈનસેં ધિલકે નુકશાન નં થીએ તેંજી ગેરંટી ડીંધા?

કવિ : ડીટરજન્ટ તાં લુગડા ધૂતેલા વપરાજે, ધિલ ધૂતેલા ડીટરજન્ટ નં વપરાજે, ધિલ બૉરી નાજુક ચીજ આય.

બકો : ત કુરો વાપરીંધા? એડ઼ી કિઈ ચીજ વાપરીંધા ક, ધિલકે હાની નં થીએ.

કવિ : ઈ ચિંધા મં કર્યોં, મૂં વટ શબ્દ નેં પંક્તિઉં નાલેજો ડીટરજન્ટ આય ઈ વાપરીંધો સેં.

બકો : એડ઼ો ડીટરજન્ટ મૂં કડેં સો નાયં.

કવિ : ઈ હિન લોન્ડ્રીજી વિશેષતા આય. હિન 'ધિલ' ધૂતેજે ધંધેમેં પ મૂંજી લાઈન બેં કનાં લમી હુંધી.

બકો : હી ગ઼ાલ સમજ નં પિઈ.

કવિ : ન્યાર્યોં, કવિએંજી જમાત મેં બૉરી સ્પર્ધા–તાંણખેંચ આય. મિણીંકિ પિંઢજી લાઈન બેંજી લાઈન કનાં લમી કેંણી આય. નેં રખણી આય. મૂંજી લાઈન લંમી રખેલા મૂંકે પ ખાસી મેંનત કિઈ ખપંધી, કિતરેંક કવિએંકે હાંસીયેંમેં ધકેલણાં પોંધા. કિતરેંક કવિએંકે ટેકો ડીણું પોંધો. ઈતરે હિન ધિલ ધૂતેજી લાઈન પેલી વારજી હૂંધે મૂંજી લાઈન હમેશાં લમી જ રોંધી સમજેં!

બકો : થોડ઼ો થોડ઼ો, લાઈન સાંચવેજી ગ઼ાલ ત પૅલી વૅરા સુઇ.

કવિ : મુંજો પ્રિન્સિપલ આય ક આઉં, મૂંજી લાઇનનું વડી લાઇન કેંકે થેલા ડીંયાં નતો. ઈનમેં બેંકે તકલીફ થીએતી. સાહિત્યજી ધુનિયાંમેં હી રાંધ જુની આય. આંકે ખબર નં પોંધી, કવિ થીંધા ત ખબર પોંધી.

બકો : ઠીક આય. હાંણે શબ્દ નેં પંક્તિએં વારે ડીટરજન્ટજી ગ઼ાલ કર્યાં. ક, ઈ કિન રીતેં વાપરીંધા?

કવિ : હા..મુધેજી ગ઼ાલ મથે આયા, ન્યાર્યો, પૅલા ત મૂંકે આંજો ધિલ ધૂતેજો આય. આંજો ધિલ કોય વોશીંગ મિશીનમેં નં વિજાજે, ઈનકે ત સંભારે સંભારે ધૂણું પેં સમજ્યા?

બકો : હા..હા. થોડ઼ો થોડ઼ો, અચા વિગતવાર સમજાયોં.

કવિ : આંજો ધિલ ધૂતેલા પૅલા ત આંકે મૂંજ્યું સૉ કવિતાઉં સુણણીયું પૉન્યું.

બકો : સૉ કવિતાઉં સુણણીયું પૉન્યું? ઈ ત બૉરીયું ચૉવાજેં.

કવિ : ના, હિનકે પ્રાથમિક ધોવાણ ચૉવાજે, પોય આંકે મૂંજા સંગીતબધ્ધ કરેલા ગીત સુણણાં પોંધા. જેંસેં આંજો ધિલ સંગીત જે સુરેમેં મઢાજી નેં લયબધ્ધ ભનંધો વેંધો.

બકો : વાહ..બ્હોત ખૂબ, દુબારા...દુબારા..

કવિ : જ ઐં 'દુબારા' ચોંધા ત આખી પ્રક્રિયા ફિરીનું કરેમેં અચીંધી.

બકો : હિતરીજ પ્રક્રિયા નંઢ? ઈનસેં ધિલ ધૂવાજીનેં ચંધર જેંડ઼ો થિઇ રોંધો?

કવિ : અડ઼ે ભા, ઐં ત ભારી તકડ઼ા, હી ત કુરો વોશીંગ મિશીન આય ક, ચોક્કસ સમયતેં કપડ઼ા ધૂઆજી નેં બાર અચેં. હી ત ધિલ આય ધિલ! પોય વરી બિઇ પ્રોસેસ ફ્રી (મુફ્ત)મેં કેંણી પેં.

બકો : ફ્રી મેં ?

કવિ : હા..ક્ષી મેં.

બકો : બે પ્રોસેસમેં કુરો હૂંધો?

કવિ : મુંનું જુકો ટુંકી લાઇન વારા અથવા લાઇન વિગરજા અકવિ ઐં, તેંજ્યું બ હજાર રચનાઉં ઇનીજે મોંએં સુણાંઇંધાસીં.

બકો : બ હજાર અકવિએંજે મોંએં ! હી તાં અત્યાચાર ચોવાજે.

કવિ : ન્યાર્યો; લુગડેં તેં પૅલ ધાગ કઢેલા ધોબી ધુકા મારે, લુગડા છીપર મથે પછાડે, વોશીંગ મિશીનમેં ચકર ચકર ફિરાય, તેર ધાગ઼ નિકરેં. હિતે ત માત્ર કન જ વાપરેજા, કવિ તાં કનજા ભુખ્યા હોંય.

બકો : ગ઼ાલ સચી ભલા! કવિ કે કન મિલેં ત ભયો ભયો, પ! બ હજાર અકવિએંકે સુણણાં ! જિરા વધૂ નતો લગ઼ે.

કવિ : મું બ હજાર જિતરા અકવિ પેધા ક્યા ઐં. ઇનીકે પ કો સુણે એંડ઼ો ન્યાય મિલણું ખપે ક નં?

બકો : ત ઇની કવિએંકે કુરો મિલંધો?

કવિ : ઇનીકે મૂંજી લોન્ડ્રીજી ફ્રેન્ચાઇઝ મિલંધી, આઉં ભારતભરમેં લોન્ડ્રીઉં ખોલીંધોસેં.

બકો : આંજો પ્રોજેક્ટ તાં 'મેઇક ઇન ઇન્ડીયા' જેંડ઼ો આય. ત હલો આઉં તૈયાર ઐયાં.

કવિ : મૂંકે ત ખાતરી જ હુઇ ક, ઐં તૈયાર થીંધા.

બકો : આંકે ખાતરી કિઇ રીતેં થિઇ?

કવિ : આઉં શબરી જેંડ઼ો ઐયાં, શબરી પ જીં બેર ચખે ચખેનેં રામ કે ડિનેં વેં તીં આંઉં પ મનમેં જ બેર ચખે ગ઼િનાંતો, નેં ઐં રામ વટ પુજંધા.

બકો : ઇતરે! 'રામ બોલો ભઇ રામ' થિઇ વેંધોસેં? ક 'રામ નામ સત્ય હૈ' થિઇ વેંધોસેં?

કવિ : ધ્રિજો નં, એડ઼ો કીં પ નૈં થીએ, આંમેં રામ વસંધો. ઐં ત શબ્દ કે જલે રખોંતા, ઈં મં કર્યો, શબ્દજે સાર કે જલ્યોં.

બકો : ત ઠીક! પ અસાંકે શબ્દમેં સમજ નં પે કવિરાજ!

કવિ : વાહ ! ઐં મૂંકે કવિરાજ ચ્યોં. મૂંજી લાઇન (રેખા) વધૂ લમીં કરે ડિનોં. આંકે પૅસીયલ ટ્રીટમેન્ટ ડીંધાસીં.

બકો : જેંડ઼ી આંજી મરજી. પણ મિડ઼ે ફ્રી ભલા.

કવિ : ઐં અમદાવાદજા અયોં?

બકો : આંકે સમજ કીં પિઇ? હાંણે હિકડ઼ી ગ઼ાલ પાં નિકી કરીયું, આંઉં આંજો પૅલો ગિરાક, ઐં પ આંજો ધિલ ધૂતોં નયોં. છતાં મૂંજો ધિલ ધૂતેજી ચેલેન્જ ગિ઼નોંતા, મૂં મથે પ્રયોગ કર્યો તા, ઈનજી ભધલી ઐં મૂંકે કુરો ડીંધા?

કવિ : હિતરીયું મિડ઼ે કવિતાઉં મુફ્ત સુણાયું ઇ કીં ઓછો આય?

બકો : સચી ગ઼ાલ, ચોં કડેં અચાં?

કવિ : હિન રવિવારજો પૅલી ઍપ્રીલ આય. રવિવારજો આંજો ધિલ ધૂઇ ચંધર જેંડ઼ો ભનાયજો કાર્યક્રમ રખોં.

બકો : ભલેં

બકે અચીનેં ટેપરેકોર્ડર ઓન કેં, અસીં હી મિડ઼ે ગ઼ાલ સુઇ, ધિબ થિઇ રૂયાસીં, રસિક ચેં, આઉં કવિ નઇયાં પણ હિકડ઼ે જોખમ તરીકેં ફરેન્ચાઇઝી જરૂર ગિ઼નંધોસેં. અસીં ઇનજી હિંમત તેં ઓરગોર થિઇ વ્યાસીં.

હાણેં લોન્ડ્રી કેડ઼ી હલેતી સે ન્યારેજો આય. જગત સજેજી મીટ ઇનતેં અટકી રિઇ આય. જગત કે ઇ પ ન્યારણું આય ક; કવિ પિંઢ મથે પ્રયોગ કરેતો ક નં?

મિઠા..ભાવર ! ધિલ ધૂઇને ફરેન્ચાઇઝ ખપે ત અસાંજો સંપર્ક કરીજા. ઉન કવિ કે અસીં ઓરખોંતા ઇતરે આંજો કમ આસાન થિઇ વેંધો, માત્ર આંકે અસાંજી તીં ઉન કવિજ્યું કવિતાઉં સુણંણીયું પોન્યું. ❐

કમલા નરેન્દ્ર ઠક્કર

*જન્મ-૨૮-૦૬-૧૯૪૬. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.B.Ad. (ગુજરાતી) *સંસ્કૃત ભૂષણ. *હિન્દી કોવિદ. *સરનામું-૩૨-બી-૨.'નિરાંત' ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૬૯ ૭૩૧૨૨. *સેવા-વી.ડી હાઈસ્કૂલમેં સ્થાનિક સમિતિમેં ટ્રસ્ટી.-મંત્રી. *પી.સી. મહેતા હાઈસ્કૂલમેં ૩૦ વરે તૈં શિક્ષક. મડઈ ડી. ટી. હાઈસ્કૂલ નેં ત્રણ ટુક્કર કન્યા વિદ્યાલયમેં શિક્ષિકા. કોલેજ કક્ષાએં એલ. આર તરીકેં નેં સ્કૂલ કક્ષાએં સરપંચ તરીકે. *સાહિત્ય,લેખન,વાંચન, રમત ગમતમેં વિશેષ રુચી. *ગુજરાતી, હિન્દી, સંસ્કૃત નેં ગણિતમેં જિજો રસ. *કૉલેજ કક્ષાએં ડીબેટ નિબંધ વક્તૃત્વ સ્પર્ધામેં નિમર હાંસલ. *આકાશવાણી પારાં કચ્છી, ગુજરાતીમેં સાહિત્યિક વાર્તાલાપેંજો પ્રસારણ. *વાર્તા વિહાર-ભુજ પારાં સંયુક્ત પ્રકાશિત 'રજનીગંધા' (વાર્તા સંગ્રહ)મેં વાર્તા પ્રસિદ્ધ. *ભુજજી લાયોનેસ કલબ, લોહાણા મહિલા મંડળ, ઈંદિરા કલબ, પી.પી એસ. સી. વીમેન ફ઼ેડરેશન મિણીમેં કારોબારી સભ્ય-સક્રિય કાર્યકર. *સફ઼ળ સંચાલક. '*બેટી બચાવો બેટી પઢાવો' નિબંધ સ્પર્ધામેં દ્વિતીય સ્થાને વિજેતા.*

સમાજજા ધુસ્મણ

કુરિવાજ નેં ધતીંગ (અંધશ્રદ્ધા)

હર સમાજજ્યું પિંઢપિંઢજ્યું આઉગીયું રૂઢિયું નેં પ્રણાલિકાઉં હોંય ત્યું, કો પરંપરાગત હોંયત્યું ત કો ડેખાડેખીનેં બેં કિઈ કારણેસર વિચમેં ઘુસી વિઞે ત્યું ક, ઘુસાડ઼ે ડિનેમેં અચેંત્યું. ખાસા રીતરિવાજ સમાજકે ટિકાયમેં નેં ઈનજી સંસ્કૃતિ કે ઉચ્યું ખણી અચેમેં આધાર રૂપ સાબીત થીએંતા. જડેં ભેદભાવજી નીતિવારે લોકસમુહજી અસરસેં સમાજમેં [૧]તુડ઼ા પિઈ વિઞેતા નેં 'હું' ક 'આંઉ' પણેજ્યું ભિતું ઉભીયું થિઈ વિઞેત્યું. નેં સમાજજી સંસ્કૃતિ મથે ઈ 'સુરે' જૅડ઼ો સાબીત થીએતો. તૅર સમાજજી સખરાઈ; સાલખાઈ મથે વડી અસર પૅતી. નેં સમાજજો તર હૈયા વિઈ રૅતો. નેં સમાજ સમાજ નં રોંધે હોદ્દો, પદ્દ, પૈસેજી લાયમેં આખાડો (કુસ્તીજો મેદાન) ભની વિઞેતો.

કુરિવાજ સમાજજા એંડ઼ા ધુસ્મણ એં ક, પાં ઈનીકે સમજોં વિઠા તાંય ડેખાડેખીજો અનુકરણ કરીયું તા નેં તેંજે મૂરમેં સમાજજી હલઈ અચીંધલ

૧-ભાગ-વિભાગ.

પ્રણાલિકાએંકે જવાબદાર લેખિયું તા, નેં ઈં હિકડ઼ી પ્રથા, રીત, રિવાજ, ચીલો જૅડ઼ે શબ્દેંકે અનુસરંધા રોંતા. પાંજો કો અર્થ ખરો? ‘ચીલો ચાંતરી’ વેંધલ કે વાટ નં ચડાય સગોં. કુરો સાંપ્રત સમય અઞા ભૂતકાળજો અનુકરણ નતો કરે? પાં ક, સમાજ સુધર્યો ઈન ગ઼ાલ કે ટેકો ડીંધલ અઞા કિતરા ભ્રમમેં ઐં.

ધી કે લક્ષ્મી ચોંધલ પુઠ ફેરે ન્યારીયેં ત કિતરેક સમયનું મૉર ધીયડ઼ી કે ડૂધ પીંધી કરે છડેજો રિવાજ પ્રચલિત હો. જન્મધે જ ઈનકે ડૂધમેં ડુબાડ઼ેનેં મારે છડેમેં અચીંધી હુઈ. ઈન પાછડજો કારણ કુરો હો? જીવકે જન્મણું નેં મારણું કેંજેક હથમેં વે ત! પાંકે હી અધિકાર કેં ડિનું? નેં અજ઼ પ કુરો પાં આધુનિક ટેક્નોલોજીસેં ઈનજો અનુકરણ નતા કરીયું? અરે..! પાં તાં જન્મનું મૉર જ ઈનકે મારે વિજોંતા.પાં તાં ઉનીનું પ વ્યાસીં, ઈશ્વરગત થીંધલ કોય પ ક્રિયામેં ફેરફાર કરેજો પાંકે અધિકાર ખરો?

ઉન સમયમેં બ્યો હિકડ઼ો રિવાજ બાર (બાળ) લગ્નજો હો, છોકરો છોકરી ઉમરલાયક થીએં તેંનું મૉર ઈનીજો સગપણ-લગ્ન કરે છડેમેં અચીંધા વા. હી પ્રથા નિંઢે વડે તીં ઉજળિયાત સમાજમેં પ હો. છોકરે છોકરીજી વીંયાં જૅડી ઉમરનું મૉર‘આણા-પીયાણા’ જે બાને સાવરેં-માઈતરેં અચ વિઞ ચાલુ થિઈ વેંધી હુઈ. પોય ઉમર થીંધે છોકરે છોકરી કે કિતરાક પ્રકૃત્તિજન્ય ધર્ધ ક અકસ્માત જૅડ઼ી ઘટનાએંસેં ખોડખાંપણ તીં મરણ સુધીજા ધાખલા ભની વેંધા વા. નેં જ઼માર સજી પસ્તાવેજો વારો ક, ‘બ્યો ઘર’ ક, ‘વિધવા વિવાહ’ જૅડ઼ી લાચારી સ્વીકારે નેં સંસાર શરૂ કેંણું પોંધો હો. નેં જીવન ભર ‘વિચાડ઼ી’ ક વિચાડ઼ો’ થિઈ જીવણું પોંધો હો. હેંડ઼ે બાળ લગ્નેં કે તિલાંજલી ડિનેલા કિતરેંક જોમથ ક્યોં, જેંજી લમી નામાવલી ભની સગે.

ભૂતકાળ નેં સાંપ્રત સમયમેં કો દૂષણજો સમાજમેં સરખો જ પ્રભાવ ર્‍યો વે ત ઈ આય ‘ડેજ’. ડેજજો દૂષણ સમાજલા જભરો જૅર આય. અકસમાત નેં આપઘાત જૅડ઼ીયું ઘટનાઉં હિન મિંજા ઉપજેંત્યું. ધી કે ‘ડૂધપીંધી’ કરે પાછળ હિકડ઼ો હી પ કારણ હો ઈ સમાજજે માનસમેં સોંસરો ઉતરેંલો હો. નેં લગભગ ચિઈ સગ઼ાજેં ઈતરીયેં મિણી જ્ઞાતિએંજે માનસ મિંજ અજ પ ક અઞા પ લોકમાનસમેં ખુતો પ્યો આય. હિનસેં જિતરી હાની થીએતી તિતરી બે દૂષણસેં નં થીંધી હુંધી

ઈં ચિઈ સગ઼ાજે.

જનમાનસમેં ઘુસી વૅલ શકન-અપશકનજ્યું માન્યતાઉં સમાજજે પારિવારીક જોડ઼ાણ ક, 'વસુધૈવ કુટુંબકમ્' સમાજજી સંઘરરૂપ કડીએં કે ત્રોડ઼ે વિજેજો કમ કરીયેંત્યું. તૅર સમાજ સમાજ નં રોંધે વ્યક્તિગત મામલો ભની વિઍતો, નેં ઉનજો રેલો કોર્ટ-કચેરી, કેસ-કવાલેં તૈં પુજી વિઍતો.

ઘરભંગ (વિધવા) થૅલ સ્ત્રીકે સહારો ડિનેજો વે તૅર પાં ઈનજો સામું અચણું/મિલણું અપશકન ગણીયુંતા કુલા? જેંજે સહારે પુઠિયા ઈ રૂપારી હુઈ ક, જેં પુઠિયા ઈ જિંદગી અર્પણ કરે છડેં વેં, ઍડ઼ી પરિસ્થિતિમેં ઈનજે ઘરજો માડૂ વેંધો રૂયો, ત કુલા ઈનજી સંવેદના કે પાં ટેકો નં ડિઈ સગ઼ોં. કુલા શકન-અપશકન જૅડ઼ી પાઈયે વિગરજી બાબતેં તેં પાં ઈન ગ઼ાલકે નિકી કરે સગ઼ોં. 'નં જાણા ભાવી'. ઍડ઼ીઉં બાબતું સમાજમેં જભરો દૂષણ ઐં. હી બાબત શિક્ષિત સમાજ મિંજા પ નિકરઈ નાંય.

લજ઼ કઢણી જરૂરી ક નં? પરંપરાગત લોક સમાજમેં હલઈ અચીંધલ હી પ્રથા હરેં હરેં નાબૂદ થીંધી અચેતી. પણ અઞા ઘણે જુનવાણી વિચારસરણી વારા ઈં મઞેતા ક, હાંણે મર્યાદા જૅડ઼ો કીં રૂયો નાંય. મૂંકે ઈં ચેજો મન થીએતો ક, કુરો લજ઼ં/અંધર કઢણું જ જનસમાજજી મર્યાદા આય? નેં મર્યાદાજે બેં અનેક પ્રકાર મથે કેંજી દૃષ્ટિ કુલા નતી પેં. માત્ર સ્ત્રીજ મર્યાદાજે કૂંઢારેમેં અચે? માડૂકે કુરો કીં પ નં લગ઼ે? હી સવાલ જભરો આય તીં પાઈએજો પ આય. ખૅર ? હિન બાબત સાંપ્રત સમયમેં થોડ઼ા ઘણાં સુધારા થીંધા અચેંતા. પ નાબૂદ થીંધો ભાસે નતો. નેં હૂં ન્યારીયું ત 'લજ઼ કઢણી' ઈનજો ઘટત પૉરો હલેતો. કૉ જ પશ્ચિમજી સંસ્કૃતિજી ડેખાડેખીસેં પાં હિરખોં, પાંજા બચા-બાર ઈનજો અનુકરણ કરીયેં ત પ પાં રાજીયાણા થીયું. હી ડેખાડેખીવારો ધર્ધ ભારી ખતરાનાક આય. જુકો આર્થીક નેં પરિવારજી એકતામેં સૂંઢલેમેં પૂરલ નાગ જૅડ઼ો ખતરનાક સાબીત થીએતી.

વડેં વડેં સૅરેમેં હી પ્રથા નાબૂદ થીંધી વિઍતી. પ કચ્છમેં અઞા હી પ્રથા અમુક જ્ઞાતિએંમેં આય. તેંમેં પ વિચરંધી જાતિએંમેં વધારે ડિસજેતી. હિન પ્રથાકે સ્વીકારણી ક. તિલાંજલી ડીંણી ઈ દરેક સમાજજી પિંઢપિંઢજી સંસ્કૃતિ સમજીનેં અનુસરેં. પાંકે હી ફેંસલો ઉન જ્ઞાતિ મથે જ છડ્યૉ ખપે. ❐

હરિદાસ કે ઠક્કર

*જન્મ-૨૬-૦૧૧૯૪૮. (મસ્કા-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C.-૧૯૭૭. *સરનામું-ગણેશ નિવાસ, સત્યનારાયણ મંદિર જે મૂરમેં. એસ. ટી બસ સ્ટેન્ડ સામે. મસ્કા-માંડવી-કચ્છ-૩૭૦ ૪૬૫. *ગાલબોલ-૯૯૨૪૯ ૯૭૨૨૬. *સેવા-(ઓફિસ સુપ્રિ. ઉ. મા.શાળા) નિવૃત્ત. *પ્રકાશિત લેખ-'કચ્છ ક્લામ', 'વીરડો', 'પથિક', 'સુરભિ', 'ધિલજ્યું ગાલિયું', 'કચ્છશ્રુતિ', 'કચ્છ અર્પણ', 'લોહાણા પ્રકાશ', 'ચીંગાર', 'રઘુવંશી પરિવાર', 'વિરપુર વાર્તા', મેં પ્રકાશિત લેખ. આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. આકાશવાણી ભુજ તા ૪૦ નું વધારે વાર્તાલાપજો પ્રસારણ.*

વધાવો

ઓડે સબંધીએંમેં વીંયાં વા, ઘરજા મિડ઼ વીંયાં માણેલા અતાલા વા. કંકોત્રીજી વાટ નૅરાંધી હુઇ.

આંઉં હૉફીસનું ઘરેં આયો સેં, નેં વધાઇ મિલઇ ક, કંકોત્રી અચી વિઇ આય. ટપાલી બત્રી રૂપિયા ગ઼િની વ્યો આય.

બત્રી રૂપિયા? મૂંજી રડ઼ નિકરી વિઇ....કુરેજા?

-નેં પોય કંકોત્રી નૅરઇ ત, ઇન મથે ચાર રૂપિયેંજી ટિકિટ લગ઼ૅલી હુઇ, મથે Book Post છાપૅલો હો. ત પોય બત્રી રૂપિયા કુરેજા?

બે ડીં ટપાલીકે પુછ્યો, ત, ટપાલી ચેં; ન્યાર્યો; આંજી કંકોત્રીજો કવર ગુંધસેં બીડ઼ેલો આય-પૅક કરૅલો આય. નેં ભંધ કવરજી ટપાલજો પોસ્ટજો દર આય ડૉ ગ્રામજા પંજ રૂપિયા, આંજી કંકોત્રીજો વજન આય બત્રી ગ્રામ, ઇતરે તેં મથે વી રૂપિયેંજી ટિકિટ ખપે. તેં મ્યા ચાર રૂપિયેંજી ટિકિટ ચોડ઼ેલી આય, ઇ બાદ કંધે સોરૉ રૂપિયા ઓછેંજી ટિકિટ આય, નેં તેંજો ડબલ ચાર્જ વસૂલેજો પોસ્ટજો નિયમ આય. ઇતરે થ્યા બત્રી રૂપિયા, ભરાભર નેં! ચોંધે ટપાલી હલંધો થિઇ વ્યો. તેંકે અટકાઇંધે મું ચ્યો; પણ! હીતાં બુકપોસ્ટ આય નેં? તેંજો ચાર્જ ચાર રૂપિયા જ વે...

'...કવર બીડેલો વે ત બુકપોસ્ટજો ભાવ નં લગ઼ે. ભંધ કવરજો 'ભાવ' લગ઼ે. આંઉં ધિબ થિઇ ર઼્યો સેં, વીંયાં મેં વધાવો (ચાંદલો) મંઢાયજા એકાવન રૂપિયા અલગ રખ્યા વા. તેં મ્યા બત્રી તાં હલ્યા વ્યા.

હિતરા ડીં આંઉં GST મેં મુંજ્યો પ્યો હોસેં. અજ વરી હિકડ઼ી મુંજમેં વધારો થ્યો.❐

જયન્તી જોશી 'શબાબ'

જન્મ-૦૨-૦૨-૧૯૪૯. (કાંદીવલી-મુંબઈ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- B.A.(સંસ્કૃત-ગુજરાતી) M.A.(સંસ્કૃત અર્ધમાગધી) બીં મેં યુનિ. મેં પ્રથમ. *સરનામું- 'હેરમ્બ નિલય' ૩૫-સી,બી, ભાનુશાલી નગર, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૦૨૮૩૨-૨૩૪૪૪-૯૪૨૭૭ ૧૯૨૮૮.*કચ્છી અલ્પવિકસિત ભાષા હુંધે, તીં બંધારણિય માન્યતા ભાકીં હુંધે જે કારણ ઉચ્ચરિત માધ્યમજે અનન્ય યોગદાનમેં આકાશવાણી ભુજ ખાતે વાર્તાલાપ, નાટક, સંગીત, હિની મિણીજે પ્રસારણમેં વડો યોગદાન તીં આયોજન, નિર્માણ, પ્રસ્તુતિ નેં પ્રશાસન અધિકારી તરીકેં સાડા બત્રી વરેં મિંજા ઓગણત્રી વરેંજી સુદીર્ઘ સેવા. *કચ્છી લેખન પાસે મથે અજુ તૈં, જેંજી ભૂમિકા 'કચ્છીના મક્કા' તરીકેં ગણના થીએતી તેંડ઼ા કચ્છ નેં બૃહદ કચ્છજો હિકડ઼ો માત્ર અખબાર 'કચ્છમિત્ર' મેં 'ધિલજી ગ઼ાલિયું' મેં સાડ઼ા ત્રે ડાયકેંનું વધુ સમય સંપાદન તીં નિજી યોગદાન. 'ધિલજી ગ઼ાલિયું' કૉલમજી રજતજયંતી નિમિતેં ૧૦૮ ગધ સર્જકેંજે યોગદાન ભધલ સન્માન. *સાડ઼ા ત્રે સૉ નું ૫ વધુ લેખ, જુધેં જુધેં વિષયેં મથે લેખ નેં જુધેં જુધેં સામાયિકેંમેં પ્રકાશિત. *બહુભાષી કવિ સમેલનેમેં સંચાલક તરીકેં ચાર દાયકેંજી જાતરા Book of Records મેં સ્થાન મિલી સગ઼ે. ધિલજી ગ઼ાલિયેંજો ઉલ્લેખ Enclyopedia Britanica જી હિન્દી આવૃત્તિ 'ભારત કોશ' મેં પણ થ્યો. **કિતરેંક પ્રસંગેજી ગ઼ાલ :** ૧.) કચ્છમેં ડુકાર વિસ્તારજી મુલાકાતેં તત્ સમયજા વડા પ્રધાન રાજીવ ગાંધી ભેરો ઉન વિસ્તારજી કચ્છી, હિન્દી નેં અંગ્રેજીમેં ભાષાન્તર કરેજી કમગીરી. (૨. અસ્મિતા પર્વ ૧૪ મેં કચ્છીભાષા મથે વિશેષ વ્યાખ્યાન, મહુઆ ખાતે પૂ. મોરારી બાપુજી ઉપસ્થિતિમેં. (૩. 'કચ્છી કવિતાજો ઈન્દ્રધનુષ' હિન વિષય મથે ગુજરાતી વિશ્વકોશ ટ્રસ્ટ અમદાવાદ ખાતે સ્વ. સાક્ષર ધીરૂભાઈ ઠાકર તીં ડૉ. કુમારપાડ દેસાઈ નેં બેં સાહિત્યકારેંજી ઉપસ્થિતિમેં વક્તવ્ય નેં સન્માન. *આકાશવાણી ભુજ પારાં આમંત્રિતેંજી હાજરીમેં આયોજિત કચ્છી કવિતા 'ઈંધરલઠ' સર્વગ્રાહી સંતર્પક પ્રવચન હિકડ઼ે વિશેષ પરિસંવાદમેં. *અખિલ ભારતીય સર્વભાષા કવિ સંમેલનમેં આકાશવાણી દિલ્હી પારાં આયોજિત કાર્યક્રમજે સંચાલક તરીકેં. *કચ્છી ઉપરાંત ગુજરાતી, હિન્દી, સંસ્કૃત, અર્ધમાગધી, મરાઠી, સિંધી ઉર્દૂ નેં અંગ્રેજીજો ભાષાજ્ઞાન. *રેડિયો મુલાકાત કલા, અવૈધિક શિક્ષણ વિધા, રમત-ગમત, સિવાયજે પ્રસંગેમેં લાઈવ રનીંગ કોમેન્ટ્રીજી કલા. *સ્વ. મહારાવશ્રી મદનસિંહજી સાહેબ નેં મ.કું. હિંમતસિંહજી સાહેબજી કચ્છીમેં રેડિયો મુલાકાત. *૧૯૭૬નું માન્ય નાટ્ય કલાકાર નેં૧૯૭૮નું માન્ય કચ્છી-ગુજરાતી કવિ. **સાહિત્ય મૂડ઼ી :** *'શબ્દ ખંડિયેર' (ગુ.સા.અ.પુરસ્કૃત દ્વિભાષીય કાવ્ય સંગ્રહ). '૧૦૮ કવિતાઉ'. ૨-કાવ્ય સંગ્રહ. ૬-સંપાદિત કાવ્ય સંગ્રહ. 'પાંદડી', 'આથમતા સૂરજના અજવાળા', 'વૃક્ષ ટહુકે મૌનમાં'. નેં 'ભૂકંપજા ભીડા', ઈન ઉપરીયાંત 'અક્ષરિકા', 'આકાશિકા', પંજ સંપાદિત નિબંધ સંગ્રહ, 'મધલાર', નેં 'પિરભજી પિરસાધી', 'મંગલ ઘટ નેં જ્યોતિ કલશ', પ્રેરણા (ગુજરાતીમેં) 'વંશભાસ્કર હિકડ઼ો અવલોકન' પરિચય (પૂર્વ સાંસદ પુષ્પદાનજી ગઢવી ભેરો સંપાદન) 'વરદાન' નિબંધ સંગ્રહ, 'આખાણી અજભ અનુભવજી' (આધ્યાત્મિક નવલકથાજો કચ્છીમેં અનુવાદ) મિડ઼ે મિલીનેં ૨૦ (વી) ખન જિતરા પુસ્તક ઉપરિયાંત સાડા ત્રે સૉનું ૫ વધુ લેખ (કચ્છી-ગુજરાતીમેં)

કિતરાક ઉલ્લેખનિય પદ : **સ્વ. રામસિંહજી રાઠોડ સુવર્ણપદક લા કચ્છી સાહિત્યકારેંજી પસંદગી સમિતિજા સભ્ય.*ક.સા.અ.નું મૉર રાજ્ય સરકાર પારાં ત્રિદિવસિય સમિતિના અધયક્ષ. *રાજ્ય સરકાર પારાં કચ્છીભાષાજા નિષ્ણાંત તરીકે પસંદગી.* ****ખાસ સન્માન પદક :*** **કચ્છજા છેલા રાજવી શ્રી મદનસિંહજી જે હથેં 'જયહિન્દ' રૌપ્ય કોરીસેં કચ્છી કવિ તરીકેં સન્માન. *વરેજી શ્રેષ્ઠ કચ્છી કવિતાજો મનુભાઈ ગાંધી પારિતોષિક નેં સમગ્ર પ્રદાનલા ડૉ. જયંત ખત્રી સ્મારક પુરસ્કાર. *સ્વ દુલેરાય કારાણી શતાબ્દિ વરેજો સમિતિ દ્વારા કચ્છી સાહિત્ય સેવા ભધલ રૌપ્ય પદક. *સ્વામિનારાયણ સંસ્થાન મણિનગરજા આચાર્ય પુરૂષોત્તમ પ્રિયદાસજી જે હથેં સન્માન નેં રૌપ્ય પદક, નેં બિઈયાર રોકડ઼ પુરસ્કાર. 'ધિલજી ગ઼ાલિયું' રજત જયંતિ વરેંજો 'કચ્છ રચના' દ્વારા મહામાત્ર વરદરાજ પંડિત જે હથાં સન્માન નેં સુરખાબ પ્રતિક અર્પણ. *પ્રમિલા ફુરવા ફાઉન્ડેશન અમદાવાદ પારાં રાજ્ય સ્તરિય કચ્છી કાવ્ય સ્પર્ધામેં પ્રથમ ક્રમાંક ભધલ રોકડ પુરસ્કાર. *કચ્છીભાષાજે સમગ્ર પ્રદાન ભધલ શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા એવોર્ડ. *કચ્છીભાષાજે વિકાસલા શ્રી ગુરુ ગરિમા ઍવોર્ડ. *અખિલ ભારતીય સાહિત્ય પરિષદજે અધિવેશનમેં શ્રીલક્ષ્મીકાંત શર્મા (ભોપાલ મધ્યપ્રદેશજા સાંસ્કૃતિક નેં જનસંપર્ક મંત્રી) જે હથેં ન્યાસજા અધ્યક્ષ ડો. બળવંત જાનીજી હાજરીમેં કચ્છીભાષાજે યોગદાનલા સન્માન.*અસ્મિતા પર્વ-૧૪ મેં પૂ. મોરારી બાપુ જે હથેં સન્માન. *આકાશવાણી ભુજ, પ્રસારણ સેવા સુવર્ણજયંતી વરેં જે અંતર્ગત અભિવાદન, અધિક મહાનિર્દેશક આકાશવાણી જે હથેં. *કચ્છી સાહિત્ય સભા, ભુજ પારાં કચ્છીભાષાજે સમગ્ર યોગદાન ભધલ 'કચ્છી સાહિત્ય રત્ન' પુરસ્કાર નેં પ્રમાણપત્ર. *ગુજરાત કલા પ્રતિષ્ઠાન સુરત પારાં દશાબ્દિ વરેં નિમિતેં કલા(સાહિત્ય) ક્ષેત્રેં સાહિત્ય રત્ન' ઍવોર્ડ. *ઉપરિયાંત ગુજરાતી તીં હિન્દીમેં પ્રદાન ભધલ ૫ પુરસ્કાર નેં ઍવોર્ડ.*

કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ!

વતનલાલ સેવાનિવૃત્ત સરકારી અધિકારી હૂવા, ઈનીજા ઘરવારા માસ્તરીયાણી લેખે હિકડ઼ી સરકારી નીશાળમેં નોંકરીતેં હૂવા, નેં નોંકરીજા અઆ ખાસા ત્રે-ચાર વરે ભાકીં હૂવા. કુધરતજો કેણું ક પોય અકઈ પિઈ હોય તીં ઈનીકે સરપ્લસ (વધારેજા) ગણી નેં ઈનીકે પિંઢજે લગભગ વતન જેડ઼ે રાઈયાંગનું સૉખન કિલોમીટર પર્યાજી હિકડ઼ી ઍડ઼ી નિશાળમેં ભધલાયમેં આયા ક; જુકો મિંજોત ગોઠ હુંધે નેં ડૂધ ડઈ સાગ઼ભાજી ખાસા મિલેં પ, અગ઼ાઈ સગ઼ાઈ ટાંણે સૉ ખન કિલોમીટરજે ઘેરેમેં ઉઠવૈધ ક પોય જોલાછાપ ડાગધર સિવા કોય નં જ મિલે ઍડ઼ી પરિસ્થિતિ હુઈ.

કુટંમ પરિવારજે સમય સંજોગેંકે ધ્યાનમેં રખી વતનલાલ નેં ઇનીજા ઘરવારા નં છુટકે ઉન ગામડ઼ે ફરજતેં હાજર થ્યા, બ્યો કોય ઈલાજ નં જ હો.

નિશાળનું કિલોમિટરખન પર્યા હિકડ઼ો સાધો નેં તાયં ભાવ જાગે એંડ઼ે રમણિય વાતાવરણમેં હિકડ઼ો શિવ મિંધર હો, ઉતે બૉય માડૂ સાંજી ટાંણે વિઞે નેં ઉત બારા રખલ હિકડ઼ી પિતરજી બાલધી મ્યાં પડ઼ખે પૅયલ લોટો પાણીજો ભરી શિવતેં નામી નિત ડીં પ્રાર્થના કરી, હિકડ઼ી જ અરધાસ કરીયેં જ, અસાંકે અસાંજે મૂર થાનતેં, કુટંમ ભેરો કરી ડે.

મથેવારેતેં આશા રખૉ ત ચમત્કાર અજ઼ પ ભનેંતા, તીં જિત ત્રે વરેતાં ઓછેમેં ઓછો રોંણું ખપે નેં તેં પૉઆ પ પાંજે મંડલ થાનતેં ભધલી નં જ મિલે, અડ઼ખે પડ઼ખે જિત ખાલી હૂવેં તિત મિલે નેં તેં પૉઆ ઉત બ વરેંનું મોંધ ભધલીલા અરજી પ નં ડિઇ સગોં, એંડ઼ે નિયમેં નેં પરિસ્થિતિ વિચ પ વતનલાલજી ઘરવારી ઘર રખૂબાઇજી ભધલી થિઇ નેં સે પ ઇનીજે મૂર થાનતેં! ઇનીજી ભધલી બારેંમેંણે જ થિઇ હૂઇ ઇતરે ઇ ત રાજીયાંણા વા.

મનમેં કૃતજ્ઞતાજો ભાવ ખણી ઘરરખૂબાઇ નિશાળ મ્યાં ભધલીજે ઑડર પિરમાણે જે થાનતેં ફરજતેં હાજર થીંણ છૂટા થ્યા, તડેં ઇન સાંજીજો ભગવાન શિવજે ઉન ડેવરે જલ નામેલા થોડ઼ા વૅલા જ પુજી વ્યા, ઇનીંજા ધણી વતનલાલ પ ભેરા જ હૂઆ, ઇ બૉય માડૂ ઉત રખલ ઉન પિતરજી બાલધી મ્યાં પડ઼ખે રખલ લોટો પાણીજો ભર્યોં નેં, મિંધરજો સેવક પુજી આયો નેં ચેં, ‘હી પાણી જલાભિષેકજો નાંય, હીતાં હિતે મિંધરમેં સફાઇ પૉઆ ફટો ફેર્યુંતા તેંલા કઢી રખલ આય’.

બ્યો કો પાણી ઓડીપાખડ઼મેં હૂઓ નં ઇતરે મનોમન જલધારી મ્યાં ટિપકંધલ જલજે ટીપેતેં ધ્યાન ધરી માનસ પૂજા કરી બૉય જેંણાં ઘરેં આયા, નેં બે ડીં તાં ઉતાનું રવાના થિઇ પિંઢજે મૂર થાન તેં અચી નિશાળમેં ફરજતેં હાજર પ થિઇ વ્યા. સજે કરસીકુટંમમેં આનંદમંગલ થિઇ રૂયો.

બે ડીં જ આતવાર હો, હિકડ઼ે કો સગ઼ેજે ઘરેં ભાગવતજી કથા હલઇતે,

વતનલાલ નેં ઘરરખૂબાઇ ઇ સુણેલા વ્યા, ઉત મારાજ કથાજી વિચમેં હિકડો ધાખલો ટાંક્યોં જ ભગવાન કે પ કેરક વિરચીનેં, કંટાડ઼ીનેં પ ભગતજા કમ ક્યા ખપેંતા, નેં સે પ ખૂબ હૈયા! મારાજ ચ્યોં; હિકીયાર નારદજી ફિરંધે ફિરંધે હિકડ઼ે નિંઢડ઼ે ગામ-ગોઠ પુગ઼ા. ગોઠમેં હિકડ઼ી જૈફ વઇજીબાઇ રોંધી વી, ભગતીજો પ્રભાવ હો ક, જિકીં હો સે પ ઇન નારદજી કે ડિસી ગ઼િડેં ઇન ગજેસંપત નારદજીજો પૂજન કરેનેં પુછેં જ હે...! મહર્ષિ એડ઼ો કો [૧]સવલો ઉપાય વતાયોં જ જીયણ-મયણજી હિન ધાણી મ્યાં છુટાં નેં વૈંકુઠમેં વાસ થીએ.

નારદજી કે હિન ડૂસીજી જૈફ વયતેં ડ્યા આવઇ હૂએ ક, ઇનજી ભાવભરઇ પૂજા સેં ઇ તુસમાન થ્યા હૂએં, જિકીં હોય સે,..પ! ઇની ડૂસી કે વાટ વતાયોં જ ન્યાર ડૂસી! જિજો કીં કરેજો નાયં, જિકીં કીં કમ કર્યું સે મિડ઼ે જ કૃષ્ણાર્પણ કેંણું, ઇતરે પાંકે ઇન કમજે પાપ-પુઞ મ્યાં છુટકારો મિલે. હિરખ સોસ, લાભાલાભ નેં ખટ-હારજો ભાવ છુટંધે મિડ઼ે જ કર્મફલ ઇશ્વરકે અર્પણ કરેસેં મુક્તિજા દ્વાર ખુલી વિઞેતા, નેં વૈકુંઠમેં વાસ થીએ.

ડૂસી ભાવ ભર્યા પ્રણામ કેં, નારદજી ઇનકે 'મનોકામના પૂર્ણા ભવતુ' એડ઼ા આશીર્વાદ ડિઇ ઉતાનું રવાના થિઇ વ્યા. ડૂસી ત ઉનજ પલ નેં ઘડ઼ીનું મહર્ષિ નારદજી વતાડ઼લ વાટતેં હલેજો ચાલૂ કેં, જિકીં કીં કમ કરે સે મિડ઼ે 'કૃષ્ણાર્પણ' કરીંધી અચે, બ્યો ત ઠીક પ અઙણજો કચરો બૉઆરી ઉકેડ઼તેં ફિ઼ગાય તડેં પણ 'કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ' ઇં મનોમન ચોંણ લગ઼ી.

વૈકુંઠમેં જિત લક્ષ્મી-નારાયણ વિઠા હૂવે નેં સિધ્ધ, ગંધર્વ, યક્ષ, કિન્નર, સ્તુતિમગ્ન વેં, એડ઼ે વૈકુંઠમેં ઓચંધો કચરો પોંણ લગ઼ો, પ્રભુકે થ્યો જ હી કુરો થ્યો? ઇનીં ધ્યાન લગ઼ાય ન્યાર્યોં ત ડિસાણું જ હી તાં ડૂસીજી કમગીરી આય નેં તેંજે મૂરમેં નારદજી જી સલા આય.

ઇનીંતાં નારદ કે કોઠાઇનેં ધમકાયોં, નેં ચ્યોં જ ઇ વિઞીનેં ડૂસી કે હિન વાટતા કેં [૨]લોયેં પાછી વારે, નં ત સજે વૈકુંઠજી ડિત નેં પ્રત વેંધી રોંધી. નારદજી

૧-સહેલો, સગવડ ભર્યો.

૨.-ઉપાયે; કારણે.

વરી ઉન ડૂસી વટે વ્યા, ઈની ખૂભ સમજાયોં, પ! ડૂસી ટરીનેં હિકડ઼ીજી બ્યા નં થ્યા. ડૂસીજે હિન હઠાગ્રહસેં ખારા થિઇ નારદજી ઈનીકે હિકડ઼ી થપણ હણી છડ્યોં. નેં ઉનજ પલ ડૂસી કુછઇ, 'કૃષ્ણાર્પણમસ્તુ' ઈતરે નારદજીજી હણલ થપણ લગી હરિકે, નેં હરિતાં ઉનજ પલ ડૂસીજી મનોકામના પૂરી કરીંધે ઈનકે મુક્તિ તીં વૈંકુંઠવાસ પ ડિનોં !

કથા મ્યાં પાછા વરંધે ઘરરખૂબાઇ પિંઢજે ધણી વતનલાલ કે હરેં કરી નેં પુછેં! 'પાંતે જુકો ભોલેનાથજી કિરપા ઉતરઈ નેં પાં ટાંણેંનું મોંધ જ ભધલી પામી ઘરભેરા થ્યાસું , તેં પૉઆ ઍડ઼ો ત કોય [1]ગુજ નઈં વે નં!

વતનલાલ ફક્ત ઈતરો જ ચ્યોં, 'ઉનજી લીલાકે પાં સમજી સગ઼ો ઍડ઼ી બુદ્ધિ પ પાંકે ઊ ડે ત જ સચ સમજાજે, ભાકઇં ભાવ સચો હૂવે ત દ્રવ્યજી શુદ્ધિ અશુદ્ધિ નિકી કરીંધલ પાંણ કેર ? શિવજીતેં પાં જુકો નિત નામ્યો તે સે જલ પ, ખબર નં પિઇ તેંસુધી તાં પાંજે મન ચોખો જ હો, કોય કિન મનસાસેં ઈ ઉત કઢી રખેં આય તેંજી પાંકે કીં ખબર પેં? ભુલચુકમેં જિકીં અપરાધ ક અવિનય થ્યો હૂવે સે પ શિવાર્પણ કેંણું, ક્ષમા યાચના કેંણી ઈ જ તાં જીવજો કર્તવ્ય આય, ભાકીં તાં જોગી મછંદરનાથજા ચેલા સમર્થ યોગીરાજ ગોરખનાથજી ચ્યોં નોં;

'જલ રે ચઢાવું ગરવા, નહિ જલ ચોખ્ખા,
એ રે જલ મછલે, વટાળ્યાં જી રામ!
સેવા મારી માની લેજો, સ્વામી રે સૂંઢાળા,
ગણપતિ દેવા ખોલો મારા રૂદિયાના તાળાં જી રામ'. ❐

૧-(ગુઢાર્થ) કારણ.

અરવિંદ દયારામ રાજગોર

*જન્મ-૧૨/૦૬/૧૯૫૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.Com, *સરનામું- ૧-શંકર જ્યોત, પ્લોટ નં.-૨૫૬, આર.એન.નારકર રોડ. ઘાટકોપર (પૂર્વ) મુંબઈ-૪૦૦ ૦૭૭. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૮૭૯ ૬૫૭૯૮ *સર્જન-મુંભઈનું પ્રકાશિત થીંધલ 'જનશક્તિ'જી સાપ્તાહિક પૂર્તિમેં કચ્છ વિશેજી કોલમ 'પાંજો કચ્છ'જો લમેં ટેમ તૈં સંપાદન. *૧૯૮૫મેં સમકાલિન સાપ્તાહિકજી 'જનસત્તા, 'લોકસત્તા' પૂર્તિમેં કચ્છીભાષાજ્યું ચૉવકું લમેં ગારે તૈં પ્રકાશિત. *૨૦૦૪-૫ મેં મુંબઈ સમાચાર સાપ્તાહિકજી પૂર્તિમેં કચ્છી ચૉવકું ગુજરાતી ભાવાર્થ સોંત પ્રગટ થિઈયું. *જ્ઞાતિજે મુખપત્ર 'સંસ્કાર જ્યોત' જા ઈ ઘણે વરેં તૈં સહતંત્રી. *૨૦૦૯મેં 'કચ્છી ચૉવકું' લેખમારાજે લેખેંકે સંકલિત કરે કચ્છી-ગુજરાતી (દ્વિભાષિય) મેં પુસ્તક પ્રકાશન થ્યો. *ફિરી ૨૦૧૧મેં ઈનજી જે નૈં આવૃત્તિ પ્રકાશિત કરેમેં આવઈ. *ત્રિઈ આવૃત્તિ મેં વધારે ચૉવકેંજો સમાવેશ કરે ૨૦૧૭મેં ઈનજ નાલે પુસ્તક પ્રકાશન કરેમેં આયો. 'કચ્છી કવિતાએંજો પુસ્તક 'નાતો' પ્રેસમેં.*

કવિરાજ નેં લોકસાહિત્યકાર શ્રીજીવરામ અજરામર રાજગુરુ(રાજગોર) જી જન્મ સાર્ધશતાબ્દી ટાંણે.

કચ્છજા માનકારી સાહિત્યકાર શ્રી દુલેરાય કારાણી જેંકે ગુજરાતજા પેંલા લોકસાહિત્યકાર ચ્યોં અયોં ઇ જીવરામ અજરામર ગોર જી ડેઢસૉમીં જનમ ડીં તેં પાં ઈનીકે જાધ કરીયું.

કવિરાજશ્રી જીવરામજીજો જનમ ભુજમેં અજાણી પરિવારમેં સંવત ૧૯૨૩ જે અસૂ મેંણે જી ઊજારી સાતમ નેં મંગળવારજો ઈતરે સાતમેં નોરતે થ્યો. ઈનીજે અધાજો નાં અજરામલ નેં માતાજીજો નાં જશુબાઈ હો.

ભુજમેં સાતમી તૈં, ભણીનેં અમદાવાદજી ટ્રેનીંગ કૉલેજમેં દાખલ થ્યા. ઈન જ કૉલેજમેં ભણંધલ વિધાર્થીએં કે કવિતા સિખાયલા કવિવર દલપતરામ ડાહ્યાભાઈ અચીંધા વા, નેં ઈનીસેં ખાસો નાતો બધાણું.

કવિરાજજા પોતરા સ્વ. ચીમનલાલ શ્રીધરપ્રસાદ મૂંકે ઘણેવેરા ચ્યોં નોં ક; કવિરાજ જીવરામજી દલપતરામજે ઘરેં રિઈનેં ભણ્યા વા. જેંસેં કવિ નાનાલાલભાઈસેં પણ ઈનીજો ભાઈબંધીજો નાતો હો. કવિવર દલપતરામ પ ભુજજી વ્રજભાષા પાઠશાળામેં ભણ્યા વા. ઈતરે ઈનીંજો ભુજસેં નાતો લેખાજે.

અમદાવાદમેં કવિરાજ જીવરામજી પિંગળમેં કવિતાજી રચનાજો ઊનું અભ્યાસ કયાં. ઈનીજા કાવ ઈન વખતમેં 'સૌરાષ્ટ્ર દર્પણ', 'વિજ્ઞાન વિલાસ', 'બુદ્ધિપ્રકાશ', 'કાવ્યકમળાકર', 'માસિક સાર સંગ્રહ', 'ચન્દ્ર', 'માસિક મજાહ', માસિકેંમેં તીં 'ગુજરાતી', 'હિન્દુસ્તાન', 'પ્રજામિત્ર', જેંડે઼ અઠવાડિક સામાયિકેંમેં પ્રકાશિત થીંધા વા.

કવિરાજ પિંઢ કચ્છી સંવત ૧૯૫૬મેં આષાઢી બીજજો 'સરસ્વતી શૃંગાર' નાલે જે માસિકજો પ્રકાશન કયોં. ઈનમેં કચ્છી-ગુજરાતી સાહિત્યકારેંજા લેખ પ્રકાશિત થીંધા વા. કચ્છી કાવ કે પ ઈનમેં સ્થાન હો.

સજે હિન્દુસ્તાનજા વેદ ધર્મ સંસ્કૃત નેં વેદ ભાષાજા સર્વોપરી આચાર્ય શ્રીમન આદિશંકરાચાર્ય આદિપીઠ (મુખ્ય ગાદી), મૈશુર સ્ટેટ શૃંગેરીમઠજા જગદ્ગુરુ શંકરાચાર્ય શ્રીમન સચ્ચિદાનંદ શિવાભિનવ નૃસિંહભારતી સ્વામી કવિરાજશ્રી રચિત 'શ્રીશંકર યશમાલિકા' નાલેજો ઉત્તમ હિન્દી કાવ પુસ્તકતેં પિંઢજો રાજીપો વતાઈ નેં ઈનામ ડિનોં. 'કવિરાજશ્રી' ઈલકાબ (મૉર છાપવારી સનદસેં) ડિનોં. ઉન વખતમેં કોય પ કચ્છી ગુજરાતી કવિએકે હી ઈલકાબ મિલ્યો નં હુઓ.

ઉન વખતજે 'ગુજરાતી' જે ડીયારી અંકમેં ઇનીજી અચેલ્યું ઐતિહાસિક જનકથાઉં ને સંશોધન કરે નેં છાપેલા પુસ્તક 'વાર્તા વિનોદ', 'ભગવત પિંગળ', 'કાવ્ય કળાધર', એડ઼ા કિઇક પુસ્તકેંસેં ગુજરાતી વાંચકેં મેં કવિ પ્રખ્યાત થ્યા વા. 'વીસમી સદી' મેં પૃથ્વીરાજ રાઠોડ' નેં ચાંપાદે રાણી'(જામ) 'લાખો ધૂરારો', 'રાવ અચળદાસ', નેં 'ઉમાદે સાંખલા' જેડ઼ી રચનાઉં વાંચીનેં સાહિત્ય રસિકે મેં કવિરાજલા ખાસો ભાવ પેધા થ્યો હો.

કવિરાજ મુંભઇમેં આયા તડેં કચ્છ હાલારજા નાતીલા મિલીને 'રાજગોર મિત્ર મંડળ' પારાં ઇનીકે સૉનજો ચાંદ નેં માનપત્ર ડિનેમેં આયો હો.

હિન્દીમેં પ કવિરાજ શ્રી જીવરામભાઇ જો ઇતરો પ્રભુત્વ વો ક; કલકતા જે 'ભારતમિત્ર'જા તંત્રી કવિરાજજા વખાણ કરીંધે લિખ્યોં

'यदी यह कविता बम्बइ के 'गुजराती' अखबारमें गुजराती हरफोमें छपी न होती तो हमे तो क्या मगर हिन्दी काव्यज्ञाता बडा विद्वानभी यह एक गुजराती कवि महाशयकी बनाइ हुइ कविता है ऐसा नहिं कह शकता'.

કવિશ્રી જ્યું વૃજભાષાજી કિતરીક કવિતાઉં 'મુંભઇ સમાચાર'મેં છાપાણીયું તેં મથા બાકીપુર પટણાનું નિકરંધલ 'પાટલીપુત્ર' છાપેજા તંત્રી શ્રીજયસ્વાલ બેરિસ્ટર ઇની કવિતાએંજા અખરા અખર છાપેનેં 'ગુજરાતમેં વૃજભાષા' નાલેજો મથાડ઼ો ડિઇ નેં બ અગ્રલેખ લિખીનેં કવિજે કવિત્વ શક્તિ નેં વિદ્વતાજા વખાણ લિખ્યો હોં.

રાજકવિશ્રી જીવરામ અજરામર રાજગુરુ રાગ ધનાશ્રીમેં 'વલો વતન આય કચ્છ અસાંજો', કચ્છી રાષ્ટ્રગીતજી રચના ક્યોં હોં.

તા. ૨૭-૦૫-૧૯૧૭જો 'કચ્છના કવિરાજશ્રી જીવરામ અજરામર રાજગુરુજી સત્કાર યોજના 'પર્સ ફંડ' જી સમિતિ વતી શેઠ ખીમજી હીરજી કાયાણી જે.પી જે પ્રમુખ પદેં સભા થિઇ હુઇ. તડેં સભાજી શરૂઆતમેં કચ્છ અંજારજા પંડિત બૃહસ્પતિ પ્રસાદ લાધારામ કવિ કચ્છી ભાષાજા કિતરાક ગીત ગાઇ સુણાયોં હોં. તડેં પૅલીયાર ઇનીજો કચ્છી રાષ્ટ્રીયગીત પ ગાઇ સુણાયોં હોં. ઇન સભામેં રાષ્ટ્રગીતજી જૉરધાર અસર થિઇ ક,

કવિરાજજી વા..વા.. થિઇ વિઇ.

અજ઼ ઈનીજો સાહિત્ય લુપ્ત થિઇ વ્યો આય. ઈનીજી ૧૫૦મી જન્મ જયંતિ જે અવસરતેં ઈનીજો જિતરો સાહિત્ય મિલી સગ઼ે ઈન ડિસમેં કમ ક્યો ખપે. જ ઈ કમ થીએ ત જરૂર થોડ઼ો ઘણું સાહિત્ય મિલી સગ઼ે. 'મુંભઈ સમાચાર' મેં ઈનીજા લેખ આયા તે, અજ઼ પ મુંભઈ સમાચાર ચાલુ આય ઈતરે ઈની વટાનું ઈનીજે લેખેંજી પ્રતું મિલી સગ઼ે, કોક જુના સાહિત્ય પ્રેમી ભાવરેં વટ પ 'ગુજરાતી' નેં 'વીસમી સદી'જા અંક હુંધા ત ઉતાનું પ ઈનીજો સાહિત્ય મિલી સગ઼ે.

કવિરાજશ્રી જે સાહિત્યજી કધર કરેલા મુંભઈમેં ફંડ જી કાર્યવાહી પૂરી થીએ તેં પૅલા જ ૫૦ વરેંજી નિંઢી ઉમરમેં સંવત ૧૯૭૩જે અધિક-ભદ્રેજી ઉજારી ઈગીયારસ નેં શુક્રવારજો તા. ૨૮/૦૮/૧૯૧૭મેં ઈ ધુનિયાં છડે વ્યા. ઈનીજે વિઞેસેં કચ્છી-ગુજરાતી નેં હિન્દી સાહિત્ય જગતકે વડી ખોટ પિઇ.

છૅલે ઈનીજે જન્મજી સાર્ધ શતાબ્દી વરેમેં ઈનીજો સાહિત્ય મિલે નેં કચ્છજે ઘરોઘર પુજે તેંલા પાં કમ કરીયું, ત કચ્છી સાહિત્યજી વડી સેવા થીંધી.❐

મદનકુમાર અંજારિયા 'ખ્વાબ'

જન્મ-૧૪-૦૫-૧૯૫૧. શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.B.Ad. ***સરનામું**-૩૮-બી, પ્રસાદી પ્લોટ, સંસ્કાર નગર, ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. ***ગાલબોલ**-૯૯૭૮૭ ૩૫૭૩૬. *૪૦ વરેંજો સાહિત્ય સર્જન. *૭ પુસ્તકેંજો પ્રકાશન.* સાહિત્ય અકાદમીજા પારિતોષિક ૩ વેરા પ્રાપ્ત. *સાહિત્યજે વિવિધ નિડારે નિડારે સ્તર તેં ૩૫ જિતરા એવોર્ડસ, ચંદ્રક, નેં વિજેતા પુરસ્કાર મિલ્યા. *આકાશવાણીજે અધિકારી પદતેં સેવા. *રેડિયો કાર્યક્રમ ઘણે જ લોકચાહના પ્રાપ્ત ક્યોં . *સાહિત્ય યાત્રામેં મસ્કત (ઓમાન)જી મુલાકત ૫ નિશીભ થિઈ. *વક્તવ્ય, મુશાયરા, સાંસ્કૃતિક ઉપક્રમેમેં સક્રિય. *જ્યોતિષમેં વિશેષ રુચી. *વિવિધ સંસ્થાએંસેં સલગ્ન નેં સક્રિય. *મુંભઈજે અખબાર 'કચ્છ તરંગ' જા મુખ્ય સંપાદક.

માજો મોં

રજતજા અધા ચિતરકાર હુવા. ઈની રજતજી મા જી હિકડ઼ી તસવીર ભનાયાં વાં.

-નેં હાણેં તાં નાયં ર્‌યા અધા ક, નાયં રિઈ મિઠડ઼ી મા!.

રજત સતખન વરેંજો હો તૅર જ ઇ અનાથ ભની વ્યો હો.! કાકાજે ઘરેં રોંધો હુવો. રજતજી મા જી ઊ તસવીર પિંઢ ભેરી જ રખંધો હો. નૅરે ગ઼િનેનેં રૂંગા સારી ગ઼િને!.

હિકડ઼ો ડીં નીશાળમેં તોફાની છોકરો નટુ રજત વટાનું તસવીર જટી ગ઼િડેં!. રજત બૉરા જ કાલાવાલા કેં પ નટુ તસવીર કે હિકડ઼ે હથમેં રખીને બે હથસેં નીચાનું લાઈટરસેં ધુખાયં.

રજત રડ઼ીયું વિજંધો ર્‌યો, નટુ ખિલંધો ર્‌યો!, નેં તસવીર બરંધી રિઈ.

રજત ન્યારેં ક, આગજે ભડ઼કેમેં મા જી તસવીર નીચાનું ઠેઠ મથે તેં નટુ

બારે વિધેં. નેં તેં છતાં મા જો ખિલંધો મોં તાં ખિલંધો જ ડિસાંધો રૂયો! છેવટ સુધી તસવીરમેં ચિતરલ મા જો મોં મુરકંધો જ રૂયો.

નટુકે રજત હી ગાલ કેં..! નટુ! તું ભલેં જુલમ કે, પણ! આખર મુંજી માજો મોં ખોલંધો જ રિઇનેં સિખાઇંધો વ્યો ક, ‘હિકડ઼ો ચિતર પણ છેવટ સુધી ખિલંધા રે જી પ્રેરણા ડેતો!’ તડેં પાં તા જીરા માડૂ!

ખિલંધા રોં.

તોંજો ગુનોં...માફ..!

નટુ રૂઇ પ્યો, નેં માફી મડે.

-પ ! મા જી તસવીર હાંણે રજત જે મનમિંધરમેં.❐

કૃષ્ણકાંત કાનજીભાઈ ભાટિયા 'કાન્ત'

*જન્મ-૧૮-૧૧-૧૯૫૧. * જન્મ સ્થળ-કોટડા (રોહા) શૈક્ષણિક યોગ્યતા-P.T.C. (૧૯૭૫) સરનામું-સત્યમ વિલા, પ્લોટ નં. ૧૫૫/૨, સંસ્કાર નગર-ભુજ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૦૯૦ ૭૧૫૮૮. *સેવા-શિક્ષક (નિવૃત્ત) *સામાજિક સેવા. *સાહિત્ય પ્રદાન-કચ્છી, ગુજરાતી, હિન્દી-વાર્તા, કાવ્ય લેખન. પ્રકાશન-ને હું છું' કાવ્ય સંગ્રહ. (ગુજરાતી) (પ્રેસમાં) *સાહિત્યક સિદ્ધિ-'સાહિત્ય સંકુલ' (મુન્દ્રા) પારાં ૧૯૭૮ મે વાર્તા સ્પર્ધામેં 'બૂટની જોડ' પ્રથમ ક્રમમેં. * કચ્છ જિલ્લા નવોદિત કવિ-લેખક મંડળ (ગાંધીધામ) પારાં આયોજિત વાર્તા સ્પર્ધામેં 'માની' વાર્તા કે પ્રથમ ક્રમ. *સ્વબળ માસિક (મુંભઈ) પારાં કચ્છી કાવ સ્પર્ધામેં 'વખત' કાવ્ય કે દ્વિતીય ક્રમ. *'અભિનવ સાહિત્ય સંસ્થા' (સુરત) પારાં ૨૦૧૬મેં યોજાયેલ રાજ્ય કક્ષાજી અછાંદસ કાવ્ય સ્પર્ધામેં તૃતીય પારિતોષિક. *શોખ-વાંચન, લેખન, અભિનય, ગાયન, વાદન, જ્યોતિષ. આકાશવાણી માન્ય કવિ. 'સાંધ્યદીપ'-ભુજ-મંત્રી. *કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ-સભ્ય.*

પ્રવેશોત્સવ

રમાભેંણ પરેશ કે ચ્યોં; અજ઼ તોંકે પંજ વરે પૂરા થ્યા નેં છઠો ડિસાણું. કાલ નિશાળજા વડા માસ્તર ચોંધા વા ક; સોમવારજો પ્રવેશોત્સવ આય, ગામજે છોરેં કે ઢોલ વજાઈંધે વાજતે-ગાજતે નિશાળમેં દાખલ કેંણા ઐં.

હી સુણી પરેશ નચેલા મંઢાણું,

ઉલથે નવીનભાઈ ઘરેં આયા, તડેં રમાભેંણ ઈનીકે ચ્યોં; 'અજ઼ તાં આંજા કુંવર મોંજમેં અચી વ્યા ઐં'.

કુરો આય?; નવનીતભાઈ પુછ્યોં!

તેંની ચોંધા વા નં, પપ્પા ! તું પંજ વરેંજો થી ઈતરે તોંકે નિશાળમેં વેરાઈ ડીયોં પરેશ ચેં; પુછોં મમ્મી કે અજ઼ મુંકે પંજ વરેં મથે ત્રે ડીં થઈ વ્યા.

નવનીતભાઈ ઉભા થ્યા, નેં ડાયરીમેં ન્યાર્યો;

પરેશ ઈન ગ઼ાલમેં સચો હો.

બે ડીં ગામજે છોકરેં કે શિણગારેલ ગડેમેં વ્યારે, ઢોલ, શરણાઈ જે સુરેંસેં સામૈયો કરે નિશાળમેં કોઢે આયા. નિશાળજી બાલીકાએં ઈનીજે કિપારતેં કુમકુમજો ટિકો ક્યોં, નેં મિઠો મોં પ કરાયોં. ભાષણ થ્યા. મિણીકે નિશાળમેં દાખલ કરેમેં આયા. પરેશ માઠ થિઈનેં ન્યારીંધો જ રૂયો. ઈનજે મનકે જિજી ખબર તાં નં પિઇ, પણ! ઈ રાજી રાજી થિઇ વ્યો, નેં ઈનકે મજા અચી વિઇ.

બે ડીં પરેશ હેકલો જ નિશાળ વ્યો. ઈ અજ઼ નિશાળજે ધરવાજેમેં કોતકસેં પગ઼ રખેં! ઈ ન્યારેનેં છોરા મિડે઼ ધમાચકડ઼ી મચાયોં, વડા સાહેભ માસ્તરેં ભેરા ઓફિસમેં વિઠા વા. હિકડ઼ે ધોરણજા છોરા ધરવાજે વટ વિડ઼ંધા વા. ઈનીજે અડ઼ખે પડ઼ખે સત-અઠ છોરા કીકીયારીયું કંધા વા. કેંકે છુટાયજી પરવા નં હુઈ.

કિતરી વાર થિઈ બાધે વારેજીં કુરો ઉભો અઈયેં?, પાણી ભરે અચેજો ચ્યો, નતો સુણાજે!.

હિકડ઼ા માસ્તર છોકરેંકે ડારો ડિનોં પે, થોડ઼ાક છોકરા પ્રાર્થના ખંઢમેં વિઇ રૂયા વા. પ્રાર્થના ચાલુ થીએ તેંનું મૉર માસ્તર ઉભા થિઇ ચેતાયોં ક; ‘ડીંયાંડીં નિશાળજો વાતાવરણ ભિગડ઼ંધો વિએતો!. હી આઉં કો પ રીતેં હલાય નૈં ગિ઼ના’. અજ઼ મૂં વટ આંજ્યું ઘણે ફરિયાધું આવૈયું ઐં.

‘રઘુડો, નાથીયેજો બુશકોટ ફાડ઼े વિધેં, રતુડ઼ેજી નોટ ચોરાજી વિઇ, શામલેજો મથો ફાટી પ્યોં. નિશાળજી ભિતતેં જીં તીં કોલસેસેં કોક ચિતરામણ કરે વ્યો.

જીં તીં પ્રાર્થના પૂરી થિઇ, હા..હા...નેં, હૂ..હૂ..કરીંધા છોરા પિંઢ પિંઢજે વર્ગમેં વિઠા. પરેશ પણ વિઠો, સજો ડીં નિશાળમેં ધમાલ કરીંધા રૂયા. માસ્તર મિડ઼ે ઑફિસ રૂમમેં ચાય-પાણી નાસ્તો ક્યોં. નેં પ્રવેશોત્સવ લિખેમેં વ્યસ્ત રૂયા.

સાંજીજો રજા પિઇ, પરેશ ઘરેં આયો, રાતજો વિછાણમેં પ્યો પ! ઈનકે નિંધર નં આવઈ. ત સૉણેંમેં ચિતર ડિસણ લગ઼ા. શિણગારેલા ગડા, ઢોલ શરણાઈજા અવાજ, વિડ઼ંધા છોરા, વડે માસ્તરજો પનજે ડૂચેસેં ભરેલો મોં, ઈ નિંધરમેં ભકભક કેંણ લગ઼ો.

એં...રઘુડ઼ા...', નાથીયા..., રમલા...બાધા...'
રમાભેંણ જાગ઼ી વ્યા, ઈની પરેશ કે ઉથીયાર્યોં;
પરેશ બેટા! કુરો થીએતો?
પરેશજ્યું આકડ઼વીકડ઼ અખીયું, પગરસેં ભિજેલો ભુત ન્યારે મા ધ્રિજી વિઈ.
પરેશ અખ ખોલેં, નેં રમા કે બખ વિજી ગિ઼ડેં, ઈનજી અખિયેંમેં રૂંગા વા.
રમાભેંણ ઈનજે મથેતેં હથ ફિરાયોં.
'પરેશ...બેટા..પરેશ !
પરેશ રૂંધે જભાભ વારેં...'મમ્મી મુંકે નિશાળ નાયં વિઞણું.❐

લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન'

જન્મ-૪/૪/૧૯૫૨.(હાલાપર,માંડવી-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૭ ગુજરાતી . *સરનામું-૩૩-શ્રીવાલરામ ઍપાર્ટમેન્ટ, જ્યુબિલી ગ્રાઉન્ડ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧.*ગાલબોલ-૮૧૪૧૭ ૭૭૫૯૦/ ૮૩૨૦૩૧૩૭૩૧.

e-mail-laljimevada33@gmail.com *શોખ-કાવ્ય.કલા. પ્રવાસ. *સર્જન-વાઇંઢ' કાવ્ય સંગ્રહ-૧૯૯૩. *સબધ સૉનજી ખાણ' કચ્છીભાષામાં અનેકાર્થી, એકાક્ષરી, સમાનાર્થી શબ્દેંજો કાવ્યાત્મક સંગ્રહ. પ્રકાશન-૨૦૦૩. * 'સબધજી સુરમ'(શબ્દની સુગંધ)-૨૦૧૨. *'આવ નેં ઍલી' કાવ્ય સંગ્રહ.-૨૦૧૪. *'ધિલજી ધરી'-નિબંધ સંગ્રહ-૨૦૧૬. *'પિરૂલી પ્રધાનજી' ભાગ-૧. પુસ્તક સ્વરૂપે-૨૦૧૭. (કચ્છી 'પિરૂલી' (ઉખાણા)જો ગુજરાતીમેં વિવરણ.) *પ્રાપ્ય પુરસ્કાર-મુન્દ્રા સાહિત્યસંકુલ આયોજિત કચ્છી વાર્તા સ્પર્ધામેં કચ્છી લઘુવાર્તા 'ડુકાર', કે બ્યો ઈનામ 'જયાકાન્ત'ચંદ્રક. *પગદંડી (મુંબઇ) આયોજિત ભારતીય લઘુવાર્તા સ્પર્ધામાં 'સુખાજો પુતર' કે આશ્વાસન ઈનામ. *સ્વબળ-માસિક (મુંબઈ) આયોત કાવ્ય સ્પર્ધામેં 'અસાંજો કચ્છ' કે પ્રથમ ઈનામ. *કચ્છ સંસ્કૃતિ દર્શન-ભુજ પારાં 'સબધ સૉનજી ખાણ' કે સુવર્ણ પદક-૨૦૦૩. *શ્રીમતી તારામતી વિસનજી ગાલા (મુંબઈ) આયોજિત સાહિત્ય કલા પુરસ્કાર-૨૦૦૪. *સબધ સૉનજી ખાણ' કે નખત્રાણા 'સાહિત્ય કલા સંઘ' પારાં સન્માન નેં મોમેન્ટો અર્પણ.-૨૦૦૪. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી વર્ષ ૨૦૦૫જો 'સબધ સૉનજી ખાણ' શ્રેષ્ટ પુસ્તક. *કચ્છમિત્રજી 'ધિલજ્યું ગાલિયું' રજત જયંતિ ટાણેં -૧૯૮૦ નું ૨૦૦૫ તૈં જે યોગદાન ભધલ સન્માન નેં મોમેન્ટો અર્પણ. *ભુજ મણિનગર (અમદાવાદ) સ્વામીનારાયણ ગાદી સંસ્થાન પારાં દરબાર ગઢ (ભુજ) મંદિરજે સુવર્ણ મહોત્સવ ટાંણે ગાદી અધ્યક્ષ શ્રી પ્રિયપુરૂષોત્તમદાસજી મહારાજજે હથેં સન્માન, સાહિત્ય સંપૂટ નેં પુરસ્કાર-૨૦૧૨. *કવિશ્રી' વ્રજ ગજકંધ' હિરક જયંતી' વરેં કે અનુલક્ષી ૨૦૧૪જો સબધજી સુરમ' (વ્યાકરણ) કે ઍવોર્ડ. * વિવેકગ્રામ (મડઈ) પારાં દ્વિદશાબ્દી મહોત્સવ ટાંણે સન્માન નેં મોમેન્ટો અર્પણ-૨૦૧૫. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી વરેં ૨૦૧૬જો **'ગૌરવ એવોર્ડ'** (મુખ્ય મંત્રીશ્રી વિજયભાઈ રૂપાણીજી જે હથેં) આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ. *વડોદરાનું પ્રસિદ્ધ થીંધલ કચ્છ અર્પણ' મેં 'કહેવત કથા' નાલે કૉલમ ૨૦૧૪નું હેર તૈં ચાલુ. *કચ્છી લોકસાહિત્ય 'પિરૂલી' (ઉખાણા) તેં કચ્છમિત્રજી 'પરાગ' પૂર્તિમેં 'પિરૂલી પ્રધાનજી' નાલે અઢઈ વરેં તૈં કોલમ સ્વરૂપે લેખન. *શ્રી બિદડા સર્વોદય ટ્રસ્ટ નેં વિજય એપીલેપ્સી કેર સેન્ટર અંતર્ગત ફીટ,વાઈ નિવારણ અભિયાન મેં ભવાઈ શૈલીજે કચ્છી ગીતજો ફિલ્માંકન. *કચ્છીભાષાજે પ્રસાર પ્રચારલા કચ્છી સર્જકેંજી ૧૨ નિઃશુલ્ક વેબ સાઈડ ભનાય તેંજો સંચાલન. *સ્થાપક-'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ'.

* **વેબવિશ્વ**-*laljimevadaswapna.wordpress.com*

શબ્દ, અર્થ નેં ભાવ

આઉં હિકડે઼ વેરા વેડ઼ (કજિયો) મથે લિખેલા વિઠોસેં તે, નેં મૂંકે બારા હુલ થીએતો ઍડ઼ો ભાસ થ્યો, આઉં ઉથીનેં ડેલી બાર પગ઼ રખ્યો ત ત્રે જૉઆણીયાં પિંઢમેં બધા તે.

મૂં સૅજેં પુછ્યો; ઍં કેર અયો?

ઈની મિંજા હિકડે઼ જૉઆણીયે મૂંકે ચેં; આઉં 'શબ્દ' ઐયાં, હી 'અર્થ' આય, નેં હી 'ભાવ' આય.

મૂં વટા અનાયાસેં હથ જોડ઼ાઈ વ્યા.

મૂં પુછ્યો પણ! બજૉ કુલા તા?

ઈની મિંજા હિકડે઼ જૉઆણીયે મૂંકે સામે પુછે' મિંઠા...! ઍં કેર અયૉ?

લેખક ઐયાં, મૂં ટૂંકો જભાભ વાર્યો.

શબ્દ અર્થ નેં ભાવ પિંઢમેં પુપડ઼ાટ કર્યો. આય તાં હી પાંસેં જ પનારો રખંધલ, ઈતરે પાંજી ગ઼ાલ કે ઈ ભરાભર સમજી સગંધો. ગ઼ાલ કરેમેં વાંધો નાયં.

–નેં ઠામુકો શબ્દ તો કરે; ન્યાર્યો; આઉં હિનીકે ચાંતો ક; મૂં વિગર અર્થ નેં ભાવજો અસ્તિત્વ નિકામું આય.

ઍં કુરો ચૉતા? ઈન મૂંકે સામે ન્યારીંધે ચે;

મૂં ચ્યો; તૉજી ગ઼ાલ સચી, પણ! અર્થ જૅર સામલેકે સમજાજેતો તૅર ઈ શબ્દ થિઈ બાર નિકરેતો, ઈ નં ભુલ્યો ખપે.

શબ્દ જિરા ઢીલો થિઈ રૂ્યો,

પ! ભાવ તાં અસાં ભેરો નિપટ નિકામું આય નં! વરી ઈન ચેં,

નં...નં..! મૂં ચ્યો; ભાવ જૅર જાગ઼ે તૅર અર્થ નેં શબ્દ રૂપેં બાર અચેતો.

શબ્દ કે લગ઼ો જ આય તાં હી પણ કોક મથેજો ફિરેલો.

પ! હિન ચર્ચા મથા અર્થ નેં ભાવ બૉય ટેકેમેં થિઇ ર્યા.

અર્થ ચેં; શબ્દ ખાલી સામલે કે સુણાંજે તો, ભાકીં અર્થતાં ઉ સમજે સે ભાયલ કરેતો.

ઈતરે હું ન્યારીયું ત કિત કિત શબ્દ જ નિકામું સાબીત થીએતો; અર્થનેં ભાવ બૉય ભેરા કુછ્યા.

શબ્દજો મોં ચડ઼ી વ્યો.
ઍડ઼ો નાયં ભા; શબ્દજી પણ ભારી ઉપયોગિતા આય, કિતે ક્યો શબ્દ વાપરણું ઈ જ ખૂબી આય,

સુણ; પગ઼, ટાંટિયા નેં ચરણજો હિકડ઼ો જ અર્થ 'પગ઼' થીએતો, પણ! તૉજે મૂંજે પગ઼ેંલા 'પગ઼' શબ્દ વાપરાજે, પૂજનિય વ્યક્તિલા 'ચરણ' જૅડ઼ો શબ્દ વાપરાજે, જડેં સજો ડીં રત પીંધલ માડૂજેં પગ઼ેં કે ટાંટિયા ચૉવાજેં.

અર્થ નેં ભાવ કન જલે કભુલ ક્યોં.

શબ્દ જિરા મુરક્યૉ.

ભાવ કે; લગ઼ો જ શબ્દ નેં અર્થ હિકડ઼ા થિઇ વ્યા.

નેં-ભાવ કુરા ઍસારો કંધે શબ્દ નેં અર્થ ચ્યોં; હિનજો તાં કીં અર્થ જ નાયં નં!

નં..નં મિઠા...ઍડ઼ો નાંય; હું ન્યારીયું ત; ભાવ જ ખાસ આય, મૂં ચ્યો,

શબ્દ નેં અર્થ બૉય મોં ફિટાયોં;

ઈનીકે થ્યો જ; હીં શખ્શ ઢોલનું પ નિકામું આય. હીતાં બૉય પુડ઼ પ્યો વજ઼ાય તો.

મું ચ્યો; શબ્દ બોલાજે, અર્થ નિકરે. પણ! ભાવ તાં કિન રીતેં બોલ્યા, કિન

સમોંતેં બોલ્યા તેં મથે આધાર રખેતો.

શબ્દ નેં અર્થ ચ્યોં; ઇ સમજાણુ નં.

ઐં માઠો મં લગ઼ાઇજા, મૂંજો આશય શબ્દ નેં અર્થજા કુવખાણ કેંણા નેં, ભાવજા વખાણ કેંણા ઍડ઼ો નાયં.

ભરાભર..! પણ! ધાખલો ડિઇનેં સમજાયોં ત ખબર પેં નં, શબ્દ નેં અર્થ ચ્યોં.

દાખલા તરીકેં; ઐં પિંઢમેં જિગરજાન ધોસ્તાર અયોં; ઐં ઍડ઼ા ધોસ્તાર અયોં ક, ઐં પિંઢમેં હિકડ઼ે બે સામે અપશબ્દ કુછોંતા, પ અાંકે કેંકે માઠો નતો લગ઼ે, પ ઐં જૅર વિડ઼ી પ્યા, પોય ઇ જ અપશબ્દજો ભાવ આંજે ખૂન-ખરાભેજી ક્રિયા તૈં પુજી સગ઼ેતો.

પુજી સગ઼ેતો ક નં?

ભૉ...ભૉ...સચી ગ઼ાલ આય! ત્રોંઇ ડોગો ધુણાયોં.

શબ્દ ઉજ આય, અર્થ પ ઉજ આય, પ ભાવ ભધલી વ્યો.

શબ્દ ચેં, ત પોય અસાં ત્રોંઇ મિંજા શ્રેષ્ઠ કેર?

મૂં ચ્યો ભા...! હિનમેં કો હિકડ઼ો શ્રેષ્ઠ નં ચિઇ સગ઼ાજે, ઐં ત્રૉય શ્રેષ્ઠ અયોં, જીં ઘી, મખણ નેં છાયલા દૂધજી જરૂરત આય, નેં વરી ઇની ત્રોંઇલા છાયજી જરૂરત આય, ભસ તીં જો તીં, ઐં ત્રૉય હિકડ઼ે બે જા પૂરક અયોં. શ્રેષ્ઠતાજો વાદ છડ્યોં.

પ! હિકડ઼ી ગ઼ાલ હિત આઉં જરૂર ચોંધો સેં ક; આંકે ત્રોંઇ કે ધ્યાનમેં રખી, જુકો સર્જક લેખન કાર્ય કંધો તેંજ્યું કૃતિયું જગવિખ્યાત થીનીયું, ઇનમેં બ મત નૈં.

ઇ ત્રૉય રાજીયાણા થીંધા પુઠ વાર્યોં,, નેં આઉં પણ અધૂરો છડલ વેડ઼જે લેખકે પૂરો કેલા ઘરમેં હલ્યો વ્યોસેં.❐

કાન્તિલાલ વિસનજી ગોર (ડૉ. કાન્તિ ગોર 'કારણ')

જન્મ-૧૩-૦૬-૧૯૫૩, (મસ્કા-માંડવી-કચ્છ) *સરનામું-'સુદર્શન' એન.આર.આઈ સોસાયટી, શ્રીજી નગર, આર.ટી.ઓ એરિયા,.ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧, *ગાલબોલ-(૦૨૮૩૨) ૨૪૦૫૨૭, ૯૪૨૬૨ ૩૮૭૨૭, ૯૮૭ ૯૫ ૬૫૭૨૭ *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A (ગુજરાતી) M.A (સંસ્કૃત), M.Ad. Phd (શિક્ષણ)Phd જા માર્ગદર્શક. *શૈક્ષણિક અનુભવ-પ્રાથમિક શાળામેં શિક્ષક નેં આચાર્ય (૫ વરેં) માધ્યમિક શાળામેં શિક્ષક (૯ વરેં), B.Ad નેં M.Ad કક્ષાએં અધ્યાપક (૨૪ વરેં. (તેમેં) ૬ વરેં પ્રાચાર્ય) કચ્છ યુનિવર્સિટીજા શિક્ષણ વિભાગજા પ્રથમ ડીન(૫ વરે), પ્રથમ કુલપતિ (૩ વરે) શિક્ષણ ક્ષેત્રેં ૪૯નું વધુ વરેંજો અનુભવ. *સંશોધન માર્ગદર્શન, લેખન-M.Ad જે ૮૦ નું વધારે વિદ્યાર્થીએંકે સંશોધન શોધ નિબંધલા માર્ગદર્શન, Phd જા ૧૭ વિદ્યાર્થી ઈનીજે માર્ગદર્શનસેં Phd થ્યા. ૫૦ નું વધારે સંશોધન લેખ. *સેમિનાર, કાર્યક્રમ-રાજ્ય, રાષ્ટ્રિય નેં આંતરરાષ્ટ્રિય શૈક્ષણિક કાર્યશિબિર, સેમિનાર નેં તાલીમ વર્ગમેં નિષ્ણાત, સંચાલક તરીકેજો અનુભવ. *આકાશવાણી કાર્યક્રમ-આકાશવાણી જે નાટકેંજા માન્ય કલાકાર, આકાશવાણીતા ૧૪-કચ્છી નાટક,૧૬ ગુજરાતી નાટક,૧૦ -સંસ્કૃત નાટક, ૩૨-વાર્તાલાપ, ૨-ચર્ચાસભા, ૩-વિશિષ્ટ વ્યક્તિએંજી મુલાકાત. આકાશવાણીજે ત્રે કાર્યક્રમેંજા સંયોજક, *આકાશવાણીતા કચ્છીભાષા શિક્ષણ જે ૧૦ પાઠેંજો પ્રસારણ. *પુસ્તક પ્રકાશન-સંસ્કૃતમેં નાટક સંગ્રહ 'સાગર'. ગુજરાતીમેં ૧ નવલકથા 'લક્ષ્યવેધ' નાટ્યસંગ્રહ (૨)'અભિવ્યક્તિનો ઉત્સવ', એકોક્તિ સંગ્રહ. (૩) 'રંગ એક રૂપ અનેક', (૪) વ્યક્ત અભિવ્યક્ત, (૫) સત્યનો શંખનાદ. *કચ્છી કાવ્ય કંડિકાઓનો રસાસ્વાદ-'ટીપેમેં મેરામણ'. *નિબંધ સંગ્રહ-(૬) 'ગગન ગિર્વાણ ગિરાનું', (૭) અખંડ દીવાનાં અજવાળાં. (૮) માતૃભાષામાં લેખન વિચાર. *ગુજરાતીમેં સહલેખન-'તીર્થ પરિચય', *'રામચરણ ધૂલિ ધન્યા ધ્રબુડી' શૈક્ષણિક પુસ્તકેંજો સહલેખન,(૧૧ (૮) ગુજરાતી ધોરણ-૮, ૧૨, સંસ્કૃત ધોરણ ૯, ૧૩ સંસ્કૃત ૧૪ ધોરણ ૧૨, ૧૫ જીવનલક્ષી પ્રવૃતિઉં. ૧૬, સંસ્કૃતજો અભિનવ અધ્યાપન,૧૭, સૂક્ષ્મ અધ્યાપન સેતુ અધ્યાપન, *કચ્છીમેં નાટ્યસંગ્રહ-(૧૭) મનજો મંચ, નિંબંધ સંગ્રહઃ (૧૮) 'કચ્છી ભાષાજો કૌવત', હિન્દીમેં કચ્છી ભાષા-સાહિત્ય એવં વિકાસ અન્ય લેખન સાંપ્રત, ગતિશીલશિક્ષણ. *કચ્છમિત્રજા કટારલેખક, ૫૦૦નું વધારે લેખ, 'જીવનશિક્ષણ', 'શબ્દસૃષ્ટિ', 'ફાર્બસ સાહિત્ય સભા', 'મંગલમંદિર', 'શિક્ષણજયોત', માધ્યમિક શિક્ષણ નેં પરીક્ષણ','ગણિતદર્શન', 'પારિજાત', 'કુંજલજી કુણકાર', 'વિવેકગ્રામ', 'કચ્છશ્રુતિ નેં બેં સામયિકેં મેં લેખન . *' કચ્છનો સર્વાંગી ઈતિહાસ' ગ્રંથજી પરામર્શન સમિતિ જે અધ્યક્ષ તરીકે કમગીરી નેં ઈનમેં બ પ્રકરણેજો લેખન. *સંપાદન-કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી જે મુખપત્ર 'ચીંગાર' જે મુખ્ય સંપાદક તરીકે ડૉ વરેંનું કાર્યરત. *રંગમંચજી પ્રવૃતિયું-૨૯નું વધારે જુની રંગભૂમિજે નાટકેમેં મુખ્ય ભૂમિકા નેં અભિનય, ૨૨ નું વધારે એકાંકી નાટકેંજો દિગ્દર્શન નેં અભિનય, પિંઢજે લિખેલેં ૭ દ્વિઅંકી નાટકેંજો દિગ્દર્શન, તીં અભિનયનેં મંચન. *પારિતોષિક-ગુજરાતી નાટક 'સંબંધ' કે પ્રસારભારતીજો રાષ્ટ્રિય પારિતોષિક. *કચ્છી નાટક સંગ્રહ 'મનજો મંચ' કે શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા કલા

*સાહિત્ય પુરસ્કાર, *રાજ્ય યુવક મહોત્સવમેં રજૂ થેલ નાટક 'તરસ' કે રાજ્ય પુરસ્કાર. *કાઠિયાવાડ પોસ્ટ દૈનિકજો 'પર્સન ઓફ ધ યર' પુરસ્કાર. *મંગલમંદિર સામયિકમેં શ્રેષ્ઠ લેખ પુરસ્કાર. *નરેશ મુનિ આનંદ પ્રેરિત નિબંધ સ્પર્ધામેં પ્રથમ પુરસ્કાર.*

કામાંધજા કરતૂત (કચ્છી રહસ્ય નાટિકા)

(શેઠ માણેકચંદજો ઘર)

રમા : સુવર્ણા વઉ, સુણોંતા? કુરો ર્ક્યોંતા?

સુવર્ણા : બ સવાલજા જભાભ ભેરા કીં ડીંયાં? જ સુણંધી નં વાં ત સુણોંતા ઈન ગ઼ાલજો જભાભ કીં ડીંયાં? નેં જ સુણંધી વાં ત સુણોંતા ઈં પુછેજો કીં અર્થ નાંય.

રમા : હાંણેં ડેઢડાઈ મં થી નેં ચોં કુરો કરીએંતી ?

સુવર્ણા : મમ્મી, નાસ્તો ભનાઈઆંતી. થોડ઼ો તૈયાર પ્યો વે ત કમ અચે. હેવરેં અવિનાશ નેં ઈનજા પપ્પા અચીંધા. નેં રસોઈવારા મારાજ રજા તેં ઐં, સાંજીજી રસોઈ ભનાયેલા મૉડા અચીંધા. નેં અવિનાશ કે મારાજજો ભનાયેલો નાસ્તો આડ઼ે નતો. ઈતરે આઉં નાસ્તો ભનાઈયાંતી.

રમા : વઉ, ઐં તાં સાવ ભુલકણાં અયોં. અજ઼ પાંકે પાર્ટીમેં વિઞેજો આય. દલીચંદશેઠ કીં જેડ઼ી તેડ઼ી આસામી નાંય, કિરોડપતિ પાર્ટી આય. ઈતરે ઈનજી પાર્ટીમેં જીં તીં નં વિઞાજે. ભરોભર તૈયાર થિઈનેં નં વિઞુ ત આંજે સોરેજો ખરાભ લગ઼ે.

સુવર્ણા : હા, સે જરા ખાસા કપડા પેરીનેં વેંબો, બ્યો કુરો? નેં પાં કિતે કોય ઠેકાણેં ખરાભ કપડા પેરીનેં વિઞોતા? નેં વેવાર પ જરા છુટેં હથેં કરેજો બ્યો કુરો?

રમા : વઉ બેટા, આંકે નં સમજાજે તેંમેં આંજો કીં વંગ નાંય, આંજે માઈતરેંજે ઘરેં કડેં હેંડ઼ા વડા પ્રસંગ આયા જ નં વેં. સે આંકે સમજ નં પેં જ વડે માડૂએંજી પાર્ટીમેં કીં વિઞાજે, નેં કુરો કેજો વે. હાંણે સુણોં; નેં સમજી ગિ઼નોં જ પાંકે જિતરા ભનેં તિતરા ધાગ઼ીના પૅરીનેં વિઞેજો આય, હાંણે કમ કે છડ્યો, નેં તૈયાર થેલા મંઢજોં. સાંજી જા પંજ તાં વજેંતા.

સુવર્ણા : ભલેં તી. પ મમ્મી, મૂંજા ધાગીનાં તાં આંગીયા પ્યા ઐં.

રમા : મૂંકે ખબર આય, નેં નાસ્તો ભનાયજી જરૂર નાંય, અવિનાશ નેં ઈનજા પપ્પા તાં મૉડ઼ેનું સીધા પાર્ટી મેં જ અચીંધા, પાંકે થોડ઼ી વારમેં નિકરણું આય.

સુવર્ણા : સે મૂંકે કીં વાર નૈં લગ઼ે. આંઉં તાં લિખ વારમેં તૈયાર થિઈ વેંધીયા, મૂંકે મૂંજા ધાગ઼ીનાં તાં ડ્યોં. પ આંકે મૂંનું જિજી વાર લગ઼ંધી. હિકડ઼ી ગ઼ાલ તાં ચોંણી પોંધી જીં આંજી ઉમર વધેતી, તીં તીં ઐં વધારે જૉવાણ થીંધા વિઞોતા. નેં આંકે તૈયાર થે મેં પ જિજી વાર લગ઼ેતી ચોંણું ખપે. આંજી જૉવાણઈ કે, સાંચવ્યાં અયાં.

રમા : વઉ, રેલા ડ્યોં, બૉરી મખણ પાલીસ ખાસી નં ચૉવાજે. આં વારેજીં આઉં આડ઼સુ નૈંયાં, કમ કરીઉં ત ભુખ પ ખાસી લગ઼ે, નેં શરીર પ ખાસો રેં. હી ગિ઼ન તૉજો ધાગ઼ીનેંજો બૉક્સ, પ હી કુરો? મૂંજે ધાગીનેંજે બૉક્સમેં મૂંજો હાર કીં નાંય? અજ઼ ઉગ઼ેંજો તાં રખ્યો વો. સુવર્ણા, તૉકે કીં સંભરેતો?

સુવર્ણા : સાસુમા, મૂંજા નેં આંજા ધાગ઼ીના સંભારીનેં ઐં જ રખૉતા. વાર-તેંવારેં, ખાસે પ્રસંગેં ઐં જ મૂંકે ડ્યૉતા. મૂંકે તાં ખબર પ નાંય જ ઐં ક્તિે રખૉતા. જરા શાંતિસેં, ધ્યાનસેં, ચાંવત રખીનેં ન્યાર્યો જિતે ઐં. બૉક્સ રખૉતા ઈતરેમેં જ હાર પ પ્યો હુંધો.

રમા : અરે મિણી ઠેકાણે નેરી ગિડ઼ાં તું તાં સાવ અજાણી વેં ઍડ઼ો મં કર. તું તાં કડેં મૂંજે રૂમમેં આવઈ નં વેં ઇં ગ઼ાલ કરીએંતી.

સુવર્ણા : સાસુમા, ઐં પિંઢ ચોંધાવા જ હાર ઉગ઼ેમેં ડિઠાં વાં. નેં આંઉં તાં કાલ સાંજી પુઠિયા આંજે રૂમમેં આવઈ જ નઈયાં. આંકે કુરો મૂં મથે વૅમ આય?

રમા : કેડ઼ી ગ઼ાલ તી કરીએં? તૉતેં વરી કેડ઼ો વૅમ? પ હાર વ્યો ક્તે? કમવારી અજ઼ આવઈ નાંય. મારાજ પ મૉડ઼ા અચેવારા ઐં. હાર ઉગ઼ેજો તાં મૂં ડિઠો વો.

સુવર્ણા : ગ઼ાલ તાં સચી આય. ભાકીં રૂ્યા પાં બ.

રમા : અવિનાશ નેં તૉજા પપ્પા હૉફીસ હલ્યા વ્યા ઐં. નેં ઘરવારા થૉડ઼ા ચોરઈ કે વારા ઐં.

સુવર્ણા : સાસુમા, પપ્પા કે ફોન કરીને પુછી ગિનૉં, ઍડ઼ો પ ભને, જ ઈ હારકે ડિઠાં વેં નેં ક્તિક સાચવી નેં રખી ડિના વેં. પુછેમેં કુરો વાંધો આય ?

રમા : હા, હા ફૉન કરીઆંતી. હૂં તાં આંઉં પિંઢ મૂંજે હથેં તિજૉરીમેં રખ્યો વો. પ પુછી ગિનાતી. (ફોન લગ઼ાયતી) રમા બોલાંતી. આંજે શેઠ કે ફૉન ડ્યો. ઐં મૂંજો હાર ડિઠાં અયાં? હા..હા..ઉ જ હાર, સચે હીરેં વારો, ઐં નાંય ડિઠાં? મૂંકે તાં ઈં જ આઉં ક્તિક ભુલી વિઈ હુંનીયાં નેં ઐં ક્તિક સાચવીનેં રખી ડિનાં હુંના. ભલેં આઉં ગોતીયાંતી. નેં નં મિલંધો ત પોલિસ કે ફરિયાદ પ લખાઈ ડીંનીયાં. અરે, ફરિયાદ તાં કેંણી જ ખપે. મૂંજા અધા મૂંકે હી હાર ડિના વાં, પનરૉ વરેં મોંધ, તૅની હારજી કિંમત ૩૯ લખ વી. અજ઼જેં ભાવજી તાં ગ઼ાલ જ છડી ડ્યૉ. હા..હા, મિડ઼ે બિલનેં કાગ઼રિયા સાચવૅલા ઐં. મૂંજે અધાજો કમ ભારી ચૉક્સાઈ વારો વો. (ફોન રખેતી) ઈનીકે પ કીં ખબર નાંય

સુવર્ણા : સાંજીજા છ વજેંતા. પાર્ટીમેં કડેં પુજબો?

રમા : પાર્ટીમેં નં વેંબો ત હલંધો. હાર મિલ્યો ખપે. આંઉં પોલીસ કે ફૉન કરીઆંતી. (ફોન લગ઼ાયતી) હલ્લો, ઈન્સપેકટર, આંઉં રમા બોલાંતી. હા, રમા મર્ચન્ટ, હા..હા..ઊ જ, મૂંજો હીરેજો હાર ચોરાઈ વ્યો આય. હા..હા, બૉરો જ મોંઘો આય.. હા, હા, ઐં મૂંજો ઘર તાં ડિઠાં જ અયાં. હા..જપાટે અચી વિઞો. (ફોન રખેતી)

સુવર્ણા : હા હી ભરોભર થ્યો. ઈન્સપેકટર અચીનેં આંકે થોડ઼ા સવાલ કંધા ત આંકે હાર કિતે રખ્યાં અયાં સે જાધ અચી વેંધો.

રમા : તૉજો મથલો માડ઼ ખાલી લગ઼ેતો. મૂંકે કુરો પુછંધો? આઉં તાં હાર છેંલે કડેં ડિઠો વો, નેં કિતે રખ્યો વો સે ચિઈ ડીંધીયા, હાર તાં ઈનકે ગોતેજો આય.

સુવર્ણા : છેંલે હાર કડેં પેર્યાં વા, હાર કડેં ડિઠાં વાં, ઍડ઼ા સવાલ તાં થીંધા જ.

રમા : આંઉ તાં મિડ઼ે ચિઈ ડીંધીયા, પ હેડ઼ેં સવાલેંસે હાર થોડ઼ો મિલી વિઞે વારો આય?

સુવર્ણા : ગ઼ાલ સચી આય, આંજી તાં પૂજા કરીનેં લખમી માતાજા દર્શન કરેજી આધત આય. પ ઐં મિંધરમેં દર્શન કરેલા કુલા નતા વિઞો?.

રમા : મિંધરમેં કુલા વિઞેજો?

સુવર્ણા : માતાજીજા દર્શન કેલા.

રમા : જેંજે ઘરમેં માતાજી નં વેં સે મિંધરજી ગડ઼ધીમેં દર્શન કરેલા વિઞે.

સુવર્ણા : ઈતરે ?

રમા : તું તોંજે ઘરમેં લખમી માતાજી કે ડિઠે નાંય ઈતરે તોંકે ખબર નં પેં.

સુવર્ણા : સાસુમા, મૂંકે સમજ પેં એંડ઼ી ગ઼ાલ ક્યોં.

રમા : પાંજે ઘરમેં લખમીમાતા હાજરાહજૂર નતા વસેં?

સુવર્ણા : ઓય મા ! એં ઈન લખમીજી ગ઼ાલ ક્યોંતા? અરરરરર...આંઉં તાં મિંધરમેં માતાજીજી મૂર્તિ વેં તી તેંજી ગ઼ાલ કરીઆંતી.

રમા : ઈ મૂર્તિ તાં પાયણેંજી પ વે, આંઉં તાં ઘરજી લખમીજી ગ઼ાલ કરીઆંતી. ઘરમેં લખમી હાજરાહજૂર વેં ત પોય બારા કુલા વિઞણું?

સુવર્ણા : સાસુમા, હાણેં મૂંકે આંજી ગ઼ાલ સમજાણી. આંજા વિચાર હેંડ઼ા ઉચાં એં સે તાં મૂંકે કડેં લગ઼ો નં વો.

રમા : મૂંકે તોંજી ગ઼ાલ નં સમજાણી? તું કુરો સમજઈ એંયે?

સુવર્ણા : મૂંકે અજ઼ ખબર પિઈ જ આંકે મૂં મથે હેંડો માન આય.

રમા : ઈનમેં તોંજી ગ઼ાલ કિતે આવઈ?

સુવર્ણા : એં હેંવરજો જ ચ્યાં ક, ઘરમેં સાક્ષાત લખમીજો વાસ આય ઈતરે મિંધરમેં કુલા વિઞણું?

રમા : ઈનમેં તોંજી ગ઼ાલ કિતે આવઈ?

સુવર્ણા : ઈ તાં આંઉં સમજી જ વિઞા અસાંજે ઘરમેં મિડ઼ે વઉકે ઘરજી લખમી જ ચેં.

રમા : ડફોડ, મૂંજો નાં કુરો આય?

સુવર્ણા : રમા ભેંણ

રમા : રમાજો અર્થ કુરો થીએ?

સુવર્ણા : લખમી

રમા : પાંજે ઘરજી તિજોરીમેં કુરો આય?

સુવર્ણા : રૂપિયા, સૉનજા ધાગીના સૉનજા ભિસ્કૂટ નેં....

રમા : ઈ મિડ઼ે લખમીજો રૂપ નાંય?

સુવર્ણા : આય નં? ઈ મિડ઼ે લખમીજો જ રૂપ આય.

રમા : ત હાંણે તોંજી અકલમેં આયો જ આઉં કુલા ચાંતી જ ઘરમેં લખમીજો વાસ આય

સુવર્ણા : પ સાસુમા આંઉં તાં ઈં સમજઈ જ...(ડોરબેલ વજેતી)

રમા : વિઞ હાંણે ધરવાજો ખોલ. વડી આવઈ ઘરજી લખમી ભનેવારી.

(સુવર્ણા ધરવાજો ખોલેતી. ઈન્સપેકટર ઘરમેં ધાખલ થીએતો.)

ઈન્સપેકટર : કીં અયો ? રમાભેંણ.

રમા : હલ્યા ઈન્સપેકટર, અંકે તાં મૂંજો નાં પ જાધ આય.

ઈન્સપેકટર : અસીં પોલીસવારા, હિક્યાર મિલ્યા વોં ત કડેં નં ભુલોં.

સુવર્ણા : હેં..સાસુમા, ઐં ઈન્સપેકટર સાહેભ કે કડેં મિલ્યા વા? ઐં કુરો જેલમેં વા?

ઈન્સપેકટર : વૅરી ફની , આંજા વઉ તાં ભારી મસ્કરા ઐં,

રમા : હં..ત..પાં મુધેજી ગ઼ાલ તેં અચીબો?

ઈન્સપેકટર : અરે આંજો મુધો ગોતી ડિનેલા તાં આઉં આયો ઐંયાં.

સુવર્ણા : ઈન્સપેક્ટર, મૂંજી ગ઼ાલજો ઐં જભાભ નં ડિના. સાસુમા કે ઐં કડેં નેં કિતે મિલ્યા વા?

ઈન્સપેક્ટર : અરે ભેંણ, સાસુમા મથે વૅમ મં કર્યો. ઈ તાં અસાંજે, પોલીસવારેં જે હિકડ઼ે કાર્યક્રમમેં આયા વા, નેં અસાંજે છોકરેં કે ઈનામ ડિઈનેં છાભાસી ડિનોં વો.

રમા : હાંણે મૂંજો કમ શરૂ કંધા?

ઈન્સપેક્ટર : ઈ તાં આંઉં શરૂ કરી છડ્યો આય.

સુવર્ણા : વા, આંઉં 'સેરલોક હોમ્સ'જી વાર્તાઉં વાંચઈયું ઐં, ત હાણેં ઐં તા નિરીક્ષણ કરીનેં ચિઈ ડીંધા જ હાર કિતે આય?

ઈન્સપેક્ટર : મૂંકે લગ઼ે તો જ ઐં ચોર નતા લગ઼ોં. પ કીં ચૉવાજે નં. અસીં પોલીસવારા મિણી કે ગુનેગાર સમજીનેં જ તપાસ કરીયું. મૂંકે ચોં જ સાસુમાજો હાર કેડ઼ો વો?

સુવર્ણા : હાર તાં બૉરો જ લાટ વો.

ઈન્સપેક્ટર : ઈ હાર ઐં છેલે કેર ડિઠાં વા?

સુવર્ણા : સાસુમા, બારોં ડીં મથે ઈ હાર પૅર્યાં વાં, તૅર ડિઠો વો. સચી ગ઼ાલ આય નં, સાસુમા?

ઈન્સપેક્ટર : રમાભેણ, ઐં હાર છેલે કડેં નેર્યાં વાં?

રમા : મૂંજી તાં ઉગ઼ેમેં લખમીજીજી પૂજા કરેજી આધત આય, તૅર હાર નેર્યો વો.

ઈન્સપેક્ટર : લગભગ કિતરેં વગેં ઐં હાર, આઈ મીન, લખમીદેવીજા દર્શન ક્યાં વા?

રમા : ઉગ઼ેજો લગભગ સાડા છ થ્યા વા.

ઈન્સપેક્ટર : ખાસો ચૉવાજે. ઐં ડીં જી શરૂઆત લાટ ક્યૉતા.

રમા : પ હાર વ્યો. હાણેં આઉં કુરો કંધીયા?

સુવર્ણા : સાસુમા, બેં ધાણીનેંજા દર્શન કજા. ઈ પ લખમીજીજો સ્વરૂપ જ ચૉવાજે.

રમા : ચીબાવલી, ચુપ કર હાણે, તું તાં ડેંઢડાઈ ઐંયેં. તૉજી હી લિપલિપ સુણીનેં હી ઈન્સ્પેક્ટર હારકે ભૂલીનેં તૉજો જ અભ્યાસ શરુ કરી છડીંધા.

ઈન્સપેક્ટર : ઍડ઼ો અભ્યાસ કરીયું પ્યા ત અસાંકે પાગલખાનેંમેં વિઞણું ખપે. પ હાંણે શેઠ કેર અચીંધા?

શેઠ : અરે ! ઈન્સપેક્ટર, આંજી હકલ થીએ ત જમરાજા કે પ અચણું ખપે પ આઉં તાં માડૂ ઐંયાં.

સુવર્ણા : ઈન્સપેક્ટર, સુણેમેં તાં ઍડ઼ો આયો આય જ જમરાજા અચેં નેં કેંકે ક ખણી વિઞે પોય જ પોલીસવારા અચેં. ઈ સચી ગ઼ાલ આય?

શેઠ : વા, સુવર્ણા વઉ, વા, ઐં તાં બૉરા જ સ્માર્ટ અયૉ.

રમા : નેં ઈ બૉરી સ્માર્ટજી ધી, નેં ઐં પણ પ્રસંગજી ગંભીરતા તાં નૅર્યો! જૅર નૅર્યો તૅર ઠઠા મસ્કરી.

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, આંજે વીંયાં કે કિતરો ટૅમ થ્યો?

શેઠ : બાવી વરેં કઢ્યા. ઈનકે હારસેં કીં સંબંધ નાંય.

ઈન્સપેક્ટર : નાં નાં ઈતાં આંકે અભિનંદન ડિનેજો મન થઈ વ્યો.

શેઠ : અભિનંદન ડિનેજો કારણ?

ઈન્સપેક્ટર : બાઈ વરેં થિઈ વ્યા તોંય આંકે પરિવાર તેં પ્રેમ આય આંજે

સુખી સંસાર જીવનલા આંકે અભિનંદન.

રમા : કૉ આંજો લગ્નજીવન તુટેજી તૈયારીમેં આય, ક તુટી વ્યો આય?

સુવર્ણા : સાસુમા, ઍડ઼ો પુછાજે જ નં, પોલીસવારેં કે લગ્નજીવન જૅડ઼ો કીં વે જ નં.

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, ઐં કિડાનું અચૉંતા?

શેઠ : મૂંજી હૉફીસતા.

ઈન્સપેક્ટર : ઐં હાર કે છેલે કડેં ડિઠાં વા?

શેઠ : જાધ નતો અચે. આઉં તાં રમાજી પૂજા પતે પોય નિકરી વેંધો વાં તો.

ઈન્સપેક્ટર : રમાભેંણ કુરેજી પૂજા કરીએંતા?

શેઠ : ઈનકે હારજી ચોરઈ સેં કુરો સંબંધ આય?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, બેંકે જુકો ગ઼ાલીયું નિકામીયું લગ઼ેં સે કેરક અસાંકે કમ અચેં.

શેઠ : સે મૂંજો ઈન મથે બૉરો ધ્યાન નતો વે. ઈ તાં અગરબત્તી પેટાય, આખે ઘરમેં પિઈ ફિરે, નેં તિજૉરી મ્યાંનું ધાગ઼ીના કઢે, ઈનીજી પ પૂજા કરે.

ઈન્સપેક્ટર : ઈ તિજૉરીજી ચાવી કિતે રખેંતા.

શેઠ : ઈ તાં ઈનકે ખબર, આંઉં ઈન ગ઼ાલ તેં ધ્યાન નતો ડીંયાં

સુવર્ણા : સે મૂંજે સૉરેજી કે હી મિડ઼ે કુલા પુછૉંતા? ઈનીકે ધાગ઼ીનેંજી જરૂર પેં ત સાસુમા કે ચેં ત મિલી વિઞે.

ઈન્સપેક્ટર : પ શેઠ, તિજૉરીમેં રખેલી બિઈ ચીજેંલા પ આંકે ચાવીજી જરૂરત તાં પેં ક નં?

શેઠ : હિન તિજોરીમેં સ્ત્રીધન જ રખેમેં અચેતો.

ઈન્સપેક્ટર : પ આંકે ખબર તાં હુંધી જ ચાવી કિતે રેતી. ઐં તાં બિઝનેશમેન અયોં. આંજી નજર મ્યાંનું કોય ચીજ છુટે નં.

શેઠ : ભા, હેડ઼ો વડો બિઝનેશ હલાઈયાંતો ત ધ્યાનમેં તાં મિડ઼ વે.

અવિનાશ : (અચીંધે) મૂંજે પપ્પા કે ધ્યાનમેં નં વે એડ઼ો કીં હુઇ જ નં સગ઼ે, કો પપ્પા?

શેઠ : પુતર, રેલા ડે નં.

ઈન્સપેક્ટર : અવિનાશભાઈ, ઐં કુરો કર્યોતા?

અવિનાશ : હેવરતાં આં સામે ઉભો ઐંયાં

ઈન્સપેક્ટર : આંકે કેર ખબર પિઈ જ હાર ચોરાઈ વ્યો આય?

અવિનાશ : કિન હારજી ગ઼ાલ કર્યોતા? કુરો ગ઼ાલ આય?

રમા : પુતર, મૂંજો હાર મિલે નતો.

અવિનાશ : હારતાં ઐં પિંઢ જ તિજોરીમેં રખોંતા, નેં ઐં પિંઢ જ સાંચવ્યોં તા.

રમા : હા, પ ઉગ઼ેજો પૂજા કરીનેં આંઉં હાર ઈનજે બૉક્સમેં રખ્યો વો.

ઈન્સપેક્ટર : પ ઐં બૉક્સ કે તિજોરીમેં રખ્યાં વાં?

રમા : મૂંજી બૉક્સ કે તિજોરીમેં રખેજી આધત આય, પ ભરોભર સંભરે નતો.

શેઠ : રમા, હેવર ન્યારે તેંર બૉક્સ તિજોરીમેં વો?

રમા : હા.

ઈન્સપેક્ટર : નેં બૉક્સ ખોલ્યાં તેંર ખાલી વો, ભરોભર?

સુવર્ણા : વાહ ઈન્સપેક્ટર, ઐં તાં 'સેરલોક હોમ્સ' અયોં.

ઈન્સપેક્ટર : ઈ મૂંકે સાબીત કરેજો ભાકીં આય.

રમા : ડફોડ, આંઉં જ ચ્યો વો જ હાર મિલે નતો. પોય બૉક્સ ખાલી વો સેતાં કોય પ ચિઈ સગે.

ઈન્સપેક્ટર : અવિનાશભાઈ, ઉગ઼ેંજો ઐં ઘરાનૂં કેર નિકર્યા વા?

અવિનાશ : મૂંજી ફેકટરી બૉરી પર્યાં આય, મૂકે વૅલો પુજણું વો, ઈતરે આંઉં ઉગ઼ેંજો છ વગ઼ેંનું મૉર નિકરી વ્યો વો.

રમા : (શેઠકે ચેંતી) ઐં તાં અજ઼ થોડ઼ા મૉડ઼ા નિકર્યા વા. આંકે સંભરે તો આઉં હાર ક્તિે રખ્યો વો?

શેઠ : તું પૂજા કંધી વેં તૅર આંઉં તૉકે ડિસ્ટર્બ નતો કરીઆં. આંઉં તાં તૈયાર થિઈનેં હલ્યો વ્યો વો. ઘડિયાલ તાં નૅર્યો નં વો.

રમા : મૂંકે સમજાજે નતો. જ હાર હવામેં અલોપ થિઈ વ્યો ક, કુરો થ્યો?

ઈન્સપેક્ટર : કોય પ ચીજ અલોપ નં થીએ. પાં ગોતી ગ઼િનબો.

સુવર્ણા : હા, હા, ઈન્સપેક્ટર, આંકે જ ગોતેજો આય, ઈનમેં અસાંનું કીં નં થીંધો.

ઈન્સપેક્ટર : અવિનાશભાઈ, ઐં રોજ હિન ટાંણે ઘરેં અચૉતા?

અવિનાશ : ના રે ના, અજ઼ પ અચે વારો નં વો. દલીચંદશેઠજી પાર્ટીમેં સીધો વિઞે વારો વો. પ આંઉં પપ્પા કે બપૉરેં ઈ જ ફૉન ક્યો ત પપ્પા કોયક અગત્યજી મિટિંગમેં રોકાયેલા ઐં એંડ઼ો જાણેંલા મિલ્યો.

ઈન્સપેક્ટર : ઐં બિપોરેં ક્તિરેં વગ઼ેં ફોન ક્યાં વા?

અવિનાશ : બપોરેં બ વગેં.

ઈન્સપેક્ટર દ્ઃ પોય કુરો થ્યો?

અવિનાશ : હેવરજો ફોન ક્યો ત ખબર પિઈ જ પપ્પા ઘરેં વ્યા ઐં. ઈતરે ઘરેં આયોસેં.

ઈન્સપેક્ટર : ઐં કુલા ફોન ક્યાં વાં?

અવિનાશ : દલીચંદ શેઠજી પાર્ટીમેં ભેરા વિઓ તેંલા ક્યો વો.

ઈન્સપેક્ટર : ભલેં અજ઼ હાણેં મૂંકે કીં નાંય પુછણું.

રમા : પ મૂંજે હારજો કુરો થ્યો?

ઈન્સપેક્ટર : હિકડો ડીં વાટ નેર્યો. અજ઼ પાર્ટીમેં વિઓ. કાલ મિડ઼ે ખબર પિઈ રોંધી. હાર મિલી વેંધો.

(બે ડીં ઉગ઼ેંજો ટેમ, સીન-૨, શેઠજો ઘર, બેઠકખંડ, મિડ઼ે વિઠા ઐં, ઈન્સપેક્ટર અચેતો)

ઈન્સપેક્ટર : કીં અયોં મિડ઼ે? કાલ પાર્ટીમેં મજા આવઈ?

શેઠ : હી ઐં કુરો મંઢયાં અયાં? અસાંકે મિણીકે ઘરેં હાજર રેજો ફોન કરીનેં ઐં કુરો સાબીત કેલા મડોતા?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, ખારા મં થીઓં. શાંત થીઓં. આંઉં તાં આંકે મધધ કેલા મડાતો.

સુવર્ણા : કાલ સાસુમાજો હાર નં મિલ્યો ત આંકે બોલાયા. ઐં અસાંસેં સવાલ-જભાભ ક્યાં. નોકર-ચાકર તાં શેઠાણી હાર ડિઠાંવા તેંનું મોંધ જ રજા તેં વા. રસોઈ કંધલ મારાજ મોંડા આયા વા ત ઐં ઈનકે પ મિલંધા વ્યા વા. હાંણે કુરો રિઈ વ્યો આય, જુકો ઐં મિણીકે ઘરેં હાજર રેજો હુકમ કરીનેં હિતે વેરાય

વિઠા અયોં.

ઈન્સપેક્ટર : સુવર્ણાભેંણ, સુવર્ણ વિઞે ત સુંદરી નારાજ થિઈ વિઞે ઈ મૂંકે ખબર આય, પ આંઉં કી પ પુછપરછ કેલા નાંય આયો. મૂંકે પેંલા થોડી ચાય પીણી આય.

શેઠ : ચાય પીણી આય તેંમેં કીં પ વાંધો નાંય. હિકડ઼ેજી ભધલી બ કોપ ચાય પીઓ. પ મિણીકે હિતે ભેરા વેરાય વિઠેજો કુરો કારણ આય?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, નારાજ મં થીઓ. આંઉં તાં હાર ડિનેલા આયો ઐંયાં

રમા : ઈન્સપેક્ટર, મજાકજી પ હિકડ઼ી હધ વેતી. ઐં હાર નં ગોતી સગ઼ો ત કીં અસું આં વિરુધ ફરિયાધ નાંયં કે વારા. હાંણે હી નાટક ભંધ કર્યો.

ઈન્સપેક્ટર : રમાભેંણ, હાર મૂં ભેરો જ આય. નેં ઐં ફરિયાધ નં કંધા ત આઉં કંધો હાર જે ચોર સામે.

અવિનાશ : ઈન્સપેક્ટર, ઐં હિકડ઼ા જભાભધાર અધિકારી અયોં. આંકે નતો લગ઼ે જ આંકે થોડ઼ો વિચારીનેં બોલણું ખપે.

ઈન્સપેક્ટર : અવિનાશભાઈ,મૂંકે જભાભધારી સિખાયજી કોશિશ મં કર્યો. હારજી ચોરઈજો ભેદ ઉકેલાઈ વ્યો આય.

શેઠ : છાભાસ ઈન્સપેક્ટર, આંજી કાબેલિયત જા વખાણ સુયા વા. અજ઼ તાં અનુભવ કરીઆંતો. સમજાઈ વ્યો જ ઐં કેડ઼ા ગપ્પીદાસ અયોં. હાંણે ગ઼ાલ કર્યો હારજો ચોર કેર આય નેં હાર ક્તિે આય?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, આંકે મિડ઼ે જ ખબર આય. જાણતગેંલા નં ભનોં.

અવિનાશ : ઈન્સપેક્ટર, ચોર કે ઐં ગોત્યોતા. મૂંજા પપ્પા નતા ગોતીએં. મૂંજે પપ્પા તેં આક્ષેપ મં કર્યો.

શેઠ : ઈન્સપેક્ટર, હાર વતાયોં નેં ધડ઼મથે વિગરજી ગાલિયું મ કર્યો.

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, હી ર્‌યો હાર, નેં રમાભેંણ ઐં પ નેંરીનેં ખાતરી કર્યો.

રમા : હાર તાં મૂંજો જ આય. પ આંકે કિતાનું મિલ્યો?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, આંકે કીં ચોંણું આય?

અવિનાશ : ફિરી પાછો ઐં બકવાસ ચાલુ ક્યાં?

શેઠ : નેંર, ઈન્સપેક્ટર, હાર તોંકે ગમે ત્યાંનું મિલ્યો વે, ઈ સાબીત કરેજી તોંજી ફરજ આય. મૂંકે પુછેજી જરૂર નાંય.

ઈન્સપેક્ટર : મૂંકે ઈં વો જ હી ગ઼ાલ હિતે નં થીએ ત ખાસો.

અવિનાશ : ઈન્સપેક્ટર, હાર અસાંજો આય. ઐં મિણીજે વિચમેં જ ગ઼ાલ કર્યો.

રમા : ગ઼ાલમેં મોંણ વિધે વગર ચોખી ગ઼ાલ કર્યો.

ઈન્સપેક્ટર : ત સુણોં; બ્યો કુરો થીએ. હી હાર આંજા પતિદેવ, ઈતરેક અવિનાશજા પપ્પા, ઈનીજી ગર્લફ્રેન્ડ નેં ઈનીજી સેંક્રેટરી મિસ નિલમ કે ભેટ ડિનોં વોં, નિલમ વટા મૂંકે હાર મિલ્યો આય.

શેઠ : હાર ગમે ત્યાંનું મિલ્યો વે. તેંસે મૂંકે કુરો, ઈ ચોરઈ કરેંવે, કરાંય વે. તેમેં આઉં કુરો કરીઆં?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, મિસ નિલમ અસાંજી પોલીસ કસ્ટડીમેં આય નેં મિડ઼ે કબુલ કરી ગિડ઼ે આયં.

શેઠ : પણ!

ઈન્સપેક્ટર : પણ બણ કીં નં, આઉં આંકે ચોરઈ જે ગુનેમેં એરેસ્ટ કરીઆંતો.

સુવર્ણા : ઈન્સપેક્ટર, આંકે કી ખબર પિઈ જ હાર નિલમ ગ઼િયા આય?

ઈન્સપેકટર : અવિનાશ ભાઈ ચ્યોં વો જ ઈ પૅલીવાર ફોન ક્યોં ત ગ઼ાલ નં થિઈ, ઈનીકિ ચે મેં આયો જ શેઠ મિટિંગમેં વ્યસ્ત ઐં.

અવિનાશ : પણ તેંસેં કુરો થ્યો?

ઈન્સપેકટર : મૂંકે વિચાર આયો જ શેઠ પિંઢજે પુતરજો ફોન પ એટેન્ડ નં કરી સગેં, ઍડ઼ી સે કેડ઼ી અગત્યજી મિટિંગ હુંધી.

સુવર્ણા : પોય કુરો થ્યો?

ઈન્સપેકટર : તપાસ કિઈ ત ખબર પિઈ જ, તૅર કોય મિટિંગ નં હુઈ, પ શેઠ હૉફિસમેં વા નેં ઈનીગ઼િયા મિસ નિલમ હેકલા જ વા.

શેઠ : ઍડ઼ી તપાસ ઐં કીં કરી સગ઼ૉ? નેં આંકે ઍડ઼ી તપાસ કેજો કોય રાઈટ નાંય.

ઈન્સપેકટર : મૂંકે રાઈટ હોય, આંજા મિસિસ રમાબેન હારજી મૂંકે તપાસ સોંપ્યો અયોં.

રમા : હા..ઈ ગ઼ાલ પ સચી આય. પોય ઐં કુરો ક્યાં?

ઈન્સપેકટર : આઉં નિલમ પુઠિયા મુંજા માડૂ લગ઼ાઈ ડિનાં. નેં રાતજો શેઠ નિલમ કે હોટેલ હેપી નાઈટમેં મિલ્યા. મૂંજો વૅમ પકો થ્યો.

સુવર્ણા : વાહ ઐં તાં સચઈં 'સેરલોકહોમ્સ' અયૉ.

શેઠ : હી મિડ઼ ખોટો આય, ભનાવટ આય.

રમા : પ હી હાર અસલી આય. ઈન્સપેકટર, આંકે હી હાર કિતાનું મિલ્યો?

ઈન્સપેકટર : વૅરી સિમ્પલ, શેઠજી આફિસજો હિકડો માડૂ અગાઉ ચોરઈ જે હિકડ઼ે ગુનેમેં જલાણું વો. તેંકે નિલમ ગ઼િયા હલાયૉ નેં ઊ ચેં જ મૂંકે શેઠ હલાયોં અયોં નેં ચ્યોં અયોં જ હાર મૂંકે ડિઈ ડ્યૉ. શેઠ જે ઘરેં મથાકૂટ થિઈ આય. બ-ચાર ડીં રિઈનેં શેઠ હાર આંકે

પાછો ડિઈ ડીંધા.

રમા : હૉફિસજો માડૂ કુલા હલાયાં?

સુવર્ણા : ત જ નિલમ કે ભરોંસો વે જ શેઠ જ ઈનકે હલાયાં અયાં.

ઈન્સપેક્ટર : નેં વરી હાર શેઠ ડિનાં વાં સે તાં નિલમનેં ઈનજે શેઠ કે જ ખબર વી. તેંસેં નિલમ પણ ભરોંસો કરે.

સુવર્ણા : માર પિટ વિગર ગુનેગાર કે જલેજો હી લાટ ધાખલો આય. પ નિલમ કડેં હિતે આવઈ નાંય ત ઈ હાર કીં ચોરેં હુનેં?

અવિનાશ : તૉકે હેડી પંચાત કેજી કીં જરૂર નાંયં?

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, ઐં હાર ક્તિરે વગેં ખયાં વાં?

શેઠ : ઈન્સપેક્ટર, ઐં હાણેં લિમિટનું બાર વિઑતા.

અવિનાશ : ઈન્સપેક્ટર, હી આક્ષેપ આંકે ઓખો અચીંધો.

ઈન્સપેક્ટર : નિલમ હુયં હેવર પોલીસ કસ્ટડીમેં આય, નેં મિડ઼ે કબુલ કરી ગિડ઼ે આય. ઈ લિખી ડિનેં આય જ શેઠ સે મૂંજા સુંવાલા સબંધ વા. નેં શેઠ ઈનકે હાર ભેટ તરીકે ડિનાં વાં.

સુવર્ણા : ઈન્સપેક્ટર, મૂંજા સૉરો તાં બૉરા હોશિયાર ઐં, નઉં હાર નિલમકે ડિઈ ડિનાં વાં, ત હી કીં મથાકુટ નં થિઈ વી, નેં કેંકે ખબર પ નં પિઈ વી.

અવિનાશ : સુવર્ણા, તૉકે સુધ આય તું કુરો કુછેંતી?

ઈન્સપેક્ટર : નિલમ ઈ હાર હિકડ઼ી પાર્ટીમેં રમાભેંણ પેર્યાં વાં સે ડિઠેં વે. ઍડ઼ો હાર હાણેં ભને તીં નાંય નેં ઍડ઼ા હીરા પ હાણેં મિલેં તી નૈં. નિલમ કે ઈ જ હાર ખપંધો વો.

સુવર્ણા : ભાકીં તાં ઍડ઼ીયું કિઈક ચીજું નિલમ કે મિલઈયું હુનીયું. પાંકે

કુરો ખબર.

અવિનાશ : સુવર્ણા, હાણેં તું માર ખેંનીયેં.

ઈન્સપેક્ટર : શેઠ, હાંણે આંકે કીં ચોંણું આય ? અવિનાશભાઈ હાણેં કુરો કીં સાબીત કરેજો ભાકીં રેંતો?

શેઠ : નાં પણ ઈનમેં ઍડ઼ો આય જ...

રમા : કુરો ઍડ઼ો આય? હિન ગઢે-ગઢપણમેં હેડ઼ા લિફરા કંધે આંકે શરમ નં આવઈ?

સુવર્ણા : સાસુમા, ઐં પ કમાલ કર્યો તા. લિફરેંજીં ખબર પેં ત શરમ અચે. ખબર નં પેં ત કુલા શરમાજેં?

અવિનાશ : તું કુરો ચેલા મડેતી?

સુવર્ણા : નૅર્યો. ઐં હેડ઼ો કંધા પ વો. પ જૅસઈં જલાજો નં તૅસઈં આંકે શરમાયજી જરૂર કુરો આય?

અવિનાશ : તું મૂંકે ઍડ઼ો સમજેંતી?

સુવર્ણા : સમજેજી ગ઼ાલ જ નાંય. લૂઈ તાં હિકડ઼ો જ આય ક નં? મૂંજી સાસુમા પ અજ઼ તૈં મૂંજે સૉરે કે ભગવાન રામ જૅડ઼ા નં સમજંધા વા?

ઈન્સપેક્ટર : ત રમાભેંણ, આંજી ફરિયાદજે આધારતેં આઉં શેઠજી ધરપકડ કરીઆંતો.

રમા : ઍડ઼ી કીં જરૂર નાંય. મૂંજી ફરિયાદ આઉં પાછી ખેંચીયાંતી.

સુવર્ણા : સાસુમા, ભારતીય નારીજી હિન ઉદારતા જે કારણ સેં જ માડૂ લાગ઼ સારી વિએતા.

અવિનાશ : સુવર્ણા, તૉવારો લવારો ભંધ કર.

ઈન્સપેક્ટર : સુવર્ણાભેંણ સચો ચેંતા. ઘરવારી માફ કરી ડીંધી ઈન કારણ

સેં જ માડૂ બેવફા ભનંધા વેંતા.

રમા : ઈન્સપેક્ટર, ભારતીય નારીજો મન અાંકે નૈં સમજાજે.

શેઠ : રમા, તું દેવી ઐં. અજ઼ તું મૂંકે ભચાઈ ગ઼િડે઼ આય.

સુવર્ણા : પપ્પાજી, હિકડ઼ી શરત આઉં મૂંજી સાસુમા વતી રખાંતી.

શેઠ : ચૉ વઉ બેટા, કુરો ચેંતી?

સુવર્ણા : નિલમ કે નોકરી મ્યાંનું છૂટી કજા નેં હાણેનું ઐં ઘરનું બાર નિકરંધા તૅર મૂંજા સાસુમા આંજા ખીસા ચેક કંધા નેં પોય અાંકે બાર નિકરેલા મિલંધો.

રમા : બૉરી વાયડી મં થી, હા..હાણેં આંજી હૉફિસમેં ઐં કોય પ બાઈ કે નોંકરીમેં નૈં રખૉ.

સુવર્ણા : નાં નાં સાસુમા, ઈનમેંતાં તમામ સ્ત્રી જાતજો અપમાન થીએ. (શેઠ કે ચેતી.) પ અસીં આંજી હૉફિસમેં ઑચીંધા ચૅકિંગલા અચીબો. ઈનકે ‘સરપ્રાઈઝ’ વિઝિટ ચૉવાજે.

ઈન્સપેક્ટર : ગમે તીં કર્યો ‘વાંનરો ગઢો થીએ તાંયં ગુલાંટ નં ભુલે’.

અવિનાશ : ઈન્સપેક્ટર, અંઈ કુરો ચ્યાં?

ઈન્સપેક્ટર : અરે, અવિનાશભાઈ, અાંકે કીં ચૉવાજે? રમાભેંણ, અજ઼તાં ઐં શેઠ કે ભચાય ગ઼િડ઼ાં અયાં. પ હાણેં સાવચેત રૉજા, બૉરી ઉદારતા પ ખાસી નં. ભગવાન મિણી કે સદ્બુદ્ધિ ડે, ભલેં તડેં આઉં રજા ગ઼િનાં.

સુવર્ણા : નેં ઈ બુદ્ધિ આં જેડ઼ી જૉરદાર નેં ધારદાર ડે. ભલે અચીજા ઈન્સપેક્ટર, થેંક્યુ ❐

ડૉ. ગુલાબ દેઢિયા.
*જન્મ-૦૨-૧૨-૧૯૫૪. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.B.ED., Ph.D.*સરનામું-૧૮/૬૪,મનીષ કાવેરી, મનીષ નગર, ૪-બંગલા, અંધેરી પશ્ચિમ,મુંબઈ ૪૦૦ ૦૫૩. *ગ઼ાલબોલ-૯૮૨૦૬ ૧૧૮૫૨. *સેવા-નિવૃત્ત. *'અણોસાર' કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ-ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી પારાં પુરસ્કૃત. *'રાંધ' કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં પુરસ્કૃત. *'સુગંધ પર્વ' નિબંધ (ગુજરાતી)-કલા ગુર્જરી પારાં પુરસ્કૃત. *'સુગંધ પર્વ બિઇ આવૃત્તિ. *'ઓસરીમાં તડકો' નિબંધ (ગુજરાતી)-મહારાષ્ટ્ર-ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી પારાં પુરસ્કૃત. *'ઓસરીમાં તડકો' બિઆવૃત્તિ. *'ગદ્યનો આનંદ' (ગુજરાતી) સ્વામી આનંદજે સાહિત્ય તેં મહાનિબંધ. *લેખન નેં સંપાદન-'ઝાડ મારા જાત ભાઈ', *'પીડ પરાઈ જાણે રે', 'પૂ. ગોમતીબાઈ'. ક.વી.ઓ.દે. જૈન સ્કૂલ ગ્રંથ. 'જૈન સાહિત્ય સમારોહ ગુચ્છ (બેં ભેરો) *'પગદંડી નેં 'સંકલ્પ' માસિકજા પૂર્વ તંત્રી.*

નેઢૂ

ઈ સુકાંધો વ્યો તે, ઈ સુકાઈ વ્યો હો, ઈનકે મિંજોમિંજ કીડ઼ લગ઼ો હો. આખો નેં આખો ઉભો નેં ઉભો ઈ જોગી ઝાડ નીલો રઙ વિઆય ગિ઼ડેં વેં. અગ઼િયા પુઠિયા બ્યા ઝાડ તાં નીરાછમ વા. ઈ ઝાડ પન વિગરજો, રસ વિગરજો થિઈ વ્યો હો. રુગ઼ા સુકા થુડ઼, ડારીયું હાડપિંજર વારેજીં રિઈ વ્યા વા.

અચીંધલ, વેંધલ વાટાડૂ ન્યાર ક્યોં તે. કેંક કે કૌતક થ્યો તે. ત કેંકે ક અરેરાટી થિઈ તે, કેંક કે ખાર વ્યા તે, કોક વિચારેં તે, હી બોખો હટે ત જગ઼ેં થીએ.

હિકડ઼ો નીરોછમ ઝાડ, ડાડ઼ીયું ઝુલાઈંધો તૉરમેં નેં તૉરમેં સુણાઈ ડિનેં, 'હાંણે હિતે ખુચીનેં ઉભેજી જરૂર કુરો આય? કિઈ માયા આય? તૉજીયું વસંતુંતાં હલ્યું વિઈયું. અસાંકે તૉ વટ ઉભૉ રોંધે શરમ અચેતી.

તૅર હી ઝાડ હીયેં કે ઠાયનેં ચેં; મુંકે ભાન આય, આંકે ભલેં નતો ડિસાજે, પ આઉં વાટ ન્યારીયાંતો. હિકડ઼ે કાગડ઼ે નેં કાગડ઼ી જે મારેમેં ઈનાં ઐં. ઈ બચા થીંધા. પખ અચીંધા તેંજી વાટ ન્યારીયાંતો. તેં સુધી આઉં અડીખમ નેઢૂ થિઈ ઉભો રોંધો પોય...❐

ડૉ. વિશન નાગડા

જન્મ-૧૨-૦૮-૧૯૫૫ *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.B.B.S. *સરનામું-Cosmo House, Near kalikund Jain Temple, Santacruz, (east) Mumbai-400 055. *ગ઼ાલબોલ-98204 56899 *પ્રકાશન- 'સોજાંખો' (કાવ્ય સંગ્રહ)-૧૯૯૧. *'મીં' (કાવ્ય સંગ્રહ)-૧૯૯૬. *'સાઓ' (કાવ્ય સંગ્રહ)-૨૦૦૨. *'કુંજલ (લગ્નગીત) વિશેષાંક-૨૦૦૭. *'કચ્છી પારંપરિક બાલગીત-હાલેણાં-૨૦૦૮. *'સોજાંખો-૧૯૯૨, મીં',-સાઓ' -૨૦૦૮ મેં કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પુરસ્કૃત. *ડૉ. મનુભાઈ પાંધી સંસ્મૃતિ-ભુજ પારાં સન્માન-૧૯૯૨. *સોમૈયા કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં સન્માન-૨૦૦૬. *શ્રી ગુરુગરિમા પ્રતિષ્ઠાન એવોર્ડ (મહાલક્ષ્મી સેવા ટ્રસ્ટ-ભુજ)-૨૦૧૦.*કચ્છી યુવક સંઘ પારાં ષષ્ઠપૂર્તિ ઉજવણી-૨૦૧૫.*ગોકુલા સાહિત્ય એવોર્ડ (ગોકુલા ટ્રસ્ટ)ભુજ-૨૦૧૬. *કચ્છી સાહિત્ય સભા પારાં 'સાહિત્ય રત્ન' એવોર્ડ-૨૦૧૬. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી (ગાંધીનગર) પારાં 'ગૌરવ એવોર્ડ'-૨૦૧૧. 'કચ્છ યુવક સંઘ પારાં 'ડોલરિયો દેશ' ડોક્યુમેન્ટ્રી Yoy tube-૨૦૧૬

લોકભાષાજી લાક્ષણિકતા

લોકભાષાજી સંસ્કાર 'બૉક'

કચ્છીમેં 'સુરમ', 'સુરંભ', 'વાસ', 'બુસકાર' ઈ મિડ઼ે જ 'સુગંધ' જા પર્યાય ઐં. પણ કોય ચેં જ, 'ભાગ ભારી બૉકે તો! ત પાં ઉન 'બૉક' જે ભાવસેં કેડ઼ા છિલી વિઞો? ભાષા માત્ર ઍડ઼ી કોક બૉક સેં છિલછિલંધી વેતી. ઈ બૉક આય લોકસંસ્કારેંજી, ભાષા પિંઢમેં ભરલ સંસ્કારિતાજી!.

સંસ્કારિતા ઈ ભાષાજી શોભા આય. ભાષાજો છુગો-કલંગી આય. વિચારેંજી સુઠી ગૂંથણીસેં ભાષા શોભે ઈનમેં કો નવાઈ નાંય. નવાઈ ત તૅર ચૉવાજે જૅર ભાષાજો પોત પિંઢજ ઉચું વે. ઍડ઼ે ગુણેંસેં છિલકાજે, સુભાવમેં વે સે ત પિનંઈ શોભી ઉથીએ!!

પાંકે પાંજી ગ઼ાલ કેંણી આય લોકભાષાજી સંસ્કારિતાજી, કોય પણ ગૂંથણી વિગરજે મૂર પોતજી પસમાઈજી, કચ્છી વાણીજે ઉની ભાવલાલિત્ય સભર લાખેણેં બોલેંજી, શબ્દ પ્રયોગજી જિની ભાષાજે ભગીચેકે સંસ્કારિતાસેં બૉક્યાં

અયાં.

સંસ્કારિતાજી ગ઼ાલ ત શાસ્ત્ર કરીયેં, ઊ જ ગ઼ાલ જૅર ભાષા મિંજા કોક આઉગી બૉક ભની પિરગટ થિઈ તૅર વાખાણેજો મન નં થીએ? ભાષાજે ઉની અનામી ઘડવૈયેં તેં કુલભાન નં થિઇ વિઆજે?

સંવેદના : સંસ્કારિતાજો પાઈયો

કચ્છીમેં 'કુલ' ચોં ત કોય પણ અર્થ કુલ-ગુલ જે ભાવમેં સમજેં, પ ઈન મિંજા અચીંધલ બૉક ઈનકે કોક બ્યો જ અર્થ ડેરાય ત? નવજાત નિંઢડ઼ો બાલકો વે, બચલો વે, કો ખાસ માંધાઇ થિઇ અચે ત લોકપરંપરામેં ઉપાય તરીકેં ઉનકે 'ડંભ-સેક ડિનેમેં અચે. ડંભ ત ડંભ જ આય, પ લોકવાણીમેં ઉન ડંભકે 'કુલ' ચેંતા કૉ જ ડંભ નેં વૅરી નિંઢડ઼ે-કચડ઼ે કુલ જૅડ઼ે બચે કે? ના..ના..! લોકભાષા હિતે પિંઢજો સ્વરૂપ ભધલાઇનેં મનોવૈજ્ઞાનિક ભની વિએતી. જૅડ઼ો બચો સૂંવાલો આય ઉપચારજે બોલેમેં પ તૅડ઼ી જ સૂવાલપ-ઋજુતા ખણી અચેતી. રૂક્ષ ડંભકે નૌં નાં ડે તી. 'કુલ' જે મિંજા સંવેદનશીલતાજી બૉક અચેતી.

લાખેણી લાક્ષણિકતા :

જીં કુલ હરેં હરેં ખિલેતીં બચો પ વડો થીએ. વડે જી માંધાઈલા ઉપચાર ત ઊ જ ડંભજો, લો કે તપાયનેં ડેવાજે સે. હાંણે ઉનકે 'કુલ' નં પ 'થધો' ચિઇ લોકભાષા વરી પિંઢજે શબ્દ-ઈલમજો પિરચો વતાયં.

હિકડ઼ો તા માડૂ ધરધ જે ડુખમેં બરેતો, મથા ઉનકે 'ડંભ' ડીંયું ત ધરધી જે ધરધમેં બ્યો પ વધારો થીએ. ડંભજો નાં જ અભરો! લોક કે ખબર આય જ ધરધજો ઉપાય ત ડંભ જ આય, ચેંતા નં 'ડંભ્યો' ડુખ ટરે!', પ ઉપાયજો નાં સુણી ધરધ ધ્રિજી વિએ સે કીં હલે? હિતે લોકવાણી સમજણજો સંસ્કારિતાજો જાધૂ ખણી આવઇ. ધરધ બારે નેં ઉપચાર ઠારે. ઠારે તેંજો નાં 'થધો', ડિસજે ડંભ પ જુકો ધરધલા આય થંભ સે 'થધો', ડંભ કે ડિસી જુકો ધ્રિનું તેંસેં 'થધો નાં સુણી રાજી થ્યો. અના ઉપચારજી અસર થીએ તેંનું મૉર 'શબ્દોચ્ચારજો ઈલમ માડૂકે 'થધો' કરી છડે.

'ડંભ ઈ માનવજાતલા જ નં પ પ્રાણીમાત્રલા આશીર્વાદ આય. જુકો

માડૂકે ડંભેનેં 'થધા' ડેવાજેં ત ચૉપેંલા? ઊ જ થધા! ચૉપો આય ત કુરો થ્યો. આય ત પિંઢજો નં? પિંઢજેકે 'ડંભ' નં 'થધો' ડેવાજે. માનવજાતકે વલા કરીંધલ લોકભાષા જિનાવરેં કે [1]ડુબલ્યા કીં કરે?

શબ્દજી ડિત 'ટાંઢે' મેં દેવત્વ

સંસ્કારિતાજા ઉંચેં ઉચાં દર્શન કેંણા વેં ત હલૉ 'ટાંઢે' ગ્યા. પાયંણકે પીર થીંધે ત પાં ડિસોં તા પ ટાંઢે કે ડેવતા-દેવતાં થીંધે નૅરીયું તૅર સમજાજે જ વાણી વિવેક કુરો ચીજ આય, ભાષાજી સંસ્કારિતા કેંકે ચેંતા?

જીયરે-સિલંગધલ કોલસે લા કચ્છી શબ્દ આય 'ટાંઢો', પ મૂરેં 'ટાંઢો' પિંઢ ત અગ્નિ-દેવતા જ. જુકો લોક અગ્નિકે દેવ કરી પૂજંધા વેં ઊ ઉનકે 'ટાંઢો' કીં ચેં? શબ્દ ઉજાસ થિઇનેં પિરગટ થ્યો. લોકબોલી 'ટાંઢે' કે ચુલ મિંજા ખણી યોગ્ય થાનતેં પધરાયં, ઉનકે માનકારી-પવિતર શબ્દરૂપ ડિનેં 'ડેવતા'. 'ટાંઢો' બારે નેં ડેવતા? ઉષ્મા ડીયેં રધો પચાઇનેં જીયણમેં ઉજાસ પાથરીયેં.

વધણી : મનોવૈજ્ઞાનિકતાજો વકલ (નિમુનું)

નિઢડ઼ો બાર-ગભર માકે ધાઇનેં ધ્રય-તૃપ્ત થીએ તેંજી ખાતરી કરાય, ધાતે પોયજી હિડકી, હિડકી ત પિત્ત-વાયુજો લખણ-માંધાઇજી નિશાની, જડેં બચેકે અચેતી સે ત પરિતૃપ્ત ધ્રૉ જી વધાઇ, તેંકે ભલા હિડકી ચૉવાજે? લોકભાષા ઇન હિડકી કે નઇં ઓરખાણ ડિનેં 'વધણી-વધવધણી'. બચો ધાય નેં ધ્રય, ડીંયાણી (ઉત્તરોત્તર) ઇનજી ઓજરી વડી થીએ, જીં જિજો ધાય તીં જિજો વધે. જેંસેં વધાજે સે 'વધણી'. ગ઼ાલ ત ઊ જ રિઇ પણ મુલ વધી વ્યો. મા જો-માયતરેંજો ધ્રા વો સે રાજીપો-ઉમેધ ભની વૃદ્ધિ પામ્યો.

વધણી જે વંશજી આય 'ઑગરાઇ-ઓડકાર. વડેંકે અચે સે ઉગરાઇ પ બચેકે અચે સે ઠલી ઉગરાઇ નં વે. ધાય ઉન બચે કે ધ્રૉ થીએ, ધ્રૉ જી છડી પોકારે સે ઉગરાઇ. ઉન ઉગરાઇ કે લોકવાણી મેં 'સૅથડ઼ીયું' ચેંતા. સૅથડ઼ી હિકડ઼ી ને સૃથડ઼ીયું **'सेहत'**જો કચ્છી રૂપ આય સૅથ. સૅથ સ્વાસ્થય લા અચણી ખપે સે પરિતૃપ્તિજી નિશાની, લાલિત્યવાચક 'સૅથડ઼ી' ભાષાજી હી સંસ્કારિતા લોકજીવન લા સ્વાસ્થય વર્ધક ખરી ક નં?

૧-દવલું, અળખામણું.

'પ્રાણ' ' સંસ્કારિતાજો મૂર્તરૂપ.

નિઢડ઼ે બારકે ઘરેં છડી મા મુલ તેં વિઞે, પ ઘરેં જિન ફુલકે છડેં વેં ઉનમેં જ ઉનજો જીવ–ઉનજો પ્રાણ પ્યો વે. બચો ભલેં નં વે પ ધાવણજો ટેમ થીએ નેં છાતી મિંજા વાત્સલ્યજી ધાર છુટે, લોકવાણી ઈનકે 'પ્રાણ આયા' ચેંતા. સ્થૂળમેં સૂક્ષ્મ કે ડિઠેનેં લોકવાણી ધાવણકે 'પ્રાણ' ચેં. મા જે જીવ મિંજા ઉટી નિકરંધલ વાત્સલ્યજી ધારકે બ્યો કુરો ચેં?

ભગવાન મહાવીર કે ચંડકોસીયે (નાગ) દંશ ડિનેં નેં આંગૂઠે મિંજા ખીરજી ધાર ફુટઈ, કોં જ ઉનીજે લૂઈમેં વાતસલ્ય–કરૂણાજા ધોધ વુડ઼્યા તે. મા જી ધાવણ પ ઍડ઼ો જ કોક જાધૂ આય જેંકે લોકવાણી 'પ્રાણ'જો નાં ડિઈ પોંખેતી.

વાર્ધક્યજી અખોટ વીયરી : 'ખીર જિજો આય'

હિલી મિલી રોંણું નેં વિરાઈનેં ખેંણું ઈ લોકજીયણજો મંતર પરસ્પરાવલંબન ઈ ગ્રામ્ય સંસ્કૃતિજો પાઈયો અજ઼ અઈં મૂંકે ડ્યોં ત સવારે આઉં આંકે ડીયાં–ડે–ગિન હલે જ પિઇ.

કેરક અડ઼ી ભને જ પાડ઼ોસ મિંજા કો અચીનેં ચેં જ, ઢુક ખીર ત ડ્યો! ઘરેં મેંમાણ આયા ઐં, ચાય કઢણી આય, કુધરતેં તૅર ઘરમેં ખીર વાપરાજી વ્યો વે, સિલક નં વે હાણેં? ના ત ચોંણી જ પેં, પ ચોંણું કી? નાંય ચોં ત મડધલ કે માઠો લગ઼ે, ઉનકે જ નં પ પાંજી ડિનેજી ભાવના કે પ માઠો લગ઼ે. ઍડ઼ે ધરમસંકટ જે ટાંણેં પાં જડજો, પાંજો મન જડજે, લોકવાણી પણ જડાણી હુંધી નેં જડેં સંસ્કારિતાજો મખણ લથો હુંધો તડેં જ બોલ બાર આયા હુંધા 'ખીર ત જિજો આય', ઈની શબ્દેંજો રુગો અરથ ગિનોં ત 'ખીર વધારે આય', પણ લોકજીયણમેં માડૂ વિચ હિકડ઼ો વાણીનું વડો સંસ્કારિતાજો સેતુ વે તો. પુછંધલ નેં જભાભ ડીંધલ બિની વિચ વાણીજો ઊ વ્યાપ આય જુકો થોડ઼ે કે જિજો કરી સગ઼ે, નાંય તેંકે ભાવનાસેં ભરી સગ઼ે. ભાષાગરિમા ગુજો કમ કરે, મડધલ હકીકતજી મુશ્કેલી સમજી વિઞે. શબ્દજે નકાર કે નં અંધરજે હકાર કે ખિલીને ખીંકારે, શબ્દેંનું પાર પુજી સાનમેં સમજે સે સંસ્કારિતા. 'ખીર નાયં' ચે મેં સંસ્કાર ઝાંખા થ્યા નેં, જિજો ચિઈ ભાવના ખટી વિઈ. 'નાંય' સે ખીર ડિનેજી ભાવના સેં સવારે જ જિજો થિઈ

સંસ્કારિતાકે છિલાય છડીંધો.

મડધલકે કુરો મિલ્યો?તાયં કિડાં ઊ વર્યો આય ઠલો! જિત જીયણ આય ભાષા સંસ્કારિક્તા ભર્યો ! કેર ચેં માડૂ માડૂ વિચ અનુસંધાન શબ્દેંજો વેતો? શબ્દ ત ડિઠેજા વેંતા, ખરો રસાયણ ત સંસ્કારેંજો વેતો. નકાર કે હકારમેં ભધલાયલજો કમ સંસ્કાર જ કરી સગેં. ઓછો વે પ મનમેં નં વે. વાર્ધક્ય સંસ્કારિતાજો મૂર આય નેં લોકભાષા ઉન મૂરકે પોસેતી ત જ 'ખીર જિજો આય'.

'સિંજા વધાયણી' : વાર્ધક્ય જા વલાર

સંધ્યા ટાંણેં ઢરંધલ અંધારે કે ન્યાલ કરીંધલ ઉન નિંઢડ઼ી ડીવડ઼ી-બત્તી કે કચ્છીમેં 'સિંજા' ચેંતા. જૅડ઼ો કર ડીં સજેજો ઉજાસ ભેરો કરે વિઞધે વિઞધે 'સંધ્યા' માડૂએંકે સુખડ઼ીમેં ડીંધી નં વિઇ વે.

સુતે ટાંણે ડીયા-બતી ઉજાયણા પેં, હાંણે ઉજાસ ત ડેવેંજો ડિનલ તેંકે વરી ઉજાઇંધલ પાં કેરે? લોકવાણી ચેં; 'સિંજા વધાયોં-વધાયોં' અભોઇયું મુંજી પેં. સુતે ટાંણેં બતી વધારાજે કીં? પણ મોઘમજો મરમ સમજે ઊ હઇયા સિંજા ઉજાય છડે. રુગો બાર વો સે હાંણે અંધર પ વ્યો, ઊજાસ વધ્યો ક નં? સજો ડીં ધંધો કરી ઉલથે ધુકાન કે ભંધ કરાજે તેંજો ભાવ 'ધુકાન વધાયોં' આરતી કરે વધાવો ગાઇ મિંધરજા દ્વાર ભંધ કરાજેં તેંજો ભાવ 'ધુકાન ભંધ થિઇ વિઇ જી અશુભતા કે કેડ઼ી ટિપાઇ વ્યો.

'ઉજાસ' ક ભંધ કે જી કિરીયા કે વાર્ધક્ય જી વાટ તેં ખણી વિઞી અભિવ્યક્તિ કે રચનાત્મક પરિણામ ડીંધલ ભાષાજે હિન ગુણજા ગુણ કીં ગેંણા?

'અશુભ મિંજા શુભજી શોભા : સંસ્કારિક્તાજો જાધૂ

કેંજે ઘરેં વ્યા વોં, નેં બાંયણે તેં તાડ઼ાઠોક વે-તાડ઼ો લગલ વે ત સામાન્ય માડૂ ચિઇ ડે, 'તાડ઼ો લગલ આય', કંપની ઉથી વિઇ વે ક પરિવાર લડે વ્યો વે, લાડાણું કરે વ્યો વે, તૅર લગે સે તાડ઼ો, લોકવાણી ઇનકે ઍડ઼ો અશુભ શબ્દેંસેં કીં વધાય?

લોકજી વિવેક બુદ્ધિ ચેં હી તાડ઼ો નં પ રખારો-રક્ષા કરીંધલ રખવારો. કોક બાર વ્યો વે ત તાડ઼ેજો કમ ઘરજી રિખ્યા કરે જો જ નં?

તાડ઼ો ત ઊ જ આય લો જો, પણ વાણીજા સંસ્કાર ઇનકે સૉન ભનાઈયેં તા, નિકાં 'તાડ઼ે' કે 'રખારો' થેજો માન ક્યાનું મિલે? શબ્દ શોભેંતા સે કીં ઠલેં અરથસેં જ નં! ઉનીં શબ્દેંજી પુઠમેં ઉચાં સંસ્કાર ઐં, જુકો ઉનીકે કુલે ચડ઼ાઈયેંતા.

'નીયાંણી : નેહ જી સરવાણી.

કુટંમજી ધી કે કચ્છીમેં નીયાંણી ચેંતા. નીંહ-નેં વારી, 'ની' મિંજા પૅધા થીંધલ સ્નેહમયી' સે નીયાંણી. કુલજી કન્યાજા માન ત ન્યાર્યાં?

હિકડ઼ી બાઈ-નીયાંણી સારેં-માઠેં પ્રસંગે માઈતરેંજે ગામ વિઞે નેં કિતે કો માઈતરેં જે કુટંમવારો કો સગ઼ો જ નં વે તૅર ઉન બાઈજી પુછા કેર કરે? સંભાર કેર ગ઼િને? નીંયાંણીકે માઈતરેં જા માન કેર ડે? ઇન પ્રશ્નજો જભાભ ડેતો કચ્છીજો સંસ્કાર મઙ્યો, નેં ભાવનાએંસેં જઙ્યો સૉન જૅડ઼ો શબ્દ 'રાજનીંયાંણી', 'રાજ' ઈતરે 'ગંજો, નેં જુકો ગંજે સજેજી નીંયાંણી-પ્રિય-વલી આય સે 'રાજનીંયાંણી' જેંજા સગ઼ા વેં ઊ ત ઉનીજી જ નીંયાંણી પણ ! જેંજો કોય નાયં ઊ ત રાજ સજે઼જી વલી! સ્થૂળ જો ભકા કુરો? પ સૂક્ષ્મ વટે ત વડા વલાર પ્યા જ ઐં. ગરીભડ઼ો અરથ જૅર સંસ્કારસેં ન્યાલ થીએ તૅર પોય કીં ચે જૅડ઼ો રે?

'વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્' જો અરથ પંડિતેં ગ્યા પિંઢજો હૂંધો, લોકવાણી વટે ત હી હિકડ઼ો જ શબ્દ આય 'રાજનીંયાંણી' નેં પોય આય મૌન!

'આઈ'-સસકે 'મા' સડાઈંધલ સંસ્કારિતા.

ભાષાજી સંસ્કારિતા જા ડરસણ રુગ઼ા ઘરનુંબાર ક, સમાજમેં જ નં વેં, ઘરમેં ત મિણીયાં મૉર વે, કડેંક આદર વ્યક્ત કરેલા ક કૅરક ઔચિત્યભાવના કે આબર ડિનેલા નેં કૅરક વરી. માન-મરજાધ કે સંભારે લા શબ્દ સંસ્કાર સજ્જનતાસેં મડ઼ાજેંતા.

જીં પાં 'કુડ઼ડેવી' કે 'આઈ-આઈ મા' ચોંતા તીં લોક પરંપરામેં સસકે 'આઈ' ચૉવાજે તો, સસ કે 'માતાતુલ્ય' લેખેજી સંસ્કારિતાજો જ ઇ પરિણામ આય. સસ-નોં, સસ-વઉ જે સબંધેકે સુધારેલા 'પરિસંવાદ' કરીંધલ આધુનિકતા કે કેર ચોંધો જ સસમેં 'આઈ' ડિસંધલ ઇ વાણી જ ઇનજો સચો રસાયણ આય.

બચા-પુતર : સૉરેજો શબ્દ જાધૂ

નોં (પુત્રવધૂ) કે 'બચા-પુતર' જો સંબોધન કરીંધલ ભાષાજી માન ડિનેજી ભાવના ત નૅર્યો? 'બચા' પ્રેમ-લાગણીજો શબ્દરૂપ નેં 'પુતર' માનનેં પિંઢપણેજો સ્પર્શ. ઈ બૉય ભાવ ભિરેં તૅર જ 'સીયાજીજાઈ' (વીયાંઈજી ધી) 'પિંઢજી થીએ.

ઍડ઼ો જાધૂ કીં પિનઈ નતો થીએ? જૅર મૂરમેં સંસ્કારિતા વે તૅર જ શબ્દજા પૂંપર (કૂંપળ) ફુટેંતા. બચા-પુતરમેં વડીલ પણું નં પ 'વડલા'પણું પ્રગટ થીએતો.

શબ્દાતીત સંસ્કારિતા :

ઍડ઼ો પ નાયં જ બોલાજે તડેં જ સંસ્કારિતા છતી થીએ. મૌનકે પ વાચા કિડાં નતી વે? પર્યાનું સૉરેકે અચીંધા ડિસી પિંઢજે અવાજકે મિઠો કરી છડીંધલ ક પગ઼જી ચાલકે થાધારીંધલ વઉ શબ્દેં વિગર પણ કેડ઼ી સંસ્કારિતા પ્રગટ કરે સગ઼ેતી! વડેંલા આદર વતાયલા વાણીકે શ્બ્દેંજો મોથાજ નતો થીણું પૅ.

મા બોલી : સંસ્કાર જનની

બોલી ત મા આય. મા કીં પિંઢજે બચલેંકે કોરી માની ખારાય?મૉણ જરૂર વિજે, ત વરી કડેંક લિખ ચૉપડ઼ પણ ડે. ખપ પૅ ત ઉન ગ્યા ગુંધણ કિડાં નાંય? ભાકીં ત રુગ઼ો ખેંણ-પીણમેં જ નં વે, ખારાય પીરાયજી પ રીત વે, જુકો મા નું થીએ સે કીં મિણીનું થીએ? કિતેક માનસ કે થાધારે ત કિતક માજા કે સંભારે, સંસ્કારિતા જા કેડ઼ા કેડ઼ા સોંજ કરેતી લોકભાષા! વડેંકે માન ડે ત નિંઢેંકે વરી ખૉરે ખણી હીયેંજો થાન ડે, માબોલી આય મા, બચલેં લા ત ઊ જાન ડે.

કખ છૂતેં : ધ્રા જી ધવા

સર્પદંશકે ભયાનક સમંજધલ લોકકે ખબર જ આય જ, 'સપ નતો મારે ડપ મારેતો', સપ વિગ઼ડે઼ તૅર સપ કનાં ડપજી ધવા પૅલી કિઈ ખપે. સર્પદંશજા મંત્ર વેંતા. પ ડપ કે ટારેજો કો મંત્ર? કો જાધૂ? મા બોલી કે ચોં કિતાક કો લજી અચ. સર્પદંશજો મૂર આય સપજો નાં. સપજો નાલો ભુછડ઼ો. લોકવાણી શબ્દેંકે વટીનેં કેં ધવા હાજર. 'સપ'જો કેં 'કખ' નેં દંશજો કેં 'છૂણું'. કુરો થ્યો ત ચેં; 'કખ છૂતેં'. સપજો નાં ન ર્યો. ત 'ડપ' ભજી વ્યો. પરિસ્થિતિજી ગંભીરતા જ નં રિઈ, અધ

ભીમારી ઉતે જ લઇ વિઇ. 'કખ' નં સમજાજે તેંકે ચેં; 'જીવાંખ રોડ઼ વિધેં', ચિચરમેં જીવાંખ વે નેં જિરા રોડ઼ પેં તેંસેં કુરો થ્યો? સપ કે 'કખ' ચેં ક 'જીંવાખ' ચેં પ અભરેજો નાં નં ગ઼િનેં સે નં જ ગ઼િનેં. હી આય લોકજો શબ્દ જાધૂ.

માજા સંસ્કારિતાજો બ્યો નાલો.

સ્થૂળકાય વ્યક્તિકે કચ્છીમેં 'ધભો' ચેંતા, ઊ વ્યક્તિ કોય માનકારી માયતર વે ક ગામજો કો શેઠ વે ત? ઉનીકે લોકવાણી કેડ઼ેં શબ્દેંસેં નિવાજે? 'ઊ ભરલ શરીરવારા ઐં સે શેઠ'. ઇં ચે તાંને ક્ષોભકે ટારેલા ભાષા પિંઢજો કેડ઼ો ઉર્ધ્વીકરણ કરેતી? સ્થૂળતા ત ઊ જ રેતી પ મોંઘમ સેં કેડ઼ી ઢકજી વિએતી. નેં ઔચિત્યકે કેડ઼ો માન મિલેતો.

ગ઼ાલ ગ઼ાલમેં ફેર પેંતો. અધપ-આયનાં સેં ચોંવાજે ત કોય ગ઼ાલજો કેંકે માઠો નં લગ઼ે વાણીજો કમ પ્રત્યાયનજો ખરો પ પ્રત્યાયન (Commu મેં Catun)જો પરિણામ સબંધેજે સંયોજનજો જ હૂએ ઇ જરૂરી આય.

માનકારી વાણી : સંસ્કારિતાજા રઙ કિતરા?

માનકારી-મોભી માડૂ ક સાધુ સંત અચેં તેંકે 'પધાર્યા' ચોંધલ પરદેશ વિઞધલકે 'સધાર્યો' ચિઇ શુભ શકન કરાઇંધલ ક, નિંઢો બચો સુમે તેંકે 'પોંઢ્યો આય' ચિઇ અછા અછા વાનાં કરીંધલ ભાષાજી સંસ્કારિતા સાંઘાડે ઉતરલ નાયં?

મોંતજો માન રખંધલ સંસ્કારિતા

મોંત-મૃત્યુ ઇતરે જીયણજો અંતિમ વેસા. જન્મકે ખિલીનેં ખીંકારીંધલ માડૂ મોંતજે નાં કનાં કેડ઼ો હરોરી પેં તો! સપ જો ડપ આય તીં મોંતજો પ ડપ-ધ્રા વડો આય. મોંત નાલેજે ચિઠ લા મલમ ભનાયજો કમ ડુખ્યો આય-ઓંખો આય. લોકવાણી તેંજી પ ધવા લધેં આયં. કેંજા ક સગ઼ા મરી વ્યા વેં ત 'મરી વ્યા' ચોં ત અખરે. પ 'પાછા થ્યા' ચોં ત મોંતજી અધપ રિઇ વિઞે. 'પાછા થ્યા'મેં અર્થ પ કેડ઼ો આય. જિતાનું આયા વા ઉતે વ્યા. મરી વ્યા કનાં પાછા થ્યાજી ભાષામેં જુકો સંસ્કારિતાજી બોંક આય સે ત જીવનદર્શન મિંજા આવઇ આય!

મોંત લા બ્યા પ શબ્દ ઐં, 'ગુજરી વ્યા', 'ગુજારે વ્યા', 'મરી વ્યા', મેં ભાવજો અભાવ આય. 'ગુજરી વ્યા' મેં ગરિમા આય.

મૉત કે માન ડીંધલ બ્યા પ અચા સખર પ્રયોગ ઐં, સાધુ-સંત લા 'મરી વ્યા', 'પાછા થ્યા' ક 'ગુજરી વ્યા' નં ચૉવાજે. ઉતે વરી 'ડેવ થિઇ વ્યા', 'રામશરણ' પામ્યા. ક 'કાલ કરી વ્યા' ઇં ચિઇ નેં ઍડ઼ે મૃત્યુ કે 'ઓચ્છવ' ચે મેં આયો આય. મૃત્યુ ઇ કાલ-કાળજો ધરમ આય. તેંકે અનુસરીનેં આત્મા ડઇનું મુક્ત થીયે તેં જૅડ઼ો બ્યો ઑચ્છવ ક્યો?

જીવન સંજીવની સંસ્કારિતા :

હિકડ઼ી મા લા સંતાનજી સિક ઇ વડેમેં વડી ઉમેધ આય, પેટમેં (ગર્ભમેં) વધંધલ બચેજા કિઇક સોંણા ન્યારીંધલ મા લા પેટમેં જ ગર્ભજો મૃત્યુ પામણું ઇ વજ્રઘાત જૅડ઼ી ઘટના આય. મા કે ઇનજી ખબર પૅ ત અનર્થ સરજાજે. લોકજો વાણી વિવેક ઍડ઼ી પલકે કીં સંભારે તો સે ન્યાર્યો. 'બચો સજીવન થિઇ વ્યો', ઇ શબ્દ ઍડ઼ે ટાંણે જૅર ઉચ્ચારાજેતો તૅર મા કે ડુખ પચાયજો બર મિલી વિએતો, બચો મરી વ્યો આય પણ હિતે હકીકતકે ઉથલાયને ભાષા પિંઢજો ધરમ સંભારે તી, વાણી ઔષધજો કમ કરેતી, ઘા લગેં તેંનું મૉર મલમ ખણી હાજર વે ઊ ભાષા ઊ જ મા-બોલી.

મિઠડ઼ી લૅર :

નિષેધજે નકાર નેં પોઝિટિવિટી જે પ્રસ્થાનજી આધુનિક વિચારધારાજો હી આય પારંપરિક દર્શન, હી ભાવ ભાષા ગરિમા પરિવર્તનજે પ્રવાહમેં હરેં હરેં ગરી રિઇ આય, પણ ઇનજે અંશરૂપ હી શબ્દ અજ઼ પણ કચ્છીમેં વિદ્યમાન ઐં. જુકો સૅરી સભ્યતા જે વિચ ગ્રામ્ય જીવનજી હી મિઠડ઼ી લૅર પાંકે છિબે ત કેડ઼ો લગ઼ે?

હાંણે હી બૉક આંજી

ભાષાજો ભગીચો બૉકે તો. ઉન મિંજા ચુંઢલ થોડ઼ા શબ્દફુલ આંજી પરખલા પધરા ક્યા ઐં. છિલાઇંધલ છાબડ઼ી છિલાયાં અયાં. હાણેં ઐં બૉક કે બુકી નેં સવાઇ કર્યો. ❐

દિલીપ આચાર્ય 'દિલકશ'

જન્મ તા.-૨૫-૧૧-૧૦૫૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-s.s.c.*સરનામું-ઓરિયન્ટ કોલોની પાસે, ૨, ઈન્દિરા નગર,ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧)*ગ઼ાલબોલ-૯૯૨૫૪ ૨૬૯૮૮/૮૫૩૦૭ ૧૬૦૪૬. *સાહિત્ય ક્ષેત્રે ૪૦ વરેનું સેવા નેં સંપર્ક. લેખન પ્રવૃત્તિ-કચ્છી/ગુજરાતી/હિન્દી. કાવ્ય, વાર્તા, લઘુકથા, નિબંધ મિડ઼ે. *વિવિધ ક્ષેત્રે સાહિત્ય સેવા-૧૯૮૦નું 'કાવ્ય લેખક મંડળ' (ગાંધીધામ)મેં મંત્રી. *'આરાધના સાહિત્ય સંસ્થા-મંત્રી. *નેશનલ ફોરમ સંસ્થા-મંત્રી. *ગીતાંજલી સંસ્થા'-મંત્રી. લેખક-કવિ નવોદિત સંઘ (અમદાવાદ) જા કચ્છજા પ્રતિનિધિ. *આકાશવાણી-ભુજ જા માન્ય કવિ-લેખક. *સાહિત્ય સભા(ભુજ) જા સહ મંત્રી. *ગુજરાતી વાર્તા ઉત્સવ ૨૦૦૯મેં વાર્તા પસંદગી નેં પ્રકાશિત. *કાવ્ય સંગ્રહ 'પ્યારકે ફૂલ'જો સંપાદન', *ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', 'કુંજલજી કુણકાર', 'ચીંગાર' મેં પ્રકાશિત કાવ્ય,લેખ, વાર્તા. *માનદ સંપાદક-'આશાપુરા જ્યોત', ચીફ બ્યુરો', 'બ્રહ્મ ટાઈમ્સ', 'ઈતિહાસ પરિસદ'મેં મંત્રી તરીકેજી સેવા. ''આજકાલ' અખબારમેં સાક્ષરજન પરિચય'મેં 'રાધેશ્યામ શર્મા,પ્રા સૂર્યકાન્ત ભટ્ટ પરિચય લિખ્યોં, 'સંપર્ક સેતુ' (બૃહદ કચ્છજે સર્જકેંજી) ડીરેક્ટરી જા સંપાદક, 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ' જા સભ્ય.

રતજી સગ઼ાઈ

હિકડ઼ે ગામમેં હિકડ઼ો એડ઼ો કુટુંમ રોંધો હો, જેંજે પરિવારમેં મા-પે નેં પુતર ત્રે જેંણા વા. મા-પે વિચાડ઼ા પુતરકે ભણાય ગણાય વડો ક્યોં, નેં ઈનજા વીયાં પ ક્યોં, પ પુતરતાં નૉખો રેલા હલ્યો વ્યો, નોંકરીજી ગાઈમેં ઈનકે મા-પેજી પુછાગાછા કરેજો વખત પ નતે મિલ્યો, થોડ઼ેક વખત પુઠિયા ઈનજે ઘરેં પુતરજો જનમ થ્યો, સજ઼ે ગોઠમેં મિઠાઈ વિરાણી, પ મા-પે જાધ નં આયા.

પોતરો અજ઼કાલ કંધે વડો થિઈ વ્યો, ડાડા ડાડી કે પ મિલેજી હોંશ થિઈ, ઈ મિલેલા આયા, સજ઼ે ઘરમેં આનંદ ફિરી વર્યો, પોતરો પ સજ઼ો ડીં ડાડા ડાડા કરીંધો ઈનીકે છડીંધો નં હો.

પ! હી ઈનજે મમ્મી પપ્પાકે જચ્યો નતે.

હિકડ઼ી વેરા કુટુંમ ફિરેલા વ્યો તે, નેં અકસ્માત થ્યો, જેંમે મમ્મી કે નેં પુતરકે ભારી લગ઼ો, ઈતરે રતજી ખપત પિઈ, નિંઢે ગોઠમેં તેરઈ ખબર પિઈ વિઈ.

ગોઠવારા પણ ધવાખાને ખબર કઢેલા આયા. હિડાં ઘણે માડૂએંજે લૂઈજે ગ્રુપજી તપાસ થિઈ પ કેંજો પ લાગુ નં પ્યો. હિડાં ડાડા-ડાડી પ ધ્રોડ઼ંધા પુજી આયા, ઈનીકે પ થ્યો જ લૂઈ હૈયા જુડ઼ી વિઞે ત ખાસો. ઘણેં પ્રયત્ન કંધે પ તાડ઼મ નં લગો.

પ ડાડો તૅરઈ લૂઈ ડિનેલા તૈયાર થિઈ વ્યો, નેં કમ પ આયો, મિડ઼ે રાજીયાણાં પ થ્યા. પ અઞા હિકડ઼ી સમસ્યા ઈ ઉભી રિઈ ક; નોં કે લૂઈ કેર ડે?

હી વડો સવાલ મિણીકે મુંજાય વિધેં.

પ ! ડાડી ધ્રોડ઼ીનેં ડાકટર વટ વિઈ, નેં સાહેભ...! મુંજો લૂઈ કમ અચીંધો જ, ઈ પ ઓરત આય નેં આઉં પ ઓરત ઐયાં, પોય ઈ મુંજી નોં આય. ઐં મુંજે લૂઈ ગિનો નેં હિકડ઼ી ઓરતકે જીવતદાન ડ્યોં.

ડાકટરતાં હાધાફલૂસ મિડ઼ે કાર્યવાહી ક્યાં, નેં ભગવાન પ ઈનીકે જશ ડિનેં, મા-પુતર હિન ડુખ મિંજા બાર આયા. ડાડા-ડાડીતાં મિડ઼ે નિરાનિમરા થિઈ રૂયા, તેંજો રાજીપેજી ભરી ખણી ગામ હલ્યા વ્યા. હિડાં બાઈ પ હરેં હરેં ભરાભર થિઈ વિઈ.

હિકડ઼ો ડીં ઈન બાઈજા માઈતર ઈનકે મિલેલા આયા, નેં ગ઼ાલ મથા ગ઼ાલ નિકરઈ તૅર ઈનજી મા ચેં જ, બાઈ..! સુખર તૉકે તૉજી સસજો લૂઈ કમ આયો, બે કેંજો લાગૂ જ નતે પ્યો. મિડ઼ે વિચાડ઼ા ઘણેં ધ્રોડ઼્યા.

હી સુણંધે નેં નોં તાં વિચાડ઼ી ધિબ થિઈ રિઈ, ઈનકે ધોંખો થ્યો, અરે..રે...મું હિની ડોસલેં કે નં સુઞાતો. ઈ તૅરઈ ગોઠ મિંજા ઘરેં કોઠાય ગિડ઼ે, બખ વિજીનેં નિસાઈ રૂની.

મથેતેં હથ ફેરીંધી સસ ચેં; પુતર ઓરતજો ધર્મ આય ઓરત કે સાંચવેજો, તું મૂંજી નોં પોય ઐયેં, પૅલો હિકડ઼ી ઓરત ઐયેં, નેં ઓરત પુઠિયા સસ-સૉરો, પતિ-છોકરા મિડ઼ે જીરા ઐં, હિકડ઼ી ઓરત જીરી હુંધી ત જગત જીરો હુંધો, પુતર...! રૂ મં. આઉં તાં નિમિત માત્ર ઐયાં, જુકો થ્યો સે ભગવાનજી કૃપા આય.

મડ મડ બખ વિછટઈ, પોય તાં નોં સસ-સૉરેજી સેવા કેલા ભેરા રોંણજી ગ઼ાલ મથે મિડ઼ે રાજીયાણા એડ઼ા થ્યા ક; મુંધજો પૅલો મીં સચરાચરો થ્યો. ❐

દીપક હિંમતલાલજી શેઠિયા 'ચિંતન'

*જન્મ-૦૪-૦૬-૧૯૫૭ (ભુજ-કચ્છ) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-H.S.C તેં મકરાણા (રાજસ્થાન) B.Com (ઑનર્સ)-રાજસ્થાન યુનિવર્સિટી જયપુર (રાજસ્થાન) *૧૯૭૭ મેં હિન્દી માધ્યમ. *L.L.B (સ્પે) ગુજરાત યુનિવર્સિટી (અમદાવાદ) *સર્ટિફિકેટ ઈન ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ કચ્છ (D.M) યુનિવર્સિટી-ભુજ. *સરનામું-પ્લોટ નં. ૪૨/૧ 'ચિંતનદીપ' ભાનુશાલી નગર, મુન્દ્રા રોડ, 'વિકાસદીપ' એપાર્ટમેન્ટ પાસે, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. સેવા-ગુજરાત મેરી ટાઈમબોર્ડ મિંજા ૨૦૧૫મેં નિવૃત્ત. *ગાલબોલ-૯૮૭૯૧ ૨૧૩૨૧. *શોખ-લેખન, વાંચન. કાર્ટૂન. *કચ્છીભાષામેં ગઝલ.વાર્તાજો સર્જન. કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગાલિયું', ચીંગાર', 'કુંજલજી કુણકાર'મેં પ્રકાશિત. કિઈક સમાચાર પત્રેંમેં ઈનીજા ઠઠ્ઠાચિત્ર (કાર્ટૂન) પ્રકાશિત થીએંતા. અનેક કચ્છી મુશાયરેંમેં સામેલ. *ગુજરાતી તીં હિન્દીમેં ૫ સર્જન. * કચ્છમિત્રજી સાપ્તાહિક 'સુરખાબ' પૂર્તિજે રજત જયંતિ વરે ૨૦૦૫મેં સન્માનિત એવોર્ડ. *કચ્છી સાહિત્ય સભા પારાં વરે ૨૦૦૫/૦૬ મેં 'સર્જનજ્યું સિડકું' શ્રેણી અંતર્ગત વાર્તા સ્પર્ધામેં પ્રથમ સ્થાન. *પ.પૂ. નરેશમુનિ 'આનંદ' પારાં વ્યસન મુક્તિ અભિયાનમેં ઠઠ્ઠાચિત્રમેં ઍવોર્ડ-૨૦૦૯. *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય કવિ. *કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ' જા સભ્ય.*

હાથી સેં કુસ્તી (ઐતિહાસિક વાર્તા)

ઈ.સ. ૧૬૭૭ જે વરેજી ગાલ આય. ડખણ ભારતજા બ રાજ્ય, હિકડ઼ો ગોવડકોન્ડા ત બ્યો વિજાપુર, બૉય બાદશાહી રાજ.

ગોવડકોન્ડામેં બાદશા કુતુબશાજો વિજાપુરજે રાજાસેં કીં પ અણબનાવ થિઈ વ્યો. બૉય રાજાએંજી ધુસ્મનાવટ વેરાવેર વધંધી વિઈ, નેં હિકડ઼ો ડીં એંડ઼ો થ્યો ક, લડાઈ જેંડ઼ો વાતાવરણ ઉભો થિઈ વ્યો.

ઉન વખતમેં મહારાષ્ટ્રમેં છત્રપતિ શિવાજી મહારાજજી રાજગાધીજી સ્થાપના થિઈતે નેં અઆ ત્યો ક ચૉથો વરે હલંધો હો.

ગોવડકોન્ડા જે બાદશા શિવાજી મહારાજ વટે દૂત હલાય નેં અરધાસ કેં ક, ઐં અસાં વિચ સમાધાન કરાય ડ્યોં.

શિવાજી હિન ગ઼ાલનું બૉરા રાજી થ્યા. ઉની વિજાપુરજે રાજા કે સમજાયોં, થોડો વખતતાં ઈન હા–નાં કેં, પ પોય કભૂલ થ્યો.

હિત શિવાજી મહારાજ રાજજે કમકાજનું નિવરા નં થિઈ સગ઼ંધા વા, ઈતરે નિકરી સગ઼્યા નં. ઈની પિંઢજે સલાહકાર રઘુનાથ કે ગોવડકોન્ડા હલાયોં, નેં બ્યા સરદાર ભેરા ડિનોં.

હિકડ઼ે ડીં જી ગ઼ાલ આય. બાદશાજે મૉલાત કે સામે હિકડ઼ે જભરે મેંધાનમેં શિવાજી મહારાજજા સરધાર મિડ઼ે ભેરા થિઈ નેં વિઠાવા. તેર બાદશા હચાં નિકરંધે ઈનીકે ચેં; 'આજાં શિવાજી મહારાજ તાં બૉરા તાકાતવારા એં નં?'. ઈની જેંડ઼ો બ્યો કો રાજમેં આય ખરો?

તડેં રઘુનાથ જભાભ વારેં; 'અસાંજે માડૂએંમેં ઇ કીં ન્યારેજો જ નં વે. રૈયતજા કિતરા ક માડૂતાં હાથી જિતરી તાકાતવારા એં. બાદશા તાં હી સુણંધે વિચારેંજે ચકરમેં પિઈ વ્યો; 'હાથી જિતરી તાકાત વારા ઈતરે?

રઘુનાથ ચેં; જેંમેં હાથી જિતરી તાકાત વે, તેં કે અસીં 'હાથ બડ઼િયો' ચોંતા.
બાદશા ચેં; 'તડેંતા આંજા માડૂ હાથી સેં પ લડી સગ઼ેં ખરા ક નં?
રઘુનાથ ચેં; ભૉ..ભૉ..આંકે હી નવાઈ લગ઼ંધી, પ હી ગ઼ાલ સોરોં આના સચી આય. અસાંજા કિતરાક માડૂતાં હાથીજી પણ પરવા કરીયેં એંડ઼ા નૈં.

બાદશા ચ્યોં; ત તાં હી નવાઈજી ગ઼ાલ ચોંવાજે, પ આઉં તાં 'ડિસાં ત વિસાં', રૂભરૂ હેડ઼ે વીર પુરૂષકે વતાયોં તડેં આઉં મઞીયાં.

રઘુનાથ ચેં; 'ભલેં તડેં. આંજી હી પ મુરાધ પુરી કરે વતાઈંધાસીં'.
હિત હી ગ઼ાલ પૂરી થિઈ.

રઘુનાથ પંત હિકડ઼ે માડૂ ભેરો શિવાજી મહારાજ કે હી સંદેશો ચિઈ હલાયં, શિવાજી મહારાજ સંદેશો વાંચે નેં ગ઼ાલ મનમેં સમજી વ્યા, નેં રૈયત જે માડૂ કે હાથીસેં કુસ્તી કરેજી મંજુરી હલાયોં.

બ ડીં વ્યા, નેં ત્રે ડીં સાંજી ટાંણે મૉલાત જે બારા હેકાહેક નોભત નેં નગારા વજણ મંઢાણાં. પ્રજાજા માડૂ મિડે઼ સમજી વ્યા ક; અજ કીંક નવાજુની થીંધી. ઢંઢેરો પિટાણું. ઉભે ઉભે નૉભત વજાઇંધે વડેસરા ચોંણ મંઢાણું સુણોં; અજ઼ હાથી નેં માડૂ વિચ કુસ્તીજો ખેલ રમાંધો, મૉલાત જે મૅધાનમેં મિણીકે પધારેજો બાદશાજો આમંત્રણ આય. હીં રાંધ ત્રિસ્ના ટાંણે રમાંધી.

માડૂ મિણીકે અજાઇ નવાઇ લગ઼ી. માડૂ નેં હાથીજી કુસ્તીજી ગ઼ાલ કડેં કેં સુઇ નં હુઇ.

સાંજીજો મેધાનમેં માડૂએંજી ભીડ લગ઼ી, જિરાવારમેં તાં સજ઼ો મૅધાન ખીચોખીચ ભરાજી વ્યો. મિડે઼ માડૂ હાથી નેં માડૂજી કુસ્તી ન્યારેલા ઉકોંઢી વિઠા વા.

–નેં જિરાવાર પૉઆ બાદશા પણ સિંહાસનતેં વિઠા.

ખેલજે મૅધાનમેં વડા વડા નેં ભારી થંભલા ડટ્યોં હોં, તીં તેંકે જાડેં રસેંસેં બધી રખ્યોં હોં. નેં હિકડે઼ વડે ખીલેમેં હાથી કે બધી રખ્યોં હોં. જૅડ઼ો બાદશાજો હુકમ થ્યો નેં તેં ભેરો જ સિપાઇ હાથીકે રસે મિંજા છુટો કેં, જૉરાતો, જભરો કાયા ડુલાઇંધો હાથી કીકીયારી કેં, સૂંઢકે ઉલારીંધો નેં પાછલે પગ઼ેં સેં ધુડ઼ ઉડાંઇંધો સજે મેધાનમેં ફિરી વર્યો, વિઠલ કિઇંકેં કે હ્યાં ભજી વિઞેજો મન થ્યો.

જિરા વારતાં માડૂએંમેં ગુણગુણાટ થ્યો ક; હિન હાથીસેં માડૂજી મૉત આય. હાથીસેં કડેં માડૂ પુજી સગ઼ે ખરો?. હી ગ઼ાલ પાંકે તાં વિસેમેં નતી અચે. ચર્યો હૂંધો હી માડૂ જુકો ઇનકે હેડ઼ો સુજ્યો, કેર આય જુકો કુમોતેં મરેલા મડેતો!.

–તાં તાં વિઠલ માડૂએંજે ઘેરે મિંજા હિકડ઼ો માડૂ મૅધાનમેં બૅફિકરાઇ સેં હલ્યો અચીંધો ડિઠોં. ઠીંગૂજી જૅડ઼ો બાંધો, પ કસાયેલ અડ્લઠ, પુખતી છાતી ધમણ વારેજીં હલઇ પે. સવરે હથમેં ખુલી તરવાર નેં અવરે હથમેં રૂમાલ વીંટેલો હો.

માડૂએં ધિલજા ધબકારા ભંધ થીંધા અનુભવ્યોં. પ વરી ઇં પ થ્યો જ હી

હાથી સેં કીં કુસ્તી કરે સઙ્ધો? પ જૉઆણજે મોં મથે જિરા પ ધ્રા જૅડ઼ો નં ડિસાણું. ઈ તાં હરેં હરેં ભૅફિકરો થિઈ અગ઼ીયા પગ઼ ભરીંધો મૅધાન જે વિચ ઉભલ હાથી સામું ઉભી રૂ્યો. નેં બાદશા કે સિલામ પ કેં, તેં પૉઆ રઘુનાથ પંત કે પ સિલામ કેં, તીં વિઠલ મિણીકે વંદન કેં. માડૂ મિડ઼ે હિન ઠીંગૂજી કે ન્યારીંધા રૂ્યા.

ઉન વખતમેં મહારાષ્ટ્રમેં ત્રે ભડવીર વા, હિકડ઼ા વા શિવાજી પિંઢ. બ્યા વા તાનાજી, જુકો સિંહગઢજી લડાઈમેં શહીદ થિઈ વ્યા, નેં ત્ર્યા વા યેશાજી કંક. અજ હાથી સામું લડેલા યેશાજી કંક પિંઢ મૅધાનમેં ઉતર્યા વા.

જૅડ઼ો બાદશા મહાવતકે એસારો કેં, તેં ભેરો જ માવત હાથી કે અંકુશ મારેં, નેં હાથી સૂંઢ ઉલારીંધો ચીચીયારું કધો યેશાજી કંક કુરા આયો, પ યેશાજી જિરા પ ધ્રા રખે વિગર સટ કાઢીંધા ઍડ઼ી ટિપ લગ઼ાયોં ક; હાથી જે મૂરોમૂર અચી પ્યા. નેં ચમકંધી ખુલી તલવાર કે ડિસી હાથી જિરાક જંજક્યો. બોઈજ્યું અખિયું મિલઈયું. માવત હાથી કે બે અંકુશ જો ઠકા કરાયં, તેં ભેરો હાથી સૂંઢ ઉલારે સટ કેં નેં સૂંઢસેં યેશાજી કે જલેલા જાપટ હયેં પ યેસાજીતાં પલજો વેસલો કરે વિગર હી દાવ ગુસાય વ્યા. પ લાગ઼ સારીંધે વિજજે સપાટે વારેજીં હાથીતેં તરવારજા ઉપરા ઉપરી બ ઘા ક્યોં, વરી મથા માવત હાથી કે અંકુશ હયં, હાથી તેં સઉં અગ઼લા પગ઼ ઉચાં કરે કીકીયારી કેં, માવત પટતેં પોંધે પોંધે કાયા સંભારે ગ઼િડ઼ેં. ઈં ઘણેં સમોં તૈં હલ્યો. કોય કેંકે નમી ડિનેં નતે. ન્યારીંધલેંમેં નવાઈજો ભાવ ફિરી વર્યો. યેશાજી હાથીજી કાયા મથે ઘણેં તરવારજા ઘા ક્યોં. હાથીજી કાયા મિંજા રતછાણ નિકરી પ્યા. લૂઈ કો ભિટ મથા પાણી વય તીં વોંણ લગ઼ો. હાથી વડીયું સૂંઢૂં ઉલારેં, પ યેશાજી કિનીલોયેં સૂંઢજી પકડમેં નં આયા. ઘમસાણ લડાઈ હુઈ, પટમેં નિંઢો બાર સુમી રે ઍડ઼ીયું ખડું થિઈ રિઈયું, પ કોય કેંકે મચક ડે નતો. હાંણે કુરો થીંધો? પ નૅરીંધલતાં પૂતરે વારેજીં જિઞ્યા મથે વિઠા વા. હાંણે હાથી ભૂરાંટો થિઈ યેશાજી સામું આયો, માડૂએંજી રડ઼ નિકરી વિઈ ક; યેશાજી વ્યો. નેં હાથી જૅડ઼ો સૂંઢસેં યેશાજી કે ઝપટમેં ગ઼િડ઼ેં તેં સઉં યેશાજી સૂંઢમેં ઊંધા લટકી ઍડ઼ી છિલાંગ લગાંયો ક પટતેં અચી પ્યા, નેં માડૂ હિરખજ્યું કીકીયારું ક્યોં. નેં વિજજે જબકારેજીં હાથીતેં

ઉપરાઉપરી તરવારજા ઘા ક્યોં. જેં મિંજા હિકડ઼ો ઘા ઈનજી કાયાનું સૂંઢકે અલગ કરે છડેં. રતજો ફૂવારો છુટો, નેં હાથી પટતેં છણી પ્યો. મેંધાન ધૂડજે ગોટેંસેં ઝાંખો થિઇ વ્યો. પ તાડીયેંસેં સજો મેધાન ગજાણ મંઢાણું. કિતરાક માડૂ પિંઢજી બેઠક છડે મેધાનમેં યેશાજીકે બખ વિજી ચૉટી ર્યા. નેં કિતરાક તાં પિંઢકે પેરેલા ધાગીના યેશાજી મથા ગોરેલા મંઢાણા.

રઘુનાથ પંત પ મેંધાન કુરા ધ્રોડ઼ેજી ઈચ્છા કે રોકે નં સગ્યા, સટ કઢીધા ઈ યેશાજી કે બખ વિજી ગિડ઼ોં.

કુતુભશા પ ખુશ થિઇ વ્યો, નેં રાજી થીંધો પંજ હજારજી આવક વારો ગામ ઈનીકે ભેટ ડિનેજી જાહેરાત કેં.

પ યેશાજી તાં સ્વામીભક્ત તીં દેશભક્ત માડૂ વા, ઈની કુતુભશા કે હથ જોડ઼ે હી ભેટ નં સ્વીકારેજી ઈચ્છા વ્યક્ત ક્યોં.

માડૂએં ડિનલ ધાગીના પ પાછા વાર્યોં, નેં મિણીકે વંદન કરે, હાથીજી કાયા વટ ગૂડા ખોડેં પ્રાયશ્ચિત ક્યોં.

હેડ઼ી હુઇ તેંનીજી સ્વામીભક્તિ નેં દેશભક્તિજી ધરોહર.❐

ડૉ. રમેશ ભટ્ટ 'રશ્મિ'
જન્મ તા : ૨૩/૦૨/૧૯૬૦, *મૂર ગોઠ ઘડાની, હાલ-નખત્રાણા. *સરનામું -'કેકારવ' ઉમિયાધામ, શ્રી અરવિંદ માર્ગ, નવાવાસ, નખત્રાણા-કચ્છ-૩૭૦ ૬૧૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ગુજરાતી વિષયમેં M.A.P.H.D. P.T.C. P.H.D 'ગુલાબદાસ બ્રોકરની વાર્તાઓનું રૂપવિધાન'. *ગાલબોલ-૯૪૨૭૨ ૩૫૯૪૧ *સેવા-શિક્ષક.(નખત્રાણા) *પ્રગટ પુસ્તક (૧) 'સીરાણ' ગઝલ સંગ્રહ-૧૯૮૬. (૨) 'લંભજો ટાંઢો' -વાર્તા સંગ્રહ-૧૯૮૮, પુરસ્કૃત. (૩.) 'સબધ પિરભ'-વાર્તા સંગ્રહ. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી શિષ્ટ પ્રકાશન-૨૦૦૭. (૪)'પિરભજી પિરસાધી' (ચિંતન) પૂ. નરેશમુનિ 'આનંદ' જા પયુષણ પ્રવચન-૨૦૦૯. (૫) 'ગીતાંજલી' (અનુવાદ)-૨૦૧૪, ગુરુદેવ ટાગોરજ્યું કવિતાઉં, (૬) 'આંજે નાં' ગઝલ સંગ્રહ-૨૦૧૮. (૭) 'ઉગ્યા કંધા'-વાર્તા સંગ્રહ.-૨૧૧૮. ગુજરાતીમેં ૨૨ પુસ્તક શિક્ષણ વિષયક. *આકાશવાણી તા ૧૫૦નું વધુ કચ્છી કાર્યક્રમ પ્રસારિત. *'અચોં કચ્છી સિખોં' શ્રેણીમેં ૧૦ પાઠજો લેખન-પ્રસારણ ૨૦૧૫ મેં. *કચ્છી ઑડિયો-વીડિયો કેસેટ.

મોં મુઠો

કુછેમેં ઑતાડ઼ નેં તકડ઼ો. છિરપ બૉરી, મુંભઇનું સાંભાઇ કરે, કાગ઼ર ટુકરી લિખી ઉસ્યો ડુબઇ. ગઇધરેં, સુતારેં, મેરાઇયેં નેં મજૂરેંજો રસૉડ઼ો ઇતરે સંભારેં ક, હિતે માયાશંકર મારાજ ભેરી રસોઇ કરીંધો હો. ઇતરે વિઘારમેં મિરચી-મીઠો, મસાલો મિડ઼ે હિસાભેં કરે, નેં કર રોજ અન્નકૂટ ખેંધા હોં તીં મિઠાઇ, ફરસાણ, ડાર-સાગ઼, ભાંત ભનાય, ઇ કલા ડુબઇમેં કમ આવઇ, ખાઇ પી નેં મતારો થ્યો, મથા કારી મજૂરઇ નેં ધ્રૉ-સિએ જેંડ઼ો પગ઼ર છ ખેપું વારેં નેં ભાજાર મ્યાં ઉકરી નેં ઘરેંવારી તીં બ નૉરૂં ત્રે ધીયરું નેં ડોયતરેં-પોતરેંજે હથેં-પગેં સૉન મડ઼ે છડેં. ગિરવી રખલ ખેતર છોડ઼ાયં નેં ચબૂતરેજો અધાજે નાલે ચડ઼ાવો ડિઇ પુરખેંજી પૅડ઼ી કેં, ડુબઇનું આયો નેં ગુડ઼ તેં મખીયું વરેં તીં ધોસ્તારેં ઘેરોંટો ક્યોં, કીં છિન્યોં, કીં મડ્યોં, કીં રાજીપે, પ ! પામ્યા મિડ઼ે, ઑ..વાંઢાય પ બ ગુણી બાજર હલાયં.

નાલો માવજી હીરા...પે ડાડેજી નીરી ધ્રુઇજા નયજે કંધે બ ખેતર, નયજે

મિઠે તરમેં છ મેંણા જોઆર-છાછટિયો પોખેં, ચેલ ચેલ ચરોં થીએ નેં વઢી ગિ઼ને, માજન મુંભઇ રે, ઇતરે વાર-પિરભ, ગિરોંણ, કો મેણૂં-પેંણૂ ધરમ હરહીલે પેં, માવે વટ અજડ બ વોંડા નેં રેંકડ઼ો, બાયંણ બધે જેંડ઼ો રસ્સો, ટુટલ જોતર, ભુચલ રાસ, બ આંટા ધ્રૂઇજા કરે, હિકડ઼ે હથમેં ઢગેંજી રાસ બે હથમેં ચંગ વજાઇંધો, સીમ જાગાઇંધો, વાટકે વલપ પીરાઇંધો, વાડીયેં કે વેંજારીંધો હલ્યો અચે માવો.

ઇ બોંય ખેતર 'વા મ્યાં વિજ' (પવનચક્કી) ભાઇંધલ કે નજરમેં વા. આનાં ઢગ઼ ડિનેજો લારો કમ નં લગ઼ો ઇતરે મૂરમેં ભિટતેં પવનચક્કી પિઇ, તેંજો ચૂંચાટ ધ્રૂઇજી વાઇપ કરેનેં અલગારી માવો પવનચક્કી જે ત્રીં પીંખડ઼ેં કે મનભરે ન્યારેં, ત્રોંય વારા ફિરંધી મથે હેઠ, મથે હેઠ અચેં નેં વિઞે..નેં ઇં વા મિંજા વિજ ભને!. અભણ માવો વિચારે...મથો ઘુમી વિઞે, 'કારોમોંસ' ચિઇ નેં મુઠ જિતરી અક્કલ કે ફાંફોડ઼ે છાંછોડ઼ે વિગર ભંધ કરી છડે નેં ખણે ચંગ, સુઞી સીમમેં વા જી લેંરખી નેં પવન ચક્કી જે પીંખડ઼ે ભેરો માવો ગ઼ાય....

'એ ફિમતડ઼ીજા ફાલકા (પીંખડ઼ા) તું ઘુમણ છડી ડે,
તું ઘુમણ છડી ડે, તું ચમકે ચુમણ છડી ડે....એ...

નેં નીરી ધ્રૂઇજી થધીયું મિઠીયું લેંરખીયું માવેજી અખિયેં જે પડરે કે સોંણે જી સૂઇ સેં સિભી છડીયેં...રાતજો કડેંક રોજડ઼ા અચેં...પ! માલ લાય જ, ધ્રૂઇ હુઇ, વરી ધ્રિજાણાં રોજડ઼ા ધ્રા મેં ધ્રાઇં પ કીં? નેં ઇં તારેં મડ઼ઇ રાત ન્યારીંધે માવો સુમી રોંધો હો.

હિકીયાર માતાજી જી જાતરમેં મુંભીયાર આયા વા. ઇ કોઠે વ્યા મુંભઇ, ઉતે ઇ ચંગ વજાયં, જિભજી ભૂંગરી ભનાય નેં સા ગિ઼ને, રોકે છડે નેં લો જી કાયા જે ચંગજો ત્રામેંજો તાર કેંડ઼ી ખબર આતમા મિંજા સુર કઢે, ક...જિકીં હોય...પ મુંભઇમેં ચંગ હલી પ્યો, જેંડ઼ો નિકા તેંડ઼ો, લાલજી શેઠ કે ચેં; શેઠ ધ્રૂઇજા ખેતર વતાયોં નં કિતક શ્રાણ વઠો, ધ્રૂઇમેં ડાણા વિઠા હૂંધા, નેં લાલજી શેઠ સચઇં મુંભઇમેં વઢલ ધ્રુઇ વતાયોં, ઢાઇવર કે પુછી પુછી નઇં મુંભઇમેં પોખલ ધ્રૂઇ કર ઇનકે સુઞણી વિઇ હોય ઇં લોંરૂં ડિનેં નેં સાવરેં હલાય ધી માઇતરેં અચે નેં અધા

ખીંકારે તીં માવે ધ્રૂઇ કે ચુમી ડિનેં..નેં ડોઘો ઉચું કેં, 'પવનચક્કી કિતે?' ઇતાં કચ્છમેં...' હલ કચ્છ મૂંજો કચ્છ મિઠો કચ્છ' જી તવાર માવે જો મથો ધામ કે ફિરાય વિધેં, પ! નેઠ કચ્છ પુગો. ઘરે નં વ્યો, નય વટે વ્યો, હી કુરો? મૂંજો ખેતર...ધ્રૂઇ, રોજડ઼ા...? પવનચક્કી...કિડાં વ્યા?. લાટમાટ બંગલો ભની વ્યો હો ઉતે, સા ખણે વિગર સટ કઢેં ગોઠમેં, ભાજારમેં વ્યો, ગ્રામપંચાયતમેં તલાટી કેંકકે લોઠો વિઠે...માવજી કે ન્યારે હકલ કેં...'માવજી...બેંકમેં ડ્રાફ આયો હો પવનચક્કી વારી કંપનીજો..!

ધુબંધે હથ ડ્રાફ્ટ ગિ઼ડેં, જીવ બારે નેં મટાંય. લાલજી શેઠ જ માવે કે મુંભઇ છડીનેં કચ્છમેં આયા તડેં અધાબાપા, જીબૉબાપા કરે ધારાસભ્ય વટે આખર જુરી–ભુરી પ્યા, માવેજા બૉય ખેતર વિકાજી વ્યા, 'હાણેં ગોઠજો પાણી હરામ', ઍડ઼ી આકરી બાધા ગિ઼ની નેં ડુબઇ વ્યો, ઉતાનું રૂપિયા ખાસા બુવારે આયો નેં પવનચક્કી વારેં સામે કેસ ખટી પ વ્યો. વરી બૅડ઼ ખેડ઼ાયં, જેસીબી સેં મિટી વલાંય, નય જા મિઠા તર નેં ત્રિમલ પાણી જિમીન કે ફિરી જીયરી કરી વિધોં. ધારાસભ્ય કે હથેં કરલ હીંયેં વગી, 'ટાંકી' પિઇ નેં છણ્યા ખાટલે તેં, ધવાધૂરી, પૂછાગાછા, ડોરાધાગા, લખ ઉપાય ક્યોં પ કાયા મેં સુરો પ્યો સે પ્યો, નય જી મિઠી જિમીન વિકેજો પાપ કાયાજો કસ કઢી વિધેં, નેં આખર....! રસોઇજો કારીઘર માવો મયાશંકર મારાજ ભેરીયું ડેઢ સૉ જિતરીયું કથાઉં કરેનેં પુન્ન નેં પૈસા બૉય કમાણું, તેંમેં વરી ડુબઇ તાં થેલો ભરે ડિનેં સે ધાર !

ગોઢ કે ચૉફેર ડાખેંક ગ઼ાઉએંમેં અઢઇ સૉ ખણ પવનચક્કીયું હુઇયું, તેંતેં માડૂ, હૉફીસર બ્યા ત્ર્યા નં...નં તાયં બ ક સૉ માડૂ કમ તેં વા. ઉનીલાય રસૉડ઼ો ભનાય નેં માવો મોં મિઠો થિઇનેં મિણીકે સોં ડિઇ નેં સૉ રૂપિયા થારીજા ગિ઼નીનેં જિમાડ઼ેંતો.

ઇ જ નય જા મિઠા કંધા, ત્રિમલ ધ્રયલ કપરું, નીરી ધ્રુઇ સેં મૉરલ ખેતર, રોજડ઼ેં જે પગ઼ેં જા ઑઠા, નેં પુઠિયા ધારાસભ્યજો ફોટો, હેં...માવો ચર્યો ત નાયં થિઇ ર્‌યો નં?...' હિનીંતાં ખેતરજ્યું પાડૂ કઢ્યોં તેંજો ફોટો....' તલાટી ડાડ઼મેં નેં

પિરાછત કરીંધે ઢીલો ઢીલો કુછ્યો ...ધુબ્યો નેં ધ્રિનું તે....

માવે કાંભ વારેં, મુછ કે વટ ડિનેં, નેં ખેતરકે ચૉફેર આણ ડિનેં..નેં ખાટલેજી ઈસતેં હથ પછાડેં નેં ચેં; ભાઈ...ઈનીં તાં વાટ વતાયોં, હિની ખેતરેં મ્યા, પવનચક્કી વારેં કે હટાયજી...' તલાટી પ બારાંજો બારાં નેં મિંજારાજો મિંજારા હો, હાંણે ઈન કે પ 'કભુલ' કરે નેં પાપ મિંજા છુટણું હો ક કુરો સે..ચેં...' ગ઼ાલ સચી માવા; 'નેં ભાઈ આઈં પ...'

'ભૉ...ભૉ...' મૂંજ ઈનીકે સોંઢાયા વા, મૂંકે સોસ હો'. તેંની આંજી કાનીં કમ કેં તે....ભાઈ..'

'પ! આઉં થીયાંતો 'મોં મુઠો', ન્યાર હી પિંજા હજાર તૉજા તૉકે પાછા....'

'નં....નં..ભાઈ...બ્યો ચબૂતરો ભનારાયૉ...અબોલ પખી ચુણંધા...ધુવા ડીંધા ત પાપ વેંધો બરી...'

નેં તલાટી ગજીયેંજો ઑડર ડિનેં....માવેજે અધાજે ચબૂતરેજે મૂરમેં તલાટી ચબૂતરો ભનાયં. કાસુ ચેં; પાંજા આનાં...પાંજે ગોઠમેં વાવરાણાં, કાસુ કટાક્ષમેં ચેંતો ક, તલાટી કમાણું પ પાંજે ગોઠ મ્યાં નેં વાવરેં પ હિતે, ભસ..ઈ પલ નેં ડીં નં આયો ગોઠમેં માવો નં આયો તલાટી...ઉત જ મિઠી નય જે પુસલ કંધેમેં હિરખજા રૂંગા હારેં નેં બૉય..ઈતરે ક ધારાસભ્ય નેં તલાટી રખે છુટી વ્યા.....કારણ ક; માવે ખયં ચંગ...સુર વુડંધા થ્યા...નયજા કંધા હોંકારો ડીયંણ લગ઼ા, નીરી ધ્રુઇ 'હરેં હરેં' ચેં...રોજડ઼ા હાંણે...ચબૂતરા પખીયેં સેં રોજ ઑગનેંતા...નિકાં ઈન ગોઠમેં ઈતરીતાં વસંધી પ નં હુઈ.❒

રામજી જે. જોશી 'રામ'

*જન્મ તા. ૧૨/૦૪/૧૯૬૦. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-P.T.C. *સરનામું -વિરાણી વડી, તા. નખત્રાણા-ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૬૬૪. *ગ઼ાલબોલ-૭૫૭૩૦ ૩૭૬૬૪. *કચ્છી પ્રકાશન : ૧.) 'કાગ઼ર કારાયલ જે નાં' (કાગ઼ર વૅવારજો અવલ પ્રકાશન)*સાહિત્ય અકાદમી ગાંધીનગર તર્ફા ૨૦૦૬મેં શ્રેષ્ઠ પુસ્તક શ્રેણીમેં પસંદગી. *આકાશવાણી ભુજ, કચ્છમિત્ર સામાહિક પૂર્તિ 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', કુંજલજી કુણકાર', 'ચીંગાર', જે માધ્યમસેં કચ્છી સાહિત્યજી સેવા. * સભ્ય-કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ,. કચ્છી સાહિત્ય મંડળ. *અચીંધલ પ્રકાશન : ૧.)'વાટ હલંધે' વાર્તા સંગ્રહ. ૨.) 'મન મિંધરમેં' (વાર્તા સંગ્રહ) ૩.) 'હિંધર્જિંધ' (નાટિકા સંગ્રહ)*સેવા-આચાર્ય, પે સેન્ટર નિશાળ-વિરાણી. પ્રા. શિક્ષણ ઉપરીયાંત, સામાન્ય ચૂંટણીઉં, કચ્છી ભાષા તાલિમ વર્ગ, વસ્તી ગણતરી જેડ઼ી રાષ્ટ્રિય કમગીરીમેં 'માસ્ટર ટ્રેનર' સેવાઉં.* અન્ય -જિલ્લા શિ.તા.ભવન-ભુજ કચ્છ. પ્રાયોજિત કચ્છજે પ્રા. શિક્ષકેંજે નિબંધ લેખનમેં જિલ્લાકક્ષાએં તૃતીય-૧૯૯૯.*

સમજાણજો સોજરો

ગામડ઼ીયે ગોઠજે સયં વિચમેં જુની ભેંણીજી ઑસરીમેં વિઇ કંકુમા ધાઇં સોજારીંયેંતા, ભુતકે બારે વિજે તેંડ઼ી લુખ વિછટઇતે. પણ! મા ગૅનાર્યો નતે. પિંઢજે કમમેં મામૂર હુઆ. ઇનીજે ધિલ-ધિમાગમેં અતિ ઉપાધીએંજા ભાવ છતા થ્યા તે.

તેંસૂંધે અઠેં વરેંજો ઠણક છોકરો, વધેલી હજામત, વીંખલવાર, મૅલડ઼ી ચંઢી, બોતાનજે ઠેકાણેં વિગરજો બુસ્કોટ, કુલ્ફી ચૂસીંધો ચૂંસીંધો ગિલા કરેતો.

'ડાડી', મૂંકે અજ઼ સ્લેટ ખપંધી, ગ઼િની ડ્યૉ નેં!'

કંકુમા પોતરે સામે ન્યારીંધા ર્યા, ધાઇંજો તસ હથમેં જ હો, પોતરેજી બોલછા સુણી માસ્તરજો નીયાંપો સંભર્યો.

'પિન્ટૂ કે સ્લેટ પૅન ગુરાય ડીજા, ઠલેં હથેં નિશાળ નં હલાયોં'. પણ! મેડ઼ ખાય

તડેંનેં? અછત ભુછી આય.

હું તાં આકાયમેં માતર ત્રે જેંણા–પિંઢ, જોઆણ પુતર મનું, નેં તેંજો પુતર 'પિન્ટુ', પોતરો ઘોડીયેમેં લુડંધો હો, તેંની ડેસાવર મિંજાનું હિત વનતમેં કુઠી આયો તેંની વટા અજ઼ તૈં કેડી ખબર કુર લગત લગ઼ી આય સે મનુ કીં કમધંધો કરે નતો, હરામ પેટ પ્યો આય. ગ઼ોઠમેં સારે–સખરેં માડૂએંસેં નં જેંડી ગ઼ાલતા ઉધારો વેડ઼–કજિયો કરે મુડ઼સાઈ ડેખાડ઼ે ખરચી ખુટે ત ઘર મિંજા ઠાં–ઠિકર, ચીજ–વસ્ત હથ ચડ઼ેસે પરબારો વિકણી અચે નેં ઢુક છંઢો–પાણી ગ઼િની રાજાપાઠમેં અચી તાભાન કરે છડે. જનેતા કંકુમા માડૂ ભનેજો બોધ ડીયેં ત ધમકીયું ડે.

'આઉં આપઘાત કંધોસેં', મૂંકે જીયણ નતો ખપે, હાંણેતાં ઈતરી હધ તૈં માજા છડેં આય ક; કડેંક કડેંક જનેતાતેં હથ ઉપાડ઼ીંધે પ વાર નતો કરે. તય મા આય, 'પેટ પ્યો સપ પણ મિઠો લગ઼ે'. આયખે જે આખરી ડીયેંમેં પુતર નેં પોતરેં કે પારેજી જભાભધારી અચી પિઇ હુઇ.

મોંઘારતજો માપ નાયં, ખપતજો પાર નાયં, ક્યાંકનું કીંક પેંધા કરેનેં ઘર–વેંવારજો ગડો રૂડ઼ે, વરી પ કીંક ખુટે, કુની કડ઼ાકા કરે જ પિઇ, તસજો તર તૈંરૈં પધ્ધરો, સારો ડીં ગોઠજે વથાણમેં છેંણ–બુઆરજે કમમેં ટેમ કઢી અધ માપ ધાઈં સોજારેજો સાઇયો ક્યોં તે.

'ડાડી' અજ઼ સ્લેટ નૈં ગ઼િની ડ્યોં ત ઉગ઼ેંજો નિશાળ નૈં વિઞા!', પિન્ટુજી હી તવાર ડાડીજે કનેં પોંધે વરી પ ઝબકી વ્યા, પોતરેકે ઊ જ ગ઼ાલ ભૂલાયલા સરચાઇંધે કમ વાવડ઼્યોં.

'ડાઓ પુતર', વિઞતાં કોઠલે હેઠનું સુપ ખણી અચ'. હથ મિંજા કુલફીજી કાની ઘા કંધો ધ્રોડ઼ંધો સુપ ખણી ડાડીજે મોં કે અગ઼િયા રખી નેં રાંધમેં ચડ઼ી વ્યો.

કંકુમા ધાઈંજો તસ ગુણપાટ મથે ઉથલાઇંધે ઢિગ઼લી ક્યોં, કાનીવારે સુપસેં ચાર મુઠું ધાઈંજો 'મોતાર' ક્યોં, હેઠ સોય કરે પોય સુપજે તરમેં ભચલ ચિપટી

આટાર હિકડ઼ે ભરા ઠલાયોં, સોજારલ ધાઇં વરી પ સુપમેં ગ઼િની ઉપરસો ક્યોં. સનીયું કકરીયું-કણીયું તરમેં ભચંધે હિકડ઼ે કુરા છંઢી છડ્યોં, મિડ઼ે ધાઇં સોજારીંધે સોજારીંધે વિચારેંજા ઉથલ મકડ઼ા ઘેરે ગ઼િડ઼ોં, મનેંમન જગ કિરતાર વટ અંતરમનસેં અરધાસ ક્યોં;

'ખલક સજે કે ઑખી મિંજા ઉકારીંધલ દયાડુ ભગવાન, જીં ધાઇંમેં સનીયું કકરીયું, ફોંતરા, કુટ-કચરો સોજારાજેતો ભરોભર તીં જો તીં મૂંજે મનુજે ધિલ-ધીમાગમેં વિઠલ અપલખણેંજો સોજરો કરાયનેં જિયણજી સઇં વાટ તેં ચડ઼ાઇ જ, ભલા!

નિમજી ડારતેં બધલ કૂંઢેમેં જિરકલીયું પાણીમેં ચુંજ હણી હણી કિલવિલ કરી કંકુમાજી વિચારતંધ કે તોડ઼્યોં, તેં સૂંધે તાં પિન્ટુ અચી નેં ચેં;

'મા...! મૂંકે ભુખ લગ઼ી આય, માની?...'

મિઠી મિઠી બોલછામેં પોતરેકે ધિલાસો ડિનોં, સોજારલ ધાઇંજો તસ ઉખણતેં ટેરીંધે પિંન્ટુજી આંગરી જલી થ્યા રવાના ગિરનીતેં.

કંકુમા પિંઢ કીંક સમજણાં થ્યા હૂંધા તેંની ઇનીજા વીયાં થ્યા હૂઆ, ઘરજો માડૂ 'નંગોભોપો', જે નાં સેં સજે પાંચાડ઼ેમેં સેંધ ઉભી કેં વેં, પણ! કંકુમા કે ધરમજે નાલે ધણીજો હાલોચાલોનેં વૅવાર પસંધ નં હો, કમ કૂડ઼ા નેં વડપજો વૅવાર, નેપે માડૂ થીએ ખૉઆર'. ડોસલકે કાવાધી ભીમારી લાગૂ પિઇ. વડી ધી મુલાંબાઇ નેં પએ વરેંજો મનુડ઼ો પટસેં ગ઼ાલિયું કૈંધો હો. તૅની નંગોભોપો વડે ઘરેં ઉસ્યા. તેંની વટા કંકુમા લા આફતજા વડર ઘેરાણાં.

પે વિગર જે વીયાકે વડો કરેમેં ધૉરે ડીંજા તારા ડિઠોં, પારકા ઢેડ઼ા કરી વેંઢારી વડા ક્યોં. ખેતર-ઠામ અડાણેં રખી મુલાબાઇ કે સાવરેં વૉરાયોં નેં પુતર મનુ માની પૅધા કરેલા મુંભઇ ધંધેમેં લગ઼ી વ્યો. અવલમેં ઉત છૂટક છૂટક મજૂરી કેં, પણ ડીં વેંધે આપ આવડ઼તજે બરસેં ફિલમ ટૉકીઝમેં વાઇપ કંધે મેનેજરજી [૧]પાયરીતેં

૧-પદ, હોદ્દો.

પુગ઼ો. શરૂમેં ત હર વરે એકાંધીવાર વતન ગોઠ અચી જનેતા કંકુમાજી પુછાગાછા કરે.

'બાઇ તોકે હરદ્વારજી જાતરા કરાઇંધોસેં, તેંડ઼ા ધિલાસા ડે, કંકુમા મુરકીનેં જવાભ વારીયેં. 'પુતર મૂંલા હિતે જ તીરથધામ આય!', જીયણજો ગડો રૂડ઼ે, વેંવાર સાંચવાજે તેંલા ખપે તિતરો જોગ કરી પાઉં કરમભોમકાતેં પુજી વિઞે.

માનીયું પેંધા કરેલા ડેસાવર વેયલ મનુ ખાંખતસેં-જૉમથસેં [1] જૂંભી રૂયો, પૈસેટકે થોડ઼ો નીરો થ્યો ત ઇનજી અખ તિડ઼ી વિઇ, વતન ગોઠમેં વિધવા જનેતા આય ઇન ગ઼ાલકે કર નગૂણો થિઇ વિસારે છડેં.

જૉઆણ જમાણ મનુજી ઓરખાણ ફિલમ ટોકીઝમેં ભેલપૂરી વિકંણધલ ભૈયેજીસેં થિઇ, ભૈયેજી જૉઆણ ધી મીનાજે મોહમેં અંધોભિત મનુ મરજાદાજો લીંગો ચાંતરી વ્યો. 'મન જાણે પાપ' નેં મા જાણે બાપ' પિંઢજી આભરૂકે સાંચવેલા મીનાજા માઇતર કેં પણ લોએં મનુકે જમાઇ ભનાયેલા ગ઼ાલ રખ્યોં, ઘડિયા લગન ગ઼િનાણા, હિક-બેં કે ફૂલહાર પૅરાયનેં સંસાર રથ જોડ઼યોં.

અવલમેં ત મીના કે પ્રાપ્ત કરેનેં પિંઢકે ધનભાગ સમજંધલ મનુકે સરગ ખાસ છેટો નાયં તેંડ઼ો ભાવ જાગ્યો તે, ડીં અચીંધે બોઇંજે પ્રેમજે પ્રતિક જૅડ઼ો પુતર 'પિન્ટુ'જો જન્મ થ્યો. 'ભેરા રેં ત ભાણ પ ભૂટકેં, બિપૉરેંજો માની ખાધેલા ઘરે આયો તડેં ઘોડિયેમેં પિન્ટુ કે લોડા ડિઇ સુમારેજી હણતકડ઼ હુઇ, મુક્કર ટૅમ પ્રમાણે અજ઼ માની તૈયાર નં હુઇ, મનુ લિખ નારાજ થિઇ નેં પુછેં;

'સે કુલા? અજ઼ માનીજો આરો કીં નાયં થ્યો?'.

'પિન્ટુકે ઑચંધા ઝાડા-ઉલટી થ્યા, ઇતરે ધવાખાને વિઇ હુઇસેં', મીના ખુલાસો કેં.

હૈયો, નં જૅડ઼ી ગ઼ાલતા બોય માડૂએં વિચ મથાકુટ થિઇ પિઇ, મીના પિંઢજે અધાકે ફોન મથે રૂંધે રૂંધે રાવ ડિનેં, લિખવારમેં ભેલવારો ભૈયો હણમાર કરીંધો ઘરેં અચી પુગ઼ો.

'મીના, ખણ ટપડ઼, હલો ઘરેં, હિન બારાતુ સેં પાંજા સંબંધ થ્યા પૂરા!',

---

૧-ખંતથી (કામે) લાગી જવું.

મીનાજે અધાજી એંકારવારી ગ઼ાલ સુણી મનુ કિરોધમેં અચી ફારગતી લિખી ડિનેં, મીના પણ અધાજે ફેંસલેકે આબર ડિનેં, ઘર-ધાગ઼ીના, ટપડ઼ટારીજી સૂટકેશ ભરી અધાભેરી રવાની થિઇ વિઇ.

ઘડ઼ી પલમેં કલ્પના નં કરી સગ઼ે તેંડ઼ો પલટો અચીંધે મનુજો કિરોધ ઉતર્યો, પોય પછતાવો થ્યો, 'ભિતસેં ભિત, ત્રાટીસેં ત્રાટી!'.

થોડ઼ેં ડીયેંમેં જ મનુકે વાવડ઼ થ્યા જ મીના હિકડ઼ે બીજવરજે ઘર મંઢે વિઇ રિઇ આય, પિંઢજે નિંઢે પુતર પિન્ટુ કે સાંચવેધારા કિત આરો હો, તેંની વટા મનુલા પરડેસજા ચુંણું-પાણી પૂરા થ્યા. પુતરકે કૂઠી જનમભોમકા પુજી આયો. ગ઼ચ વરેં પોય જૉઆણ પુતર કે ખીં-ખૅર ડિસી કંકુમા ભારી હિરખમેં અચી વ્યા, પ પુતર ભેરો નિઢડ઼ો બાર ડિસી જનેતાકે અચરજ થ્યો.

મનુ ચોખવટ કેં, 'માફ કૈજ બાઇ', સમૉજી તાસીર પિરમાણે ઉત અચાનક વીયાં કેંણાં પ્યા, પણ ઇનજી મા હલઇ વિઇ, જેંડ઼ા તકધીર !'.

'નાણેં કનાં વ્યાજ વલો આયનેં!'. આયખે જે આખરી ડીયેંમેં પેટજો પુતર મનુનેં અસલાઅસલ મનુજી અણસાર વારો પોતરો 'પિન્ટુ' પ્રાપ્ત થીંધે મા વિગરજે બારકે વેંઢારેજી જભાભધારી મિઠી થિઇ લગ઼ી.

મનુજે જીયણજા મુલતાની પાણી વઇ વ્યા વા, હિતે કમધંધે વિગર સારો ડીં હિત-હુત રુલંધલ મનુ ગોઠ સજેકે તપાય ગ઼િડ઼ેં વેં,

કંકુમાજો હીયું બરી રિખ થિઇ રૂયો હો, મનેમન વિચારીયેં તા જ, આયખેજી કિન કમેણીજે હિસાભેં હેવર આકરી કસોટીજા ડીંયડ઼ા ઉગ઼ેં ઉલેંતા?, નેં ઇનીજે મન મિંધરજી છબીમેં જૉવાણઇજે સમૉજા હી ચિતર છતા થ્યા.

તેંની મનુજા અધા હયાત વા. ઇનીજો ડેખાવ ડિતવારો નંગેભોપેજે નાં સેં સજે પાંચાડ઼મેં પધરા, ગરજુ કે અક્કલ નં વે, જીયણ ગાડી ધાંચ મિંજ પિઇ વિઇ, ત તેંજે ઉકારલા માડૂ નંગેભોપે વટ અખા પુછાયલા પુજેં.

ગોઠજે વાયંભરા જભર જૉરાતો ડુંગર, હિતે ચારીયાણેવારે મથલે પધરજે સયં વિચમેં જારજી છાઇં હેઠ 'જાગરત ડેવ' જી મૂરતિ થાપીત કેલ આય. જાર મથે કિસમ કિસમજે રંગજા નેજા ફિરકંધા ડિસાજેં, નેં ભરાભર સામે જગનકુંઢજે પેઢલેતેં અગરબત્તીએંજી ફૉર પ્રસરે.

નંગાભોપા જિકીં આલડ઼ા-સૂલડ઼ા વાવડ઼ીયેં સે સિરધાસેં પૂર્ણ કરીંધે ફાયધો થીયે ત જાગરત ડેવ નેં તેંજા પૂજારી નંગેભોપેકે જસ જુડે઼, ત વરી તિલભાર પણ ફરક નં પેં ત 'જૅડ઼ા વિધાતાજા લેખ', કરમેં આધીન ફલ, ધરમાત્માજી બોલછામેં માડૂએં કે સરચાઇંયેં, કંકુબાઇ કે હી મિડે઼ તાલખેલ જિરાય સીંભાજે નં, ઘરજે માડૂકે સમજાયજે સુરમેં ચ્યોં પ હોં; 'સુણૉતા!', કુલા કલરજા ખેતર ખેડ઼્યૉતા?. મીંઠેજા ભત અચીંધા ભલા!'.

'તૉકે ખબર નં પેં', માડૂએંકે ધરમજો નાતો બધાજેતો નેં, પાંજે બચલેંજી ગંધી માનીજી તાંણ ટરેતી?'.

બોયં માડૂએં વિચ હેડ઼ીયું ગ઼ાલિયું થીંધ્યું રેં, નંગભોપો સચી પધરી ગ઼ાલ કે ગૅનારીએં નં, કંકુબાઇ મિંજાઇં મિંજ કુસમુસી રે, અચીંધલ ડીં ઑખીજા હૂંધા ઍડ઼ો વૅમ પેં. નેં કંકુમાજી ધારણા સચી પિઇ, ઘરજે માડૂકે ઘાસણીજી ભીમારી લાગુ પિઇ, ધી મુલબાઇ નેં પુતર મનુ પટસેં ગ઼ાલિયું કંધા હુવા. તૅની નંગાબાપાજો હિન અવનિ મથે ડાણું-પાણી પૂરા થ્યા, નેં ઇ હલ્યા વ્યા...!

ભોપેજે ચાહકેં મિંજા ગુણગુણ થ્યો જ ભારી થ્યો જ, ભોપેજો નામખો સૅન નં કરેવારા નુગરા નેં અડ઼ખે પડ઼ખે માડૂએં મૅલી વિધા જે બરસેં ભોપે કે મુઠ હયોં સે ભારી લગ઼ી. બેં જ્યું ભીમારીયું ભોપે જોખમ ખેડ઼ પિંઢતેં ખયં, ભુતજો ભાર વધી વ્યો. ઇનીજે હલે પોય અજ઼ ડીં તેં કેંની પણ નજરેં નાયં ચડ઼્યા.

-અતીતજ્યું હી ગ઼ાલિયું જાધ પોંધે કંકુમાજે અખિયેંમેં શ્રાણ-ભધરો વુડ઼ણ લગ઼ા. ડુરી પૅલ હીયું ધામ રખી ગિરનીતા અટેજો તસ ખણી રસોડ઼ેમેં રખ્યાં, મુઠખન કાઠીયું ચુલમેં ખડ઼ક્યોં, બરતો પેટાઇ તાવડ઼ી ચડ઼ાયોં, ચુલતેં કૂંઢેમેં અટો

બધીંધે બધીંધે આગમણજે બાયણકે ચુલમેં ઠેલીંધે તાવડ઼ીજી કોરમેં મીટ મંઢ્યોં.

તપલ તાવડ઼ીજી કોરતેં ટાંઢેજ્યું સનીયું ટિમકીયું ટિમટિમ કેંણ મંઢાણીયું. ‘તવી ખિલેતી’ સે ન્યારી રખે કોક મેંમાણજી આવ થીએ, તેંડ઼ો વિચારીંધે મોં તેં ચમક અચી વિઇ. પિન્ટુ નિમજી છાંઇં હેઠ ધોસ્તારેં ભેરો રાંધ કુડંધો માની વારી તવાર વિસરી વ્યો હો. ‘ટકેજી કમેણી નં ઘડ઼ીજી ફુરસધ નં’ મનુ અજ઼ બિપોરેંજી માનીલા ઘરેં અચી ડેલીજી છાંઇંમેં વિઠો, અગૂણેં કનાં અજ઼ જિરા ઠોણીમેં હો, સે ન્યારે મા ઓંકરમેં અચી વ્યા.

તેંસુંધી તાં, કંકુમા ગાડીજો ભૂંભાટ સુણોં, ચુલતેં ચડ઼લ માનીવારી તવી હેઠ ઉતારી રસોંડ઼ે મિંજાનું બાર આયા, પિંઢજી ધી મુલબાઇ નેં જમાઇ કે આવલ ડિસી હિરખ-શોકજે ભાવસેં અખિયું પુસઇયું. હીયું ભરજી આયો, હિતાનું સાવરેં ડેસાવર વિઞે પોય ગ઼ચ વરેં પુઠિયા ધી જમાઇ મિલેલા આયા વા.

મેંમાણેંકે ખીંકાર્યો;

‘બાઇ અસાંકે વાવડ઼ અઇં જ ભા મનુ ચર્યો ભેંતાલ થિઇ ર્‌યો આય, આંતેં હથ ઉપાડ઼ેતો!, મુલબાઇ ચેં;

ગ઼ાલકે આબર ડીંધે જમાઇ કુછ્યા.

ભોં...ભોં..પેટજા પુતર પાયંણ પચેં પોય ધીરું પણ પુતર લેખાજેં નં?

મુલબાઇ મૂર ગ઼ાલકે અગ઼િયા વધાઇંધે ફેંસલો સુણાયોં.

‘બાઇ તોંકે હાંણેં આજીવન અસાં ભેરો રેલા હલેજો આય, તોંજી થેલી સિરાઇ ગ઼િન...!

‘સે..કોં...? બાઇ સવાલ કેં.

ત મુલાંભેંણ ખુલાસો કેં; ‘તોંજો વડપણ પારી, ભનંધી તેંડ઼ી સેવા કંધાસીં, તેંલા જ સાંજીજો વરંધેજી તોંજી ટિકિટ ગ઼િનીનેં જ આયા અયું. હાંણે તું ના કરીયેં ત

મૂંજા સોં ઐં', કંકુમા કીંય જભાભ વારીયેં તેંનું મોંધ મનુજે ધિલ મિંજા સાઆયજો ડિત પ્રગટ થ્યો.

'બાઈ, મૂંકે તું માફ કર, હાંણેં મૂંજ્યું પણ અખિયું ઉપટાણીયું ઐં, આઉં કૉલ ડીંયાં તો ક; અજ઼ વટા તૉકે છે નૈં ડીયાં'.

'સારો ડીં રાજાપાઠમેં રોંણું, કમધંધો કીં નં કેંણું, નં ત જનેતા જે હીયેંમેં ભાય બરેતી તેંકે કીં ઠારીનેં?

કંકુમા પિંઢજે પુતરકે ધિલજી સચી પધરી બરતરા સુણાંયોં.
'બાઈ, આઉં કાલ વટાં પાંજી સીમજી પવનચક્કી તેં ચૉકીધારજી નોકરીમેં વિઆતો, અજ઼ ગ઼ાલ પકી થિઈ આય. એતભાર રખ, મનુ પિંઢજો ઈરાધો પિરગટ કેં.

નોકરી ટિકાયણી હૂંધી ત ! સૂફ્રી થિઈ રોંણું પોંધો, મુલાભેંણ પણ ભા કે ચેતાયોં.

મનુજે ધિલ ધિમાગ તેં વિઠલ સખરાઈજો આતમરાગ જાગી પ્યો. મા નેં ભેંણ-ભેણૈયે કે હથ જોડે઼ નેં ચેં;

'આઉં કૉલ ડીંયાંતો જ; અજ઼ વટા ચોરઈ-ઢારીઈ નેં છંઢે-પાણીજે બંધાણતા હથપાણી ગિ઼નાંતો, મૂંનું ભેંજાર થિઈ નેં બાઈ કિતે નૈં વિઞે!. મૂંજી ગ઼ાલ નઈં રખોં ત પુતર પિન્ટુજા સોં ઐં.

માજી અખિયેંમેં પસ્તાવેજા રુંગા ન્યારી કંકુમા જંજકી ર્યા.

ધાઈં મિંજા કુટ-કચરો, ફોંતરા-કકરા સોજારણાં તીં જો તીં મનુ જે મનમેં લિકલ આરસ,બંધાણ, કજિયો-કુસૉજાઈ નેં કમચોરઈજા અપલખણ ટર્યા નેં 'સમજણજો સોજરો થ્યો, તેંસેં કંકુમા કુધરતજી કિરપાકે વખાણ્યોં.

ગ઼ચ વરેં પોય ધી-જમાઈ ઘરેં પગલા પ્યા, નેં મનુજી અખ ખુલઈ તેંસેં કંકુમા કે હીંયેંમેં રાજીપો થ્યો નેં લપઈજા ઉધ્રોંણ ચડ્યા. ❐

નરેન્દ્ર હીરજી ગોર 'સાગર'

*જન્મ-૦૮-૦૬-૧૯૬૦ (વતન કોઠારા).શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.COM. *સરનામું-સી-૧૧૨, મુન્દ્રા રિલોકેશન સાઇડ. ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. ઈ-મેઈલ-narendragor@gmail.com *ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૮૨ ૨૦૪૭૨. *શોખ. ખગોળ, કાવ્ય સાહિત્ય, વાંચન. *છોકરેંજે સ્વ વિકાસજે પ્રયત્નેમેં સહભાગી. *ખગોળ ક્ષેત્રે ૨૮ વરેનું સક્રિય. *ખગોળ સંમેલન, વર્તમાન પાત્ર, ચેનલ પારાં ખગોળ પ્રચારજો કાર્ય. *ગોળિય ઘટના ટાંણે લોકસમુહ કે પ્રત્યક્ષ નિદર્શન, *રણ ઉત્સવમેં છેલ્લાં ૧૦ વર્ષનું આકાશ દર્શનજે કાર્યક્રમ પારાં દેશ-વિદેશજે પ્રવાસીએંમેં કચ્છજે એસ્ટ્રો ટુરિઝમજી નેં ડિસ.*

પારસજો સ્પર્શ

નાલો પારસ ગોસ્વામી, ઉમર ૨૨-૨૫ વરે, કમ કમ્પાઉન્ડર. સ્વભાવ હસમુખ નેં મિલનસાર,
આંકે થીંધો જ ઈનમેં નઉં કુરો આય?
નઉં હાંણે અચેતો

૧૮ફેબ્રુઆરી રવિવારજી સાંજીનું મૂંકે બરો આયો, લમીં મુસાફરી, રાતજી ર્‌યાણ, વિલમેં ખુલો મથો, થધક ચૉંટી રિઈ, બરો ઍડ઼ો આયો ક ઉતરેજો નાલો નં ગ઼િને, સોમવારનું જ ભુજજા નામી ડાકટરજી ધવા ચાલુ કરે વિધી, પણ બે ડીં પણ ખાસ કીં ફરક પ્યો નં મંગળવારજો ત ૧૦૫ તેં પુજી વ્યો, ઈતરે ઈમરજન્સી કેસ તરીકેં હૉસ્પીટલમેં દાખલ થ્યોસેં.
મંગલવારજી રાત,
બુધવાર નેં...ગુરૂવાર..
તાવ મચક ડીંધો નં હો.
હૉસ્પીટલજા એમ. ડી. ડાકતરેંજો અંગત ધ્યાન નેં સલા-મસલત...
'અઈ ચોંધા હી ત ઐં આંજી વારત મંઢ્યાં !
હિનમેં પારસ કિડાં?

ગુરૂવારજી સાંજીજો તાવ હો ૧૦૪જી પાસે. મતી કમ નં કરીંધી હુઇ, હિતરા બાટલા, ઈંજીક્શન, ધવાઉં છતાં તાવ ઉતરંધો નં હો, તાવ ઉતરે ઈતરેલા પાણીજા પોતા પણ ચાલુ કરે વિધાં હોં. કદાચ અમદાવાદ કેસ કે રિફર કરેમેં અચે એડ઼ા અણસાર લગ઼ંધા વા.

તૅર ગોલમટોળ મોં વારે છોકરેજી એન્ટ્રી થિઇ,

'બા ! અઈં પોતા ચાલુ રખૉ, મૂરમેં થધે પાણીજો નળ આય, ઈ પાણી વાપરીજા, નેં થોડ઼ી થોડ઼ી વારમેં ભધલાય અચીજા. આઇ.સી.યુ. વૉર્ડ મિંજાનું પેડ ગ઼િની આયો, કાકા કે અમદાવાદ નાયં ખણી વિઞણા. હિડાં જ ઠીક થિઇ વિઞધા.

બા ! ઐં પોતા ભંધ મં કરીજા.

હિકડ઼ે સા બોલંધો, પારસ મુંજે મથેતેં પ્રેમસેં હથ ફિરાયલા મંઢાણું. ઈનજે હથમેં આત્મીયતા હુઇ, પિંઢપણેજો ભાવ હો.

મુંજી ઘરવારી રસીલા પારસજી સૂચનાજો અમલ ચાલુ કેં, થોડ઼ી થોડ઼ી વાર રિઇ રિઇ પોતા રખંધી આવઇ.

પારસલા કરે આઉં હેકલો થોડ઼ો હોસેં!

ઈ ત ફટાફટ આયો હો તીં હલ્યો વ્યો, પણ ઈનજો ધ્યાન ત મું મથે જ હો. રૂમ નં-એસ-૩, વટાનું પસાર થીએ તોંય નજર વિજે.

'બા ! પોતા ચાલુ રખૉ, થધો પાણી ખણી આયા? હૅરઈં તાવ ઉતરી વેંધો નૅરીજા..!

કોય મિલણ આયો વે, નેં રસીલા ઈનીસેં ગ઼ાલીયું કંધી વે, ત તૅરઈં પારસ જો અવાજ અચે, 'બા...આ..આ..., ગ઼ાલિયું નં કરો, પોતા રખૉ!

મિણીજી પ્રાર્થના, ડાકટરેંજી મૅનત, નેં ખાસ ત પારસજી જિધ વટે તાવકે નમણું પ્યો! પારસ થર્મોમિટર ખણી આયો, રાજી થિઇ નેં ચેં...હાશ...હાંણે ૧૦૦ તઈં પુજી આયો આય, 'બા ! પાંકે ઈનકે ૧૦૦નું અગ઼િયા વધેલા નાંય ડીંણું.

સજી રાત રસીલા થધે પાણીજા પોતા ચાલુ રખેં, ઈનજા હથ ફોગરજી પ્યા, પણ હી ત જાણે અસ્તિત્વજી લડાઇ હુઇ.

વેંલી પિરૉજો પાછો પારસ આયો. તાવ માપેનેં વિજયી અવાજસેં ચેં; 'પાંજો અમદાવાદજો ધકો ભચી વ્યો!!'. ઈનજે અવાજમેં પિંઢપણેજો ભાવ છિલકાંધો હો.

પોય ત ઈનજી ડ્યુટી ભધલંધી રિઇ, પણ ઈનજી ડિનલ હિંમત નેં લાગણી સતત ઈનજી હાજરીજો ઍસાસ કરાઇંધી રિઇ.

હિકડ઼ો ડીં ઈ પાછો આયો, 'કાકા, કાલ ત આંકે રજા મિલી વેંધી! આઉં ચ્યો' પણ ! પારસ કાલ ત તૉજી ડ્યુટી નં હૂંધી!

થોડ઼ી વાર પૉઆ, ઈંજો ઈં જ રોજજે જાણીતે લૅકેસેં ચેં; 'કાકા, કાલ પ, આઉં હિડાં હૂંધોસેં, આંકે ખિલંધે ખિલંધે વિદાય ડીંધોસેં'.

અજ઼ જડેં ડાકટર ચેં ક, ભસ અજ઼ આંકે ડિસ્ચાર્જ કરીબો, તૅર મૂંકે ત હાશ થિઇ, પારસ પણ ઈતરો જ ખુશ થ્યો.

ડિસ્ચાર્જી વાટ ન્યારીંધો આઉં પારસજા વિચાર કરેંધો હોસેં, કોય પ વ્યક્તિ જડેં પિંઢજી ફરજ (કમ) ભેરો પિંઢજે ધિલકે સંધે તૅર પિંઢજે કમજો સંતોષ ત ઈનકે મિલે જ તો, પણ ! પાંજો પિંઢજો પણ માનવતા મથે એતભાર મજબૂત થીએતો.

હિકડ઼ો ડીં પારસ કે આઉં ચ્યો જ બેટા! તૉજે કારણે અસાંકે ઘણે હિંમત નેં હીંયાંધાણ મિલ્યા.

ઈ ત સહજતા સેં ચેં; 'ઈ ત મૂંજી ફરજ મેં અચે'. ઈનમેં કીં આભાર મઞેજો થોડ઼ો હોય?

પારસજે સ્પર્શસેં લો પણ સૉન ભનેતો ઍડ઼ી કાલ્પનિક ગ઼ાલિયું ત ઘણે સુઈયું ઐં, પણ ! પારસજે સ્પર્શસેં માંધો માડૂ સજો થીએતો ઈ જાત અનુભવ ક્યો. ભગવાન ઈનકે ઈનજી પ્રગતિમેં સહાયતા કરે.

'ઍ..હલૉ..બા! આંજી વિસા અચી વિઇ આય, ધવાઈયું જમા કરાય અચૉ નેં હિસાભ પણ કરાય અચૉ.

ઍ...હલૉ...મૂરજે અવાજ મૂંજી વિચાર વારતા કે તોડ઼ેં નેં આઉં ઘરેં વિઞેજી તૈયારીમેં પ્યો સેં.❒

ગૌતમભાઈ શાન્તિલાલ જોશી

*જન્મ તા. ૧૯-૧૦-૧૯૬૦ (વિજ્યાદશમી). *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- B.A (ગુજરાતી)*સરનામું- ૪૩૦, જુની રાવલવાડી. વ્યાયામશાળાની પાછળ. ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૮૨ ૨૦૩૪૦.*e-mail-gautamjoshi@gmail.com*web : gautamjoshikbnn.wordpress.com. *સર્જન- કચ્છી ભાષામેં ૧૯૭૯નું લેખન કાર્ય અજ તૈં. *કચ્છી ભાષામેં પેલવેલી નવલકથા, પ્રવાસ વર્ણન, નિબંધ સંગ્રહ નેં ધાર્મિક સાહિત્યજો પ્રકાશન. *હેવર તૈં ૨૫ પુસ્તક પ્રકાશિત. ૨-પુસ્તક ગુજરાતી પ્રકાશિત. તીં નવલકથા 'ભેંકાર ભોમકા', 'ઇંધરલઠ' (પ્રવાસ વર્ણન) કે ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી પારાં એવોર્ડ. *રામાયણ', નિબંધ સંગ્રહ, નેં નવલકથા કે કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં પુરસ્કૃત, *૨૦૧૩જો કચ્છી સાહિત્ય 'ગૌરવ એવોર્ડ', રાજ્ય સરકાર પારાં પ્રાપ્ત. મુંભઈ પ્રેસ કાઉન્સીલ તરફાં ૨૦૦૭મેં 'કચ્છી સાહિત્ય એવોર્ડ' *N.K.T. થાણાવાલા ટ્રસ્ટ (મુંભઈ) તરફાં 'કચ્છી સાહિત્ય રત્ન' એવોર્ડ. શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા (મુંભઈ) ૨૦૦૯જો લાઈફ ટાઈમ એચીવમેન્ટ એવોર્ડ. 'કચ્છ ઉમંગ' ૨૦૧૨ કચ્છ ગૌરવ એવોર્ડ. ભગવતીધામ (ભુજ) પારાં ૨૦૧૩જો 'ગુરૂ ગૌરવ' એવોર્ડ. કચ્છી સાહિત્ય સભા(ભુજ) તરફાં 'સાહિત્ય રત્ન' એવોર્ડ.*આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'-ભુજજા સભ્ય.*

સુલેમાન

પ્રભુલાલ શેઠ કિઈ વરેનું વ્યાજવટેજો ધંધો કરીયેં, નેં ભેરાભેર રાજાજી કચેરીમેં લેણીયાત ભનલ ગરીભ માડૂજા જામીન પ પેં, નેં ઉનજા રૂપિયા ધરબારમેં ભરી પિંઢ વ્યાજ ગ઼િને.

હિકડ઼ો ડીં પ્રભુલાલ શેઠ કચેરી મ્યાનું કમકાજ પતાય ઘરેં વેંધા વા તેંર ગામજે વથાણમેં હિકડે ગરીભ મુસલમાનજી ગોં નેં વાછડ઼ો (ગાભો) લીલામ થીંધા વા. પિંજી-ત્રી જે માડૂએંજે ઘેરે વિચ શેઠ અચી ઉભા. નેં ન્યાર્યો ત લાટ નિમરી ગોં નેં ઈન જેંડ઼ો જ ગાભો, પણ! ગ઼િનેવારા કાસાઈ વા. પિંજા, સઠ, સિંતેર,..ભાવ અગ઼ીયા વધંધા વ્યા. ગોં વારે મુસલમાન જેં મથે હિકડ઼ો ધ્રા, હિકડ઼ી લાગણી બિઈ

ગોં ડીયાંજી હીંયારી ડિસાંધી હુઇ. પ્રભુલાલ શેઠ કે ઊ મુસલમાન ભરોભર સુઞણંધો હો. પ્રભુલાલ અચે ભેરો ઊ મુસલમાન જિરા જિરા વાર રિઇનેં પ્રભુલાલ કુરા ન્યારે ગિ઼નંધો હો.

પ્રભુલાલ શેઠ નેં ઉન મુસલમાનજી નજર હિકડ઼ી થિઇ. પ્રભુલાલ શેઠ જી અનુભવી અખિયું ગોં વારે મુસલમાનજે ધિલમેં રમંધી ગ઼ાલ ઉકેલે ગિ઼ડાં. નેં પ્રભુલાલ શેઠ હથ ઉચું કરે સડ ડિનો 'ડેઢ સૉ'.....!

લીલામીમેં પ્રભુલાલ કુછંધે, સોંપો પિઇ વ્યો. મિડ઼ે આગાપાછા થીંણ લગ઼ા. તૅર ઊ મુસલમાન ગોં નેં ગાભેકે પાઢીંધો પ્રભુલાલ વટ આયો નેં હથ જોડ઼ે ચોંણ લગ઼ો.

'શેઠ આઉં મૂરજે ગામજો ઐયાં. મૂંજો નાં સુલેમાન!. મૂંજે છોરેંજી હી ગોં ભારી ચાગલી આય. મૂંજી ઘરવારી પ ગોં કે ખારાય વિગર ખાય નતી.

'દૂધ ડે તી?

'જી! માઇતર, ટકોટક ચાર શેર..અરે! મૂંજો નિંઢો રમજુ પ ડોઇ ગિ઼નેતો! જિરા પ પગ઼ નતી ખણેં. બૉરી જ સિવધી આય. અસાંજે ઘરજી ત લિખમી આય લિખમી...માઇતર ઐં ડેઢ સૉ ચૉતા પ ઓછા ડીંધા તોયં હલંધો. પણ ! અજ઼ જડેં ભુખ મરેજા ડીં આયા ઐં ઇતરે વિકણાંતો, નિકાં હિન લિખમી કે આઉં નં વિકણાં શેઠ !. આંજે ઘરમેં લીલાલૅર કરાઇંધી મૂંજી ગોં! નેં વરી અસાંકે ન્યારણી હુંધી તૅર ન્યારી વેંધાસીં...!

લિખવાર મેં પ્રભુલાલ શેઠ સુલેમાનજો ધિલ વાંચે ગિ઼ડ઼ોં. સુલેમાનકે છુટેંજી જરૂરત હુઇ ઇતરે સૉધો ડેઢ સૉ મેં પતી વ્યો. નેં સુલેમાન ગોં-ગાભે કે પાઢીંધો પ્રભુલાલ શેઠ પૉઆ હલી નિકર્‌યો. અગ઼િયા વેંધે હિકડ઼ો માડૂ સુલેમાન કે અટકાયનેં ચેં; 'આઉં બ સૉ રૂપિયા ડીયાંતો'.

પ્રભુલાલ શેઠ પાઉં વરી ન્યાર્‌યોં, સુલેમાનજે ધિલમેં લાલચ ઘુસઇ નં!

ઈતરે ઊ માડૂ અગિયા કુછ્યો ! 'સવા બ સૉ ડીયાં?'.

સુલેમાન ખિલંધો તૅર ચેં; અરે !પંજ સૉ ડ્યો તોંય હાણેં મૂંકે ન્યાયપ્રિય માડૂ વટા નાયં ગિનણી. મૂંકે ગોં જીરી રખણી આય, રોજ ન્યારણી આય! મારી નાયં વિજણી.

હલંધે..હલંધે સુલેમાન પ્રભુલાલ કે ચેં; 'માઈતર ! ઐં ભરાભર મૉકેતેં પુગા. હી કાંસાઈ મૂં વટાનું નિકાં મૂંજી લિખમી જભરજસ્તી ગિની ગિડોં હોં! શેઠ! ભારી ડુખી ઐયાં. નિકા મૂંજે ઘરજી લિખમી કે આઉં લીલામ નં કરીયાં!.

શેઠ! મુંજી લિખમી કે નીરીકડ઼બ બૉરી આડ઼ેતી. કડ઼બનું ખીર પ બૉરો કરેતી...નેં હા! શેઠ ચરાઈંધલ કે ચૉજા ગોં કે મારે નં!. ભારી ડાઇ આય મૂંજી ગોં.

શેઠ ઘરેં પુગા નેં મનોમન વિચાર ક્યોં ક, મિડ઼ે માડૂ સુલેમાન જૅડ઼ા વિચાર કરીંધા વેં ત? પાક નેં નેક મુસલમાનજી છાપ શેઠજે મનમેં છપાજી વિઇ.

પ્રભુલાલ શેઠ, સુલેમાન કે ડેઢ સૉ રૂપિયા ડિનોં, સુલેમાન ભારી મને હિકડ઼ી વાર ગોં મથે નજર ફિરાયં....પોય ગોં જી નિડ઼ીમેં બથોડ઼ો વિજી રુનું. રૂંધે રૂંધે ઈન શેઠ સામે હથ જોડ઼ીંધો મુન નીચી કરે હલ્યો વ્યો.

સુલેમાન ગરીભ ખેડૂ હો. મથે વરે ખરાભ વેંધા વા. વ્યાજેં ગિનલ પૈસેં મથે સુલેમાનજી જિંધગી હલઇ તે. તેંમેં હિકડ઼ો ડીં સુલેમાનજી મા સુલેમાન કે વેરાય ચેં; 'પુતર! નોં મેંણા પેટમેં રખ્યો, નિંઢેનું વડો ક્યો, પેંણાય ડિનું...! હાણેં મૂંજી છેલી ઈચ્છા આય ક; મૂંજી કાયા હલેતી તેં તેં, તું મૂંકે હજ કરાય ડે.

સુલેમાન મા જી પૅલી નેં છૅલી ઈચ્છા સુણી ગિડેં. પ ! ઘરમેં ખાધેજા વાંધા! ઇ મિડ઼ે કેંણું કી? તૅર સુલેમાનકે પ્રભુલાલ જાધ આયા. નેં સુલેમાન જી અખમેં હિકડ઼ી ચમક અચી વિઇ. મા જી છૅલી ઈચ્છા હજ-શરીફ કરેજી આય. આઉં પૂંજીપતિ નૅયાં, તાયં પૂરી કરીંધો સેં. પ્રભુલાલ શેઠ વ્યાજવટેમેં હિકડ઼ે નિમરજો પકો શેઠ આય. પણ! હીયાંરીવારો શેઠ આય. ઇ મૂંજી લાગ઼ણી કે

સમજંધો...! નેં સુલેમાન પુગો પ્રભુલાલ શેઠજી ડેલી તેં.

'અરે! સુલેમાન હલ્યો..હલ્યો! કુરો ગોં કે ન્યારે ગિ઼ડે઼?

'ભૉ! ગોં કે ન્યારે ગિ઼ડી઼'. પ સુલેમાન વછાડ઼ીમેં હથ વિધે. પ્રભુલાલ શેઠજી અખ ફિરઇ.

'ભરોભર...ત..અગિ઼યા...કુછ!
'શેઠ! મુંજી મા ચેંતા ક; મુંકે હજશરીફજી જાત્રા કરાય...'
'વા..વા..ઇ તાં ભારી ખાસી ગ઼ાલ આય.
'પણ! શેઠ મૂં વટે છુટા નૈં..'
'ત..આઉં કુરો કરીયાં...?'
'શેઠ...વ્યાજ મથે ડ્યો ત...મા કે હજ કરાય અચાં...'

'સુલેમાન..! મિણી કનાં મૂંજો વ્યાજ આકરો વે તો, નેં મૂંજી ઓઘરાણી પ રાજાશાહી હુવેતી!..સે તોંકે ખબર આય નં?

'શેઠ! ઘરમેં વે વરેં જો વી કીલો ગુડ઼ પ્યો આય, નેં ઐં ઉધાર ડ્યો તેં મિંજાનું મા હજ કરી અચીંધી...'
'કિતરે ટેમમેં પાછા ડીંને?'
'ત્રે વરેં...?'
'સુલેમાન ! હજજો નાલો પ્યો આય ઇતરે વ્યાજ નૈં ગિ઼ના સુણ;

સુલેમાનકે ખપેં તિતરા ઢિકલા ડ્યો!, જામીનજી જરૂર નાયં, નેક આય, છુટા વખતતેં ચુકાય વેંધો.

સુલેમાન પ્રભુલાલ શેઠ વટા નાંણા ગિ઼ની મા કે હજ કરાયં..મા હજ કરે પાછા આયા નેં પ્યા માંધા. લિગ઼રી માંધાઇ પુઠ નં છડેં. મા કે આખર માંધાઇ ખણી વિઇ. સુલેમાન મથે અભ ફાટો. હિકડ઼ો આકરો વરે, બ્યો હજ વિઅેલા ગિ઼નલ છુટા. મથાનું મા ગુજરી વ્યા. સુલેમાન ખફણજો મેડ઼તાં કરે ગિ઼ડે઼ પ ચાલીસમેંમેં સમાજ

કે ખારાયલા રૂપિયા નં વા...

ઉતાં ભારી મન ખણી પુગ઼ો પ્રભુલાલ શેઠ જે ઘરેં...

'કૉ ! સુલેમાન...' વરી કુરો આય?'

'શેઠ...શેઠ...', મા ગુજારે વ્યા..!

'અરે! ભારી થિઇ..! માંધા વા?

'ભૉ! હજનું આયા તૅરનું માંધા વા...શેઠ !.

'બોલ...સુલેમાન બોલ, ગુટાજ મં!'.

'શેઠ ! મા જો ચારીયો કેંણુ આય!'.

'કિતરા ખપેંતા?'

'પંજ, સત, જિકીં ડ્યો સે...'

'પંજ ટકા! હાંણે વ્યાજ ગ઼િનંધોસેં...!'

'મંજૂર આય..'

સુલેમાન શેઠ વટાનું છુટા ગ઼િની માડીજો ચારીયો ખારાયં નેં પોય ઈમાનધારીનું ખેતી મથે ધ્યાન ડિનેં. અલમસ્ત ઢગ઼ેંજી જોડ઼ ઈનકે મધધ કેં, બારેં મેંણેમેં તાં સુલેમાનજે ખેતરમેં શેરડ઼ીજો પાક ઝોલા ખેંધો હો. હિન સાલ પ્રભુલાલ શેઠજો મિડ઼ે કરજ ચુકાય ડિનેજી મનમેં ગડ઼મથલ હલઈ પે. ઈં ઈ બરમેં ખેતીમેં લગ઼ો પ્યો હો. પણ! માડૂજો ધાર્યો થીએ નતો, હિકડ઼ી રાત કોક ધુસ્મણ સુલેમાનજે નીરે ખેતરકે ધુખાય વિધોં. બૉય ઢગ઼ા પ ધૂં ધૂં કંધા ધુખી વ્યા. સુલેમાન મથે અભ ફાટો. ઈતાં પોક વિજી રુનું, નેં ચર્યો થિઇ રડીયું વિધેં વિઠે, કુલાય ક, મિડ઼ે રાંધ ખેતરજી હુઈ.

સુલેમાન મથો જલે વિઠો હો. તૅર મિરીયાં સુલેમાનજી ઘરવારી હિંમત રખંધે, આશ્વાસન ડીંધે ચેં; 'ચાંતી! પ્રભુલાલ શેઠ કે પાંજી ગ઼ાલ કર્યો. માગ઼ેં કીંક માગ઼ નિકરંધો, અજ઼ ત્રે વરે થ્યા હજ શરીફજા છુટા નેં ચારીયેજા છુટા ડિનેજો વખત થ્યો આય...

સુલેમાન ભારી ધિલ ખણી મિરીયાંજી ગ઼ાલ મઞી પ્રભુલાલ શેઠ વટ વ્યો.

પ્રભુલાલ શેઠ પર્યાનું જ સુલેમાન કે ડિસી રડ઼ વિધોં.

છુટા ખપે? ટાંણે આવે!, છુટેં વિગર હિકડ઼ો પગ઼ અગ઼િયા મં ભરીજ.

સુલેમાન ધરવાજે વટે પોક વિજંધો વિઇ રૂયો. પ્રભુલાલ શેઠ ઉન વટે આયા પ બારાનું ખારા નેં મિંજાનું મિઠા નરમ સ્વભાવજા પ્રભુલાલ શેઠ સુલેમાનજે કુલેં તેં હથ રખંધે ચ્યોં;
'કુરો થ્યો? છુટેંજો મેડ઼ નાયં થ્યો?

'....સુલેમાન રૂંધે રૂંધે થકો પોય મથો ઉચું કરે ચેં; 'શેઠ..! આંજા છુટા ઉપરાંત બ વરેં તઇં ખ્યાં ઇતરી શેલડ઼ી પ પકે હુઇ. ઇં ચોંધે સુલેમાન જે અખિયેંમેં ખારાપાણી ટિપકી આયા.
પણ કુરો! શેઠ ચ્યોં.

રૂંધે રૂંધે સુલેમાન ચેં; 'શેઠ કેંક મૂંજે શેલડ઼ીજે પાક કે ધુખાય છડ઼્યો. તેં ભેરા બોય ઢગ઼ા પ બરીનેં ખાક થિઇ વ્યા.

પ્રભુલાલ શેઠ ચોપડ઼ો ખયોં. સુલેમાનજે ખાતેમેં વ્યાજ સોંત પિચોતેર હજાર રૂપિયેંજો હિસાભ વતાઇંધે ચ્યોં; કર અંગૂઠો, છુટા મિડ઼ે મિલ્યા. અરે ! ચર્યા તોં જેંડ઼ા મુસલમાન ઇમાનધાર ઐં, ઇતરેતાં હી ધરા કાયમ આય. આઉં તાં તોંજે ધિલમેં ગોં લિખમીતેં પ્યાર ડિસી રાજી ઐયાં. રિઇ ગ઼ાલ છુટેંજી, ત ત્રે વરેમેં તોંજી ગોં મ્યાનું આઉં ઘણેં કમાણું સેં. મૂંજી આવક મેં ભરતક આવઇ. ઉન આવક મ્યાનું આઉં તોંજો ભાગ કઢીંધો હો સેં. સે થ્યા અજ જમા, નેં તોં કે બ ઢગ઼ા મૂં વતી ડીયાંતો, ખેડ઼ કર, બ વરેંજી બાજર આઉં ભરી ડીંયાંતો.

સુલેમાન મથો નમાઇંધો, શેઠ ડિનલ બ મતારા ઢગ઼ા પાઢીંધો ખેતરતેં પુગ઼ો, નેં વરી સુલેમાન બ વરેમેં પ નામી ખેડૂ થિઇ રૂયો.❒

અરવિંદ સોમૈયા

*જન્મ :૧૨-૦૫-૧૯૬૧. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-S.S.C. *સરનામું-જલારામ સ્વીટ માર્ટ, નખત્રાણા મેઈન બઝાર, નખત્રાણા-કચ્છ-૩૭૦ ૬૧૫. *સંપર્ક-૯૯૧૩૪ ૦૪૦૪૪. *કચ્છી તીં ગુજરાતી રચનાઉં કચ્છ તીં કચ્છ બારજે નિંઢે વડે ચારીખન છાપેં-ચૉપડ઼ીયેંમેં પ્રકાશિત. જેંમેં પથિક, પગદંડી, સ્વબળ, મુંભઈ સમાચાર, કચ્છ વિકાસ, કચ્છ શક્તિ, સખી, સુવાસ, કુંજલજી કુણકાર, કચ્છ અર્પણ, કચ્છ ગુર્જરી, કલ્યાણ, કચ્છમિત્ર, સંદેશ, દિવ્યભાસ્કર, તીં ગુજરાતજે નામી સામાયિક 'અખંડ આનંદ' મેં પણ લેખ છપાંધા રેંતા, 'આજકાલ' છાપેમેં બારોં મેંણા 'અક્ષરાયન' નાલે કોલમ લેખન. ઘણે મિડ઼ે સાહિત્યિક હરિફાઈમેં કૃતિયું ૧ નું ૩ નિમરતેં વિજેતા થિઇયું એં,. *ગુજરાતી કાવ્ય સંગ્રહ 'પ્રદક્ષિણા' -૨૦૧૨.*

પાણી

પ્રતાપસંગ પિંઢજો રોજજો કમ પૂરો કરે અડણમેં વિઠો હો, મનમેં કોક ઊનાં વિચાર વા, તેંડ઼ેકમેં પ્રતાપસંગજો ભાઈબંધ અભેસંગ અચી પૂગો નેં પ્રતાપસંગજી વિચારમારા કે તોડ઼ીંધે ચેં; યાર..! પ્રતાપસંગ, મૂંજી ભુલ નં થીંધી વે ત આઈં પાંજે ગોઠજે પાણી જે સંકટજે બારેમેં જ વિચાર્યોતા?. મૂંજી ગ઼ાલ સચી આય ક નં?

હા..' યાર! અભેસંગ તોંજો અનુમાન સોરોં આના સચો આય, કાલનું જ આઉં ભગવાન ભોરેનાથ તેં તપ કેજો વિચાર ક્યો આય, ભગવાન ભોરોનાથતાં ડેવેંજો ડેવ ચૉવાજેંતો, કુરો ઈ પાંજે ગોઠજો ઈતરો કમ નઈં કરીયેં? સે મૂંકે કિડાં મૂંલા કીં મડણું આય ? હી તાં ગોઠજે ભલેજી ગ઼ાલ આય, હી જીયણ પ કિઈક શક્યતાએંસેં ભરલ વરદાન આય.

-નેં પોયતાં પ્રતાપસંગ બે જ ડીં પિંઢજે નિર્ણયજો અમલ કેંણ નિકરી વ્યા.

હિકડ઼ો ડીં, બ્યો ડીં, ત્રયો ડીં, ચૉથો ડીં, ઈં કરીંધે નેં અજ઼ ભરાભર પાંચમેં ડીં ભગવાન ભોરોનાથ પ્રતાપસંગતેં પ્રસન્ન થ્યા, નેં ચ્યોં; જ મડ મડ પ્રતાપસંગ મડ તોંકે વરદાન ડીંયાં તો, તેંર પ્રતાપસંગ ચ્યોં; હે...ભોરાનાથ! અસાંજે ગંજેમેં

પાણીજો બૉરો જ ડુખ આય, માડૂએંજી ભેરઇંભેર પશુ-પખી પણ પાણી વિગર ઉઞ મરેંતા, ઐં, કિરપા કરે અસાંજો પાણીજો ડુખ ડૂર કરે ડ્યો.

તથાસ્તુ! પ્રતાપસંગ,

ભોરોનાથ ચ્યાં; 'જાઓ પ્રતાપસંગ; 'ગાઁવકે પાસ એક બડા પીપલકા પેડ હૈ, ઉનકે પાસમેં આપકો બ્હોત સારા પાની મિલેગા', પર સુનો; જબ વહીં પાની નિકલે તબ પહલે વો પાનીમેંસે એક લોટા પાની 'ઝરણેશ્વર કે મંદિરમેં જાકે અભિષેક કર આના', આપકે ગાંવમેં પાનીકા ડૂખ ડૂર હો જાયગા'.

હી સુણી પ્રતાપસંગજે અંતરમેં અરબી સમુંધર હિલોડા ગ઼િનણ લગ઼ો.

નેં....પોયતાં હી સમાચાર સચેં સમાચારજીં સજે ગંજેમેં ખોટી અફવા વારેજીં ફેલાજી વ્યા. પાણી જુડ઼ંધો ઍડ઼ી આશાનું જ મિણીજી અખમેં હિરખજા પાણી અચી વ્યા. નેં બે ડીં જ પ્રતાપસંગ ગોઠજે માડૂએંકે ભેરા કરે મૂરત નૅરાયનેં એકાદશી જે શુભ ડીં શુભ ચૉઘડ઼ીયે ઝાડ઼ હેઠ ખોધેજો કમ ચાલુ ક્યોં, અજ઼ ભરાભર ઇગીયારમેં ડીં ઉન ઠેકાણેં નીરે નાઇયર જૅડ઼ો મિઠે પાણીજો ઝરણું ફુટી નિકર્યો, નેં થોડીવારમેં ત ઉત પાણી પાણી થિઇ વ્યો.

પ અઠવાડિયો જ થ્યો હૂંધો હિન ગ઼ાલ કે, નેં તરાજો પાણી ઘટણ લગ઼ો, નેં થોડ઼ેં ઘણેં ડીયેંતાં ઉ તરાજો તરિયો પ ડિસજી રૂયો, ગામવારા ઉત ફિરી ખોધકમ ક્યોં પ પાણી ઇનજો પાણી નં વતાંય, પાણીજી ભધલે ઊ તરા મિંજા રુગ઼ી મિટી જ નિકરણ લગ઼ી, નેં ગામવારેં જે મન મ્યાં નિસાકા...ગામમેં પાછો પાણીજો કિકડ઼ાટ ચાલુ થિઇ વ્યો. રાજીપેજી રાંધ રમંધલ ગામવારા વરી મુસીભતજે માંઢવે હેઠ અચી વ્યા.

હિકડ઼ે ડીં જી ગ઼ાલ, પ્રતાપસંગ અડણમેં ઢૂનણી ઢારે વિચારેંમેં વિઠા વા. તિડાં જ, મા..મા..હલતાં પાંજે પાંચેકે કીંક થિઇ વ્યો આય, મા..મા..ન્યારતાં ખરી, પાંચો કુછધો ભંધ થિઇ વ્યો આય, સડમેં સિગ઼ડ઼ી જૅડ઼ો તા ડિસી પાંચેજી મા ભેરો પ્રતાપસંગ પ ધ્રૉડ઼ંધો કરઇમેં વ્યો, પાંચેકે ડિસી ઇનીકે કેસજી ગંભીરતાજો ખ્યાલ અચી વ્યો, બિઇ જ પલમેં ઇ ગામજે હરિ વૈદ્યકે ઘરેં કોઠે આયો, પાંચેજી

નાડ઼ ડિસી હરિ વૈધ ઈનજી સારવાર કેંણ લગ઼ા, થોડ઼ી વાર થિઈ ત પાંચેકે વાચા આવઈ, નેં ઈ પાણી પાણી કેંણ લગ઼ો, પ ગામમેં પાણી કિતે હો, જુકો ઘરમેં વે? ઘરમેં મિણીજે મોંતેં ચિંધાજા ચિતર ચોખા નેં ચટ ડિસજી ર્યા, પાંચો અઞા પણ પાણી પાણી કેં તે. પાંચેજી ભેંણ પંજ ગાઉ છેટે પાણી ભરેલા વિઈ હુઈ પ ઈનજા અચેજા પ કોય નાં નિશાન અઞા ડિસાણાં નતે. પાંચેજી હાલત ડિસી પ્રતાપસંગજી અખિયેંમેં પ પાણી અચી વ્યા. પ ઊ પાણી પીધેલા પ પાંચો હાંણે કિત રોંકાણું હો, હા..પાણી..પાણી પોકારીંધો પાંચો હિન ધુનિયા મિંજા નિકરી ચુકો હો.

‘પ મા આઉં ઈં પુછંધો હોસેં ક; પાં રૂઓં તૅરતાં પાંજી અખિયેંમેં પાણી અચેંતા પ જૅર પાં ખિલોંતા તૅર પ પાંજી અખિયેંમેં પાણી કુલા અચેંતા? શરૂઆતમેં કેલ સવાલ મૂં ફિરી પાછો મા કે ક્યો.

હા...પુતર! આઉં તોંકે ઈજ ગ઼ાલ કિઈતે, પાણી મિલેજી ખુસીમેં ઊ ગામવારા ઈતરાતાં રાજીયાણા થિઈ વ્યા ક; ભગવાન ભારોનાથ પાણી પિરગટે તૅર પૅલો ઝરણેશ્વર જે મિંધરમેં ઊ પાણીસેં અભિષેક કરેજી ગ઼ાલ ક્યોં વોં સે ગ઼ાલ ગામવારા ભુલી વ્યા, પુતર! માડૂજી ઈ કમનિસીભી આય ક; જડેં ભિત ભુલે તડેં જ ઈનીકે ભૂતકાડ઼ જાધ અચેતો’, નેં માડૂ જ ડુખજો દસ્તાવેજ નૅરે ત ઈનકે ખબર પૅ ક; ઈનજી ‘ચતુરડિસા’ મેં ભુલેંજા ભુંગા કેંજા ઐં ?, હા...પુતર! વડે ભાગજા ડુખ માડૂ કે પિંઢજી ભુલ જે કારણે જ ભોગવણાં પેંતા.

–નેં પોયતાં ઉન ભુલજે પ્રતાપેં ભગવાન ભોરોનાથ પ્રતાપસંગકે શિરાપ ડિનોં ક; ‘વિઞો જડેં જડેંનું આંકે ડુખ પોંધો તડેં તા આંજી અખિયેંમેં પાણી પિરગટ થીંધો, પ! જૅર કોય ખુશી ક આનંધજે ટૅમમેં ઐં પેટ ડુખી અચે ઈતરો ખિલંધા તૅર પ આંજી અખિયેમેં પાણી પ્રગટ થીંધો.

નેં...પુતર!, ડીં નં, મેંણા નં, વરે નં, કિઈ જુગ થિઈ વ્યા હિન ગ઼ાલકે, ‘અજ઼ પાતાર પાણી ખુટંધા વિઞેતા, નેં અખમેં પાણી વધંધા વિઞેતા.

–નેં આનંધ પિંઢજી પૅલો નિમર આવલ વાર્તા સુણાય પિંઢજે થાનતેં વિઈ ર્યો.❐

શિવજી આર. મોઢ. 'શિવ'

જન્મ-૦૩-૧૨-૧૯૬૨. શૈક્ષણિક યોગ્યતા-H.S.C.Com. tally-Erp-9. *સરનામું -પ્લોટ નં, ૩૧-બી, સર્વે નં, ૧૮૦, ઐશ્વર્યા નગર નાકે જે મૂરમેં, નઉં વાસ, પો-માધાપર (કચ્છ)-૩૭૦ ૦૨૦. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૭૯૪ ૯૨૮૦૬. *ભારતીય ટપાલ ખાતેમેં સેવા, હાલ-નિવૃત્ત. ગાયત્રી શક્તિપીઠ (માધાપર)મેં ટ્રસ્ટી. ડૉ. આર.કે. ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટી. *વ્યસનમુક્તિ અભિયાન પારા ઓડિયો-વિડિયો પ્રવચન. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. *'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ' જા સભ્ય. *કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', 'ચીંગાર', 'કચ્છ અર્પણ', 'કચ્છ રચના', 'કુંજલજી કુણકાર', 'ઝાલર', (સાંધ્યદીપ-ભુજ)મિણીમેં વાર્તા-લેખ પ્રકાશિત. *સંપાદન- 'અખરેંજો ઉજારો' બાબુલાલ ગોર ભેરો સંપાદન' કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી સેમિનાર-૨૦૧૧ મેં 'દુલેરાય કારાણી' સેમિનારજા સંયોજક. 'ડાડા મેકરણ' જે ભજનેમેં સુફીવાદ તેં, ૨૦૧૭મેં 'મહાત્મા નિરંજન' જો 'જીવન કવન' નેં ૨૦૧૧ મેં કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં 'હરિ સાહેભજી હકલ' પારાં નિબંધ વાંચન. ૨૦૦૫-૬જો સાહિત્ય સભા પારાં શ્રેષ્ઠ વાંચન ભધલ મોમેન્ટો. *૨૦૦૫જો કચ્છમિત્ર રજત જ્યંતિ પારાં મોમેન્ટો. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં 'સાંભાઈ' વાર્તા સંગ્રહકે ૨૦૦૦જો શ્રેષ્ઠ પુસ્તક. *કચ્છીભાષાજે પ્રસાર-પ્રચારજો ૨૦૧૦જો માનપત્ર. *૨૦૦૯મેં ભારતીય સંસ્કૃતિ ફાઉન્ડેશન પારાં સર્ટી. *૨૦૧૫મેં 'ધ વાઈટ ઈગલ્સ સ્કૂલ' (દેવપર) પારાં પ્રમાણ પત્ર. *૨૦૧૬-૧૭ BALDEAGLEBED મુખ્યાલય ૭૫ (સ્વતંત્ર) પારાં જવાનેંકે ૨૦૧૬નું ૨૦૧૭ તેં કચ્છી ભાષા કાર્યશાળામેં પ્રશિક્ષક તરીકેજી સેવા ભધલ પ્રસંશા પત્ર નેં મોમેન્ટો. *'પાવન પન્ના પુરાણ' ૩૧ જિતરીયું કથાએંજો વાંચન. જેમેં ૫ કચ્છી ભાષામેં કથાઉં. *કચ્છી સર્જકેંજે પુસ્તકેમેં પુસ્તક વિશે આલેખન. *અનેક કાર્યક્રમ સંચાલન તરીકે સેવા. *૨૦૧૭જો 'ભગવતીધામ-ભુજ પારાં 'ગુરુગૌરવ' એવોર્ડ. *સાક્ષરનો સાક્ષાતકાર' રાધેશ્યામ શર્મા વોલ્યુમ ૧૯ મેં નોંધ. *રિટાયર્ડ પોસ્ટ માસ્તર (માધાપર) વર્ગ-૨જા અધિકારી. *ભારતીય પોસ્ટલ એમ્પોઈઝન યુનિયન વર્ગ-૩ જા ખજાનચી.* પોસ્ટલ રિક્રીયેશન કલબ ભુજજા સેક્રેટરી. *પશ્ચિમ કચ્છ જ્ઞાતિ મંડળજા સેક્રેટરી. * પશ્ચિમ કચ્છ જાગૃત મંડળજા પ્રેસિડેન્ટ. *'સાંભાઈ' વાર્તા સંગ્રહ-૨૦૦૦. *'પિયાવો' વાર્તા સંગ્રહ-૨૦૧૦. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં શ્રેષ્ઠ પુસ્તક પસંદગી. *સહ ક્વીનર કચ્છ જિલ્લા પેન્શન એસોસિએશન (ટપાલ વિભાગ).

આમેંજી પોખ

આષાઢ મેંણેંજી કારીભમ રાત હુઈ, કામાયમેં વિજજા સેલા પ્યા વિઠે. ત કડેંક કન ફાડે વિજે ઍડા ગજણજા ગુડ઼ગુડાટ ધુબાય છંડીંધા વા. મંઢો મીં ખાંગો થિઇ તુટી પે જી તૈયારી કરે ર્‍યો વો. કુધરતજા અલીચાર માલે કે ભાસ્યા નં. મંજે મથે વિઠે વિઠે ગુડ઼ાકુજો ડબો ખોલે ભૂંગરી ભરેનેં સુતરકે કંકાટીયેંતેં સોંજો રખી કડેંક ઘસે, ચૉમાસેજી થધક કર કડ઼ે નેં કફ કે લગ઼ી વિઇ વે ઍડો લગ઼ંધો હો. કંકાટીયે મથે ઘસીંધે હથ થકી ર્‍યો વે તૅડ઼ો લગ઼ંધો હો, થોડ઼ો વેસા ખણી હિકડ઼ો લમું ઘસરકો કેં, જિરાક ચકમક જરઇ નેં કફ મથે પિઇ, ફૂંક ડિઇ ઇન પેટાંય નેં કફ ભૂંગરી મથે જલે હરેં હરેં ધમ મારીંધો વ્યો, નેં મોં મિંજા ગોટે વારેજીં વિચારેંજા વડર કઢીંધો ર્‍યો.

મંઢો મીં તુટી પ્યો, માલો મીં સેં ભચેલા આમેં જે ઝાડ હેઠ વિઠો. હિકડ઼ો આમું કિતરો ઘર કે ન્યાલ કરે ડિનેં નેં, સજે સેડ઼તેં આમેંજો ભગીચો ભનાયલા રોપા તીં ખડું પ તૈયાર કરે છડીયાં ત કીં?

મીંયાંમી કારી સજી રાત વઠી. ભાંખ ઉટી, કુકડ઼ કુછયો, ડાડુવારી મિસીધ મિંજા હારુ મીંયાં બાંગ ડિનોં, ત ભરત મા’રાજ પ ઠાકર મિંધરજી આરતીજી તૈયારી કરે શંખ ખણી ફૂંક્યોં.

માલે કે લગ઼ો ક; ભગવાન કિરશનજો શંખ ખણી મા’ભારતજે યુદ્ધજો બિજ પોખ્યોં, તીં આઉં પ હિન શંખજી સાખે મુંજે પરિવારજી આભાધીલા પગરજો શંખ ફૂંકી છડીયાં.

નિંઢડ઼ો ગોઠ, ચાર પંજ વીંઘા જિમીન, વરેં જી કડેંક મૅરભાની થીએ ત કુધરત પ કડેંક રીસાજે ત મડ બ છેડા ભેરા થીએં. ભણેજો સોણું ખણી નિકરૅલ માલે કે અધ્ધવિચ નિશાળ છડાય બાપા ભેરો, ખેડ઼મેં લગ઼ી વ્યો. નેં પગરવાય પુઠિયા કડેં પ માલો નં નૅરેં.

થોડ઼ી જિજી નિશાળ વ્યો હો, ઇતરે ઇની પંજ વીંગેંમેં થોડ઼ી જિજી ખેતી કરેજો મન થીંધો વો. હિકડ઼ો ડીં મૂરજે શૅરમેં વ્યો નેં ઇનકે પરમારભા ખેતીવાડીજા અધિકારી મિલી વ્યા. માલે કે સમજાયોં, માલા તું, ડિસવારી ખેતી કર, ખાસા ઝાડ

વિજ, જિમીન કે ખાસી ખેડ કરે ભનાય. આમેંજી કલમું સિરકાર વટા મિલન્યું, નેં માલો મનમેં ગંઢ બધી ગિ઼ડેં ક; પરમાર સાહેભજો ચેજો સચો આય. હિકડ઼ો ડીં લાલેજી વાડીતેં બાગાયત અધિકારી આયા. સમજ ડિનોં, નેં પોખાણું આમેંજો ભગીચો.

જીં ઇ પુતર વીરેજો જતન કરીંધો તીં જ માલો આમેંજો જતન કરીંધો હો. પિંઢ નિશાળ નં વિઞી સગ્યો તેંજો ધોંખો માલેજે મનમેં ઘુંટાણું પે, પ! પુતર વીરે કે જરૂર ભણાઇંધોસેં. એડ઼ી ઇન મનમેં ગંઢ વારે ગિ઼ડેં.

વીરે કે ગોઢજી નિશાળ મેં ભણાય પોઆ, સેરજી વડી સ્કૂલમેં ભણાયલા હલાયોં. હિડાં પેલે વેરેં ખાસો ફાલ ઉતર્યો. ખર્ચાપાણી નિકરી આયા. બે વરેં કુધરત વરી ફડો ડિને. કુમુંધજો મીં આમેંજે ફાલકે બારે વિધેં. ગોઢજે ખેડૂએંકે માલે કે ચે જો મોંકો મિલ્યો. માડૂ કીં કરે ત રાવ ડેવાજે પ કુધરત જી રાવ કેંકે ડીંણી. માલો સાવ સુઞુ થિઇ વ્યો હો. ઘરજા મિડે માલે ભેરા ભેઠ બધીને ઉભા રૂયા. આબર નેં મેંનતમેં મિડે જુપી રૂયા. ડુખજા ડીં ડંધેંસેં કપીંધો આયો. વરી આષાઢ મેંણું આયો, માલકજી મેંર થિઇ. બારોય મીં ખાંગા થિઇ વસણ લગ઼ા. નેં વરે ખાસો થ્યો. માલેજી મેંનત ફડ઼ઇ, આમેં તેં મોર જા ઢિગ઼ લગ઼ા, વીરો પ ભણંધે ભણંધે માલે ભેરો જ ઉભો રૂયો. પોખલ આમેંજો ખાસો ફાલ ઉતર્યો. વીરેજી પ ભણતર અગ઼ીયા વધી રિઇ હુઇ. પરમાર સાહેબજી સલા ગ઼િની હિકડ઼ો ડીં માલો ઇન્ટરવ્યુ ડિનેલા વ્યો, નેં પાસ થિઇ વ્યો. નેં સજે જીલ્લેજો ભાગાયતી અધિકારી ભની વ્યો.

માલે કે અજાવ રાજીપો થ્યો. તીં માલેજો પગર વુડી નેં આમેં મેં ફિરી વર્યો. માલેજે પગરજો ઋણ ઉતારેલા વીરો રાત ડીં હિકડ઼ા કરે છડેં. નેં મિણી ખેડૂ ભાવરેં કે સમજાય ક; ઐં આમેંજી પોખ કર્યો, આંજો પરિવાર તરી વેંધો, અજાઇ મેંનત નેં કમજી ડિસ સેં સજે જીલ્લેજા ખેતર કેસર કેરીયેંજે ઝાડસેં ડુલણ લગ઼ા.

વીરે જેંડ઼ા કિઇક કેસર આમાં પચી હિન ખેડૂ પરિવારમેં ફોરી રૂયા. હિકડ઼ો માલેજો આમેંજો ભગ઼ીચો કૈક આમેંજા ભગીચા કેં. તીં વીરે જેંડ઼ા કૈક કેસર આમાં હિન સમાજમેં પચણ લગ઼ા.

વલા ! વિખજી પોખ મં કર્યો, પોખ કર્યો ત આમેંજી, વીરો હિન સૂત્ર કે જીવનભર મંત્ર વારેજી આત્મસાત કરે ગિ઼ડેં. ❐

શ્રીમતી અલ્કાબહેન અનિલભાઈ જોશી

*જન્મ તા. : ૨૭-૦૨-૧૯૬૨. *સરનામું-નિરોણા કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *સંપર્ક-૯૯૭૯૯ ૦૪૧૦૮. *સેવા-નિરોણા પ્રા. કન્યા શાળામેં આચાર્યા. *કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘજા મહિલા કારોબારી સભ્ય. *આકાશવાણી ભુજ કેન્દ્ર મથા 'કચ્છીભાષા કાર્યક્રમમેં કચ્છી વાર્તાલાપ પ્રસારિત. *આકાશવાણી માન્ય કવિ. *કચ્છમિત્ર 'ધિલજ્યું ગ઼ાલિયું', *કુંજલજી કુણકાર', ચીંગાર' મેં ઈનીજા આર્ટીકલ પ્રકાશિત.*

ભલાઈજો ભાર

હમેમેં છ ડીં તૈં ભણતર નેં વહીવટજે કમ મિંજા મથો ઉચું કરેજી વાર નં હુએ, પણ ! અજ઼ રવિવારજી રજા ઈતરે ભાકી રિઈવેલ નિંઢાવડા કમ જપાટે લાય ગિ઼નેજો મનૈમન [1] નેઠો ક્યો, નિમજી ટારતેં વિઠલ કાગડ઼ે કાં...કાં..કરે મેંમાણજે આવજી કર અણસાર ડિનેં.

કોય મેંમાણ અચે તેંનું મોંધ ઘરકમ ટાંણેસર લાઈ ગિ઼નેજી હણતકડ઼મેં નિતરોજ કનાં જિરા સવેર તાં હું પણ ઉથઈ હુઈસેં. વાસુજે અધા કે ટૅમસર ધુકાનતેં પુજેજો ઈતરે ઈ પિંઢજે નિતરોજ જે ટેવાર પ્રમાણે પૂજાપાઠ મિંજા પરવારીનેં પલાંઠીવારી રસૉડ઼મેં આસનતેં વિઠા, ઈનીકે ઉગે઼જો સિરાણ ડિનું, નૅરણકોઠે થધકાર કરે ઈતાં ધુકાનતેં ઉસ્યા. થુડ઼ીવારમેં ધિંગડ઼ીયો ઉપટાણજો [2] પડ઼વા સુણંધે મું રસૉડ઼ેજી બારી મિંજા ધરવાજે કુરા મીટ મંઢઈ, મૂંજી નિશાળમેં આઠમી ચૉપડ઼ી ભણંધલ ધીયડ઼ી અહણમેં અચી કુછઈ.'બેન!, આંજા મેંમાણ ઐં!. ગૅસતેં કોસો કરેલા રખલ ખીરજો ટોપ ઠારેલા પ્લેટફોર્મતેં રખી ગૅસકે ઉજાયલા બટન ભંધ કરી આઉં રસૉડ઼ે મિંજા બારાં આવઈસેં. જાં ન્યારીયાં ત, બ પુલીસવારા મૂંજે ઘરજી ચાલીમેં અચી ઉભા ર્યા. મૂંકે ત ધ્રોંકી પિઈ, જ અગ઼ાડ઼મેં જ હી પુલીસવારા ઘરેં કુલા આયા હુંધા? ત પુલીસજી વરધીમેં જૉઆણ-જમાણ બાઈ મૂરમેં અચી મૂંકે પગે઼ લગ઼ંધે ચેં;

'બેન! મૂંકે ઓરખૉ નતા?'.

૧-ધારણા; મનસૂબો. ૨-અવાજ.

આઉં નીતા ઐંયાં. આં વટ ભણઇ ઐંયાં, નેં પિંઢ ભેરો આવલ ભાઇમાડૂ કે ચેં; ‘એ..ય ! સુણૉતા !, બેન કે પગેં લગૉ, મૂંજા ગુરુ ઐં.

આઉં નિધ્રોખે ન્યાર્યો, તૅર સુઆતી. ‘અરે! લટઇ ! તું, નીતાડ઼ી ! તું તાં ઓરખાજે નતી!. નેં હી કેર ઐં? મૂં ભાઇમાડૂ કુરા અખજો ઍસોરો કંધે વ્યો. સવાલ ભેરો જ ઇ લાજાડૂ મુરકઇ, નેં મથો નીચું ઢારે છડેં, ઇનજો હી લાજાવારે હાવભાવસેં આઉં સમજી વિઇસેં.

–નેં પોયતાં ધીયડ઼ી થારૂ વાસુજે અધાકે અચેજો નીયાંપો હલાયો, મેંમાણ કે ખીંકાર્યા, વ્યાર્યા, ચાય-પાણી પીવાણાં નેં હાલ-હવાલ ગિ઼ડા. મૂંકે ત ડેઢ ડાયકે મોંધન્યું હી ગાલિયું જાધ અચી વિઇયું.

ઉની ડીયેં મૂં હેડમાસ્તર તરીકેં મૂંજે સ્ટાપ કે નીશાળીયેંજી હાજરી સુધારણાંજે ઝુંબેશકે ભાયલ કેલા જૉમથ કરેજી સૂચના ડિની હુઇ, રજા પૉઆ, ઉગે ઉલેજે સમૉમેં માઇતર ઘરેં હુએંનેં ખાસ ગચ ડીયેં તેં, નિશાળ કે ટારો ડીંધલ નીશાળીયેજે ઘરાઘર વિઞી માઇતરકે મિલી નિતરોજ નિશાળ અચેલા પિંઢજે વીયાજી ચાંવત રખેં તેંલા સમજાઇયેં. મૂંકે પણ હિન કમજો ઓંકર ઇતરે હિન ઝૂંબેશમેં જોતરાજી વિઇસેં.

હિકડ઼ો ડીં અગાડ઼જો હેકતાર નિશાળ ઘુસાઇંધલ નીતુડી જે ઘરેં વિઞેજો થ્યો. મૂંજે મનૈમન વિચાર હલ્યા તે ક; અજ જે જુગમેં ધીયડ઼ી કે ભણાયજો ભારી મહિમા લેખાજેતો, બૉરી ખાસી ગાલ આય, પણ! ઇન ગાલ કે આબર કડેં જુડ઼ંધો?, નિશાળનું સૂગ કડેં ટરંધી?. ધીયડ઼ી ભણે ત બ કુડ તારે, ગાલ પણ સચી જ, ત પ ઘરાઘરજ્યું ધીયડ઼ીયું પારકીયું લેખાજેંત્યું. મંતરઇયું લેખાજેંત્યું. પોય ભલેનેં ઉ નિંઢડ઼ી ગભૂડ઼ી હોય. કન્યા હૂએ પણ ઇનીસેં વૅવાર ભધ-ભાવવારો મંતર્યો ક; પરાયો જ હૂએતો! હી ઘર અધાજો, હી ઘર ધણીજો, હી ઘર તાં વરી પુતરજો પણ બાઇમાડૂજો પિંઢજો ઘર કિતે? અધાજે ઘરેં પરાઇ, પરાયે ઘર પરાઇ, ધણીજો ઘર પારકો, પરાયે ઘર વિઞેજો આય, હિકડ઼ી જ ગાલ સિખાયમેં અચેતી, માઠ રોંણું, કીં પ કુછણું નં, નેં મિડ઼ે સૅન કેંણું. ત પણ જીવતરજી સચી

સમજણલા ભણતરતાં ખપંધી જ નં.

ચૉમલ ગાંઢેં બાવરેંજે વાડે વિચ આવલ છેંણ મિટીસેં ઠાયલ ભુંગેંવારે ફરીયેમેં પુજે ભેરો કુતેંજો કૌવાટ કનેં પ્યો, નેં આઉં વિચારતંધ મિંજા બાર આવઈસેં, સામેં જ નીતાડ઼ીજી વિધવા મા ધડ઼કી સિભેંતે, આચાર વિગરજો ચૈં ખન વરેંજો નિઢડ઼ો બાર ઉગ઼ાડે અઙ નેં પગ઼ રુલ્યો તે, મૂંકે અચીંધી ડિસંધે જ બાઈ સૂઈ–ડોરો રખંધે જ ઉભી થિઈ વિઈ.

'આં...જા..વડા પગ઼..અચૉ બેન અચૉ...!' ચોંધે આવકારો ડિનેં. મૂં ચ્યો; 'બાઈ! આંજી ધી નીતુ કે ભણેલા હલાયો, ભણેમેં હોશિયાર આય, હાંણે ત બ–ત્રેં મેંણા ભણેજા રૂયા ઐં. ઘરેં કુલા ઢોંયૉતા? બાઈ કે મૂં નીણાઈસેં સવાલ ક્યો. –નેં ઈની ડંજ ભરલ હીયેંસેં ચ્યોં; નીતુ કે નિશાળ તાં હલાઈયું પણ! ઈતરો ચોંધે ઈનીજી અખિયેં મ્યાનું શ્રાણ–ભધરો વોંણ લગ઼ા. મૂં પ ઈનીકે હૈરો ડીંધે ચ્યો; 'કાલ વટા નિશાળતાં હલાયૉ, પાં મિણી ગ઼ાલીયેં પુજી વરંધાસીં! ઐં ચિંધા મં કર્યો. પાંજે મુલકમેં ગોઠાગોઠ હેડ઼ીયું જેણાંવારીયું ખાનધાન બાઈયું હુનીયું જ, નેં કસૉટીયું પણ ઈનીજ્યું થીયેં! અછત નેં ઑખી કર ઈનીજે કિપારતેં જ લિખાણી આય. તય પ હૅમથ હારચે વિગર ઘરજી સેવા ચાકરૈ કરીયેં ત્યું. હેકતાર હીંયારી વરસાઈયેં ત્યું નેં પિંઢકે કોય પ ઉમેધ નાયં, કુટંમ પરિવારજી સેવા લા જ કર મનખા ડૈ ધારણ ક્યોં અયોં. મૂંકે જાધ પ્યો જ..ભગવાન કે જડેં પરથવી તેં અવતરેજો મન થીએ તડેં 'મા' જો રૂપ ગ઼િની અચેંતા. મૂંકે કિતરાય વિચાર ફિરી વર્યા.

નીતુ ભણેમેં કાબલ હુઈ, ગ઼ચ ડીંયેં તઈ નીશાળ કે ટારો ડીંધલ હિન ધીયડ઼ીજી મજબૂરી મૂં સઈ કરી ગ઼િડ઼ી. નિતરોજ નિશાળ અચે નેં ભણેં તેંલા કરે હરહીલે આબર ડિની. ઈનજી ભણતરલા મા કે ડિનલ વાયધે પિરમાણે મું જીં જીં ધાર્યો હો ઈન પ્રમાણે થિઈ સગ઼ે ઈતરો ટેકો ડિનું. વેંધલ ડીયેંમેં ઉચું ગ્રેડ પ્રાપ્ત કરે પ્રાથમિક ભણતર પૂર્ણ થે પૉઆ ગ઼ોઠ છડે વિઈ હુઈ.

ગ઼ાલબોલ મથા ખબર પિઈ જ નાતજી આબરસેં સૅરજી હૉસ્ટેલમેં રિઈ મન લગાયનેં ભણઈ. છેલે બીં–ત્રીં વરેં પુલીસજે ભરતી કસોટી પાર કરેનં પુલીસ

કોન્સટેબલ ભની વિઇ હુઇ. ભેરા ભણંધલ પુલીસવારેંસેં સંસાર રથ જોડ઼ે ઠરીઠામ થિઇ, નેં ડ્યુટીમેં જોતરજી વિઇ. હિતે ધ્રૉરડ઼ેજે રણમેં ડ્યુટીજે હિસાભેં હિન પાંચાડ઼ેમેં અચેજો જોગ થ્યો ત ભેરૈંભેર મૂંકે પ મિલેજો ઓંકર પૂરો કેં, તેંજો મૂંકે પ રાજીપો હો.'બેન કીં આંજો મિઠો મોં...! 'આંકે ડિઇ કુર સગ઼ા હીંયારી સિવા', મિઠાઇજો બોક્ષ મૂંજે હથમેં ડીંધે ચેં.

'નીયાંણીજો ભાર મૂંતે ચડ઼ે સે નં પોસાજે'. મૂં ઇનજી લાગ઼ણીએકે સુઞાતી, નેં નારાજ નં થીએ તેંલા મોં મિઠો કરાઇંધે બોક્ષ મિંજા પેંડ઼ેજો ટુકકર ઇનકે સામું કરીયાં તેંનું મોંધ જ ઇન સખરાઇ પધરી કંધે મૂકે સામું કેં'

'બેન !, આંજે ગુણેજા કિતરા લેખા કરીયાં? જાધ કર્યો ઊ જીવતરજા ડાઢા ડીં, તેંની ઐં જ હથ નં જલ્યોં હૂંધ ત અજ આઉં હિન વરધીમેં નં હુંધ. આઉં ધોઆ કરીયાં આંકે જુકો આઉં.....ઇતરો કુછંધે ત, ઇનજો હીયું ભરજી આયો. ધિલજા ભાવ ન્યારે નેં આઉં પ લાગણીવશ થિઇ સમજાયો.

'પુતર! ઊ તાં મુંજી ફરજ હુઇ, નવાઇ નાયં કિઇ! સુય.

નં..નં...! બેન' આંજા ગુણ આજીવન નૈં વિસરેં, આઉં આંજી ભલાઇજો ભાર કીં ઉતારીયાં? નીતુ વરી...પિંઢજી સારમાણસાઇ પધરી કરીંધી રિઇ.

ત..! ન્યાર પુતર, હાણેં તોંજી ડ્યુટી વફાદારીસેં કરે નેં કુટંમ-પરિવાર માઇતર નેં પાંજે દેશજો નામખો વધારીનીયેં ત મુલા હરહીલે હિરખજી ગ઼ાલ લેખાંધી, સમજી ગ઼િન ભાર ઉતર્યો ભસ.!

'ભેંશક...' આંકે વચન ડીયાંતી ભસ..! ચિઇ વરી પ રુની.

'હલોં હાણેં હલંધાસી?. પાંકે મોંડ઼ો થીંધો ભલા, ઇનજે ઘરવારે જાધ કરાયં તડેં હુભ-હેતસેં હિલી-મિલી 'અચીજા' ચિઇ નેં રજા ગ઼િડ઼ે, વેંધે વેંધે પણ બોંયમાડૂ હથ જોડ઼ે 'જયશ્રીકૃષ્ણ' ચોંધે અસાંજે ઘરાનું ઉસ્યા.

ભવિષ્યમેં અગ઼િયા વધેજો નીતુજે નિસીભમેં તડેં ભાયલ થ્યો. જડેં પિંઢ સંકલ્પ શક્તિસેં મેંનત કેં, ભગવાન ઇનજા ભાગ બરૂકા કેં, તેમેં કેંકે નં કેંકે માધ્યમતાં ભનાયતો, તેંમેં આંઉં પણ સામેલ હુઇસેં. સે મૂંજે ભાગમેં લિખલ હુંધો. તેંજો રાજીપો હીયેંમેં રખી, અજ઼ રવિવાર હો ઇતરે ઘરકમમેં લગ઼ી વિઇસેં. ❒

હસમુખ દયારામ અબોટી 'ચંદન'

જન્મ-૧૯-૪-૧૯૬૪. (કોઠારા- કચ્છ, તા. અબડાસા.) શૈક્ષણિક યોગ્યતા-P.T.C. M.A B.Ad. *સેવા-પ્રાથમિક શિક્ષક. ***સરનામું** - હરિ નગર-૧. ફોરેસ્ટ ઑફિસની બાજુમાં , નલિયા રોડ. માંડવી કચ્છ-૩૭૦ ૪૬૫. .*ગાલબોલ-૯૪૨૮૫ ૬૭૯૦૦, ૯૦૯૯૯ ૨૦૭૧૪. e-mail-hasmukhaboti@gmail.com *પ્રકાશિત પુસ્તક-(૧) 'દરિયાની વાટે વાટે'-પ્રથમ આવૃત્તિ-૨૦૧૨.(૨) 'સાગરના સુસવાટા'-પ્રથમ આવૃત્તિ-ઓકટોબર, ૨૦૧૨. (3) 'હુડિયો કોઠો' -પ્રથમ આવૃત્તિ-૨૦13. (૪) 'સાગરનો સાદ' -પ્રથમ આવૃત્તિ-ઓગસ્ટ, ૨૦૧૬. *કચ્છી કાવ્ય સંગ્રહ-'ધરિયાજા ભીડા' કે કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં દ્વિતીય પારિતોષિક. *માંડવી રોટરી, લાયન્સ, જાયન્ટ્સ પારાં બ વેરા. *કલ્યાણ ફાઉન્ડેશન -મુંબઈ, ઘનશ્યામ મહારાજ સુવર્ણ મહોત્સવ-૨૦૧૨ ભુજ ખાતે વિશેષ બહુમાન. *નોકરી દરમિયાન વસ્તી ગણતરીમેં રાષ્ટ્રપતિ ચંદ્રક વિજેતા. નેં હોમગાર્ડ ૧૯૯૧મેં ૩૦૩ રાયફલ શૂટીંગમેં કચ્છ યૂનિટમેં પ્રથમ શિલ્ડ. *શોખ-સંગીત, ચિત્ર નેં અવકાશ વિજ્ઞાન. *હાલજી સેવા-શ્રી ગોકુલદાસ બાંભડાઈ ગ્રુપ શાળા,માંડવી-કચ્છ. *સર્જન-ગદ્ય-પદ્ય, ૧૯૯૬-૯૭મેં 'કચ્છમિત્ર' મેં કોલમ 'સુર અને સાધક' જેંમેં ૧૫૧ હપ્તામાં કચ્છજા નામી-અનામી ભજનિક તીં સુગમ સંગીતજા ક્લાકાર નેં શાસ્ત્રીય સંગીતજા ગાયક નેં વાદ્યકારેંજો પરિચય ડિનેમેં આયો. *૨૦૦૬નું અજ પર્યંત (અઠ વરેં તૈં) 'કચ્છમિત્રમેં 'દરિયાની વાટે' કોલમ હલેતી. હિન વિષયજા કિતરાક લેખ અજ પણ 'શબ્દસૃષ્ટિ', 'નવનીત સમર્પણ' 'કુમાર' , 'સમીપે', 'તથાપી', 'બુદ્ધિ પ્રકાશ', 'પરબ', 'મંગલમંદિર'' મેં પ્રસિદ્ધ થીંધા રેંતા. તીં આકાશવાણી-ભુજ તેં કચ્છી-ગુજરાતી વાર્તા-કવિતા ને વાર્તાલાપજો પણ પ્રસારણ થીંધો રેતો. *તા.૨૧-૦૪-૨૦૧૫ નું ઘણેં સમય તૈં કચ્ચ્છમિત્રજી 'જેડલ' પૂર્તિમેં સ્ત્રી સર્જકેંજી કોલમ 'અક્ષરદાત્રી' ચાલુ હુઈ. *જી.સી.ઈ.આર.ટી ગાંધીનગર ને ડાયેટ ભુજજા રિસોર્સ પર્સન ને માસ્ટર ટ્રેનર તરીકે, તીં શિક્ષણ તાલીમ મોડ્યુલર રચનામેં લેખન-સંપાદનજી ભૂમિકા રિઈ આય.

ભાવીજો ફેંસલો

સફરજો ઈગિયારમું ડીં, સીં જી વાસસેં ભણકેલ હેંણ ભજંધો વે તીં વાંણ ભજેતો, નેં ઈનજ રીતેં ચંધર કર વડરેં કે ખાઈ વેઞેવારો હુએ તીં ધ્રાજા માર્યા વડર ચંધરજે મૂરમેં અચીંધે જ ભજંધા નજર ચડ઼્યા તે. કોસિયો વાવડ઼ો ફલાંગું ભરંધો વાંણકે ખણંધો વિઞેતો, સંથે તેં વિઠલ રવિલાલ, હરજી, રતનશી નેં મોરાર વીયારૂ પતાઈ પલાંઠીવારી ગ઼ાલીયેંમેં ચડ઼્યા ઐં. કો ડીં નં કરલ ઍડ઼ીયું ગ઼ાલિયું અજ઼ ઈનીજે વિચ હલ્યા કરીયેંત્યું.

મોરાર ગાતલ ભજન પોય રવિલાલ સવાલ કેં,ભાવિ નેં નિશીભ વિચ કિત ફેર આય? તય હિકડ઼ી લીટીમેં હિની બીં જો ઉલ્લેખ કૉ થ્યો? મોરાર ખિલંધે ચેં, ભૉ..! બીં વિચ ઘચ ફેર આય. નિશીભ કે ઓરખણું સૅલ પ ભાવિ કે ઓરખણું પાંજા કમ નં. નિશીભ ઈ કરમ ત્રે પ્રકારેં મિંજ હિકડ઼ો, જેંમેં હી ભવ ક અગલેં ભવેંજા સંચિત કરમેંજો ભોગ શરૂ થિઈ ચુક્યો હુવે. ઈ ઐં કરમેજે આધારિત ચિઈ સગ઼ોં. ખેતરમેં મુઠ ધાઈ વિજોં ઈતરે આંજી મૅનત ભેરો નિશીભ નિક્કી થીએ. ધાઈ સૉ ટકા ઉગી નિકરંધો પોય જિજો ક ઓછો ઈ આંજા નિશીભ! પ ધાઈ પૂરેપૂરો ઘરેં પુજંધો ક નં ઈ આંજે ભાવિતેં આધાર આય.

પિંઢકે જાગ઼લ સવાલકે સમજેલા મોરારજી ગ઼ાલકે અટકાયલા રવિલાલ હથસેં ઍસારો કરીંધે કુછ્યો; 'રાજા હરિશ્ચચંદ્ર નેં શિબિ રાજા ઈની તાં કરમ પણ ખાસા ક્યાં વાં તાયં કુલાય ઈનીકે ઍડ઼ા ડીં કઢણાં પ્યા.

રવિલાલ હરેકજો ભાવિ નિકી થૅલ હુવેતો, ભાવિજે લીધે માડૂકે જીયણ જીયેલા આશરો મિલેતો, સમજેં? તું જ ચૉ ક વાલીયો નેં જેસલ ઈતરા પાપ ક્યાં તયં કૉ પીર થિઈ નેં પૂજાજેંતા?

તાં તાં આલાતજી સંભાર ગ઼િની પાછો ફિરલ નાખવો શામજી કુછ્યો; 'કુરેજ્યું ગ઼ાલીયું હલેંત્યું? રાત ઈનંઈ નં વેંધી રે.

રવિલાલ પુછે; 'માલમ' ઉર્યા અચીનેં વે, તું જ ચૉ વૅલો ક; 'નિશીભ નેં ભાવિ', બીં મિંજા કેર [1]ચરીયાતો?

'ભિણ્યાં ઇ તાં અઘરો સવાલ ક્યાં ભલા!. પ મૂંકે ચૉ ક, પાંજો ભાવિ કુરો આય?'

હરજી આંગરી ચિંધીધેં ચેં; 'ઇ મોરાર કે પુછ'

મોરાર બીડ઼ી (ટીમરૂ) જે પનમેં જરધો વિજી બીરી વારીંધે ચેં; 'પાંજા ભાવિ તું કિત નતો બુજેં!'.

એ...એ..ખમ...ખમ, હેવર તું જ ચોંધો વેં નં ક, ભાવિ કેંકે ખબર નં હુએ. તકડ઼ો ભની રવિલાલ પુછી ગિડ઼ેં.

'ઇ મૂંકે નં, નાખુવે કે પુછ'.

'શામજી! મોરાર ઍડ઼ો કુલાય ચૅતો?
શામજી માલમકે સાધુવારી ઘટના જાધ અચી વિઇ, ઇનકે સામે સજો દ્રશ્ય ડિસાણું.

** ** ** ** ** ** ** ** ** ** **

શામજી, મોરાર નેં મોરારજો પુતર વેલો વાણતેં અચીંધા વા તડેં હિકડ઼ો અઘોરી પંથજે બાવે ઇનીકે અટકાઇંધે પુછે, 'કહૉં જા રહે હો?'

વાચાર ઍડ઼ો મોરાર જભાભ ડિનેં, 'વાણ પર ગોસ કરવા જઇ રિયા હય બાબા!'.

'નહીં તુમ ચાર દિન ઠેર જાઓ'.

'કાં..,' બાબા! એવું તે ક્યા હૈ?

હિકડ઼ે હથમેં ખપ્પર નેં બે હથમેં જલલ પાવડ઼ી કે ઇનીજે સામે વતારીંધે બોલ્યા; 'તુમારે લીયે યહ સફર અચ્છા નહીં હૈ'.

૧–ચઢિયાતું.

મોરાર વેલેજો હથ જલે પિંઢ કુરા ખેંચીંધે કુછ્યો; ‘મહાત્માજી! તમને અમે સીધો-બીધો ડઈયેં?

સાધુ પગ઼ પછાડ઼ીંધે ચેં; ‘ક્યા તુમ મુજે સિર્ફ સાધુ સમજ રખા હૈ’.

‘ના...ના..માફ કરો’, પગ઼ેં પિઇ ફિરી નાખુઓ કુછ્યો; ‘બાબા, હમકો આજ હી જાના પરેગા, નઈંતર વડા નુકશાન હોઈ જાયેગા. હવે તમે હી બતાવ ક્યા કરેં?’.

‘દેખ બચ્ચા, બારવે દિનકો યદિ એક કાલા પંછી તુમારે નાવમેં બેઠે તો માનના કી અનહોની બનનેવાલી હૈ’. યહ બચેકો અછી તરહ સંભાલના’, ચોંધે પુઠ ફિરાયં ને ‘શુભમ્ કલ્યાણમસ્તુ’ ચિઇ સાધુ હિતાનું નિકરી વ્યો.શામજી નેં મોરાર ઈનકે ન્યારીધા જ ર્‌યા.

‘માલમ! હી મૂરતી હુઇ ક પોય...?

‘કોક અગોચર શક્તિ જૅડ઼ી લગી મુકે તાં, નાખવો કુછી હિતાનું વાંણતેં અચેલા રવાનું થિઇ વ્યો.

‘માલમ, કિન વિચારેંમેં વિઞાઇ વેં આયં?. ચૉતા ભલા!. રતનશી છાંછોડ઼ીંધે પુછેં,

પોયતાં સજી ગ઼ાલ ઈન મિણીકે ચેં, અધૂરી ગ઼ાલ વિચ ધભૂસે મ્યાંનું ચાયજી કીટલી ખણી ફકીરો નેં વીરજી અચી પુગ઼ા. ગ઼ાલ પૂરી થીંધે વીરજી કુછ્યો; ‘હેડ઼ીયું ગ઼ાલિયું સચીયું નં વેં, ભાગ્યમેં હુંધો સે થીંધો’.

ચાય પી હરિ નેં ઠાકરસીં જાગ઼ંધા ર્‌યા. ભાકીંજા સઉ સુમેજી તૈયારી કરી ગિ઼ડાં. બે ડીં સવાર થિઇ. સિજ સૅરો બધી આકાશ વરરાજાજી અધાસેં સાગરરૂપી ઘોડેંતેં સવાર થ્યો. ફુલીકિમેં વાંણ જોતરાણું સઉ ખલાસી ચોખે આકાશ સામું ન્યારે રાજીયાણા થિઇ ર્‌યા. વિઇ રાત થૅલ ચર્ચાજી પણ કોય ગ઼ાલ કરે નતો. જાણે કીં ગ઼ાલ જ નાયં થિઇ. સઉજી નજર વાંણજી ચૉફેર ફિરેતી. પખી જૅડ઼ો કીં ડિસજે નતો. બિપૉર ઈં જ થિઇ વ્યા. બિપૉર પોયજે આકાશજે રાજમેં વડરીએંકે જાણે ગુજી બાતમી મિલઇ વે તીં, જીં-સો-તીં ભેરીયું થીણ લગ્યું. વડરીયેંકે ભેરીયું થૅલ

ન્યારે આકાશ રાણીકે ઈરખા થીણ લગ઼ી ક પોય પિંઢજો રાજ જટાજી વિઞેજો ધ્રા લગ઼ો વે તીં ઈન પિંઢજા અણીવારા હથિયાર સજાય બાર નિકરી આવઈયું, નેં વડરીયેં ભેરો ઈન ઘમસાણ યુદ્ધ કેં, ગજણરૂપી શંખ ફૂંકાણું વિજ તલવાર ખેંચી વડરીયેંજા લીરેલીરા ઉડાયેલા મંઢાણી, નેં પોય ધરિયાતેં પથરેલ સિજજે કિરણેંજો રતોરઙ જાણે વડરીયેંજી કાયા મ્યાનું નિકરલ રતભિન્યું ધારું વેં તીં પાણીડ઼ા રતુભડ઼ા ડિસજી ર્યા.

રાતજા નોં વગ઼ા, ખૂવેથંભ મથે વિઠલ ‘ઘે’ કે ન્યારે હરજી હરેનું કુછી પ્યો, ‘ન્યારતાં માલમ હી કુરો આય?’

ઈનકે ન્યારે ચિંધામેં પેલ નાખવે મિણીકે કુઠાઈ ચિઈ ડિનેં, ‘ન્યાર્યો બેલીયા! પાં જેંકે ડિસાસૂર પખી ચોંતા સે હી ‘ઘે’ વિઠો આય. હાણે ચેતંધા રોણું પોંધો. કાં તોફાન અચીંધો, નેં કાં નં ધારેલી આફત અચી ચડ઼ંધી.

વેલજી પખીકે અપલક નજરસેં ન્યારીંધો જ ર્યો. આકાશમેં વિજજા ચમકારા થીંણ લગ઼ા. થોડ઼ીવાર પોય વિઠલ પખી કેંકે નજરેં નં ચડ઼્યો. ઈ ઉડી વ્યો પ વિજ પિંઢજે ધીંગાણેજી હધ કેં. નેં વારંવાર ખૂવે મથે ત્રાટકી રિઈ હુઈ. હી ન્યારીંધે નાખવે મિણીકે કઠોડ઼ે નીચેં ભેરા કેં નેં ચેં; ‘પાં મ્યાંનું કોક વ્યક્તિજો હી વિજ ભોગ ગિ઼નેલા મડેતી. જેંસેં કરેનેં સજો વાંણ ડુબંધો, ઈતરે પાં હિકડ઼ો હિકડ઼ો ખૂવેકે છૂઈ પાછા અચી વિઞો. હેરઈ ફેંસલો!.

પ, પેલા હુત વિઞે કેર? મિડ઼ે મુંજાણા. કો અગ઼ીયા અચેલા તૈયાર નાયં. આખર નાખવે તૈયારી વતાયં, શામજી નાખવો જેંડ઼ો વ્યો તેંડ઼ો પાછો આયો. પોય રતનશી વ્યો, ઈન પોય હરજી, હરજી પોય ફકીરો, ઈં કંધે મિણીજો વારો અચી વ્યો. કેંકે પ કીં નં થ્યો.જુકો ખૂવેકે છૂઈ પાછા ફિરેં ઈતરે પુઠેરી વિજ અતિ ભયાનકરૂપ ધારણ કરે ખૂવે તેં અચી વેંધી હુઈ. મિણીકે થીંધો હો ક; ‘હેવરઈ પાં વ્યાસીં!’ પ, બિઈ પલમેં હી અદૃશ્ય થિઈ વેંધો હો. અઞા પ ખૂવે વટ વિઞેમેં બ જેંણા ભાકીં વા. ઈ વા નિંઢો વેલો, નેં ઈનજો પે મોરાર. ઈતરે નિંઢે છોરે કે ઉત કીં

છડણું એંડ઼ો વિચાર શામજી માલમકે આયો પે. તિત મિણી હિકડ઼ે સડ ચ્યોં. ‘જ વિજ ભોગ મઙધી વે ત, હી વેલેકે પ હલાણું ખપે. નિયમ ઈતરે નિયમ. હાંણે મિડ઼ે કઠૉડ઼ેમેં ભરજી વ્યા.

આખર મોરાર ચે; ઈ ગ઼ાલ ભરાભર, હાંણે અસાંજે પે-પુતરજો સવાલ આંકે સતાયતો નં? જ આંકે વાંધો નં વે ત અસીં બોય ભેરા વિઞો.
હરિ ચેં; ઈ કીં હલે?
‘કૉ નં ભને?. સવાલ અસાંજે પે પુતરેંજો જ નં?’
રતનશીં વિચમેં કુછ્યો; ‘પણ, તૉજે વડે (ગુને) તૉજો હી પુતર...!? ‘મૂં સિવાય ઈનજો કેર આય હિન ધુનિયાંમે? હી સુણી તેરેં વરેંજો વેલો ચેં; ‘ભાભા, આઉં આં ભેરો હલંધોસેં...હલૉ હાણે’....

મોરારજી આંગરી જલે વેલેકે ખૂવે વટ અગ઼િયા વેંધે ન્યારે ખલાસી ધ્રિજી વ્યા. જિત બીં જેંણે ખૂવેકે છૂતાં. તાં...તાં..વિજજો તેજ લીસૉટો થ્યો. જુકો પે-પુતર મથે નં, પ કઠૉડ઼તેં ઉભલ મિણી ખલાસીયેં તેં પ્યો. નેં મિડ઼ે બરીનેં ખાક થિઈ વ્યા. વાંણ સજો ધુખેલા મંઢાણું.હી ડિસી મોરાર હેબતાઈ વ્યો. ઈન વેલેકે છાતી ભેરો ધાબી ચુમિયું ગ઼િનંધો ર્‌યો. નેં મનોમન ઉન બાવેજી વાણી તીં ભાવિ નેં નિશીભવારી ગ઼ાલકે સંભારીંધો ર્‌યો.❒

વાણવટેજા પારિભાષિક શબ્દ ને અર્થ :-

*__કોસિયો__-ડખણી ડિસજો વાવડ઼ો (વા)*__સંથો__-વાણજે અગ઼િયાજો ભાગ-પ્લેટફાર્મ. *__ગોસ__-સફર. *__આલાત__-સઢકે બધેજા રસા. *__નાખવો__-વાણજો ઉપરી-કેપ્ટન. *__માલમ__-વાણજો હિસાભ-કિતાભ રખંધલ-ડિસ વતારીંધલ. *__ભાભા__-પે, બાપુજી. *__ડિસાસૂર__-ડિસામેં વિઠલ અસૂર-રાક્ષસ. *__ધભૂસો__-મુસાફરેં-ખલાસીએંકે વિઠેજી જિગ઼્યા. *__ધે__-કારે રઙજો નિંઢો અપસુકનિયાર પખી.

શ્રીમતી રૂપલબહેન અશ્વિન મહેતા

*જન્મ-૧૯-૦૩-૧૯૬૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.Com. LL.B. *સરનામું-૫૧૯, 'પૃથ્વી' ગાયત્રી મંદિર સામેજી ગલીમેં, વ્યાયામશાળા રોડ, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-૮૩૨૦૩ ૪૬૧૪૬/ ૯૮૭૯૬ ૧૨૨૫૩. સેવા-(ગર્વમેન્ટ સર્વન્ટ)નિવૃત્ત. *શોખ-લેખન, (ગુજરાતી, હિન્દી, કચ્છી) વાંચન, પ્રવાસ, ચિત્રકામ. *પ્રકાશન- 'રજનીગંધા' વાર્તા સંગ્રહ (ગુજરાતી) 'વાર્તા વિહાર' જે સભ્ય ભેરો. *'કાવ્ય નિર્ઝરી-૧/૨-કાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી) 'કાવ્ય નિર્ઝરી'-સભ્ય.*

નિમજો ઝાડ

'અધા...અધા...હી નિમજે ઝાડ કે કુરો કરીયેંતા?

નિંઢી પ્રતિષ્ઠા પિંઢજે પે કે બાલસહજ પ્રશ્ન કેં.

ઈતરે ઈનજા અધા નિમ કુરા લોંણું ફિરાઈંધા કુછ્યા;

પુતર..! હાંણે માડૂ હિન નિમજે ઝાડકે બુલડોઝરસેં [1]થારે સોંત ઉખડ઼ે વિજંધા.

જવાબ સુણી પ્રતિષ્ઠા જિરાવાર તાં હેબતાજી વિઈ.

-નેં લાગણી ભરલ નજરસેં નિમ કુરા ન્યારણ લગ઼ી.

હી ગ઼ાલ સુણી પ્રતિષ્ઠાજી ડાડી પ બારા આયા નેં ઊ પ ન્યારેલા લગ઼ા.

રામનોમીજી રવાડીજા દર્શન કરેલા તૈયાર થીંધા છાયાભેંણ નિમ ફિગ઼ાયજી ગ઼ાલ સુણીનેં જભરો આંચકો અનુભવ્યોં.

નિમ કુરા ન્યારીંધે ઈની અજબ પ્રકારજો ખાલીપો અનુભવણ લગ઼ા.

-નેં ઈનીકે થોડ઼ેં ડીયેં પૅલાજી ગ઼ાલ જાધ અચી વિઈ.

૧-ક્યારો.

મૂરવારા શાંતાભેંણ ચોંધા વા ક; 'હિન નિમ ત રત પીધેં આય નં', પન બૉઆરે બૉઆરે ડુખી ડુખી થિઇ વિઇ ઐયાં. અડે..હિન નિમ કે ત કપાઇ વિજાણું ખપે. તેર ગ઼ાલ કે અધવિચ કપીંધે પ્રતિષ્ઠાજા ડાડી શાંતાભેંણ ચ્યોં હોં ક; 'છાયાભેંણ પનખર તાં હાંણેં હલઇ વિઇ'. ચૈતર વિઇ ર્‌યો. હાંણેં ત નિમ નાં વાઘા પેરીંધો. પાંકે સજો મેંણું કચડ઼ા કચડ઼ા પન નેં ફુલ ડીંધો..પાં કડૂઓ નિમ પીબો..! ઇનમેં કપાયજી ગ઼ાલ કરાજે જ નં. વરી નિમ મથે વેલી સિભૂજો ટૌંકા કરીંધલ કબરૂં, કાગડા, નેં વિચાડ઼ીયું જિરકલીયું, નેં લસીયું લસીયું ખીસકોલીયું કિડાં વેન્યું!?

'ઓ..આંઉં હી કુરો સુણાંતી, નિમ કપાંધો, ઓચીંધો બુલડોઝરજો અવાજ સુણી શાંતાભેંણ ઘર મ્યાંનું બારા ધ્રૉડ઼્યા. તાં તાં ધરતીકંપજો આંચકો આયો વે તીં ધણણાટી થિઇ નેં બુલડોઝર કન ફાડ઼ે વિજે એડ઼ે અવાજ સોંત નિમ જે ઝાડ઼સેં ભૂટકાંણું, મથે વિઠલ પખી કિલવિલ કંધા ઉડ્યા મિશીન નિમજે મૂર કે ભરાભર જલી ગિડે. નેં...હરેં હરેં..ચડ઼...ચડ઼...ચડ઼ કંધો નિમ પિંઢજી પાડૂ છડીંધો આયો...નેં પ્યો..નીચેં...

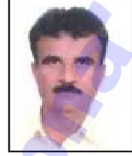
પખી નિમ તેં માતમ મઆઇંધા ગોલ ગોલ ગુમણ લગ઼ા. નીરા પન સુકેં ભેરા ઉડણ લગ઼ા.. હિકડ઼ો અજાવ સન્નાટો પખડ઼જી ર્‌યો.

ઝાડ કપાજી વ્યો.

મથે રોંધલ પખીયેંજા સિરનામા ભધલાજી વ્યા.

છાયાભેંણ સુનમુન થિઇ, અખિયેંજા ખૂણા ઉગ઼ીંધા રામનોમીજી રથયાત્રામેં વિએજો મંઢે વાર્યો. ❐

કલાધર મુતવા

જન્મ-૦૬-૦૧-૧૯૬૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-મેટ્રીક *માતૃભાષા-સિંધી, *સરનામું-ગામ-પનાવારી, પોસ્ટ-ગોરેવલી. તા.ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૫૧૦. *ગ઼ાલબોલ-૯૪૨૭૨ ૦૧૦૯૩. બિઈ ભષાએંજો જ્ઞાન-ઉર્દૂ, હિન્દી, અંગ્રેજી. ગુજરાતી. સેવા-સ્થાપક નેં પ્રમુખ-'બની સિંધુ સેવા સંઘ. *એક્ઝિક્યુટીવ મેમ્બર-'કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ (નખત્રાણા) નેં પનાવારી કલા મંડળી'. *સભ્ય-સિંધી સલાહકાર બોર્ડ ૨૦૮નું સાહિત્ય અકાદમી. પ્રકાશિત પુસ્તક-'મોતીયા ડાના'-(સિંધી) ટૂંકી વાર્તાઉં-૧૯૯૯. *'ગીત મ્યુટવનજા'-(સિંધી)લોકકથા-૧૯૯૯. *'લ્યુનમેં કુર્ઝું' (સિંધી) ટૂંકી વાર્તાઉં-2003. *'રણજા રંગ' (સિંધી) નવલકથા-૨૦૦૬. *'થિગટ' (સિંધી) ટૂંકી વાર્તાઉં-૨૦૧૨. *'ગુઝારટન' (સિંધી) લોકસાહિત્ય-૨૦૧૨. *ભાષાંતર-*'ઘાટતો ઘૂઘાટ કરે' (સિંધી-કચ્છી) મૂર લેખક શેખ અયાઝ-૨૦૦૫. *ગુલિસ્તાન ગેલીઝ હો રહા હૈ' (સિંધી-ઉર્દૂ) ગોવિંદ ખીલવાણીજી નવલકથા-૨૦૧૧. *બુલંદીકી તરાફ' (સિંધી-ઉર્દૂ) આત્મચરિત્ર (રેમબેક્સા)-૨૦૧૧. *'જીવન ચેહ મધુબાન' (સિંધી ટૂ ડે) વારામણી કિશનજી ટૂંકી વાર્તાઉં-૨૦૧૨. *'અખત પ્યાલો' (સાહિત્ય અકાદમીલા-સિંધી) બુંદૂ ભટ્ટજી નવલકથા - ૨૦૧૮. *'કચ્છી સિંધી પાઠાવલિ (કચ્છી-સિંધી)-૨૦૧૫. *માન-સન્માન-ગુજરાત સિંધી સાહિત્ય અકાદમી- ગાંધીનગર-૧૯૯૯, 'મોતી ડાના' કે બે ક્રમમેં પસંદગી. *કચ્છી સાહિત્ય અકાદમી પારાં 'ઘાટતો ઘૂઘાટ કરે' બે ક્રમમેં પસંદગી.-૨૦૦૫. *રાજસ્થાન સિંધી એકેડમી - જયપુર, ટૂંકી વાર્તા 'થિગઢ' કે પ્રથમ ક્રમેં પસંદગી. *સંસ્મૃતિ માધવીજી ટૂંકી વાર્તા 'દુષ્કન' જી પ્રથમ ક્રમેં પસંદગી. *'રત્ના મેગેઝિન પારાં ટૂંકી વાર્તા કે પ્રથમ ક્રમે પસંદગી.(આદિપુર) પુસ્તક "Gulistan galeez ho raha hai" પ્રથમ ક્રમે પસંદગી (ગુજરાત ઉર્દૂ સાહિત્ય અકાદમી-ગાંધીનગર) *દલિત સાહિત્ય પારાં સન્માનિત (દિલ્હી)-૨૦૧૧. *આઝાદ ટ્રસ્ટ-ગોરેવલી-૨૦૧૨. *પચ્છમ કચ્છ જિલ્લા રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ-ભુજ પારાં સન્માન-૨૦૧૬. *'થીગડ઼' કે રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ જો N.C.P.S.C. (દિલ્હી) પુરસ્કાર. *'થીગડ઼' કે ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી પારાં બ્યો ઈનામ-૨૦૧૪. *'શ્રી સ્વામિનારાયણ મણિનગર (અમદાવાદ) ગાદી સંસ્થાન પારાં સન્માન-મેમેન્ટો. *'દલિત સાહિત્ય અકાદમી (દિલ્હી) પારાં સન્માન. *ગાંધી આઝાદ ટ્રસ્ટ (ગોરેવલી) પારાં સન્માન. *'કચ્છી ડીસ્ટ્રીક રાષ્ટ્રભાષા પ્રચાર સમિતિ (ભુજ) પારાં સન્માન-૨૦૧૬. *આકાશવાણી-ભુજ માન્ય કવિ.

પરીક્ષા

'હા...હા...હા.......દેખ પઈહોં વાળેરો બેટો જાવે પડિયો, કહેરો મૅનત કરૂંગા, કમાન ખાઉંગા. મૈ કદી મોંગકે નહીં ખાઉંગા.

ભૂખો મરેગા ભૂખો, કેનેં ઊંધે રસ્તે ચડ઼ા દીયા બાપ ! દાદેરો મોંગવાવારો ધંધો છોડકર અભી લગ ગીયા મજૂરી કરનેં.

ગોરખનાથ કે મજૂરી તેં વેંધે ડિસી નેં ઉનજે હિકડ઼ે જાતભાઇ બે સામે અખસેં [1]મીંછ ડિઈનેં ખાર મિંજાની ચેં;

'મડા નૈં, ત નૅર હાંણે હાલત! બ્યો મિડ઼ે ત છુટો, કેં પિંઢજી છૂરી પ નં ડિની.

બૉય ઉનતા મશ્કરીયું કરે રૂ્યા વા, નેં ચાય હુક પી નેં કાવડું કુલેંતેં રખી નેં ગોરખનાથજ્યું ગ઼ાલિયું કઈંધા કઈંધા મડ઼ેલા વિઞી રૂ્યા વા.

ગોરખનાથ ગામમેં ઉની બાબત થીંધલ હેડ઼ી ગ઼ાલિયેં તેં કડેં કન નં ડિનેં. હૂ પિંઢજે વિચારતેં કાયમ રૂ્યો.

હા..! અડ઼ેં કડેં ઉનકે ધિલમેં જરૂર થીંધો હો ક, સમાજ હિકડ઼ે કુરા નેં આઉં હેકલો બે કુરા. આખર કિતરેં કે મોં ડીંધોસેં? જિતરા માડૂ ઉતરીયું ગ઼ાલિયું. નેં ગારીયું. ડા માડૂ ચિઈ વ્યા ઐં ક, નયેં કમમેં હમેશાં [2]રંઢકું અચીનીયું વેંત્યું. જેંજો મુડ઼સાઈસેં મુકાભલો કઈંધે ત પિંઢઈં કોક રસ્તો નિકરી અચીંધો વેતો. ઊ પિંઢજ પિંઢકે હીયાંધાણ ડિઈ રૂ્યો હો.

હૂનકે સમાજ મ્યાંની છૂકરી નં મિલઈ ત રાજસ્થાન વિઞીનેં વણઝારેં મ્યાંની પેંણી આયો. હુનજો વંગ માતર ઈ વો ક; ઉનકે મડીનેં ખાધેવારી રીતનું નફરત હુઈ. હૂ હથસેં કમાયનેં ખાધેમેં મઞીધો હો.

હાંણેં ત ઉનકે બ છોકરા પ વા. જેંકે ઊ નીશાળ પ હલાઈંધો હો. પિંઢ કે ભણેજો છૉક વો પ ભણી નં સગ્યો. પ છોરેં કેં ભણાયજો પકો વિચાર કરે ગિડે વેં. ભણાઈ પ્રત્યેજે પ્રેમજે કારણે ત હુનજી હિકડે માસ્તરસેં ધોસ્તી પ થિઈ વિઈ હુઈ.

સજો ડીં હિકડે કુણમીજી વાડીતેં મુલ-મજૂરી કરે, માની-ડૂંગરી જિતરો કમાયનેં નિવરાંત મિલે તૅર વિઞીનેં માસ્તર જે મકાન અગ઼િયા અડણમેં ઉભલ નિમજી છાઈં મેં ઓટેતેં વે. માસ્તર કે પ ટૅમ વે ત ર્‌યાણ કરેલા ઘરનું બારાં નિકરી અચે નેં કરિયેં ગ઼ાલિયું.

** ** ** ** ** ** ** **

કાફલો નિકી કરલ જિગા તેં પુગો, ત મિણી મિલી ગડોડેંતા ટપડ઼ટારી ઉતાર્‌યાં. નેં જિમીન તેં રખ્યાં. ગડોડા પ છૂટા થિઈ નેં અડખેપડખે ચરેલા નિકરી પ્યા. કુકડ પ છાંટેં મિંજા છુટીનેં હિડાં હુડાં ફિરેલા મંઢાણા નેં કુતા ત કાફલે ભેગા હલી હલીનેં થકી પ્યા વા. અચીંધે [1]સરત પગ઼ લમાં કરેનેં જૅરી બાવરેંજી છાઈંમેં સુમી ર્‌યા વા. બાઈમાડૂ બૂઆરીયું ખણીનેં પટ સાફ કરેલા મંઢાણીયું ત ભાઈમાડૂ કુવાડીયું ખણીનેં ટારા વઢેલા નિકરી વ્યા.

હી વાદિયેંજો પનરૉ-વી ઘરેંજો સજો કાફલો હો. જુકો પિંઢકે લાલવાદી સડાઈંધા વા. હિન જાતિજો હિકડો બ્યો પ સમાજ હો, જુકો પિંઢકે ફુલવાદી સડાઈંધો હો. બૉય સમાજ રિખડંધા ફિરંધા સમાજ હૉઆ. અજ હિડાં ત કાલ હુડાં. ઘરોઘર મડીનેં પેટ ભરીયેં ઇ ઈનીજો ધંધો.

હિન સમાજ કે કચ્છમેં અલગ અલગ વિસ્તારેંમેં અલગ અલગ નાં સેં ઓરખાવાજેંતા. કોક હિની કે મદારી ચેં, ત કોક ભિખારી, કોક કૂચડા ચેં, ત કોક વરી પિનણાં નેં વાદી પ ચેં, ત કોક વરી ફકીર પ ચેં, હી રેલા ઍડ઼ી જિગ્યા પસંધ કરીયેં ક; જિતાની આજૂબાજૂ જે બ-ચાર ગામેમેં આરામસેં અચી-વિઞી સગાજે.

સિભુજો ચાય ઢુક પી નેં મડેલા નિકરી પેં, પુઠિયા ઓતારે તેં નેં ગડોડેં તેં

નજર રખેલા હેંકાંધો-બ જેંણાં રેં. હા..! જોઆણ છૂકરીયું ત જેંસુંધી પેંણી નં વિઞે તેં સુંધી ઊ ઓતારે તેં રેં, પેંણે પુઠિયા ઉનીકે પ મડેજી છૂટ, તેંસુધી ઘરજો કમ કરીયેં નેં પિંઢજો ભરત ભરીયેં.

ગોરખનાથજો જનમ હિન પ્રકારજી કોક ઉભી કરલ વાંઢમેં થ્યો, ઊ વડો થીંધો વ્યો તે, હુનજી મા જા અરમાન પ વધંધા વ્યા તે. 'વાછડો ડાડો કરશે તો, મ્હારો ચેલો સખી રહેગા, માંગવામાં હિનોતી આગે હોયગા'. હેંડ઼ા અરમાન નેં આશા ભરલ બોલ ઉનજે મોં મ્યાં નિકરી વેંધા વા. ઉન ગોરખલા બ નિંઢીયું ઝૉલીયું પ ભનાએં. સે પ ભરત ભરલ ઝૉલિયું. ગોરખ ચાર-પંજ મેંણેજો અઞા થ્યો હૂંધો ક; ઉનજી મા ઉનકે ઝૉલીમેં વિઝી, ઝૉલી કુલેંતેં લટકાય નેં મડેલા નિકરી વેંધી હુઇ. પંજ-છ વરેંજો થ્યો ત પે ભેરો પ પિનેલા વેંધો હો. પે ઉનકે ન્યારેનેં રાજી થીંધો હો. હિકડ઼ે ડીં ઇનજે પે હિકડ઼ો કારો કિસ્તો (મડેજો વાટકો) હથમેં ડિઇનેં મડેજી રીતસર શરૂઆત કરાએં, નેં મડેજી થૂડીક તાલીમ પ ડિનેં. નૅર પુતર! મડે ટાંણે કિઇક ગ઼ાલિયું ધ્યાનમેં રખે જ્યું. જ તું મુસલમાન જે ઘરતેં વિઞીનેં ઉભો રેં, ત ચૉવાજે 'ખુધા ખૅર કરે', 'છાલ તૉજા બચા ભચેં', હાજીયાંણી અમાં ડે ફકીર કે અટેજી ચિપટી, બાઇ અલ્લા કંધો ત સુખીયાણી રોંનીયેં. તૉજી ચડ઼ંધી થીંધી, પુતરેં મ્યાં પાળા થીંધા બાઇ! ડે ફકીર કે અટો ડિઇ રાજી કર અમાં'.

નેં જ કેં હિન્ધુ જે ઘર વે ત; 'ભગવાન આંજો ભલો કરે, માતાજી કલ્યાણ કરે, બાઇ નિસીભ વરેં, ડે ફકીર કે ઈશ્વરજે નાં તેં ડાન-પુઞ કર.

પ ગોરખ કે પિની-મડી ખાધેવારી ગ઼ાલ નિંઢપણનું જ મગજ મેં નં વેંધી હુઇ. હૂ માડૂ માઇતરેં કે પિનેનું ના નં કરી સગ઼ધો હો. પ ઉનજો મન હમેશાં ભણતર ડીંયાં લગ઼ો પ્યો હૂંધો હો. ઉનકે હમેશાં નિશાળજી આજુબાજુ વારેં ઘરેં મ્યાં પિનેમેં મજા અચીંધી હુઇ. નેં ઉતાનું જુકો જિતરો મિલંધો વો ઊ ખણીનેં ઍડ઼ે રસ્તે તેં અચીનેં વિઇ રોંધો વો. જિતાની નિશાળીયા નિકરંધા વા. નેં નિશાળીયેં કે રીષેશ પેં તેંસુંધી વિઠો હૂંધો હો. કડેં કડેં ત ઉનકે નિશાળીયેંસેં ગ઼ાલિયું કરેજો મન

થીંધો હો. હિકડ઼ે વેરા હિકડ઼ો છોકરો મસ્તીમેં ઇનકે પિંઢજી ટુટલ પાટીજો ટુકરો ડિનેં, નેં ભેગી પૅન પ ડિનેં, ઉનજી ખુશીજો ત પાર નં રૂયો, હુનજી હેડ઼ી ખુસી કે નૅરેનેં બ્યો છોકરો હુનકે જુની ચૉપડ઼ી ડિનેં. ઉન ડીં તાં ઊ બૉરો રાજી થ્યો. ગામ મ્યાનું જુકો ખેરાત મિલઇ સે ખણીનેં તકડ઼ો પાછો વરી આયો. નેં ભૂંગીમેં અચીનેં છોકરેં વટાંની જુડ઼લ ચીજેં કે કોથરી મિંજાની બારા કઢી નૅરેલા મંઢાણું. ઉનજી માજી હુનતેં નજર પિઇ. હુન જે હથમેં પાટી-પૅન નેં ચૉપડ઼ી ન્યારેનેં હુન કે ધિલમેં ધ્રા લગ઼ો નેં કીંક ચિંધામેં પિઇ વિઇ.

'પુતર ભણીનેં કુરો કરીનેં?' મડેજો સિખનેં ત સુખી રૉનેં, અસાંમેં કેર ભણ્યો આય? જુકો તું ભણેલા મડેતો? પુતર ભણનેં ત કોય તૉકે છૂકરી પ નૈં ડે ! નેં કુંવારો રિઇ વૅનેં. ભણીનેં [1]કધાખર પૈસા ત કમાઇનેં પ લોક તૉકે નાત મ્યાંનું કઢી છડીંધા. પોય તૉજી ઇ ભણતર કેડ઼ે કમજી? ડાઓ થી પુતર નેં ઇ વિચાર છડે ડે. મા જી ગ઼ાલ સુણીનેં ગોરખનાથ મા કે કો જભાભ નં ડિનેં. પ રોજ ચુપાચુપ ચૉપડ઼ીયેંજા પનાં ઉથલાઇંધો રોંધો હો.

હરેં હરેં ગોરખનાથજી હિન ચાલચલગતજી ખબર ઉનજે સજે સમાજકે પિઇ. મિડ઼ે ઇનકે ઇં નૅરીંધા વા જાણે હુન વટાની કો વડો અપરાધ થિઇ વ્યો વે.

મા કે ડીં-રાત હુનકે પૅણાયજી ચિંધા સતાઇંધી રોંધી હુઇ. હિડાં હુડાં પુછાઉં કરે નેં આખર હિકડ઼ે ઘરવારા થોડાક રાજી થ્યા, જેંમેં પ શરતું રખ્યોં વોં, સમાજજી જુની રીત પ્રમાણે ગોરખ નેં હુનજે સજે કુટંમ કે સાવરેં ભેગ઼ો રોંણું પોંધો નેં સાવરેં કે મડીનેં ખારાયણું પોંધો. સિભુજો વૅલો ઉથી સસ-સૉરે કે ચાય ભનાય પીયારણી પોંધી નેં સાવરેંજા ગડૉડ઼ા સાંચવણા પોંધા.

ગોરખ ઇ મિડ઼ે નતે ઇચ્છયો, પ મા ઇગ઼િયા મજબૂર હો, મા જો મન રખેલા કરેનેં થુડ઼ીક વીંયાંજી લાલચ લા કરે થોડોક તૈયાર થ્યો, હાંણે થોડોક મડેતેં પ ધ્યાન ડીંણ લગ઼ો, ઇ ઝોલી ખણીનેં નિકરી વેંધો હો. જુકો કીં મિલંધો હો, સાંજીજો પિંઢજે સૉરેજી ભુંગી અગ઼િયા રખી અચીંધો હો. કડેં કડેં ગંગાસેં ચાર અખિયું

મિલન્યું હુઇયું તૅર ઇ ખુશ ખુશ થિઇ વેંધો હો. હરેં હરેં ગંગા હુનકે વણેલા મંઢાણી હુઇ, ગંગા પ રોજ ઠાવકા લૂગ઼ડ઼ા પૅરે નેં ગોરખ જે અચેજી સાંજી તૈં વાટ ન્યારીંધી રોંધી હુઇ.

ભધરેજો ચંધર ડિસાણું ત નિયમ પ્રમાણે સજો સમાજ જુકો જિતે વો ઊ ઉતાનું નિકી કરલ જગ્યા તેં પુજી આયો, ભધરો નેં અસુ બ મેંણા હી હિડાં રેં, હિતે હિકડ઼ો વડો તરા આય, ગડોડેં કુકડ઼ નેં કુતેં લા પુખતો ખુલો પટ આય, વરસાદ ખાસી થીએ ત ઘા–પાણી ગુંધ થિઇ પેં. માડૂ ખેરાત પ ખાસી ડીયેં. સમાજજા લગન–વીંયાં નેં લડાઇ–ઝગડ઼ેજા નીયા હિતે થીએં. કોય પિંઢમેં નં બોલંધા વેં ત પતાવટું હિતે થીએં. નેં ભધરેજી બારસ તૈં [1]કુની થીએ. જેંમેં સજો સમાજ ડાન ડે, નેં સચે ઘી મેં શીરો રંધાજે. મિડ઼ે ભેગા થિઇનેં જિમેં, ગોરખજી મા કે હૂંતાં સગાઇ થિઇ વિઞેજી પક હુઇ, પ ખબર નાંય કુલા મનમેં થોડોક ધ્રા પ વો. હુન વિચારેં ક જીં સગ઼ાઇ નિકી થિઇ વિઞે ત અચીંધલ ભધરેમેં ગોરખજો વીંયાં કરે છડીબો, નેં ધિલજા અરમાન પૂરા કઇંધાસીં. વીંયાં પુઠિયા ભલેં ગોરખ હિકડ઼ો વરે ભેગો રૅ ત રૅ નિકાં ભલેં અલગ થિઇ વિઞે, ગોરખજી સગ઼ાઇલા વાર–વ્રત પ રખંધી હુઇ. હિકડ઼ે વેરા માનતા રખીનેં રણુજા પ વિઞી આવઇ હુઇ.

વીંયાંમેં ડિનેલા ડેજજી પ તૈયારી કરે છડેં વેં. બ્યો ભરત ભરલ પીરે કપડ઼ મ્યા ઝોલીયું, થોડ઼ીયું ક ધડ઼ક્યું, મુરલી, નેં કારો વાસીંગ રખેલા સૂંઢલો, મિડ઼ે તૈયાર હો. ઇની ચીજેંજી સાફ સફાઇ કેંધે કડેંક હુનજે મોં મ્યાં લગનગીત વારા બોલ પ નિકરી વેંધા વા. ‘કેસરીયા બનડા હળવે હળવે હાલોને’, ક ‘સોક લાઇંધો મા જી ચૂંધડ઼ી’. હિકડ઼ો ભલો ગડોંડ઼ો નેં તાજી કુતો પ વેંઢારી રખેં વેં, હા માતર કારે વાસીંગજી કમી હુઇ, સે પ પૂરી કરે ડિનેજી ગોરખજે પે ખાંતરી ડિનેં વેં. સે ટાંણેતેં જરૂર કિતાકનું નેં કિતાકનું મેડ઼ કરી ડીંધો એંડ઼ી હુનકે સિરધા હુઇ.

અજ઼ પરિણામ અચેજો ડીં વો, ગોરખ જે ઘરેં માડૂએંજી અચ–વિઞ લગ઼ી પિઇ હુઇ. સમાજજા સારા માડૂ રતા પટકા બંધીનેં અચી વ્યા વા. નેં ખાટલે તેં પાથરલ નઇં ધડ઼કિયેં તેં વિઠા હુકા પી રયા વા. મેંમાણેજી માનીજી તૈયારીલા

ગોરખજો પે સિભુ સઉં કુતા ગ઼િની શિકાર કરેલા નિકરી વ્યો હો. જુકો હિકડ઼ો મતારો શીયાડ઼ મારેનેં ખણી આયો હો. ગોરખજી મા જા પગ઼ અજ઼ જિમીનેતેં નતે ટિક્યા. ધ્રૉડ઼ી ધ્રૉડ઼ી નેં મિડ઼ે કમ કરે રિઇ હુઇ.

'વાછરા ડાડા તું મિડ઼ે સારો કજેં, નેં ઉકારે પાર કજેં', હુનજે ચપેં મિંજારા ધૉઆવારા બોલ પિનંઇં નિકરી વ્યા તે.

સાંજી થિઇ વીયારૂ પતાય નેં બોંઇં પાસેંજા મેંમાણ અચી વાછરે ડાડેજી ડેરીજે ઓટેતેં ભેરા થ્યા. રાત અંધારી હુઇ, ડાડેજી છબી ઇગ઼િયા ડીયો બરી ર્‌યો હો, થોડ઼ો વા પ લગ઼ી ર્‌યો હો, જેંજે કરે ડીયેમેં જ્યોત ભડકા ખાઇ રિઇ હુઇ. છતાં ઝીણી રોશની અંધકાર સામે પૂરી તાકાતસેં લડ઼ે રિઇ હુઇ, માસ્તર સાહેભ કે પ ગોરખ ચિઇ આયો હો, સે પ ટૅમસર પુજી આયા વા.

હિતે અચેલ મિણી ભાવર-ભેંનરેંકે રામ રામ..

જીં આં મિણીકે ખબર આય તીં ગોરખજો સજો પરિવાર અસાંજે સમાજ જે થીંણ વારે સૉરે ભેગો ર્‌યો આય. જિડાં જિડાં હૂ વ્યા ઉડાં ઉડાં હી પ ભેગા ર્‌યા, ભેગા હલ્યા, ગોરખ પ પિનેમેં પૂરતો ધ્યાન ડિનેં જેંજી અંધરો અંધર ઐં મિડ઼ે તપાસ રખ્યાં હૂંધા. ગંગા નેં ગોરખજી પ હિકડ઼ે બે તેં ધિલ આય. અજ઼ હી સગપણ નિકી થિઇ વિઞે ત ખાસો.

અસીં અચીંધલ ભધરેમેં ગોરખજો વીંયાં કરેજી તૈયારી કરી ગ઼િડ઼ી આય, ત અજ઼જી તારીખમેં પ વીંયાં કરેલા તૈયાર ઐયું. પ ખેર ! ઍડ઼ી તકડ઼ પ સારી નાંય. અચીંધલ ભધરે લા તૈયાર ઐયું આશા આય ક; ઐં હી સગપણ ડિનેલા તૈયાર હોંધા.

ચિઇનેં હિકડ઼ો માડૂ પિંઢજી ગ઼ાલ પૂરી કરેનેં વિઇ ર્‌યો, હી માડૂ ગોરખજે પરિવાર વતી બોલે ર્‌યો વો, મિણી માડૂએં તાડીયું વજાયાં નેં પિઢજો ટેકો જાહેર ક્યાં.

થોડીક વારલા ખામોસી રિઇ. મિણી માડૂએંકે કનકે સામે વારેં કુરાજા શુભ સમાચાર સુણેલા તકડ઼ા વા. મિણી વિચાર્યોં હાંણે સામે પાસે વારેં મ્યાં કોક ઉભો થીંધો નેં સગપણ ડિનેજી ખાંતરી ડીંધો નેં પોય ઈન ખુશીમેં મિણીતેં રંઙ છંઢાબો. મિઠો મોં થીંધો નેં સભા પૂરી થીંધી.

પ હી કુરો? નિયમ મુજબ ત બે પાસે વારેં મ્યાં પ કેં આગેવાન માડૂ કે ઉભો થેજો વો, પ અઞા ગંગા જે બાપા કે ઉભો થીંધો ડિસીનેં મિડ઼ નવાઈ મેં પિઇ વ્યા.

'અસાં આંજી ગ઼ાલ સુયાસીં, આંજી ગ઼ાલ સચી આય ક ગોરખનાથ સજો વરે મડીનેં મૂંકે ખારાએં, મડેબડે મેં ઠીક આય અટેજી ચિપટી છડાઈ અચેતો પ હિનમેં અઞા ઘણેં ખામીયું ઐં, હિન કે મૂરલી વજાઇંધે નતી અચે. નં નાગ કે રમાઇંધે અચેતો, નતો હથ ચાલાકીજા ખેલ જાણે, હી મિડ઼ ગુણ અસાંજે માડૂમેં હૂંણા જરૂરી ઐ. બિઇ ગ઼ાલ જુકો ખાસ મૂંકે નતી વણે ઊ હી આય ક; હિનજો મન મૅનત કરેનેં ખાધે ડીંયાં લગો પ્યો આય. મૂંકે માફ઼ કરીજા આંઉં હેડ઼ી માનસિકતા વારે છોકરે જે હથમેં મૂંજી ચાગ઼લી ધી જો હથ સોંપે નતો સગ઼ાં, નેં હી માસ્તર.....

હુન બોલ અધૂરા છડે ડિનેં, નેં માસ્તર ડીંયાં ખાર ભરલ નજરસેં નૅરે નેં વિઇ રયો, હિન મથાની મિણી કે ખબર પિઇ ક, મામલો કિડાંનું અટક્યો આય. સજી સભાકે જાણે સપ સૂંઘી વ્યો વો, મિડ઼ માઠમેં હૂવા.

હલ ગોરખનાથ હલ હિનીજી નજરેંનેં વિચારેંમેં તૂં જિંધગીજી પરીક્ષામેં પાસ ઐંયેં, તૉજા વિચાર નામી ઐં. ચોંધે માસ્તર ગોરખજી પુઠી ઠપરેં.

કાકા ઐં બૉય ગોરખનાથજી ચિંધા મં કઇજા. ગોરખ કે ઠરીઠામ કરેમેં આંઉં અકિ મૂંજી ભનંધી મિડ઼ મદદ કઇધોસેં. માસ્તર ગોરખજે માઇતરેંકે આશ્વાસન ડીંધે ચે;

માસ્તર જે બોલેં સેં ગોરખ કે આબર મિલ્યો, હૂ કભી ખુશી કભી ગમવારી હાલતમેં કેં ટાંણે માસ્તરજે ખિલંધલ મોં ડીંયાં નૅરે ર્યો હો, ત કેં ટાંણે માઇતરેં જે ઉતરલ ચૅરે ડીંયાં નૅરીંધો ર્યો.❐

નીતા કિશોર જોશી

*જન્મ-૧૨/૦૮/૧૯૬૭. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A.M.A (ગુજરાતી) *સરનામું-૩૩૩,જુની ઉમેદનગર, ગરબી ચૉક-ભુજ કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગ઼ાલબોલ-*સેવા-ભારતીય સંસ્કૃતિ ફાઉન્ડેશન-ભુજ-પ્રબંધક. *કચ્છ યુનિવર્સિટીજી 'કચ્છીચેર'જા રિસર્ચ આસિસ્ટન.*T.C.W.C.G. (સિવણ) પરિક્ષા પાસ. *N.C.C. 'C' (ગ્રેડ પ્રમાણ પત્ર) *નારાયણ સરોવર પ્રતિભા સન્માન. *કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ પારાં પ્રમાણપત્ર. *રામસિંહજી રાઠોડ 'સ્મૃતિ ગ્રંથ' મેં સહ સંપાદક. * કચ્છ રચના 'નારી ગૌરવ' એવોર્ડ-૨૦૧૨. *'કચ્છ શક્તિ' નેં 'ચિત્રલેખા' જે સયુંક્ત ઉપક્રમે અખિલ ભારતીય નિબંધ 'માતૃ પિતૃ વંદના' સ્પર્ધામેં ચતુર્થ ક્રમે વિજેતા-મોમેન્ટો-પુરસ્કાર પ્રાપ્ય. *પુષ્કર્ણા જ્ઞાતિ પારાં 'હરફન મૌલા' ઘરદીવડી સન્માન. * આકાશવાણી-ભુજ જા માન્ય કવયિત્રી-લેખિકા. કચ્છમિત્ર, વિવેકગ્રામ, ચીંગાર, કુંજલજી કુણકારમેં તીં યુવાપ્રેમ નેં કલા વિમર્શ મેં ૫ લેખ પ્રકાશિત.*

ભારતીય સંસ્કૃતિ દર્શન : કચ્છ

ભારતીય સંસ્કૃતિ દર્શન કચ્છ નાલેજો મ્યુઝિયમ ભુજ કચ્છમેં આવલ આય, નેં કચ્છજી લઘુપ્રતિકૃતિ, કચ્છજે હરેક પાસેંકે તીં સંસ્કૃતિકે આવરંધી હિત ન્યારેલા મિલેતી.

ભાષા, સાહિત્ય, વ્યાપાર-વાણિજ્ય, કલાકારીગરી, રેંણીકેંણી, વિજ્ઞાન-તત્ત્વજ્ઞાન, હિની મિણી સંસ્કૃતિજો ભવ્ય દર્શન ઈતરે ઈં ચૉવાજે ક; 'કાન્તમ્ કતુમા ચાક્ષુપમ્'.

કચ્છજી ધરતીતેં ખેંર, બેરૉડ઼ી, બાવરી, નેં કાંસ, તીં કંઢા ખરા, પ હિતે માડૂ સવાલખજા એં, હજારેં વરેંજી જુની કલા-સંસ્કૃતિ સેં કચ્છડ઼ો શોભે પ્યો. જગતમેં જેંજો જોટો મિલણું મુશ્કેલ આય, ઍડ઼ે કચ્છજી સંસ્કૃતિજા સચૂકલા દર્શન કેંણા વેં ત ! હિન મુલકજી સંગ્રહાલય (મ્યુઝિયમ) ન્યાર્યા ખપેં. પૂનામેં રાજા લેકરજો મ્યુઝિયમ આય, તીં કચ્છમેં કચ્છી લોકસંસ્કૃતિજા વૈતાલિક સ્વ. રામસિંહજી રાઠોડ સ્થાપિત હી સંગ્રહાલય હિકડ઼ો અનૉખો નજરાણું આય.

હી ભારતીય સંસ્કૃતિ દર્શન મ્યુઝિયમ કચ્છજી આંતરબાહ્ય ઓરખ કરાઈંધો

સ્થળ આય. ગ્રામ્ય જીવન શૈલી, કલા નેં સંસ્કૃતિજી સંભાર સાચવણી તીં વિકાસલા સતત પ્રયત્નશીલ આય. કચ્છ પંથકજી પુરાતન કલાજા ઉત્કૃષ્ઠ નિમુના ભેરા કરેનેં સ્વ. રામસિંહજી રઠોડ એકલવીર ૧૯૮૦મેં હિન મ્યુઝિયમજી સ્થાપના ક્યોં. કચ્છમેં ૨૦૦૧ મેં ધરતીકંપ આયો. તૅર હિન મ્યુઝિયમકે ખાસો ઍડ઼ો નુકશાન થ્યો. ધરતીકંપ પોય હિન મ્યુઝિયમજી મરામત કરાય નવસર્જન કરેમેં આયો. હિનમેં સુઆયોજિત પિક્ચર આર્ટ ગેલેરી, ટેક્સ્ટાઇલ્સ, તીં લાયબ્રરી કે નઉં ઓપ ડિનેમેં આયો.

કપડ઼ તીં ભરત કમ વિભાગમેં બૉરા ખાસા અપ્રાપ્ય ઍડ઼ા રેશમીકમ. જરીકમ, તીં બાંધણીજા નમુના પણ રખેમેં આયા. કચ્છજી જુધી જુધી જાતિએંજા તીં જુધે જુધે પ્રદેશજા ભરતકમ પણ હિતે ન્યારેલા મિલેંતા. નબીજા જત, મુતવા, નોડ઼ે, તીં મેઘવાર જાતીજી ઘર શિણગાર વસ્તુ તીં પહેરવેશ સહિતજા નમુના, તેં ઉપરિયાંત ઘોડ઼ા, ઢગ઼ા, રામાયણજે ચિતરેંજી પ્રતિકૃતિ, ભાવનગરજા પ્રખ્યાત ચિત્રકાર ખોડીદાસ પરમારજે માર્ગદર્શન નીચેં તૈયાર થૅલ રામાયણજા કમાંગીરી ચિતર પણ મ્યુઝિયમજી ડેલી તેં શોભેંતા. તીં પિક્ચર આર્ટ ગેલેરીમેં કચ્છજે વિકાસમેં જુકો ફાડ઼ો ડિનોં અયોં તેં પૈકીજા કિતરાક મહાનુભાવ, સમર્થ સાહિત્યકારેંજા ફોટા પણ હિન મ્યુઝિયમજી શોભા વધારીયેંતા. મ્યુઝિયમજે પ્રવેશ દ્વારતેં પંડિતાઇજી પ્રતિકૃતિ રૂપેં સત પોપટજો તોરણ, તેં ઉપરાંત કચ્છજી સંસ્કૃતિજે શણગાર જૅડ઼ા વહાણ, કચ્છજો નકશો, તરંધી મછલી, કચ્છભૂમિજા એમોનાઇટ, રબારી લીંપણજા ચિતર, ‘સા રે ગ મ પ ધ ની સા’જે સત સ્વરજો અસલી ભનાવટજો ઘંટ. (ખરકી) તેં ભેગી કર્ણ (કનજી) આકૃતિ નેં મૂરમેં સારંગ રાગ રખેમેં આયો આય. સારંગ રાગ કચ્છજી દેહાતી સંસ્કૃતિ રબારી જાતિજો રાગ ચૉવાજે, ઇ જ્ઞાતિ વીંયાં(લગ્ન) તીં મરશિયા (મરણ) ટાંણે રાગજો ઉપયોગ કરીયેં, હી ઈનીજી વિશિષ્ઠતા આયા ક; સુખ ડુખ જીવનમેં સમાન હુંણા ખપેં તીં, મ્યુઝિયમજો પ્રવેશદ્વાર ગુફાજે આકાર જૅડ઼ો આય, તેંમેં સૂરજ, ચંધરજા પ્રતિક રખેમેં આયા ઐં. મ્યુઝિયમમેં પ્રવેશ કંધે જ, ‘ૐ’ શબ્દજો ધ્વની પ્રસરાંઇંધો ઘંટ (ખરકી) રખેમેં આયો આય. નેં સંસ્થાજો મંત્ર ‘છે’ ખાસ ધ્યાન ખેંચેતો. તીં સુલેમાન જુમાજી અસલી નૉબત નેં જુનેં જમાનેંજો ‘જંધર’ (ઘંટી) પણ હિતે રખેમેં આયો આય. હિન મ્યુઝિયમજો ઉદ્‌ગાટન ગુજરાતી સાહિત્યજા જાણીતા

કવિ સ્વ.શ્રી ઉમાશંકર જોશી જે વરદ હસ્તે કરેમેં આયો હો. તીં ઈનીજે હથેં લિખલ તામ્રપત્ર પણ હિન મ્યુઝિયમમેં સાંચવેલો આય.

કચ્છીયતજી પહેચાન કરાઈધા જિયોલોજીજા નકશા, ભૂસ્તરશાસ્ત્રજા પથ્થર–અશ્મિ અવશેષ પુરાતન પ્રજાજા પ્રતિક ઐં, પ્રાચીન સમયજા ઠાં (વાસણ) જેડ઼ા કર અખમેં આંએજી સોયરાદાની, શાહીજા ખડિયા, જુના લેટર પેડ. તાડપત્ર, તામ્રપત્ર, ભોજપત્ર, સ્ટીલજી વસ્તુ, જુધી જુધી કલમ (પેન) અજ઼ જે કોમ્પ્યુટર યુગમેં ભવિષ્યજી પેઢીલા નજરાણું આય. નેં સ્ટીલજી વસ્તુ પણ હિતે રખેમેં આવઈ આય.

હિન ઝડપી જેટ યુગમેં ભાગ્યેંજ ન્યારેલા મિલેં તેંડ઼ા મુશાફરીજા સાધન જેડ઼ા ક, ગડા, જુનેં જમાનેંજા સંગીતજા વાદ્ય, મોરચંગ, ભોરીંધો, સુરંધો, વાંસડી, જોડિયા પાવા, કાની સહિત હિતે સાંચવેલા ઐં, કચ્છજા પ્રખ્યાત સુડી–ચાંકા તીં કુંભારી કમજા કલાત્મક જુના મિટીજા ઠાં–વાસણ , તેં મથે ચિતરકમ (પેઈન્ટીંગ) તીં ઢેબરિયા નેં રબારી જે વીંયાં જે વખતજે શિણગાર જેડ઼ા પોશાક નેં મોતીએંજા ધાગ઼ીના, ટોપી, સને બંધજી બાંધણી, ધાણેટી ભરત, સૂફ઼ભરત, કટાપભરત, રોગાન પ્રિન્ટ, જુના સિક્કા, ઢગ઼ા, ઘોડેંજા (પ્રાણીયેંજા) શિણગાર ન્યારીંધે કચ્છજી સંસ્કૃતિ તેં વારી વિઞાજે. ઓવારણા ગ઼િનેજો જરૂર મન થીએ, એંડ઼ો મનઠાર હી મ્યુઝિયમ આય. નેં રાઠોડ પરિવારજે દેવસ્થાન તરીકેં પૂજાંધા પાબુદાદાજો ભનાયેલ પડધો પ છટાકેદાર આય. તીં પછીતપાટી મોતીજી ૧૮નું ૨૦ ફૂટ લમીં દિવાલતેં રખેમેં આવઈ આય, સે ધ્યાનાકર્ષણ આય. નેં કમાંગરી ચિતર પ ન્યારે જેડ઼ા ઐં.

કલા ભેરઈભેર સાહિત્યજો સંગમ પ હિતે ન્યારેલા મિલેતો. હિતે કચ્છકે કેન્દ્રીત રખીનેં કોય પ વિષય મથે પી.એચ.ડી કરણી વે ત હિન મ્યુઝિયમજો ઘણેં વિધાર્થી લાભ ગ઼િનેંતા. બાજુમેં આવલ કચ્છ સંસ્કૃતિ દર્શન આર. આર. ટ્રસ્ટ મ્યુઝિયમ આય. તેંમેં 'કચ્છીયત કમઠાણ' ભનાયમેં આયો આય. હિતે ગામડ઼ેજી રેંણીકેંણી જી પ માહિતી વતાયમેં આવઈ આય. હિતે 'ગામજો ચૉરો', 'કબૂતરો' કાષ્ટકલાજા નયનરમ્ય પ્રતિક તરીકેં ઓપેંતા, તીં અષ્ટકોણી હોજમેં જામલી રઙજા કમળફૂલ થીએંતા. પથ્થર નેં સિરમીટજી સની ફૂલવેલજી ડીઝાઈન. નકશીવેલ ભેગી બાજુમેં જુનેં જમાનેંજી મૂર્તિ. રખેમેં આવઈ આય, તીં ધુકાણ, કુંભારજો

ચક, રબારી-મેઘવાર જાતિજા ભુંગા પણ ઐં. તીં રામસિંહ રાઠોડજા વડા ભા કેશરજીભા જી જાધમેં હિકડ઼ો વિભાગ ભનાયમેં આયો આય. જેંમેં જનમનું મરણ તૈં જી ચૉરી સહિતજી મિટીજી વસ્તુ રખેમેં આવઇ આય. તીં હિતે વનસ્પતી મેં પણ અઙારીયો, વાંસ, બોધમ, કોટડો, ગુગર, કેતકી કુંવાર, રગતરાયડો, ગરમારો, તુલસી, ચંદન, બિલિપત્ર જેડ઼ા ઔષધિય ઝાડ પ ન્યારેલા મિલેંતા.

સાહિત્યક્ષેત્રમેં કચ્છી, ગુજરાતી કવિએંકે આશાપુરા ફાઉન્ડેશન જે સહયોગસેં સ્વ.શ્રી રામસિંહજી રાઠોડ પૂણ્ય સ્મૃતિમેં સુવર્ણચંદ્રક ડિનેમેં અચીંધો હો. જેંમેં ઇ.સ. ૧૯૯૯જો સ્વ.શ્રી જીવરામ અજરામર ગોર, નેં સ્વ, દુલેરાય કારાણી કે મરણોત્તર ચંદ્રક ડિનેમેં આયો. ઇ.સ. ૨૦૦૦મેં શ્રી પ્રતાપરાય ત્રિવેદી નેં શ્રી પ્રિતમલાલ કવિ. ઇ.સ. ૨૦૦૧ મેં તેજપાલ ધારસી 'તેજ' નેં શ્રી ઉમિયાશંકર અજાણીકે ડિનેમેં આયો. ઇ.સ. ૨૦૦૨મેં નારાણ જોશી 'કારાયલ' નેં ડૉ. ગૌતમશર્મા તીં ભાવનાભેંણ મહેતાકે અર્પણ કરેમેં આયો. ઇ.સ. ૨૦૦૩મેં લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન' નેં માવજીભાઇ સાવલા કે અર્પણ કરેમેં આયો હો.

ઇત્તર પ્રવૃતિમેં મૉર સ્વ. શિવાજીભાઇ બારોટ ચારણી સાહિત્યજા નિઃશુલ્ક કલાસ હલાઇંધા વા. તીં ધીરજભાઇ સુથાર કાષ્ટકલાજો માર્ગદર્શન તીં પ્રેક્ટીકલ સિખાઇંધા પ વા. શ્રી દિનેશભાઇ એલ. સોની ચિત્રકલાજા કલાસ હલાઇંધા વા. તીં ભાવનાબહેન સુથાર મોતી કમજા કલાસ પ નિઃશુલ્ક હલાઇંધા વા. કચ્છ યુનિવર્સિટીજી 'કચ્છીચેર' અંતર્ગત કચ્છી શબ્દકોશ ડો. કાન્તિ ગોર 'કારણ' જે વડપણ હેઠ હિકડ઼ી સમિતિજો નિર્ણય ગ઼િનાણું જેંજો કમ પ ચાલુ આય. કચ્છી સાહિત્ય અકાદમીજા પ્રમુખ શ્રી કીર્તિભાઇ ખત્રી તીં ઉપપ્રમુખ શ્રી જયંતિ જોશી 'શબાબ' જી નિમણુંક હિતે કરેમેં આવઇ જેંજી સહભાગી હી સંસ્થા થિઇ, જેંજો ગર્વ આય.

હાલ વર્તમાન સમયમેં મ્યુઝિયમ કે વિશેષ લોકચાહના મિલઇ આય. સ્થાનિક તીં વિદેશી તજજ્ઞ, વિધાર્થી, લેખક, કલાકાર, મહાનુભાવ મુલાકાત ગ઼િની રાજીપો વ્યક્ત ક્યોં અયોં. ઇની મિંજાનું કિતરાક મહાનુભાવજા નાં લિખંધે ફાઉન્ડેશન કે રાજીપો થીએતો. *પ્રિયકાન્ત મણિયાર-૧૯૭૩. *મનુભાઇ પંચોળી 'દર્શક'/બાબુભાઇ જગશીભાઇ પટેલ-૧૯૮૩. *હરીન્દ્ર દવે-૧૯૭૫. *રઘુવીર ચોધરી-૧૯૭૬. *માધવ રામાનુજ-૧૯૭૯. *રાજેન્દ્ર શાહ-૧૯૯૭. પ્રાગજી

ડોસા-૧૯૮૦. *સુરેશ દલાલ-૧૯૯૯. *સનત મહેતા-૧૯૮૨. *માધવસિંહ સોલંકી-૧૯૮૨. *અમૃતલાલ યાજ્ઞિક-૧૯૮૨. *મધુરી કોટક-૧૯૮૫. *અમૃતલાલ વેગડ-૧૯૮૬. *કુલીનચંદ્ર પી. યાજ્ઞિક (કુલપતિ, ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી-પાટણ)-૧૯૯૧. *વિનોદ જોશી-૧૯૯૧. *મણિભાઈ વોરા નેં બ્યા (પુરાતત્ત્વ સંશોધન મંડળ-પોરબંદર)-૧૯૯૧. *રમણલાલ જોશી(તંત્રી-'ઉદ્દેશ')-૧૯૯૨. *ધીરુ પરીખ (તંત્રી-'કુમાર')-૧૯૯૩. *હસમુખ શાહ (અદયક્ષ, ગુજરાત ઈકોલોજી કમિશન)-૧૯૯૩. *આર. કે સૈયદ (પોસ્ટ માસ્ટર જનરલ-અમદાવાદ)-૧૯૭૮. *જગદીશ ચાન્દ્ર જૈન (મુંભઈ)-૧૯૮૦. *ધીરુભાઈ શાહ (અધ્યક્ષશ્રી ગુજરાત વિધાન સભા)૧૯૯૮. *પી. એચ. પરમાર (નિયામકશ્રી જીસીઈઆરટી-અમદાવાદ)૧૯૯૨. *Zarine Cooper (Deptt. of Archaeololgy, Deccen College Pune)-1992. *Rodrig Gemeral (Chief of Army Staff)-1992. *Mrinalini Vikram Sarabhai./Mallika V. Sarabhai-1993. *Sidhartha kak & Renuka shahane (Surabhi Privara)-1996. *રામજીભાઈ એંકરવાલા (એંકરવાલા ગ્રુપ)-૧૯૯૫. *આણંદજી વીરજી શાહ (કલ્યાણજી આણંદજી)-૧૯૯૫. *નવનીત શાહ (આશાપુરા ગ્રૂપ ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ-મુંબઇ)-૧૯૯૫. *મધુ દંડવતે-૧૯૯૭. *જોરાવરસિંહ જાદવ (મેનેજીંજ ટ્રસ્ટી, ગુજરાત લોકકલા ફાઉન્ડેશન, અમદાવાદ)૧૯૯૭.

હિન મ્યુઝિયમજા પ્રમુખશ્રી ભારતેન્દુ પરમાર નેં તેંજા ધર્મપત્ની મિનાક્ષીબા પરમાર તીં ટ્રસ્ટી મંડળ સતત પ્રગતીલા ધ્યાન ડીયેંતા. હિન મ્યુઝિયમ કે ન્યારેજો સમોં, સવારો ૧૦-૩૦નું ૧-૧૫ તૈં આય. તીં સાંજીજો ૩-૦૦ વગેંનું ૬-૦૦ વગેં તૈં ખુલો હોયતો, તીં રવિવારજો ભંધ હોયતો. ❐

ભારતી ગોર

*જન્મ-૨૯-૦૯-૧૯૬૮(નાગલપુર-માંડવી) *સરનામું-વૃંદાવન પાર્ક, માંડવી ભુજ હાઈ વે, માંડવી-૩૭૦ ૪૬૫. *સેવા-પ્રાથમિક શિક્ષિકા-શ્રી જૈન નૂતન પ્રા. શાળા, (માંડવી)*ગાલબોલ-૯૮૯૮૨ ૬૮૮૨૬. *મોરારીબાપુ પારાં 'ચિત્રકૂટ' ઍવોર્ડ.-૨૦૦૩. *ગુજરાત રાજ્ય શ્રેષ્ઠ શિક્ષક ઍવોર્ડ-૨૦૦૮. *આદર્શ આચાર્યા એવોર્ડ-૨૦૦૪.*વીસમી સદીનું ગૌરવ ઍવોર્ડ-૨૦૦૦. જાયન્ટ સાહેલી બેસ્ટ મંત્રી ઍવોર્ડ-૨૦૦૫.* શ્રીમતી તારામતી વિસનજી ગાલા (મુંબઈ) પુરસ્કાર-૨૦૦૫. *સર્જન-કચ્છી બારવાર્તા સંગ્રહ 'જાતરા'-૨૦૦૮. સાહિત્ય અકાદમી પારા પ્રથમ પુરસ્કાર-૨૦૦૯. *પારકી આશ સદા નિરાશ (ગુજરાતી) બાલવાર્તા સંગ્રહ-૨૦૧૩.*ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીજો દ્વિતીય સ્થાને પુરસ્કૃત.-૨૦૧૪*'પરમનો કાલુ'.-૨૦૧૪. 'ડૉ. હિપ્પોની હોસ્પિટલ' બારવાર્તા સંગ્રહ-૨૦૧૬. *'પંખીઓની મહાસભા'(ગુજરાતી નેં હિન્દી બાલનાટક સંગ્રહ)-૨૦૧૬.* કચ્છમિત્રમેં છેલે ૧૦ વરેનું 'કિલ્લોલ' નાં જી કોલમજો લેખન-સંપાદન. *કુંજલ પાંજે કચ્છજી' (રેડિયો નાટ્ય શ્રેણી) મેં 'કુંજલ' જો પાત્ર. *આકાશવાણી-ભુજ જા માન્ય કવિ.*

ભર્યો પિચકારી

(બાલ વાર્તા)

હિકડ઼ો વખત વૅલી ઉગે઼જો કુકડ઼, કબૂતર, કોયલ નેં કાગ઼ડ઼ો તીં બ્યા કિતરાક પખી મેડ઼ાવો કરેનેં વિઠાવા, કોયલ મધ જૅડ઼ી સીરીવારા ટૌકા કેં તે, કબૂતર નિડ઼ી ફુલાયનેં તંભૂરેજા તાર મિલાય રૂયો હો, કુકડ઼, કૂક..ડ઼ે..કુક, કંધો ઉચીં નિડ઼ી કરે શરણાઈજા સુર છેડ઼ીંધો હો, હી મિડ઼ે સુણીનેં વડ઼જી ડારતેં લોડા ખેંધલ વાનરો અચી પુગ઼ો. ઈન પુછે; અજ઼કાલ ઐં મિડ઼ે બૉરા રાજી રાજી ડિસજૉતા, કુરો ગ઼ાલ આય? મિઠો ટૌકો કંધી કોયલ ચેં; તૉકે ખબર નાયં! વનમેં વસંત આવઈ આય. અસીં મિડ઼ે વસંત કે પૂંખેલા વિઞેજી તૈયારી કરીયુંતા.

વાનરો પુછેં; ઈ વસંત વરી કુરો આય? કેર આય?

ત શરણાઈજો સુર કઢીંધો કુકડ઼ કુછ્યો; વસંત હિકડ઼ી ઋતુ આય. કુધરતજે નંય શિણગારજી રુત આય. ઝાડેં તેં પૂંપર ફુટેંતા. ફુલ ફોરેંતા. કુધરતજે કણકણમેં નૌં જૉમ અચેતો.

વાનરો ચેં; ત તેંમેં ઐં મિડ઼ે કુરો કરેવારા અયોં? તાં તાં ઝાડજી મથલી ટારતા ક્રાં..ક્રાં..કરીંધો કાગડો આયો હેઠ નેં ચેં;

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધુડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી...

કોયલ વાનરેકે સમજાઈંધી ચેં; મિડ઼ે જાતજાતનેં ભાત ભાતજા રઙ ખણીનેં અચીંધા, હિકડ઼ે બે કે રઙ ઉડાયનેં વસંતજી મિણીકે ખીર ડીંધા. પિચકારી ભરી ભરીનેં રઙજા ફૂવારા ઉડાઈંધા, નેં હી કાગડો વેંધો સે મિણીકે કંકોતરી ડિઈ અચીંધો. કાગડો તાં ફરરર..કંધો ઉડ્યો, ઝાડ ઝાડ નેં ડાર ટારતેં ફિરી વર્યો, હલ્યો વિઞે, સડ વિજંધો વિઞે, નેં મિણીકે નોંતરીંધો વિઞે.

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી..'

કાગડેજો સડ સુણી, ધરા ધુબાઈંધો ધમ ધમ કંધો ધીંગો હાથી કુટંમ કભીલે સીખેં અચી પુગ઼ો, મિડ઼ે ભેરા થિઈનેં તરા મિંજા સૂંઢસેં પાણી ભરીંધા આયા. જૅડ઼ો કૂંઢીમેં ઠલાયાં ક કોસ છુટો. વડા વડા ફૂવારા ઉડ્યા. પાણી ઠલાઈંધા વિઞે નેં ગ઼ાઈંધા વિઞે.

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી..'

મિણીયાં મોંધ ખિલખિલાટ કંધી ખિસકોલી આવઇ, ખખરે મથાનું લાટમાટ ભગ઼વા કેસૂડેંજા ફુલ ખણીનેં વિધેં કુંઢીમેં નેં ઇ પ ગ઼ાતેલા મંઢજી રિઇ.

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી..'

નિંઢા-વડા મિડ઼ે વનજા જર-જિનાવર, પખી તૈયારીમેં લગ઼ી વ્યા. કપા

જેડ઼ા ધૉરા ધૉરા ફિફ પતંગિયા હિડાંનું હુડાં નેં હુડાંનું હિડાં ઉડી ઉડી ઈ પ સજ઼ો ભગીચો ફિરી વર્યા. ગુલાબ, મોગરો, હજારી, રાતરાણી, ચંપો, ચમેલી, ઘંટીફુલ, કણ્યાર જેડ઼ા જાતજાતજા રઙ નેં ભાત-ભાતજી સુગંધ ભરલ ફુલેંજો વડો ડુંગર ખડ઼કે છડ્યોં, ઈ મિડ઼ે ફુલ ખણંધા અચેં નેં ગ઼ાઈંધા અચેં;

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યો પિચકારી..'

હાથીજા બચલા ફુલેંકે ચિચરીનેં રઙ તૈયાર ક્યોં. પગ઼ેંસેં ફુલ ચિચરીંધા વિઞે નેં ગ઼ાઈંધા વિઞે;

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યો પિચકારી..'

ગોં, બકરી, ઘોડા, હેંણા, સસલા ઈ મિડ઼ે અચી પુગ઼ા, નેં રિંજકો, નિમ, ગજર, બીટ નેં ઘા ઍડ઼ો મિડ઼ે ખણીખણીનેં પુગ઼ા નેં ગ઼ાતેલા મંઢાણા;

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યો પિચકારી..'

હિની મિણીંકે હેડ઼ી બરૂકી તૈયારી કંધે હિકડ઼ો ઉઠ ડિઠેં, ઈન વિચારેં જ હી મિડ઼ે ધ્રૉડ઼સટ કુરેજી આય? અઞા પુછેજો વિચાર કેંતે તાં તાં હૂ..પ..હૂ..પ..કંધો વાનરો પુગ઼ો, ઈન ચેં, અે ઉઠ..ભા..! વસંતજી ખીર આય, નેં ગ઼ાતેલા મંઢાણું;

'કાલ ઉગ઼ેંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યો પિચકારી..'

ઈ સુણીને ઉઠ કે ત સુજઈ કુચતરાઈ, ઈન વિચાર કેં ક; પાં ત ઍડ઼ે રઙસેં રંડીબો ક હિતહુત લફંધલ પતંગિયેંજા પખ ચૉટી રેં. ઘોડા નેં હેંણ હેડી ધ્રૉડ઼સટ કરીયેંતા સે ઈનીજા હડા વિગર હણેં જુરી પેં. બિઈયાર હેડ઼ા ફતૂર કરીંધે ભુલી જ

વિઞે. નેં હી ધૉરા કપા જૅડ઼ા નેં મખણ જૅડ઼ા સુંવાલા સસલા ચૂંચી અખિયેંસેં હીં તીં નૅરીયેંતાસે ભરાભર આઞણ આઞે ડીંણું આય. હિકડ઼ે જ રઙસેં મિણીકે ડા કરે ડીંણા ઐં. ઇં વિચારીંધો ઉઠ વડેસારા ગાંગર્યો;

'કાલ ઉગ઼ૅંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી..'

હીં ગાંગરંધો ઉઠ હિકડ઼ે રીંછજી ગેરજમેં ગુસી વ્યો, જૅડ઼ો ઘુસ્યો ક; ઇનજી મુન ભૂટકાણી..ઓય..મા...ઇનજી રડ નિકરી વિઇ. સુણીને ગેરજવારો રીંછ ઉથી પ્યો. લઠ ખણીનેં ધ્રૉડ઼્યો ઉઠ પૉઆ. ઇતરી વારમેં ત ઉઠ બરલ કારે ઓઇલવારો ડબ્બો મોં મેં ખણીનેં ભગ઼ો અગ઼િયા, નેં પુઠિયા લઠ ખણીને રીંછ, ભજંધે ભજંધે ઓઇલ હારાણું ઉઠ પિંઢતેં ઇન મથા લિસક્યો નેં ભફ કંધો પ્યો પટતેં, ઇનજા હડા જુરી પ્યા. ઓઇલ ઇનજી અખિયેંમેં ઉડ્યો. કર અખિયેંમેં સોયરો આવ્યો આય. નેં સજ઼ે અઙતેં કારા કારા છાંભા થિઇ ર્યા. તૅનુંણું ઇનજો સજ઼ો અઙ ઢંગધડ઼ે વિગરજો થિઇ ર્યો.

બે કુરા મિડ઼ે વનજા પશુ-પખી, પતંગિયા મિડ઼ે મિલીનેં હૉરીજો તૅવાર હુભ નેં હેતસેં મઞાયોં. અછા અછા કપા જૅડ઼ા પતંગિયા રાજીયાણા થિઇનેં હિતહુત નચ્યા વિઠે. મિડ઼ે હિકડ઼ે બેં તેં પિચકારી ભરે ભરે રઙ ઉડાંયાં તે. નેં ગાતોં તે.... **'કાલ ઉગ઼ૅંજો વાયજે આરે,**
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી..'

રઙ ભરે ભરે હૉરી રમ્યા, ઍ..ભરઇ પિચકારી...' અછા બગ જૅડ઼ા પતંગિયા નિડારે નિડારે રઙસેં રઙાજી વ્યા નેં ફુલેંમેં લિકી ર્યા. મિડ઼ે પખી ૫ ભાત ભાતજે રઙસેં રઙાજી વ્યા નેં વડજી ટારતેં લોડા ખાધેલા મંઢજી ર્યા. સજ઼ો જંગલ રઙ નેં સુગંધસેં ફૉરી હલ્યો. મિડ઼ે રાજી રાજી થીંધા ગ઼ાતેલા મંઢજી ર્યા'

'કાલ ઉગ઼ૅંજો વાયજે આરે,
ધીંગે ધૂડ઼બે વડલે હેઠ.
હૉરી રમેજી આય...ભર્યોં પિચકારી..' ❒

શ્રીમતી અરુણા અરુણ ઠક્કર 'માધવી'

*જન્મ-૦૨-૧૨-૧૯૬૮*શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૧૨-૧૯૮૫. B.A.૨૦૧૩-૨૦૧૫. *સરનામું-'મંગલ સ્મૃતિ', ધાટિયા ફળિયા,પહેલો માળ, ભુજ(કચ્છ)*સેવા-સયુંકત પરિવારમેં ગૃહિણી, *ગ઼ાલબોલ-(૦૨૮૩૨)૨૨૦૧૭૮,મો-૯૮૭૯૫ ૩૯૧૭૮*શોખ-લેખન, વાંચન, પ્રકૃત્તિ. *સર્જન-ગુજરાતી, હિન્દી, કચ્છી, હાઈકુ, ગઝલ, કાવ્ય,વાર્તા, લઘુકથા, નિબંધ, નાટક, નવલકથા, રેડિયો, ટોક, સાહિત્યજા લગભગ મિડે઼ પ્રકાર. *પ્રકાશન-(૧) 'ધૂમ્રસફર' નવલકથા (ગુજરાતી)-૨૦૧૧. (૨) 'અરુણોદય' હાઈકુ સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૨૦૧૧. (૩) 'મિઠાંસ' હાઈકુ સંગ્રહ (કચ્છી)-૨૦૧૩. (૪) 'લક્ષમણરેખા' લઘુકથા સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૨૦૧૫. (૫) 'યોગાનુયોગ'-વાર્તા સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૨૦૧૬. (૬) 'અસબાબ' લઘુકાવ્ય સંગ્રહ (ગુજરાતી) -૨૦૧૬.(૭)'મદ્દમ' કાવ્ય સંગ્રહ (હિન્દી)-૨૦૧૭. (૮) 'પલ' હાઈકુ સંગ્રહ (હિન્દી) -૨૦૧૭. (૯) 'પ્રીત સે' હાઈકુ સંગ્રહ (ગુજરાતી)-૨૦૧૭. *આકાશવાણી માન્ય કવિ.*

'આંતકવાદી'

(નાટક)

(**પાત્ર :** નીમુભાભી, ઈનીજો ડેર, સલમા)

સલમા : (રડ઼ વિજીનેં) નીમુ..નીમુ...નીમુ...ભાભી...

નીમુ : કુરો થ્યો?, હેડી હાંફેંતી સે? સા ત ખણ.

સલમા : નીમુભાભી, આંકે ખબર આય? ઐં સુઆં?!

નીમુ : કુરો? તું ચેં ત ખબર પૅ નં, મૂં કે ત ખબર આય ક, 'ઈ' અચેંતા.

સલમા : મે'ન્દ્રભા, અચેંતા સે તાં સજે ગોઠકે ખબર આય, ઈ નતી ચાં.

નીમુ : (ગાયતી) **રાણું અચેંધો રાજમેં ભેણું, રાણું અચીંધો રાજમે, ફૂઈ ફોરડે રાણા, રૉ નેં અજૂણી રાત...રાણું...**

કુલેતી

સલમા : નૅર ત ! ટેસમેં પિઇ આય સે..!

ડેર : ભાભી, ભા જા ગીત હેવરનું જ ગાયોં તા. અઆ તાં પનરોં ડીં જી વાર આય.

સલમા : ત પ સજે ગામકે ખબર આય ક, મે'ન્દ્રભા અચેંતા.

ડેર : તૉ જેંડા ગામમેં વિઠા ઐં, તેંસુધી સજે ગામકે મિડે ખબર મિલંધી રોંધી, આઉં શરત લગ઼ાઇ સગાં ક, તું કીંક સમાચાર ખણીનેં જ આવઇ ઐયેં.

સલમા : હી ત ઍડ઼ો આય ક, 'ચોર ચોરજી ખબર રખે'. આકે કુરો ખબર નતી વે?

ડેર : હા..હા...!તું જિરાક મુંજી ભાભીકે મોંણ વિજીનેં ગ઼ાલિયું સુણાય, આઉં ગામમેં વિઞી અચાં.

સલમા : નેં પંચાત પ કઇંધા અચોં.

ડેર : (જૉરસેં) આઉં કુરો પંચાત કઇંધોસેં?બ બાઇયું નેં ચાર ચોટલા ભેરા થીયેં ત..ત પોય..! કૉ ભાભી સચી ગ઼ાલ અય ક, નં?

નીમુ : હા..ઇ સલમા કીંક ચેલાય ત આવઇ આય પ ચેં નતી.

ડેર : આઉં વિઞાતો, પોય ચોં જ ભલા..!

(ધરવાજો ભંધ થીએતો.)

સલમા : વ્યો..! હી તૉજો ડેર આય ક, જમાધાર? સજે ગામજ્યું વ્યાધીયું કરેનેં મિણી ઠેકાણે પુજી વિએતો.

નીમુ : ઇં નં ચૉજેં, મૂંજી ચિંધા કરેતો! હુયં હેકલી બાયડ઼ીતેં મિડે નજર રખી વિઠા વેં. કેં સામું ખિલઇ?, કેં સામું બોલઇ?, કિડાં વિઇ?, કિડાંનું આવઇ?, સલમા સચો ચૉજ, આઉં સચઇ નજર વિજે જેંડી ઐયાં?

(ખિલી પૅતી)

સલમા : તું ત ટેસમેં પિઇ ઐયેં, તોં કે ત કીં ચાં? જડેં તું હેડી રાજી વેં ન તડેં ત...!

નીમું : તડેં ત કુરો?. આઉં રાજી કડેં નતી વાં? મૂંજો ત નાલો જ 'રાજી' રખેવારા વા. અઆ પ રખી ડ્યોં...!

સલમા : તું રાજી અઇયેં નેં વેં તી. મૂનું જિજો કેર જાણેતો? કેર સમજેતો?તું ખિલેંતી....પ ઈ ખિલ પુઠિયા.....

નીમુ : હેયો...હેયો...નેંર સલમા, મિણીજી જિંધગી સુખ નેં ડુખ સે ભરેલી જ વેતી. રૂઇનેં વિઇ રોંત કુરો થીએ?

સલમા : તોંજા સુખડુખ આઉં મિડ઼ે જાણાતી !. પેંણે કે અઆ અઠ જ ડીં થ્યા વા નેં મે'ન્દ્રભા ધરિયાપાર કમાયલા હલ્યા વ્યા.

નીમુ : અઠ ડીં? ઇનમેં ત ચાર ડીં આઉં રીવાજ પ્રમાણે માઈત્રેં વિઇ હુઇસેં. સચોં ચાં, આઉં ત ઈનીકે સરખા નેર્યા પ નૈં.

સલમા : એં..એંડ઼ો સાવ નં ચોં ભલા!, ચાર ડીં ત તું ઈની ભેરી જ હુઇયેં.

નીમુ : ઘરમેં મેંમાણ-મઇ, ઈનીજા મિલેવારા,, આઉં વીયાંજી સાવ થકેલી... રાતજા વીયાં વા સે....ગોરમારાજ નં થકા પ આઉં થકી રિઇસેં. હાંણે તું મુધેજી ગ઼ાલ કર નં?. કુરો ચોંધી હુઇયે?

સલમા : એ..હા..! આઉં ત ચેલાય કુરો અચાં નેં પોય હેયો...હી પોલીસવારા પ કડેંક એંડ઼ા ઘોંટાળા કરીયેં તા નં!

નીમુ : કેર પોલીસવારા?

સલમા : હૂ કાબર ચિતરેં કપડ઼ેંવારા....હથમેં હેડી હેડી ભંધૂકું ખણીનેં બારોંખન જેંણા આયા ઐં.

નીમુ : હેં...! ઇ મિડ઼ે પાંજે ગામમેં આયા વા?

સલમા : હા....તું નઈ અઈયેં, સે તોંકે ખબર નાયં, ભાકીં પાંજો ગામ બોડરતેં આય સે!.

નીમુ : હા....ઈ ગ઼ાલ પ સચી, પાંજો ગામ બોડરતેં આય સે ઈનીકે કીંક સમાચાર મિલ્યા હૂંધા. પ પાંજે ગામમેં મિડ઼ ખાસા ઐં ભલા...! નં મગજમારી...! નં મારામારી..!

સલમા : નૅર, મિડ઼ ડિસાજે ઍડ઼ા નં પ વેં નં, તું કડેંક ભોરી લગેં નેં કડેંક પકી.

(ધરવાજો ખુલેજો અવાજ)

ડેર : ભાભી...ઍ...ભાભી...!પખિચડીજી વાસ અચેતી, લગ઼ેતો ક, બરેતી.

સલમા : વાસ હેવર જ આવઈ?

નીમુ : એ...મા...! મરોં..રે...મરોં...સચઈ વાસ અચેતી! જિરાક નૅરી ગિ઼ના.

(વાસણ ભૂટકાજેજો અવાજ)

ડેર : ભાભી હી ગ઼ાલિયું કરાઈધા ત ખિચડ઼ી ત કુતો...!

સલમા : હા...હા...કેંક કે ત, ગ઼ાલીયેંસેં જ બારીંધે આવડ઼.

ડેર : હાંણે ભાભી કે સમાચારા ડિઈ ડિનેં? ગામ કે સુધારેજી નેં અગ઼િયા વધારેજી ગ઼ાલિયેંમેં કેડ઼ા અચી વ્યા વા.

સલમા : બ્યો કોક હો નં ત, અસાંકે ગ઼ાલિયું કરેજી મજા જ નં અચે.

નીમુ : સલમા, હી કુરો ચોંધા વા? ઈ પ આય નં 'રાજીપે' તેં રાજી નાયં, હૂ ગામજો ખાસો કરેતો..!

સલમા : ગામજો ખાસો કરેતો પ આય બૉરો લાટ નં? ઈનજી નજર કેડ઼ી આય?

નીમુ : હા...ઈ ગ઼ાલેય આય..! નજર કેડ઼ી આય? નેં તું ચોં ત હાંણેં નિકર હ્યાં..પોય...

સલમા : આઉં આય નં સે ગામજે નાતે ભલેં તૉજી નિણાંન થીયાં, નેં તું મૂંજી ભાભી થીયેં, પ ! તૉજી અખતાનું આઉં મિડ઼ વાંચી સગાંતી...

નીમુ : નૅર, બ અખર સિખઈયેં ત, અખ વાંચેલાય વિઈ રિઈયેં?

સલમા : અખરકે ગામમેં ખણી અચીંધલ જ, જલાજી વ્યો.

નીમુ : હેં..! કેર જલાજી વ્યો? અખરવારો..?

સલમા : સજે ગામમેં અખરેંજો ઉજારો કરેલાય આયો હો નં!

નીમુ : મિણીકે ભણાયતો, ગામકે ખાસો રખંધે સિખાયતો.

સલમા : ઈ..રાજીયે કે જ જલે વ્યા?...હેવર આઉં આવઈસેં તે તડેં પોલીસ ટેશનમેં..!

નીમુ : કુરો? કુરો ગ઼ાલ કરીયેંતી? રાજીયેકે? હેડ઼ો જોઆણ-જમાણ! છ મેંણેસેં પાંજે ગામમેં આય, પ ગામજી સિકલ ભધલાય છડેં આય.

સલમા : હા...તડેં કુરો? હિન્દુ-મુસલમાન મિણીજે તેંવારેમેં અગ઼િયા ઉભો રોંધો વો, પ હાંણે..ત..!

નીમુ : પ ઈનકે કુલાય જલ્યાં?ગામમેં મિણીકે ભણાયતો, સફાઈ રખેજો સિખાયતો. બચેંકે રાંધું રમાયતો...કોય નાં નં ચ્યાં ક, હિનકે મં જલ્યોં!

(ધણેં માડૂ ભેરા થ્યા વેં ઍડ઼ો અવાજ)

સલમા : હલ ત..હલ ત...! જપાટે બારા..હેડો અવાજ થીએતો. ઈનકે ખણી વેંધાવેં ઍડ઼ો લગ઼ેતો...હલ ન્યારીયું.

(મિણીજો અવાજ)

સલમા : નૅર...નૅર, નીમુ વિચાડ઼ે કે, ખુલી જીપમેં વેરાયાં અયાં. નેં નૅર ત, પાસેમેં જમ જૅડ઼ા બ વિઠા ઐં..નૅર ત!

નીમુ : (હરેં હરેં) ન્યારીયાંતી સે, ઈનકે જ ન્યારીયાંતી. કડેં નાંય ન્યાર્યો

ઈનકે!

ડેર : સલમા...અખરજો ઉજારો કરંધલ કેંડ઼ો અંધાર કરે વિઠો આય.

નીમુ : કૉ ? કુરો કેં આય?

ડેર : (જૉરસેં) ભાભી, હી ત વડો આંતકવાદી આય...આંતકવાદી.

નીમુ : હેંડો જૉરસેં કુલાય બોલોતા?

ડેર : મિણીકે ખબર પિઈ વિઈ આય. હાણે કેંસેં ધ્રિજેજો?. ન્યાર્યોં ત, પાં સામેં કેંડ઼ો ન્યારેતો! જાણે પાં ગુનેગાર વોં.

સલમા : નૅર ત! મિણીકે હથ હલાય નેં 'અચીજા' કરેતો, જિરાય લગ઼ેતો ક, હી આંતકવાદી વે!

ડેર : ત કુરો! આંતકવાદી જે મથે સિઙ વેં, નં કિપારતેં લિખેલો વે ક, 'આઉં આંતકવાદી ઐયાં'. મિડ઼ે વડા વડા ઑફિસર આયા ઐં નેં ઈનકે જલ્યાં.

નીમુ : પાંકે કીં ખબર પે? ગામ ત સજો ઈં જો ઈં નિકરી પ્યો આય, લગ઼ેતો ઍડ઼ો જ સજ઼ો ગામ જલાજી વ્યો આય.

સલમા : માડૂ કિડાં ઈં જ ઓરખાજેંતા? નીમુ, સચી ગ઼ાલ આય નં?

ડેર : આંકે મિણીકે ઈતરે ત ચોંતા ક ખાસો ખાસો કરેનેં પુઠિયા નં પિઈ વિઞાજે. વેસા કરેનું મૉર સો વાર વિચાર કઈજે.

નીમુ : વિચારેજો ત ટેમ જ કિડાં ડિનેં?. ઈનજા કમ જ ઍડ઼ા.

સલમા : નીમુ, તું ભરાભર ઐંયે નં? નેં ભા હાંણે તૉજી ભાષણબાજી પૂરી થિઈ વે ત...

ડેર : વિઞાતો...વિઞાતો...ભસ..!

સલમા : હી તૉજો ડેર આય નં, સે ડેરનું વધુ ત ડેઢ આય, 'ડેઢડાવ'...

નીમુ : સલમા....

સલમા : ભલે બાઈ ભલે, પ નૅર ત, રુગ઼ો હૂ ખરાભ નેં હી ખોટો, કરે વિઠો આય. 'રાજીયે'જ્યું ગ઼ાલીયું ખણી વિઇ ર્‌યો. પ ઈ કુરો? સજ઼ો ગામ ઈનજી જ ગ઼ાલિયું કરેતો, નેં અઞા હલન્યું જ વિઠીયું. તું ન્યારી જ.

નીમુ : ન્યારીયાં તી જ. નૅર ત ઈનજી અખિયેં તેં ઍડ઼ો નતો લગ઼ે..? ઈનજી નજર ત નૅર. ઈનકે હિડાં જ કુલા ઉભીયારી ડિનાં અયાં? સરપંચ જીવામા મિડ઼ે કુરો ચેંતા? અઞા કિડાનું નૅરેતો સે...

સલમા : હલ ત..! હુડાં વિઞો. નૅર ત ગામ સજો જિમેલાય ક સુમેલાય રાજી નાયં.. મિડ઼ે હિડાં જ ઐં.

(પોલીસજી જીપજો અવાજ)

નીમુ : નૅર ત..! ઈનકે ત સચઈ ખણી વિઞેતા....હાંણે!

સલમા : ઈ કુરો કોય કે પ જલે સગ઼ાજે? નૅર ત જિરાય ઍડ઼ો લગ઼ેતો? મિણીજે ધિલમેં પ્રેમ સેં વસંધલ કુરો આંતકવાદી હુઇ સગ઼ે? તૉકે કુરો લગ઼ેતો નીમુ? કુરો હેડ઼ો ભલોભોરો લગ઼ંધલ આંતકવાદી હુઇ સગ઼ે? ઈ કેંજો જીવ ગ઼િની સગ઼ે? ઈન વટે કીં પ હથિયાર હુઈ સગ઼ે?

(બ્રેકગ્રાઉન્ડ મિંજા મિણીજો અવાજ)

નીમુ : (પિંઢ કે જ ચોંધી વે તીં) નતો લગ઼ે! ઈન વટ હથિયાર નાયં, ઈ કેંજો જીવ ગ઼િની સગ઼ે? ઈનકે હથિયારજી કિડાં જરૂર આય? ઈ ત ઈ જ જીવ ગ઼િની સગ઼ેતો. ઈ આંતકવાદી જ આય. ખાસો થ્યો ઈ જલાઇ વ્યો. અખિયેં સેં જ ખબર પોંધી હુઇ, પૅલી નજરમેં જ ખબર પિઇ વિઇ, પોય ધિલ તેં વિઠો, નેં હાંણે ત...આઉં પિંઢ..મૂંજો મિડ઼ે ભુલી કરેનેં ખાસો થ્યો ક ઈ જલાજી વ્યો...હા...ઈ...આંતકવાદી જ હો....(ડુસ્કેંજો અવાજ)❐

ઠક્કર કીર્તિભાઈ માધવજી

*જન્મ-૦૬-૦૭-૧૯૬૯. (મઉં-મોટી) *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- M.A.B.Ed (ગુજરાતી/હિન્દી). *સરનામું-ભાડઈ માધ્યમિક શાળા (આચાર્યશ્રી). ભાડઈ, તા. માંડવી-કચ્છ. *ગાલબોલ-૯૮૭૯૬ ૭૧૭૭૮. *શોખ-વાંચન, લેખન. *ગુજરાત સરકાર પારાં શ્રેષ્ઠ આચાર્યજો એવોર્ડ-૨૦૧૭. પારિતોષિક- *ગોકુલા ફાઉન્ડેશન પારાં 'કર્મવીર' એવોર્ડ. *લોહાણા મહાપરિષદ પારાં અખિલ ભારત શ્રેષ્ઠ રઘુવંશી યુવા પ્રતિભા એવોર્ડ-૨૦૧૮. *ભગવતીધામ-ભુજ પારાં 'ગુરૂ ગરિમા' એવોર્ડ (નાટ્યક્ષેત્રે). * *સેવા-ભાડઈ માધ્યમિક શાળા-આચાર્ય. *મડઈ તાલુકેમેં કચ્છ ભાજપ શિક્ષણ સેલજા ક્વિનર. *મડઈ તાલુકેમેં રઘુવંશી સોસિયલ ગ્રુપજા પ્રમુખ. *કચ્છ જિલ્લા આચાર્ય સંઘજા કારોબારી સભ્ય. *મડઈ તાલુકેમેં લોહાણા મહાજનના કારોબારી સભ્ય. *મઉં લોહાણા મહાજનજા મંત્રી. *મઉં નવરાત્રી મંડળજા ખજાનચી.*

અધૂરો મિલણ

મુંભઈમેં રિઈનેં અભ્યાસ કંધલ પરાગ કે બાઈજો કાગર મિલ્યો, લિખ્યોં હોં..'સવારે સાંજીજો વી વરેં પૉઆ તૉજો ભા કૌશલ અમેરીકાનું ઘરેં અચીંધો, ઈતરો વાંચીંધે જ પરાગ ભૂતકાળજી જાધેંમેં સિરી પ્યો. પિંઢ ચાર વરેંજો હો નેં કૌશલ છ વરેંજો હો. તડેં અધા ગુજરી વેંધે બાઈ નિંઢી ઉમરમેં વિધવા થિઈ વિઈ. પણ! અમેરીકા રોંધલ પિંઢજે ધંધેવારા કાકા ઈનકે કીં તકલીફ નં પેલા ડિનોં. કાકા કૌશલકે અમેરીકા કોઢે વ્યા. ઈનકે ભણાયનેં પોય પિંઢજે ધંધેમેં લગાય છડ્યોં. પિંઢ ગામજી નિશાળમેં ભણ્યો, પોય કાકાજી સલા નેં મદદસેં જિજો અભ્યાસ કેલા મુંભઈ આયો. હૉસ્ટેલમેં રિઈનેં અભ્યાસ કરણ લગી વ્યો. પણ ખરાભ સૉબત જે કારણ કાકાજા હલાયેલ રૂપિયા અભ્યાસ કરેજે ભધલે સિનેમા, ધારૂ નેં જુગાર જેડ઼ા મૉજ-શોખમેં પૂરા કેંતે. કાકા હિનકે નિયમિત પૈસા હલાયોં તે પણ ઈનજે આડે ખરચે જે કારણ ઈન કે પૈસા પૂરા થ્યા જ નતે. જેંજે કારણ પિંઢ હિકડ઼ી-બ વખત નિંઢી-વડી ચોરઈ પણ કેં વેં. પણ! હી મિડ઼ે બાઈનું અજાણ હો. છેલે ભાઈબંધ વટા ઉધાર ગિની દેવાદાર ભની વ્યો હો. નેં ભાઈબંધે કે વચન ડિનેં વેં ક; પિંઢ ગામ વેંધો, પોય મિડ઼ે ઉધાર ચુકાય ડીંધો.

સવારે સાંજીજો કૌશલ ઘરેં અચેતો, હી ખબર પોંધે પરાગ વિચારેં ક; અજ

જ સાંજીજો ઘરેં વિઞેલા નિકરી પાં ત સવારે સાંજી તૈં ઘરેં પુજી વિઞા નેં કધાચ બૉય ભા ભેરા પ ઘરેં પુજોં.

પરાગ મનોનમ વિચારેં ક; વી વી વરેં પુઠિયા આઉં કૌશલ કે ઓરખંધોસેં? નેં કૌશલ પ મૂંકે ઓરખંધો ખરો? વરી વિચાર આયો ક; કૌશલ અમેરિકાનું અચીંધો ત પિંઢલા અમેરીકાનું કુરો ભેટ ગ઼િની અચીંધો?
મૂંકે પણ ઈન કે ઈમ્પોર્ટ ભેટ ડીંણી ખપે હા..!

પિંઢ ખીચેમેં હથ વિધેં, પણ! ખોટેં ખરચેં પુઠિયા મડ ટિકિટ જિતરા રૂપિયા ભચ્યા વા. પરાગ કે ડુખ થ્યો. પણ! ભા કે મિલેજી ખુશીમેં ઈ જિરાવારમેં ડુખ ભુલી વ્યો.

પરાગ સાંજીજી ટ્રેન પકડેં, ઈનજે ડબ્બેમેં પિંઢ ઉપરીયાંત ઈનજી સામેજી સીટ તેં હિકડ઼ી વ્યક્તિ વિઠી હુઈદ્ધ. ઊ પૈસાદાર લગ઼ી તે. ઉન વટ સામાનમેં વિદેશજ્યું વડિયું ત્રે પેટિયું હુઈયું. અધરાતજો ઊ માડૂ ઉભો થિઈ જાજરૂ કુરા વિઞણ લગ઼ો. પરાગ જે મનમેં ઓચંધો હિકડ઼ો વિચાર આયો, ઊ હરેં હરેં ઉન પુઠિયા વ્યો, ભરાભર ધરવાજે વટ પુગ઼ો તૅર પરાગ ઉનકે ધકો મારેં નેં હલંધી ટ્રેનમેં બાર ફિગ઼ાય વિધેં. શાંત વાતાવરણમેં ઉનજી સની ચીસ ટ્રેનજે અવાજમેં ધબાજી વિઈ. પરાગ અચીનેં પેટિયું ખોલે, પેટીમેં રોકડ઼ રકમ નેં ચીજું નેંરે ઉનકે લગ઼ો ક; હાંણેં પિંઢ ઉધાર ચુકાય સગ઼ંધો નેં ભા કે ભેટ પ ડિઈ સગ઼ંધો.

ટ્રેન મૉડ઼ી થીંધે પરાગ રાતજો મૉડ઼ો ઘરેં પુગ઼ો. ઘર વટ માડૂએંજો ઘેરો ઉભો હો. ઈ તાં કીં પ ગૅનારે વિગર અંધર વ્યો, પ ! અંધર ન્યારેં ત ઈનજો ધિલ ધબકારા ચુકી વ્યો, ધૉરો કપડ઼ો ઉઢાડ઼ેલી લાશ ઑસરી વિચ પિઈ હુઈ, નેં મા ઉછકારું વિજી રુની તે. ઈન પરાગ કે બખ વિજી રૂંધે રૂંધે ચેં. ‘તૉજી નેં મૂંજ્યું અખિયું વી વી વરેનું જેંલા સિક્યુંતે સે તૉજે ભા કે ભગવાન ઝટે ગ઼િડ઼ે. હી કિડાંજો ન્યાય આય? પરાગ મિડ઼ે સમજી વ્યો, પિંઢજે ભા જો મોં છેલીવાર ન્યારેલા કપડ઼ો ખોલેં ત ઈનકે કર કરંટ લગ઼ો વે તેંડ઼ો જટકો મેસૂસ કેં. ઈ બ પગ઼ પાઉં હટી વ્યો.

હી તાં ઉજ જૉઆણ આય જેંકે ઈન રાતજો ટ્રેન મિંજા ધકો મારેં હોંયં. ઈન રૂંધે રૂંધે ખફ઼ણ ઉઢે ગ઼િડ઼ે.❐

રાજુલ સુરેશ ભાનુશાલી

જન્મ-૧૮ /૭/ ૧૯૭૨. *સરનામું-૧૧૫-૮, ‘કૃષ્ણદીપ’, ગારોડિયા નગર, ઘાટકોપર (ઈ)-૪૦૦ ૦૭૭. *ગ઼ાલબોલ-૯૯૨૦૭ ૭૭૬૨૫.
*e-mail-rajul.bhanushali187@gmail.com *પ્રકાશન- ‘સંગતિ’ તીં ‘ગઝલગઢ’ નાલેજા બ સહિયારા ગઝલ સંગ્રહજો પ્રકાશન. *વિવિધ સામયિકેંમેં કૃતિએંજો પ્રકાશન. છાલક’, ‘ગઝલવિશ્વ’, ‘કવિતા’, ‘વિશ્વમેળો’ ‘કુમાર’, ‘કવિલોક’, ‘ઉત્સવ’, ‘શબ્દસેતુ’, ‘અખંડ આનંદ’, ‘મમતા’, ’લેખિની’, ‘અવસર’, ‘કપોળ સમાજ દર્પણ’, ‘તથાગત’, ‘મેરી સહેલી’, મેગેઝિનમેં કવિતા, વાર્તા, નેં નિબંધ પ્રકાશિત. *સંપાદન- ‘આઝાદ કલમ’, ‘ટેરવે ઉગ્યું આકાશ’, ‘સ્ત્રીઆર્થ-૨’, ‘અનુભૂતિના અક્ષર’, ‘લેખિનીના નિબંધો’, ‘દિવાલ પરના ચિત્રાંકનો‘, ‘માઈક્રોસર્જન-૧’, ‘માઈક્રોસર્જન-૨’ જેડ઼ા કાવ્ય તીં વાર્તા સંપાદનમેં હિની કૃતિએંજી પસંદગી. તીં મીડ ડે, નવગુજરાત, સમય, દિવ્યભાસ્કર, સર્વકાલિન, કચ્છ મિત્ર, મુંબઈ સમાચાર, જન્મભૂમિ પ્રવાસી, નોબત, ગાંધીનગર સમાચાર પત્રેંમેં કવિતાજો આસ્વાદ, ઈન્ટરવ્યુ. *આસ્વાદ કૉલમ ‘પંખ’ ઈ-સામયિકમેં’, ‘તમને મળ્યાનું યાદ’, નામે નેં ‘માનસી’ નાલેજે સામયિકમેં ‘કવિતાઈ’ નાલેજી આસ્વાદજી કૉલમજો લેખન ચાલુ. ‘માઈક્રોસર્જન-૨’ જે ‘સર્જન’ પરિવારજે સભ્ય પારાં લિખાયમેં આવલ માઈક્રોફિક્શન વાર્તાજે પુસ્તક મેં સહસંપાદક તરીકેજી સેવા. તેં ઉપરિયાંત ‘સર્જન’ નાલેજે માઈક્રોફિક્શનલા કમ કરીંધલ ઈ-સામયિકજા કિતરેંક અંકેંજો સંપાદન. *પારિતોષિક-મુંબઈમેં ‘પ્રગતિ મિત્ર મંડળ-બોરીવલી’ પારાં હર વરેં આયોજીત ‘કુ.મીના સુથાર કાવ્ય-વાર્તા સ્પર્ધા’મેં સફળતા. *૧૪,જાન્યુઆરી, ૨૦૧૪-કાવ્ય સ્પર્ધામેં અછાંદસ ‘સપનું’ કે પ્રથમ પારિતોષિક. તીં ૧૦, જાન્યુઆરી-૨૦૧૫-વાર્તા ‘બળતરા’ કે ત્ર્યો પારિતોષિક નેં અછાંદસ ‘ક્ષણો’કે કન્સોલેશન પારિતોષિક. તીં ત્રે વરે ૧૮, ડીસેમ્બર-૨૦૧૫, ગઝલ ‘કંડારી બેઠાં’ કે પ્રથમ નેં વાર્તા ’ઓળખ’કે કન્સોલેશન ઈનામ. *મુંબઈનું પ્રકાશિત થીંધા ત્રિમાસિક સામાયિક ’લેખિની’મેં ઓક્ટોબર ૨૦૧૫જે દીપોત્સવી અંકમેં પ્રકાશિત થયેલ ‘ગઝલ’ મેં શ્રી મણિલાલ હ. પટેલ પારાં બેસ્ટ કાવ્ય કૃતિ તરીકે વરણી. (પારિતોષિક શ્રી ધીરુબેન પટેલના વરદ હસ્તે) *૨૦૧૭મેં ગુજરાતી ભાષા વિકાસ સંગઠન (મુંબઈ)’ પારાં યોજાયેલ વાર્તા સ્પર્ધામેં વાર્તા ‘ટેબલ’ કે દ્વિતીય પારિતોષિક મિલ્યો. *વર્ષ ૨૦૧૮મેં જન્મભૂમિ જુથ નેં સાહિત્ય સાનિધ્ય પારાં યોજાયેલ ‘અનોખી વાર્તા સ્પર્ધા’ મેં વાર્તા ‘ટકોરા’ કે દ્વિતીય પારિતોષિક. *ફિલ્મ ડીરેક્શન નેં સ્ક્રીપ્ટ રાઈટિંગ-વરે ૨૦૧૬મેં અસીં કિતરીયું જેડલું મિલીનેં દ્વ‘ઈન્ડિયા ફિલ્મ પ્રોજેક્ટ’ મેં ભાગ ગિ઼ડો, નેં ‘ગુડો’ નાલેજી શોર્ટ ફિલ્મ ભનાઈ. જેંમેં સ્ક્રીપ્ટ લખઈ તીં આસિસ્ટન્ટ ડિરેક્ટર તરીકે પણ કમ ૫ ક્યોદ્ર ફિલ્મ ‘ગુડો’ ટોટલ ૧૨૦૦ એન્ટ્રીઝ મિંજા ટોપ ૫૦મેં નેં અમેચ્યોર કેટેગરીમેં ટોપ ૨૦મેં આવઈ. મધુર ભંડારકર, શ્રીરામ રાઘવન, નાગેશ કુકુનૂર ઈનમેં જ્યુરી તરીકે સેવા ડિનોં.

આકાશ મિંજા કર આગ વરસઈ તે.
રમીલા છાલજે છેડ઼ેસેં કાનુડેજે કિપાર તા પગર ઉધેં.
જનમ્યો વો તેંર કેડ઼ો ડૂધ જેડ઼ો અચ્છો વો.. નેં હાંણે..??
ઈન બાટલો કાનુડેકે ડિનેં.
સજો કંતાનસેં મઢે છડે વેં, તોંય પાણી ખાસો તપી વ્યો વો. કાને
બરફજે ગોલેવારે ડીંયાં આંગર ચિંધેં.
૫ ! કાલ જ ગ઼િની ડિનું હો નં પુતર..'
રમીલા ચેં,
કાનું માઠ કરે વિઈ ર્યો.
રમીલા ટોપલેમેં નેંરેં. અઆ બ-ચાર કાકડીયું વધઈયું હુઈયું. માની મડ નિકરંધી
વે તિત..! નિતરોજ પંજ રુપિયેજો ગોલો કીં પોસાય!
અજ઼ ઘણખરી મિડ઼ે કાકડિયું વિકાઈ વિઈયું હુઈયું.
રોડજે સામલે કુરા વારે ઘરમેં મરણ થ્યો વો નેં ઘણે માડૂ ભેરા થ્યા વા.
છેવટ ભીડ મૃતકકે કોઠેનેં મસાણ ડીંયાં રવાની થઈ.
૫! હી ટોપલેમેં ઐં ઈતરી પૂરી થીયેં એટલે ઘરભેરા..! રમીલા વિચારેં.
જિરાવાર થિઈ નેં સામેવારે ઘર મ્યાંનું માડૂ નિકર્યા નેં બરફજી વડી પાટું બા'ર
રોડતેં ફિગ઼ાઈ વ્યા.
કાનેજી અખિંયું ચમકયું.
નેં ઊ ધ્રોડ઼ કઢેં.
૫! નાં કાના....ઊ મુડ઼ધેજ્યું..!
રમીલાજી રડ઼ નિડ઼ીમેં જ અટકી રિઈ.
કાનું બરફજો ટુકર ખણીનેં ચૂસેલાય મંઢાણું પ્યો વો.
રમીલાજી અખિંયેંમેંથી કોસો કોસો પાણી ટિપકી પ્યો.
૫! ભલા..
બરફ કે કીં ચોંટી થોડ઼ો રે..!
ઊ બબડઈ.

મોતા કમલેશકુમાર મોતીલાલ *(કમલેશ મોતા)*

*જન્મ-૨૮-૦૨-૧૯૭૩, *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.B.ed (અંગ્રેજી સાહિત્ય) *સરનામું- 'સાવન' જુનાવાસ. પો. મસ્કા. તા. માંડવી-કચ્છ. *e-mail-zeelkmota@gmail.com *ગ઼ાલબોલ-૯૮૨૫૭ ૬૭૩૬૦. સેવા-શૈક્ષણિક અધિકારી વર્ગ-૨ પ્રિન્સિપાલ. *રામપર નેં ગુંદિયાળી સરકારી હાઈસ્કૂલ. *પ્રકાશન- 'કલરફૂલ કચ્છ'-૨૦૧૧. (વિમોચન તત્કાલિન મા.મુ. મંત્રીશ્રી નરેન્દ્ર મોદી સાહેબજે હથેં) *આકાશવાણી-ભુજજા માન્ય નાટ્ય કલાકર. *'ગુજરાત પ્રવાસન નિગમ'જા માન્ય ગાઈડ. *ધો. ૭, પૂર્વ અંગ્રેજી પાઠ્યપુસ્તકજા લેખક. *'સ્ટેટ રિસોર્સ ગ્રુપ' (ગાંધીનગર)જા પૂર્વ સભ્ય. *સફળ પ્રોગ્રામ સંચાલક.*

કચ્છજો તાજ-વિજયવિલાસ

વડોદરા, ભાવનગર, ગોંડલ, જુનાગઢ, વાંકાનેર નેં મડઈ-કચ્છ, હિનીં મિણી સેંરેંકે ભેરો કંધી કો સામાન્ય કડી ખરી?
કૉ...મથો ખનારેલા લગ઼ી વ્યા!

હી મિડ઼ે સેંર રાજાશાહીજી અસલી છાપ જેંડ઼ા મનઠાર મહેલ ધરાઈયેંતા. વડોદરામેં લક્ષ્મીવિલાસ પૅલેસ, ભાવનગરમેં નીલમબાગ પૅલેસ, ગોંડલમેં નવલખા પૅલેસ, જુનાગઢમેં દરબાર હૉલ, વાંકાનેરમેં રણજીત વિલાસ પૅલેસ, નેં 'લાસ્ટ બટ નોટ લીસ્ટ' મડઈમેં વિજય વિલાસ પૅલેસ...હી વિજય વિલાસ પૅલેસ હેંડે વરેં પુઠિયા પણ ખાલી ઐતિહાસિક વારસો જલે નાંય રખેં, ભેગો ભેગો પ્રવાસીએં કે પણ ખીંકારી રૂયો આય. રાજા-મહારાજાએંજી રજવાડી લાઈફ સ્ટાઈલ, મોંઘીયું મૉલાતું નેં ઈનીજે રંગબેરંગી રીત-રીવાજજો પ્રજાકે હમેશાં આકર્ષણ રૂયો આય. નેં હિકડ઼ી જિજ્ઞાસા પ રિઈ આય.

કચ્છડ઼ેમેં જાડેજા-રાજવી વંશજી શરૂઆત રા'બાવા ખેંગારજી પૅલાનું ઈ.સ. ૧૫૧૦ મેં થિઈ. મિડ઼ે થિઈ અયડ઼ો રા'બાવા ભેગા થિઈનેં ૪૫૦ વરે સુધી રાજ ક્યાં. તેમેંય છેલા રા'બાવા મદનસિંહજીતાં ખાલી ૮૪ ડીં (૦૪-૦૩-

૧૯૪૮ નું ૦૧-૦૬-૧૦૪૮) સુધી રાજ કરે કચ્છ મુલક મા ભારતીજે ચરણે અર્પણ ક્યાં. મદનસિંહજીજા બાપુ (અધા) વિજયરાજજી ઈ.સ. ૧૯૧૭મેં હિન મોંઘી મૉલાતજો પાઈયો વિધાં. નેં ડૉ વરેં પુઠિયા ઈ.સ. ૦૨-૦૭-૧૯૨૮ મેં હી કમ પૂરો થ્યો. રા'બાવા ઉદ્‌ગાટન વખતેં જભરી ગોઠ રખ્યાં વાં. નેં અંગ્રેજ વાઈસરોય લોર્ડ ઈરવીન ખાસ હાજર ર્યા વા. નેં ઈન ઐતિહાસિક પ્રસંગજી તસ્વીર અઞા પ મહેલમેં પિઈ આય. સમયજી ગાડી કિતરી ફાસ ભજેતી..! ઈતરે જતાં કવિ ચેંતા ક; **'ચાર ડીંજી ચાંધની, પોય અંધારી રાત'.**

મૂરતાં કચ્છજી રાજધાની ભુજ. રાજાજા મહેલ, મ્યુઝિયમ, બાગ-બગીચા, મિડે઼ ભુજમેં, ભુજજી હવા જિરા આકરી નેં મડઈજી હવા માઠી. હિકડે઼ કુરા ધરિયો નેં બે કુરા નીરીયું છમ વાડીયું. ઈતરે મડઈસેં પંજ-છ કિ.મી. પર્યા કાઠડા ગામજો ગિરાસ રા'બાવાકે જચી વ્યો. નેં નિકી ક્યાં ક; હિડાં જ ભનાઈબો વડી મોલાત. ઉન સમયમેં હિન મૉલાતકે ભનાયલા વી લખજો ખર્ચ થ્યો હો.

હાંણે પાં ન્યારીયું વિજય વિલાસ પૅલેસજે નિર્માણજી હિકડ઼ી જોરદાર એક્સ્કલુઝિવ સ્ટોરી.

ખેંગારજી બાવેજે સમયમેં જ વિજયરાજજી ધરિયા કિનારે વડે મહેલ ભેગો ભગીચો, ઈલેક્ટ્રીક પાવર હાઉસ, અમલધારેંલા ગેસ્ટ હાઉસ, ગૌ શાળા, ગૅરજ, પોસ્ટ-તાર ઓફિસ નેં પકીયું સડકું ભનાયજો શરૂ કરે છડ્યોં હોં. ઈન બાંધકામ ભેગા પૂર્વ દિશામેં રતે પાંયણ જે થંભલેંવારો બાંધકામ પણ શરૂ થ્યો. હી કુરો આય? ગ઼ચ માડૂ પુછંધા વા પણ વિજયરાજજી જભાભકે ટારીંધા વા. હિકડ઼ો ડીં કુંવર મદનસિંહજી વિજયવિલાસ આયા. વા. વિજયરાજજી ચ્યાં; કુંવર અજ઼ સાંજીજો પાં બૉય ફિરેલા નિકરબો તૅર હિકડ઼ી ખાસ ગ઼ાલ ચોંણી આય.

સાંજીજો બૉય ફિરેલા નિકર્યા, કુંવર મદનસિંહજી કે સત પંજ થીંધો હો ક; ઍડ઼ી કુરો ગ઼ાલ હૂંધી?

વિજયરાજજી ચ્યાં; કુંવર, સામે રતે પાયંણેવારો બાંધકામ કુલા ભનાઈયાંતો ખબર આય?

ના, બાવા.., મદનસિંહજી ચ્યાં.

ત ! સુણોં; કુંવર..! હેંસુધી પાંજે રાજવી પરિવારજી અંતિમવિધિ ભુજમેં છતરડીતેં થીંએતી.પણ ! મૂંકે હી સ્થળ ભારી જ જચી વ્યો આય, નેં મૂંજી ઇચ્છા આય ક; હી પરંપરા તોડે઼ મૂંજા અંતિમસંસ્કાર હિડાં થીએં. મૂંકે આંજો વચન ખપે...કુંવર !

મદનસિંહજી અવાક્ થિઇ વ્યા. ઇ ગિરગિરા થિઇ વ્યોં; 'બાવા..' આંજી ઇચ્છા સર અખિયેંતેં. નેં ઇન રીતેં વિજયરાજજી હિકડ઼ા રાજા જાડેજા વંશજા જેંજા અંતિમસંસ્કાર પરંપરા તોડે઼ છતરડીજે ભધલે વિજયવિલાસમેં થ્યા.

હિડાંજા જુના કર્મચારી પુનશીભાઇ ગઢવીજી ડાયરી પ્રમાણે ઇ.સ. ૧૯૨૦નું જ હી મૅલ ભનાયજ્યું તૈયારીયું હલન્યું હુઇયું. પણ! વિધિવત છાપાણા ઇ.સ. ૧૯૨૩, ૨૦ ફેબ્રુઆરી નેં વસંતપંચમીજે સુઠે ડીં. આર્કિટેક્ટ વા જયપુરજા માધવરાય નેં ઇજનેર છોટાલાલ સી. શેઠ. પાઇયો ભરીંધલ વા હરિરામ ઠક્કર ત ઓવરશીયર વા હિંમતલાલ ધોળકિયા, નેં મિસ્ત્રી વા બાલારામ.

ભાગ-ભગીચેજી જભાભધારી વનસ્પતી શાસ્ત્રી જયકૃષ્ણ ઇંદરજી કે નેં પ્લાન્ટેશનજો કમ નવસારીજે નાગરજી દેસાઇ કે ડિનેમેં આયો હો. મહેલજી જાડવણીજો કમ રાજ્યજે મુખ્ય ઇજનેર મહાપ્રસાદ દેસાઇ કે ડિનેમેં આયો હો. નેં ઇન ઉપરાંત જુકો રાત-ડીં નૅરે વિગર મૅલકે ખુબસુરત ભનાઇંધલ હજારું મજુરેંજો ત ઇતિહાસમેં કિડાં પ નાં નાંય. ઑડ઼ હજારેં મજુરેંજી મૅનત ૬૦ લખ કોરિયું ઇતરે લગભગ વી લખ રૂપિયેં જે ખર્ચનેં હિકડ઼ ડાયકે કે પુઠિયા હી તૈયાર થ્યો...'એક મહલ હો સપનો કા'..

હિન્દુ-મુસ્લિમ નેં યુરોપિયન ત્રોંઇ જે મિક્સ સ્થાપત્યવારો હી મૅલ સતસોં એકરમેં પથરાયેલો આય. હિકડ઼ે સમયમેં રાજડા ડૅમ જો મિઠો પાણી જેં જયકૃષ્ણ ઇંદરજીજી ચાંવતસેં આખો કેમ્પસ લીલોતરીસેં ભરપૂર હો. પણ! સમયરૂપી કાળ નેં ધરિયાજો ક્ષાર હિન નીલોતરીકે કેન્સરવારેજીં લાગુ પ્યા. નેં નિખોધ વરી વિઇ.

રાજા વે નેં ઉનકે શિકારજો શોખ નં વે ઇ ભને ખરો? અંધર દાખલ થીંધે જ ઇ.સ. ૧૯૩૮મેં કચ્છમેં પૅલી વખત ડિસાંધલ કાળિયારજો શિકાર વિજયરાજજીજા રજવાડી સ્વભાવજા દર્શન કરાયતો. ત મૂરમેં મદનસિંહજી મૈસુર

જે જંગલમેં જુકો વાઘજો શિકાર ક્યાં વાં. ઈ વાઘ મસાલા ભરે ઍડ઼ી રીતેં રખ્યોં અયાં ક; પાં પૅલી નજરેં ધ્રિજી વિઞો, દિવાનખંઢજી અંધર ભારતજે પ્રખ્યાત ચિત્રકાર ડૉ. રવિ રાજા વર્માજા ચિતર ઐં, ઈન રંગકે અઞા પ સમયજી લપડાક ઝાંખો નાંયં કરી સગ઼ઈ. ઉન વખતમેં ટેક્નોલોજી નં વિઈ. સાધન ટાંચા વા. છતાં કમ નેઢૂ વા. નેં હેવર તાં હિતરી ટેક્નોલોજી સાધન હૂંધે કમ બ–ચાર વરેં ખિખડ઼ી વિઞે. કારણ? ઉન વખતેં કમ ભેરી ભાવના જોડાયેલી હુઈ, નેં અજ આય ટકાવારીજો ટચ..!

ફ્રાંસ–બેલ્જિયમ નેં ઈન્ગલેન્ડ જે ફર્નિચરવારે દિવાન ખંઢ નેં ભોજન ખંઢ ન્યારી હાંણે પાં મથે હલું. લિફ્ટતાં ભંધ આય, પણ ! ગોલાઈ વારે દાધરેતા ધરિયાજી થધી હવા, આજુબાજુજી નીલોતરી નેં ચાર ઝરુખા, કમાનું નેં નકશીકમ ન્યારી મનજો મોરલો નચી ઉથીએ. રાજા કે હી સ્થળ હિતરો પ્રિય કીં હો, ઈ ખબર પૅતી. હેડ઼ો હી અદ્દભૂત સૌંદર્ય મોડ઼ે મોડ઼ે સંજયલીલા ભણસારીનેં આમિરખાનજે ધિલમેં વસ્યો ખરો. 'હમ દિલ દે ચુકે સનમ' નેં 'લગાન' ફિલ્મજો શુટિંગ હિડાં થ્યો હો. 'લગાન'મેં જુકો મંધિર વતાયાં અયાં ઈ તાં તમાચી પીરજી ધરગા આય. કુરો ફરક પૅતો નાલે સેં... ?

તેંકે પુઠિયા કચ્છી નિર્માતા જી ઈન્ડો અમેરીકન ફિલ્મ 'હેરી ટ્રાઈસ ટુ મેરી' જો શૂટિંગ પણ હિડાં થ્યો વો, ત મહાનાયક અમિતાભ બચ્ચન પણ 'કચ્છ નહીં દેખા તો કુછ નહીં દેખા', જી શૂટિંગમેં હિડાં આયા વા.

ઈ.સ. ૧૯૮૦મેં ઓશો રજનીશ નેં શિષ્ય અભિનેતા વિનોદ ખન્નાકે હી મૅલ ઈતરો જચી વ્યો ક; હિડાં પીઠજો આશ્રમ 'મુક્ત વિચાર કેન્દ્ર' કે ભનાયજો નિકી ક્યાં વાં. પણ સામાજિક સંસ્થાઉં નેં અમુક માડૂએં જે વિરોધસેં હી પ્રોજેક્ટ રોંણ ડિનેમેં આયો.

હી પ્રોજેક્ટજો અમલ કરેમેં આયો હો ત હિન સ્થળજો જોરદાર વિકાસથ્યો હો, નેં ઈન્ટરનેશ્નલ ટુરિઝમ પોઈન્ટ ભની વ્યો હો. ઈં ઘણે મઞીયેંતા. ત કોક વરી નૈતિકવાદી કચ્છ નૈતિકઅધઃપતન મ્યાંનું ભચી વ્યો ઈં સમજી હાશ અનુભવીયેંતા.

સમય ગ઼ીયા પ કિતરેંક પ્રશ્નેંજો જભાભ કિડાં વે તો... ?❐

વિશ્રામ એમ. ગઢવી

*જન્મ-૧૦-૦૨-૧૯૭૬ *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-P.T.C. M.A. (ગુજ.સાહિત્ય) *સરનામું-સનાતન નગર, મોટા લાયજા, તા. માંડવી-કચ્છ-૩૭૦ ૪૭૫. *ગાલબોલ-૯૮૭૯૧૧૬૬૨૭/૯૪૨૮૨૨૦૧૬૨ *સેવા-આચાર્ય શ્રીભીંસરા પ્રા.શાળા (માંડવી) *લેખન-કચ્છી, ગુજરાતી. *સર્જન-'કુધરતજો જાધૂ કચ્છ'-(પ્રવાસ વર્ણન) દ્વિતીય સ્થાને અકાદમી પુરસ્કૃત. *'ચારણ ચૉથો વેદ'(ચરિત્ર નિબંધ) *રાઘવ દર્પણ (કવિ રાઘવજો સમગ્ર સર્જન) સંશોધન નેં સંકલન. *'કષ્ટહરા (કાઠડા) (ગ્રામ સંશોધન) પુસ્તિકા નેં સી.ડી.*'બાડાયન' બાડાગામ ગાથા' (ગુજરાતી) * લઘુકથા (ગુજરાતી) ક્ષેત્રે રોટરી સાહિત્યિક ઍવોર્ડ-૨૦૦૪. *શ્રીમતી તારામતી વિશનજી ગાલા સાહિત્ય કલા પુરસ્કાર (મુબઇ)-૨૦૧૦. *પૂર્વ સંપાદક -'વતનજો વાણી વિવેક' વિભાગ' (વિવેકગ્રામ) *કચ્છ સંસ્કાર સરિતા આયોજિત 'કચ્છી નવલિકા સ્પર્ધા મેં પ્રથમ પારિતોષિક. *કચ્છી ભાષા શિક્ષક તાલિમ તજજ્ઞ. *કચ્છમિત્ર-માનદ્ પ્રતિનિધિ. *શ્રી કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ.-ઉપપ્રમુખ *શ્રી કચ્છી સાહિત્ય સભા-કારોબારી સભ્ય. *અદાણી 'ટેલેન્ટ હંટ' પારાં શિઘ્ર વકતૃત્વ પારિતોષિક. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય વાર્તાલાપકાર.* GCER-ગાંધીનગર ગઠિત SRG સભ્ય. *ધો. ૧ નું ૭ પાઠ્યપુસ્તકજા સમીક્ષક-૨૦૦૫-૭. *શૈક્ષણિક કાર્યક્રમમેં તાલીમ તજજ્ઞ તીં શૈક્ષણિકક્ષેત્રે પ્રદાન ભધલ પૂ. મોરારિ બાપુ જે હથા વિશિષ્ટ સન્માન-૨૦૧૩. *જાયન્ટ ગ્રુપ (માંડવી) વિશિષ્ટ સન્માન-૨૦૦૭. *શ્રી મોટા લાયજા વૈષ્ણવ સમાજ-ઉપપ્રમુખ.*

અજનબી

પારિયેવારી છૉરમેં માડૂજી લાશ પિઇ આય. સા સેં હમણધમણ થીંધો કાસુ નાખુએકે ખબર ડિનેં, 'કાલ પૂનમજી વડી ભરતી હુઇ નં, ઇતરે ધરિયો [1]ખલે વિધેં હુનેં'. [2]રચ્છ કે જે વીંટે કે ખુલીંધે ઇભલાઇયો ચેં.
-કાસુ નૅરતાં, નાડ [3]હજેતી, નેં કાયા પ ઠરઇ નાંય, ઇભલા ચેં.

ઇભલા કે ધરિયાપીર જે ખૉરેમેં ત્રી વરેં થ્યા, ધરિયાજા કિઇક કૉતક પિંઢજી સગી અખિયેં ડિસી છડેં વેં. ભારી ઠરલ, હીંયાં ઉકલતવારો નેં ભોઇયું માડૂ નાડ઼ નેં છાતીતેં હથ ફિરાઇધે સરજન ડાકધર વાંગે ચિઇ ડિનેં, માડૂમેં સા આય,

૧-ભરતીમાં કિનારે આવતી ચીજ-વસ્તુ. ૨-માછલા પકડવાની જાળ. ૩-(નાડીના) ધબકાર.

ઉઞ-ભુખ નેં ધરિયાજ્યું ખારિયું થપાટું ઢકરાઇ વિધાં અયાં, કાસુ ધ્રૉડ઼ કઢ સિરપંચ કે કોઠી અચ.

સિરપંચજી જીપડ઼ી ધ્રૉડ઼ઇ, ટ્રીટમેન્ટ થીંધે સતેં કલાકેં ઉલથે ઉલથે માડૂ અખિયું ખોલેં, [1]આઞીયું ડિઇ ખાધેજો મડે, બ્યા ચોઇ કલાક નિકરંધે તાં, ભારી ટેકેમેં અચીંધે પગ઼ કરે વ્યો.

જિરાવાર હથ હલાઇંધો...ભીંછરા જંઢૂડ઼ીયાવાર ખનારીંધો ત ઉતજ વરી કીંક વિચારીંધો હુએ તીં પિંઢમેં વિઞાજી વ્યો.

ભારી વિચીત્ર વર્તન ડિસી ગંજે કે ત તમાસો થિઇ પ્યો, સિરપંચજી વાડીમેં ઝાડ હેઠારાજો એકલઢારીયો ઇ ઇનજો નઉં ઘર. હરેં હરેં જિભાન પ ખુલઇ, ગુણગુણકરે વિઠો, કુરો ચેંતો સે રામ જાણે! પ બોલછાતા ઇતરો નિકી થ્યો જ હી પાંજે મુલકજો માડૂ નાંય જ...પરભૉમજો પ્રવાસી આય ઇતરો નિકી થ્યો. ઘડી ઘડી હથસેં આઞયું ડે, કીંક ચેલાય મડે પ સમજે કેર? 'ગુંગેજી આઞીયું ગુંગેજી મા જ સમજે', પ ! હિતતાં મા કિડાં હુઇ! જિમીન મા નેં અભ પે, નેં હાંણેં સિરપંચજે હથમેં [2]સુખાણ!.

લગભગ સજો ગંજો અજનબી કે ન્યારેલા અચી વ્યો વો, કો ચેં, ધરિયેમેં જાજ ટુટો નેં પાટિયો હથ વસૂ કરે છૉરમેં ઉકરી પાર થ્યો હુંધો. ત વરી કોક ચેં, ઇનસેં કીં હેરાછતી પ થિઇ હુએ, 'હણેંવારે કનાં રખેવારો ઓડો આય ભા', હિકડ઼ે ચેં, બે ચેં; ચર્યો તાં નતો જ લગ઼ે. ભૉ આ, આય તાં ડાવ. પિંજી છિઇ વરેંજો બેલી લગ઼ેતો, ઘરાવારી બાર-બચા પ હુંધા આ..વિચાડ઼ે માઇતરેં તેં કુરો વિતંધી હુંધી. ..ઍડ઼ે ઘરવારા તાં સોસ છડી ડિનાં હુંનાં. ઍડ઼ીયું તાં કિઇક ચર્ચાઉં હલી પિઇયું. મિડ઼ે પિંઢ પિંઢજો મત રખ્યાં તે.

એકલઢારીયેંમેં બ ધડ઼કીયું રખંધે સિરપંચ વાડીજે કમવારેકે ચ્યાં. નેર્યો; હી માડૂ ધરિયાપીરજી ઉમાણ આય. પાંકે સાંચવેજી આય. હાંણેં હી મેંમાણ નાંયં, પાંજે ઘરજો માડૂ આય. સાંયર ડિનેં અયં ઇતરે પાં ઇનકે 'સાંયરો' ચોંધાસીં.

સિરપંચજ્યું હી મિડે઼ ગ઼ાલિયું સાંયરો કન ચુસા કરે સુયંતે. કર મિડે઼ સમજંધો વે તીં, વરી કીંક ગુણગુણ કેં, કીંક ચેં તે..વરી હથ હલાયં, મથો ખનારેં, નેં અખ્યું ફિરાઇંધે વરી વિચારેંજે ચકરાવે ચડ્યો, કુરો વિચારેં તે ? કેંકે ખબર !

મેંણેંખન ડીંયેં, સાંયરો જિરા ઠા મેં આયો. ડાંતરી ખણી પિનઇં રિંજકો વઢેલાય જુપી રૂ્યો, ઢગ઼ેં કે નીંણ કેં, પાણી પીરાંયં, સિરપંચજે મૂરમેં ખાટલે વટ પટમેં વિઇ રૂ્યો. ઇ હથજ્યું બ આંગરીયું ચપેંતેં રખી બીડ઼ી મડે, બીડ઼ીજો ધમ મારીંધો ધૂંએંકે નેરીંધો રૂ્યો. નેં...વરી વિચારેંજા ગોંટ ઉપડ્યા. થૂલ હિત હો પ સાંયરેજો મન ત કેડ઼ી ખબર કિન ભોંમકા તેં ભટક્યો તે. કેં કે ખબર ?

સિરપંચ રેડિયેજો બટન ચાલુ કેં, ગીત વગ઼ો નેં સાંયરો મથો ખનારીંધો ચમક્યો...ઑચંધો કીંક જાધ આયો હુએ તીં, જિરાવાર કન ચુસા કરે ગાયનેંકે ભરોભર સુએં, નેં પોએ પિંઢ ગ઼ાતેલા મંઢાણું, જેંડ઼ો પિંઢ અજનબી હો તેંડ઼ો જ ઇનજો ગીત અજનબી. ગીતમેં સમજાણું કીં નતે, પ સાંયરેજો અસલી રઙ નેં હીંયેંજા તરંગ બારાં આયા તે, પિંજરેમેં પૂરલ બાબીડ઼ો ફ..ર..ર.. કંધો ઉડે તીં સાંયરે જે હીંયેંજે પીંજરેમેં પૂરલ ગીતજો બાબીડ઼ો ફ..ર..ર.. કંધે ઉડ્યો, સિરપંચકે રેડિયો માઠો કેંણું પ્યો, વાડીમેં નીરજ કઢંધલ મુલૈ પ કોડારી છડે સાંયરેજે ગીત કુરા કન ચુસા ક્યાં. હિન ગીતજી રંગતમેં સાંયરો પિંઢજે વે વખત મિંજાનું બિઇયાર નિકર્યો હુએ એંડ઼ો લગ઼ો તે. હિન અજનબી જે ગીતજા તાર ઇનજે ગુજરંધલ જમાને સેં જોડ઼લ વા.

–નેં ગીત પૂરો કંધે સાંયરો હથ કે ઉચું કરે ચોકસ ડિસમેં આંગર ચિંધીધે વડે સડસેં કુછ્યો. 'ધરિયા સુકેગા....હમ જાયેગા...હમ જાયેગા...નેં તેંર સાંયરે જે નજર સામે ઉભો થીંધલ ચિતરજો પડછાઇયો અખિયેંમેં ડિસાજી રૂ્યો.

ધરિયાપીરજો હી ફરજંદ કમમેં મુડ઼ી માગ઼ નં ડે. પેટજો પુતર નાં કરે ડે પ સાંયરે જે મોં મિંજા કડેં નાં નં, કારી રાતજો હકલ થીએ, સાંયરા..! તેં ભેરો પગ઼ ખુચેં, ઉગ઼ેમેં ચોપેંકે નીંણનું કરે રાત તેં સાંયરો પાણી વારીંધો કિત ઘા કઢીંધો,

ચારીયો વઢીંધો, મથાવઢ વે ક, જુવાર ઉપાડેજો કમ, સાંયરો હાજરા હજૂર, નેં વફાધારીજો બ્યો નાં સાંયરો, નિઢીં વડી કો ચીજ આડી-અવરી નં થીએ, અવરોંઠો માડૂ ક, જિનાવર અચે ત ટોડ઼ી હથમેં ખણી પુઠિયા થીએ, ઇનલા હી રોજ ડીયારી નેં રોજ પડવો, પ હું કડેં પ નં ! નેં મિંજારા કીં હૉરી હૂંધી ત કેંકે ખબર? ક્યાનું કીં આયો? કુલાય આયો? કુરો ચેંતો? કુરો ગ઼ાયતો?નેં અઆ પ કુરો થીંધો? કેર કિડાં વેંધો તેંજી કીં જ ખબર નં! ભસ હિકડ઼ી અજનબી! સાંયરજી ડિનલ અજનબી.

સાંયરેજો કમ ડિસી ત ગંજેવારા કો ચેં, સિરપંચ આંજે અગ઼લે જનમજા પુઞ ચુકાયલા હી જીવ આયો આય ભલા! લેંણેં-માડણેંજી ગ઼ાલ આય મિડ઼. નેં ગ઼ાલ પ સચી, ધરિયેજી લૅરીએં તેં અસવાર થિઇ નેં અચીંધલ હિન અજનબી કે કુધરત હિત કુલાય હલાયં?

કેરક વરી નિંઢે-વડે કમલાય સાંયરો ગંજેમેં લોરકો મારે..હલંધો વે ત કર લોડા ખેંધો વે તીં હલ્યો અચેહ્નહીં માઠમૂઠ મથો ખનારીંધો, અખિયું ફિરાઇંધો હલ્યો અચે. પ ગંજેજા છોરા 'સાંયરા...સાંયરા કરે રડીયું કરીએં, તડેં વરી ગુણગુણ ચાલુ કરે નેં કેં જે ઘરેં રેડિયો વજંધો સુણે ઇતરે વરી સાંયરેજા તાર સંધાજેં, નેં પુજી વિઞે પિંઢજે અજનબી ડેસમેં. ચિતજી પાટીમેં ચિતર ઉભો થીએ. નેં ગીત ગ઼ાતેજો ચાલુ કરે. તેં કે ડિસી છોરા વરી સાંયરા ડીસ્કો કર...સાંયરા...ડીસ્કો કર..ચોંધે વિરચાઇયેં, નેં હિકડ઼ીવાર હિકડ઼ો મુંભીયાર ખૂંચેમેં નિંઢો રેડિયો વજાઇંધો સામું મિલ્યો ત પિંઢઇ ગ઼ાઇંધે નચણ લગ઼ો. નેં ગંજેજા છોરા ભેરા નચ્યા, સાંયરો કર પિંઢજી જિંધગીજો 'ઓચ્છવ' મનાઇંધો વે, નાચ પૂરો થીંધે વરી સાંયરો ચમક્યો...વરી કો પ જાધ કરીંધલજો સડ સુણી ગ઼િડ઼ેં વેં તીં આંગરી ચોક્કસ ડિસમેં ચિંધીંનેં વડે સડસેં કુછ્યો. 'દરિયા સુકેગા હમ જાયેગા'..હમ જાયેગા..!

લમી અણીયારી ડાડ઼ી, જંઢૂડ઼ીયા વાર, લોડા ખેંધલ હાથી જેંડ઼ી ચાલ, કેરક બૂટ ત કેરક ઉગાડ઼ પગ઼ો, કર દરવેશ નિકર્યો, બાઇમાડૂકે કડેં અખ ઉચીં કરે નં ન્યારે, હીં તાં 'સાંયરો' પિંઢમેં જ મસ્ત, કર મસ્ત ફકીરીજો જીયરો સ્વરૂપ નેંરે

ગિનોં. નેં હાંણે સાંયરો કિડાં પરાયો હો! સિરપંચ જે તાં કુટંમજો માડૂ કડૂંણું ભની ચુકો હો. પ ગામજો પ ચાગ઼લો હો, મિણી વર્ણમેં વીંયાં-પ્રસંગમેં જિમેલા વિઞે જ, ઈનકે કો પિંઢજો નં તીં કો પારકો નં...ભસ..! સજે ગામજો સગ઼ો, નેં હીં કેંજો પ સગ઼ો નં. ભસ હિકડ઼ો અજનબી!

જભરો તારૂ ભલા સાંયરો, હિકીયાર નાય બીં કંધે આવઈ..જિજી બૉરી પુખતી નાયનેં છડ઼વારો પાલર પાણી, ભલભલા તારુ પ હેંમથ નં કરીએં, નેં સાંયરો ડિનેં ઠેંક સેલા ડીંધો સામે કંધે તેં પુગ઼ો નેં ગંજો સજો ન્યારીંધો રિઇ ર્‌યો, પાણી ડિસીનેં તાં ભેંતાલ ભની વિઞે, કીંક વિઞાયેલ કીંમતી જિણસ પાછી મિલેવારી વે નેં રાજીપો થીએ તીં સાંયરો મૉજમેં અચી વિઞે.

અઠ, ડૉ ડીં ગામમેં નં ડિસજે ત માડૂ પુછા કરીયેં, માડૂ હકલ કરે હોટલતેં ચાય પીરાઈયેં, નેં બ-ચાર જેંણાતાં અસોસાર બ-પંજ રૂપિયા ખૂંચેમેં વિજી ડીંયેં.

હિકીયાર ૨૬મીં જાન્યુઆરી જે ડીં નિશાળીયા ભારત માતા..કી..જય..જા નારા કુછંધે કોડસેં યુનિફોર્મ પૅરે લૅન બધા નિકર્યા, તરાજી પાર વટ સાંયરો ઈનીકે ડિઠેં તડેં બચેં ભેરો પ્રભાતફેરીમેં ઇ પ ભિરી વ્યો નેં ઈન્કલાબ જિન્દાબાદજા નારા બોલંધો ર્‌યો. મિંધરજે ચૉક તૈં ભેરો હલ્યો નેં પોય ઓટેતેં ગૂમાટજી વિઇ ર્‌યો, ઈનજે ચિતપ્રદેશજા તાર કિતક જોડજી વ્યા વા. ઈ નારા ઈનજે અંધર ઉતરી વ્યા વા. નજર સામેં કીંક ચિતર પ ડિઠેં તે, ચિતમેં ઉતરી કોક ફોટૂ ક એક્સરે કઢે ? કુલાય કઢે? સાંયરો બૉરો ઊનું વિઞે તેંનું મોંધ બાવાજી મિંધરજો ઘંટ વજાયોં, નેં ઘંટજા તરંગ સાંયરે કે પાછો મિંધરતેં ખણી આયા..

ધરિયે વટ સતી મા જે મેડ઼ેમેં સિરપંચ બેં ભાઈબંધેં ભેરો 'સાંયરે' કે કોઠે વ્યો હો, દર્શન કરે ધરિયા ડીંયાં આંટો મારેલા વ્યા તે, ધરિયાજ્યું લૅરીયું ડિસી સાંયરે જે મનમેં લૅરું ઉપડ્યું, અજાવ પાણી ડિસી કર ધરિયાપીર હકલ કંધો વે તીં ધરિયે કે બખ વિજેલાય સાંયરો સટ કઢેં...ગુડે ગુડે પણી તઈ પુગ઼ો નેં સિરપંચજી નજર પિઈ, અડ઼ે ધ્રૉડ઼ૉ..! સાંયરો વિઞેતો..નેં હક્યા માડૂ બખ વિજી પાણીનું પર્યા

ફિગ઼ાયાં. નેં ઉત સાંયરો ગીત ગ઼ાઈંધો નચણ લગ઼ો, 'ધરિયા સુકેગા...હમ જાયેગા...!

સમૉંજો ચકર ફિરંધો ફિરંધો ત્રી વરેં પૂરા કે, ધુનિયાં ગ઼ચ ભધલી વિઈ હુઈ, માડૂ પણ હિકડ઼ો નં ભધલ્યો હુએ ત હિકડ઼ો 'સાંયરો'. ભસ..! ભધલેમેં ડાડ઼ી વારમેં અછાસ આવઈ હુઈ, પ સાંયરેકે તેંજી કિડાં પિઈ હુઈ!.

નેં હિકડ઼ો ડીં ભિંધરતેં ધાઈંજો ભરલ ખટારો સિરપંચજી વાડી તા રવાનું થ્યો નેં પિઠિયા સાંયરો વિઈ ર્યો. કંઠેતેં પુગ઼ો, બ પગ઼ અગ઼િયા હલંધે પર્યાનું સાંયરજો અછો અછો નીર નેં લૅરૂં કર સાંયરેકે હકલ ક્યાં તે, તીં તકડ઼ા પગ઼ ભરેં..ચિતમેં વરી ગોંટ ઉપડ઼્યા, જીં..જીં ધરિયેકે ઓડો થીંધો વ્યોતે તીં તીં ધરિયે સાંયરેજે ધિલમેં ધરિયો ઉતરંધો વ્યો.

ધરિયે મિંજોતો થોડ઼ેક પર્યા નાંગરલ જાજકે ડિસી સાંયરો ભૅતાલ ભન્યો...હાંણેં ઈ પિંઢ વસૂ નં હો, મનતેં કાયાતેં કેંજોક કબજો વો, નેં ધરિયે પીરજે ખૉરેમેં ડિનેં ઠેંક, ધકૂડ઼ક..ધકૂડ઼ક કંધો ધરિયેજો તારૂ જાજ તઈ પુગ઼ો સે માડૂ અખિયેં ડિઠો...

જાજ કિડાંજો હો, કિડાં વ્યો તે? કેંકે ખબર? સાંયરજી ડિનલ અજનબી કે સાંયર કોઠાયં ગ઼િડેં.

હાંણે ઈ અજનબી કડેં પાછો અચે વારો નં હો. રિઈ ઈનજી આખાણી સે પ અજનબી.... ❒

કૃપા આર. નાકર

*જન્મ-૦૮-૦૬-૧૯૭૮. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-P.T.C B.A*સરનામું-60/61, B,આશાપુરા પાર્ક, રીલાયન્સ પ્રેટ્રોલ પંપ પાછળ, પ્રમુખ સ્વામી નગર, ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. *ગાલબોલ ૯૪૨૬૩ ૮૨૬૦૮. *સેવા-C.R.C. CO. ભુજ-4 (શિક્ષણ શાખા). *માન-સન્માન-'બેસ્ટ C.R.C. તાલુકા એવોર્ડ. *બેસ્ટ C.R.C. જીલ્લા એવોર્ડ. *G.I.E.T. અમદાવાદ પારાં બાળફિલ્મ નિર્માણમેં બેસ્ટ ડાયરેકટર એવોર્ડ. *ઈન્વરવીલ કલ્બ ઓફ ભુજ વોલ સીટી પારાં બેસ્ટ ટીચર એવોર્ડ. *'શિક્ષણ જ્યોત' (મુંબઈ), વિવેકગ્રામ (માંડવી) 'ભેરપો', *સ્વામીનારાયણ સંદેશ (ભુજ) 'જેડલ (કચ્છમિત્ર-ભુજ) મેં પ્રકાશિત લેખ. *કચ્છમિત્રજી બુધવારજી પૂર્તિમેં કૉલમીસ્ટ તરીકેં સેવા. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય કવિ. *કચ્છી ભાષા 'જાણ સુજાણ'જા ૧૧ કેન્દ્ર ખોલેજી સેવા. *G.I.E.T. મેં ૧૫ વરેનું બિનકચ્છી શિક્ષકેંકે કચ્છીભાષા સિખેજી તાલીમ. *કચ્છજે 'બાલ સાહિત્ય' (વાર્તા-લેખ)જો સર્જન. *અખિલ કચ્છ રાજગોર મહિલા મંડળ-મહામંત્રી. *આર.ટી.ઓ રાજગોર મહિલા મંડળ-ટ્રસ્ટી. *પ્રેરણા મહિલા મંડળ-ભુજ-કારોબારી સભ્ય. *૨૦ વરેનું પ્રોફેશનલ એંકર. *વિવિધ સંસ્થાએંમેં મોટીવેશન સ્પીચજી સેવા. *જિલ્લા નેં તાલુકા લેવલે નિર્ણાયિ તરીકે સેવા. *તાલીમ ડીંઘલ માસ્ટર તરીકેં રાજ્યકક્ષાએં તજજ્ઞ. *બાયસેગ (ગાંધીનગર) મેં ગણિત વિષયમેં તજજ્ઞ. *જિલ્લા શિક્ષણ નેં તાલીમ ભવન (ભુજ) પારાં કચ્છજે શિક્ષકેંકે ૨૦ વરેનું તાલીમ સેવા.*

ધોસ્તારેંજી ધોસ્તી

(બાળવાર્તા)

રામપુર નાં જો હિકડ઼ો ગામ હો, ઈનમેં રમેશ, રામી, ગીતા, સુરેશ હી મિડ઼ે છોરા રોજ નિશાળ પોય ગંજેજે તરાતેં રમેલા વિઞે, મિણીજે ઘરેં ટેલીવિઝન નં વા. ઈતરે ગામડ઼ેજે મનોરંજનલાય પિંઢજે ભાઈબંધ-ધોસ્તાર ભેરા રમેં, રામી જે મામાજો પુતર જેંજી જનમ ભોમકા મુંભઈ હુઈ, પણ ત્રેઈવરેંનું રામપુરમેં ફૂઈજે ઘરેં અચ-વિઞ વી, મુંભઈનું અચેં ઈતરે ગામમેં ચીચીવાડીમેં વિઞે, રમલેકાકાજી વાડીમેં ઘુસી વિઞે, કડેંક વરી ભગીચેમેં પ રમેં, બૉરી રોનક અચે, તેર મિણીજ્યું કીકીયારીયું નસાનસમેં પસરી વિઞે.

હિકડ઼ે ડીંજી ગ઼ાલ આય, રામીજે મામાજો પુતર છગન મિણી ભેગ઼ો તરાજી પારતેં રમ્યો તે, તડેં મુંભઇજ્યું વડીયું વડીયું ગ઼ાલીયું કેં તે, નેં બેં મિણીકે પિંઢ તુચ્છ સમજંધો હો. રામી ચેં હી મિડ઼ે પાંજા ધોસ્તાર ઐં, તું હીં મં કર, પાંણ હુકમ કરીંધાસીં ત પિનઇં મિડ઼ે અચી વેંધા, ઇતરા મિડ઼ે સમજૂ નેં ડા ઐં. છોરા મિડ઼ે સમજી વ્યા ક; છગન હવામેં ઉડેતો, ઇનકે લાગ઼ અચે ઇતરે નીચેં ખણી અચોં, તડેં સુરેશ ઢોલ પિટીનેં સડ ફિરાંય ક, પાંણ ઘોડેજી રેસ રખું, છગન કે ઘોડો બૉરો લાટ હકલીંધે આયો તે, છગન સડ સુણંધે ચેં, મુંકે રેસમેં રોંણુ આય. સુરેશ ચેં ઘોડ઼ો અસીં ખણી અચીબો, તૉકે ચડ઼ી વતાયજો, નેં હકલેજો, છગન ચેં ઇનમેં વડી ગ઼ાલ કુરો આય? બે ડીં સાંજીજો પાછા મિડ઼ે ભેરા થ્યા, છગનસેં મિડ઼ે છોરા આડૉડ઼ાઇ કરીંધા વા, ઇ રામી કે ખબર હુઇ. રામી ઘણેં સમજાયં પણ છગન નં મઞ્યો. છોરા મિડ઼ે પુજી આયા વા.

છગન ચેં; ઘોડ઼ો ગ઼િની આયા?

છોરા ચ્યોં; હા..

છગન : વતાયૉ કિડાં ર્‌યો?

છોરા ‘તીતીઘોડો વતાયોં, નેં ચ્યો જ મૂંજા ભા તું તૉજી કલા હિનતેં વતાય.

છગન તાં ‘ધિબ’ થિઇ ર્‌યો. તીતીઘોડેતેં કીં વ્યાજે?

છોરા મિડ઼ે મનમેં નેં મનમેં મુરકણ લગ઼ા.

છોરા ચ્યો, કુલા નં વ્યાજે? ઘોડો તાં આય જ. તું નિસીભવારો અઇયેં તૉલા ઘોડો ખણી આયા અઇયું.

હી...ઘોડો? છગનજ્યું અખિયું ફાટી રિઇયું.

તૉલાય તાં ઘોડો ખણી આયા અઇયું! રામપુરમેં હી કેડ઼ા ઘોડા ઐં?

મૂંકે તાં કીં પ સમજણ નતી પેં, છગનજો મિડ઼ે અભિમાન ઉતરી વ્યો. ઐં

મિડ઼ મૂં કનાં વધુ હોંશિયાર અયોં, ઇનમેં બ મત નાંય. હી ગ઼ાલ સુણી મિડ઼ છોરા ખિલી પ્યા નેં રામી ચેં હેડ઼ા ભાઇબંધ-ધોસ્તાર તોં ભેરા હૂંધા ત તોંજો વાર પ વિંગો નાંય થે વારો. નેં હાંણે કડેં પ ખોટી ખોટી વડાઇ હિની મિણી ગ્યા નં ખણજેં. છગન ચેં મૂંજી ભુલ થિઇ વિઇ. હેડ઼ેં ધોસ્તારેં કે ઓરખેમેં આઉં ચાંતરી વ્યોસેં. અજ઼ મિણીકે પિંઢજા હુંણેજો ઍસાસ થ્યો.

પાંણ મિણીતેં મા સરસ્વતીજી કૃપા થીએ પાંણ હમેશાં મિલંધા રોં. આઉં મુંભઇ વેંધોસેં ઉત આં મિણીજ્યું પ્યાર મૉભતજ્યું ગ઼ાલીયું કરીંધોસેં. આં વિગર હાંણે હિકડ઼ો મેંણુ પ મડ નિકરંધો, આંજી મિણીજી જાધ બૉરી જ અચીંધી, મુંભઇ મિડ઼ અચીજા, આઉં આંકે મુંભઇ દર્શન કરાઇંધોસેં. બ્યો અજ઼ આંકે હિકડ઼ા ખાસા સમાચાર ઇ ડીંયાંતો નેં જાહેર કરીયાંતો ક; અજ઼નું ઐં મુંજા જિગરજાન ધોસ્તાર અયોં. આંકે આઉં કડેં પ નૈં ભુલાં. નેં ઐં મિડ઼ પ મૂંકે નૈં ભુલોં ઍડ઼ી ખાત્રી આય. મુંજો ખોટો અભિમાન ઉતારેમેં ઐં મદદ ક્યાં અયાં. ઇ આઉં કડેં પ નૈં ભુલાં. અજ઼ પિંઢજેં નેં પારકેંજી પરખ થિઇ વિઇ.

ઐં મિડ઼ જડેં સીમમેં બકરા ચારીંધા હુંધા, બપોરજો ટાણું હુંધો, તરાજી પારતેં ઝાડ હેઠ રમંધા હુંધા ઇ મૂંકે બૉરો સંભરંધો.

ભલેં તડેં આઉં વિઞાતો, ખાસીયું ગ઼ાલીયું કેંણીયું પ ધોસ્તારેં વટ વડાઇ નં કેંણી ઇ આં વટા શિખીનેં વિઞાતો.

ભલેં...મિલબો...અલવિદા મિલબો, સબ્બાખેર. ❐

જોશી ચેતનાબહેન સંદીપભાઈ

*જન્મ-૦૫-૦૫-૧૯૭૮. શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.P.T.C *સરનામું-G-૧૦,ઓધવપાર્ક-૩, પ્રમુખસ્વામી નગર-ભુજ-કચ્છ-૩૭૦ ૦૦૧. સેવા-આચાર્યશ્રી કોટડા (ચકાર) પ્રા. શાળા. *ગાલબોલ-૯૯૭૯૮ ૪૬૫૮૮. શોખ-લેખન, સંગીત, વાંચન, રમતગમત. *કચ્છી સાહિત્ય કલા સંઘ, *ગઝલ ગરિમા, *કાવ્ય નિર્ઝરી, *વાર્તા વિહાર, *કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ,જા સભ્ય.*

જાડી માની

અજ઼ હિન નિંઢે ગામજો વાતાવરણ કીંક અલગ લગ઼ંધો હો, મિણી માડૂએંજે મનમેં રાજીપો હો, અજ઼ હિકડી ગરીભડ઼ી મા જો છોકરો ગામનું બાર ભણેલા વિઞેવારો હો, અઞા તૈં કોય ગામ છડેનેં બાર ભણેલા વ્યો નં હો, ઈતરે ગામવારા મિડ઼ે રાજી વા ક; પાંજે ગોઠજો નાં રોશન કરીંધો.

સજો ગામ ઈનકે છડેલા ગામ બાર ચૉકડ઼ી તેં આયો હો, ઍડ઼ા ઈન ગામજા માડૂ મિઠા વા.

હાંણે ત મનુ રોજ ભણેલા વિઞણ લગ઼ો.
થૉડ઼ા ડીં થ્યા ત મનુ ઈનજી મા કે ચેં;

'મા તૉજી માની જુકો તું ટિફિનમેં વિજી ડીંયેંતી સે બૉરી જાડી હોયતી, મિડ઼ે છોકરેંજ્યું માનીયું સની સનીયું હુએંત્યું. સે મૂંકે ઈનસેં શરમ અચેતી...મા'.

મનુજી મા પોય સની માની ભનાયજી કોશિશ કેં, પ મનુ કે સંતોષ નં થ્યો સે નં જ થ્યો. ઈ કંધે નેં, મનુ ભણીગણીનેં સૅરમેં જ નોકરી કરેલા લગ઼ો, પોય ગાડી, લાડી નેં બંગલો મિડ઼ે થિઈ રૂયો. પ મનુજી મા ઈં જ રિઈ, ઈનકે પિંઢજો ગામ છડેજો મન નતે થ્યો. ઈ આયખો હેકલી ગુજારણ લગ઼ી.

મનુ ત ઉડાં સૅરજી ચમકમેં વિઞાજી વ્યો, મનુજી વહુ પણ બૉરી

ફેશનેબલ..! સે હોટલ નેં પાર્ટીયેંમેં જ રચઇપચઇ રોંધી હુઇ. હિકડ઼ો ડીં ઓફિસમેં મનુજી તબિયત ફિટઇ, મનુ બેભાન થિઇ વ્યો, ઓફિસવારા જ ઇનકે હોસ્પિટલ પોજાયોં. મનુજી વહુ નેં મનુજી મા કે ખબર પોંધે જ ધ્રોંડ઼ન્યું આવ્યું. ધવાધારુ ભરાભર થ્યા. મનુ ભરાભર પ થિઇ રૂયો...નેં ઘરેં પ પુજી આયો.

અજ઼ મનુજી મા જ રસોઇ ભનાયં વેં, મિડ઼ે જિમેલા વિઠા, મનુ માની ખેંધે ખેંધે રુનેલા લગ઼ો, મનુજી મા કે ધ્રાસ્કો પ્યો, ઇ ચેં; 'કુરો આય પુતર?, સચોં ચોં, તોંકે મૂંજા સોં ઐં, સચો ચોં કુરો થ્યો?

મનુજે ધિલમેં ઘણે વરેં થ્યા ધબાયેલ ગ઼ાલ નિકરઇ, મા...મૂં વટ મિડ઼ે આય, સુખજી માની આય....પ...! મા...ઇન રૂંગા ઉગે, મૂંકે ઊ જાડી માની જાધ અચેતી.

મિડ઼ે મિલ્યો પ તોંજી માનીજો સ્વાદ અઞા નાંયં મિલ્યો.
મનુ ડુસકેં ચડ઼્યો.
ઇનજી ઘરવારી પણ રૂનેલા લગ઼ી, નેં પોય ઇનજી મા પણ રૂણ લગ઼ી. મિડ઼ે હરેં હરેં ડુસકા ધિલમેં ધબાય છડ્યોં.

–નેં થોડા ડીં રિઇનેં ત્રોય જેંણા પિંઢજે ગામ રે લા ભજી વ્યા. ❐

રમેશ રોશિયા 'રોશન'

*જન્મ-૨૮-૦૩-૧૯૭૯. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-B.A./P.T.C. *સરનામું-દેવપર (ગઢ) તા. માંડવી-કચ્છ-૩૭૦ ૪૪૫. *e-id-rameshroshiya@gmail.com. *ગાલબોલ-૯૪૨૯૨ ૯૭૧૪૩/ ૯૯૭૯૫ ૨૫૮૧૫ * સેવા-શ્રી જેસરવાંઢ પ્રાથમિક શાળા-શિક્ષક. *લેખન-સર્જન-ગુજરાતી, કચ્છીભાષામેં વાર્તા, નિબંધ, કાવ મિડે. *કચ્છમિત્ર દૈનિક માનદ્ પ્રતિનિધિ (પત્રકાર) *રાજ્યસભાજા સાંસદ શંભુનાથજી ટુંડિયાની પસંદગીસેં 'ગુજરાતજા માન. મુખ્યમંત્રીશ્રી વિજયભાઇ રૂપાણીજી જેં હથેં.-ઝાંઝરકા (તા. ધોળકા) ખાતે સર્વગુણ 'શ્રેષ્ઠ શિક્ષક' પુરસ્કાર. *અમેરિકા ખાતે રોંધલ ગુજરાતીજા જાણીતા સર્જક મધુ રાય પ્રેરક 'મમતા' વાર્તા માસિક આયોજિત આંતરરાષ્ટ્રિય વાર્તા સ્પર્ધામેં 'અંધારું અજવાળું' વાર્તા કે પ્રથમ પુરસ્કાર. *કચ્છી ભાષામેં યોજાંધી વાર્તા સ્પર્ધામેં 'વતર', 'નીયાંપો', 'તાંણ', 'ઉજાગો', તીં ગુજરાતીમેં 'રાણારાઈ' નેં 'ઝાલરનો ઝણકાર' વાર્તાઉં પુરસ્કૃત.*

ઈંધરલઠ

સાંજી ટાંણું થીંધે અંધારો થ્યો તે, અભમેં કારા વડર નેં વરી કડેંક કડેંક ખિવણ ખિવઇ તે. વાઈ ડિસમેં ચંધરજી હાજરી પ હુઇ. બારી ત નિત ભંધ જ રોંધી હુઇ. અંધારે કે લિખવાર ન્યારીંધે ન્યારીંધે વિચાર આયો, ટેબલ વટ પુજી સજે ડીં જો હિસાભ કરેલા પેન ખણી નાઈટ લેમ્પજે ઉજારે લિખેજો ચાલુ ક્યો.

અચીજા...! મિઠી જિભાનજો મિઠડો સડ અઞા પ કનેંમેં વગો પે. ઓચંધી હીયેંમેં સની સની ઝિણઝિણાટી થિઇ, નેં જિરાવાર પોય અટકી રિઇ. વડે બંગલેજે ખૂણેમેં મૂંજો નિવગ઼િલો રૂમ હો. ઈતરે હિત ખાસી મોકર હુઇ, મૂંકે હિતે મૉજ અચે. સજે રૂમમેં મનકે સીંભાઈંધલ સુરમ પથરાણી હુઇ ઍંડો લગ઼ો. મૂંકે ત અઞા પ ઈ સમજમેં નતે આયો ક; હેંડો કીં હુઇ સગ઼ે. કોય ઈતરી હધેં કીં જાધ અચે. ઈ અખિયેં સામેં નં હુંધે છતાં પ મનમેં કુલા અચ-વિઞ કરે ઈ જ ખબર નતે પિઇ. કીંક ત જરૂર આય જ, જુકો મનકે ભાસેતો. નેં રાત થીએ તેંર કટાડ઼ો પ કરેતો. બ્યા

નં કરીયેં ઍડા કમ ભાયલ કરીંધલ હી ભંધો અજ઼ પિંઢ કૉ સજણજી હિકડ઼ી સિકારી નજરસેં ઘાયલ કરે ર્‌યો આય.

સજ઼ે ડીં જી મુસાફરી, રિખડ઼પટી નેં ભુખેં પેટ હિત-હુત ફિરણું જાણેં નિતજો હેવા થિઇ ર્‌યો હો. કિતરીયુંક આધતું, જાણે ¹હાવી થિઇ રિઇયું હુઇયું. ચિંધા ક ફિકરતાં કીં નં હુઇ તોંય પ કોક હિન કાયા મથે હાવી હુએ ઍડ઼ો જ લગ઼ો તે, હેકલો રોંણું નેં કો હુવે તોંય કીં નં કુછણું, વરી સુઞ હુવે ત મન કે ભાસે પ ખરી. ભલે કમજો ઢિગ઼ વે, પ મનમેં ઍડ઼ો લગ઼ે ક, કોક હરેં હરેં અચીનેં કન વટે ચિઇ વિઞે તો ક, કીં અયૉ?

હાંણે ત હી કીં અયૉ જી? હી સવાલ જ કનેંજી પાપડ઼ીયેંમેં ગુમંધો વે તો. હી હાંણે કીં પુછેલા કરે નં પ હીયેંજી હુભલા કરે જરૂરી હુઓ. જાણે હિન કાયા જે લૂંઆરે લૂઆરેમેં હી વેંણ સમાજી વ્યો હો.

અખિયેંમેં રીતસર ઘેન ચડ઼્યો હો, મનમેં ત અઞા પ મુંજારો હો, હીંયેંમેં અકડ઼ામણ લગ઼ીતે, જિરા વાર વિચાર આયા પોય ઍડ઼ો પ લગ઼ો 'ભુખ લગ઼ી હુંધી', વરી થ્યો જ સજ઼ો ડીં કીં નાંયં ખાધો ત હાંણેં કીં પ નાંય ખેંણું.

જિરાવાર પલંગતેં લમું થિઇ પ્યો હોસેં. મગજમેં જુકો વિચાર આયા ઇની વિચારેંમેં ઍડ઼ો લગ઼ો ક; હિતે આઉં હેકલો ત નઇયાં, કોક ત આય જ! સજ઼ે ડીં જો થાકેડ઼ો હો ઇતરે નિંધર કડેં અચી વિઇ સે પ ભાન નં રિઇ.

ધરિયાજે કંધે ઉન ભેરો લીસાલીસા કંકાટિયા નેં છીપલા ચુંઢે ઢિગ઼લો કરે ધરિયાજી ભિજેલી આટાર મિંજા હિકડ઼ો મસ્ત મજાજો નિઢડ઼ો-સટૂકડ઼ો બંગલો ભનાયો. કોક પારખુ હિતે અચીનેં ચેં ક; વા..હ ! 'ક્યા કલાકૃતિ હૈ..'

બંગલો ભનાય ઇનકે ચ્યો જ, નેંર નેંર પાંજો ઘર હેડ઼ો ભનાઇબો. ઇનજો મોં નિરાશા વતાયં તે ક; ઇનકે કટાડ઼ો અચેતો. છાતી મથા સિરકેલી ઓઢણી કે સરખો કરીંધે ઇન પાણીજી બોટલ મિંજા બ ઢુક ભરેં.

કચ્છી બાંધણી જે અસલ ડ્રેસમેં ઇ હિન્દી ફિલ્મજી હીરોઇન લગ઼ંધી હુઇ. હિડાં..! સુણેતી...! તૉ કે હિતે ધરિયાજે કંઠે કુરો લગ઼ેતો?

કુરો ઇતરે ! ઇન ચેં.

ચોખો ચાં ત ધરિયાજી ખારાંસજી અસર ક ભેજ? 'ધરિયાજી લૅરેં કે લગ઼ત લગ઼ી આય'. આઉં મજાક કંધો ખિલજી તિક ડિની.

ઓચંધો જ ધરિયા મિંજા હિકડ઼ી વડી મોજેજી લૅર આવઇ નેં વા જે લીસૉટે કે ખણી આવઇ. જિરા વારમેં ત વરી મિડ઼ે જીં હો તીં જો તીં થિઇ રૃયો. ઇ અચા પ ઉતે જ ઉભી ઉભી ન્યારેંતે. ઇનકે લગ઼ો હુંધો ક, હી હેડી વડી લૅર ઓચંધી આવઇ કિડાંનું? નિંધર ઉડંધે ન્યાર્યો ત પિરૉજા પંજ વગ઼ા વા.

સિજ઼ ઉગ઼ંધે જ અગ઼લે ડીં જે વાયધે કે જાધ કરીંધે જપાટે જપાટે સિરાય જૅડ઼ી ગાડી બાર કઢીયાં ત અભ મિંજાનું સનાં સનાં છંઢા વસણ લગ઼ા. સીટ મથે વિઠોસેં તડેં જાધ આયો ક, ટેબલેટ ત ટેબલ મથે જ ભુલાજી વ્યો. વિઇ હલઇ, હાંણે પાછો નાયં વરણું. કાર સ્ટાર્ટ કરેનું મૉર મૉબાઇલમેં મેસેજ સેન્ડ કરે સીટતેં રખી ડિનું. કાર ચાલુ કરે આંઉં ઘરનું બાર નિકરી વ્યોસેં. ગોલાઇ વરંધે સામે જે ચૉકવારી આંટી મથે નજર પિઇ નેં ધિલ મિંજાનું ખિલ નિકરી વિઇ. કિંજલ ભની ઠની ઉભી હુઇ. મું કાર અટકાઇ, ઇન ધરવાજો ખોલેં, સીટ મથે પૅલ મોબાઇલ હટાય ખિલજી તિક ડીંધી 'ગુડ મોર્નિંગ કેં, કિંજલ ગાડીમેં આવઇ ઇનજી જાણ થિઇ વે તીં ડીડીએલજે ફિલ્મજો ગીત ચાલુ થિઇ વ્યો. 'તુજે દેખા તો યે જાના સનમ'...ઇ ગીત સુણીં મુરકંધે અખિયેં કે નમાય છડેં.

–અરે વા..હ..! અજ઼ ત માય ડિયર મેકઅપ કરે વિગર જ મસ્ત લગ઼ેતી હૉ..કુરો ગ઼ાલ આય કિંજલ અજ઼ ભારી ખિલું ખિલું થિઇ રિઇયેં ઐયેં?

કીં પ ચે વિગર મુરકંધે મૂં કુરા નૅરણ લગ઼ી, ન્યારીંધે ન્યારીંધે ઇ પિંઢજે વડેં નેં કારેં વારેંમેં આંગરીયું ફિરાયં ત ગાડીમેં શેમ્પુજી સુગંધ પ્રસરજી રિઇ. મૂંકે ઇ અજાઇ ભાસઇ. ઓચંધો જ અખ ઝબકઇ, સામેનું અચીંધલ ગાડીજી લાઇટ

અખિયેંમેં નેં હોર્ન કનેં પ્યો. અસીં બૉય ઘણેં સમૉ તૈં ચુપચાપ ર્‌યાસીં.

છેવટેં મૂંકે ચોંણું ખપ્યો,

–કિંજલ, ચૉ હાંણે કિત હલબો? પાંજી ફેવરિટ હિલગાર્ડન ટેકરી?

કંધ આડો કરીંધે ઈ ન્યારેં ખરી પ કીં કુછઈ નં, ઈતરે મૂંકે વરી પુછણું પ્યો.
–નૅર કિંજલ, અજ઼ પાંકે પાંજે મૂર ઠેકાણેં નં હલણું વે ત બ્યો પ હિકડ઼ો ઓપ્સન આય. જ તું ચેં ત આંઉં ચાં.

મૂંજી ગ઼ાલ સુણંધેજ કિંજલ ચેં, પાંણ અજ઼ કુધરતી ઠેકાણેં હલોં, ઉતે નઉં સિખણ–જાણેલા મિલે....માણેલા પ મિલે.

–અરે..કિંજલ અજ઼તાં બૉરી ખાસી ગ઼ાલ કે, અજ઼તાં તૉકે ભાસે ઍડ઼ે ઠેકાણેં હલોં. જેંસેં ઉત હીંયું ખોલેનેં ગ઼ાલીયું થીએં. જિત સુઞ વે, તૉ જૅડ઼ો ભેરુ ભેરો વે, કીં અડચણ નં વે.

પ઼! ઉતે પાં હેમખેમ રિઈ સગ઼બો? ગ઼ાલ કપીંધી ચિંધાજે સ્વરમેં કુછઈ.
–તું ચિંધા, ફિકર મં કર, આંઉં તૉ ભેરો ઐયાં પોય કુરો આય?

–ત પાં અજ઼ માતા મૉરી તેં હલોં.

મીં જી મધભરઈ મૉસમ વિચ કાર સુઞકારવારી પકી વાટ મથે હલઈ. હિડાં હુડાં કુરો આય ઍડ઼ી વરસાધી [1]બઈ વિચ ગાડી ધ્રૉડ઼ઈ પે.

અગ઼િયા આંટી તેં પાણીજો છેલો અચીંધે આંઉં કાર કે બ્રેક કિઈ, ગૅર ભધલાઈંધે હથ કિંજલજે હથકે છિબ્યો. હીંયેંમેં હિકડ઼ી સની ઝિણઝિણાટી નિકરી વિઈ. કિંજલ ખિલંધે પિંઢજો હથ હટાય ગિડ઼ેં.

કિંજલ અજ઼તાં હિન મીં જી ધારસેં મનભરે ભિજાણું આય. નેં સે પ તૉ ભેરો. જિયણજા હી અમુલખ ડીં જાધ રોંધા, ન્યાર હાંણે ત નિપટ ઓડા અચી

૧– [illegible]

વ્યા ઐયું. પંજ કિલોમીટર પર્યા આય માતા મૉરીજો થાનક.

કિંજલ પાકીટ મ્યાનું ચીંગમ કઢી નોંજી ધારસેં પૅકીંગ ખોલીંધે સામેં કેં; ‘ભલેં..ભલેં..પ હાં હી મુખવાસ હલાયોં.

અસીં બૉય ચીંગમ ચબણ લગ઼ાસીં, મોં મેં રખંધે જ ચીંગમજો સ્વાદ સીંભાણું. મસ્ત મજાજો સ્વાદ હો. કિંજલ મૂંજી મિટકે ન્યારીંધે ખિલઇ. હિનજી હિન ખિલમેં મૂંકે ખુલકજી ઝલક ડિસાણી.

ભરોભર ડૉ વગ઼ેં, ઉત પુગ઼ાસીં. પર્યાનું નજર વિજંધે ખાસો ખાલી પટ ડિસાણું. મીં ભંધ થિઇ વ્યો હો, પ અચા પાણી વુડ઼્યો પે. મૂં કાર હિકડ઼ી વડી જારજી છાઈંમેં પાર્ક કરે, અસીં બૉય ઉતર્યાસીં. ઈંધરલઠજી આડ઼મેં નીલીછમ મોરી ડિસી ખિલજી તિક નિકરી વિઇ. ગસ છડે ઉગ઼લ ઘા તેં બૉય જેંણા મૂરોમૂર ઘસાંધા હલ્યાસીં. ચૉફેર નજર કિઇ ત મૅધાન ખુલો હો. મૉરી તેં ચડ઼ધે આંઉં મિંધર કુરા હથજો લોંકો કંધે મિંધરજા દર્શન કરેજો સંકેત ક્યો.

–ના, આંઉં પગઠિયેં વટ ઉભી ઐયાં, ઐં દર્શન કરે અચૉ, કિંજલ દૂપટ્ટો સરખો કંધી વૉટરબેગ ઓટેતેં રખંધે વિઠી.

જય માતાજી...જય માતાજી...કંધો દર્શન કરે આંઉં ઝપાટે પાછો આયોસેં. બૉય પિરસાધી ખેંધે અગ઼િયા વધ્યાસીં. જિરા પાછળ રોંધે ઈન તકડ઼ી ચાલસેં મૂંકે રસંધે મૂંજે પંજેમેં પિંઢજો પંજો પુરાઈંધે જિરા ધબાયં, મૂંકે અજાવ સીંભાણું, થોડ઼ોક પંધ કપીંધે અસીં બૉય હિકડે ઠ઼ેકાણે વિઠાસીં.

અખિયેંજા પડર ઢારીંધે કિંજલ મૂંજે કુલેંતેં પિંઢજો મથો ઢારે વિધેં. ઈનજી નજર કડેં સામઇં ત કડેં ક પુઠિયા ફિરઇ પે. નકજી ફોયણી મ્યાંનું નિકરલ કોસી કોસી હવા સીંભાણી પે.

–ઈન ચેં, હિતે અચેજી ઉમેધ અજ઼ પૂરી થિઇ. મૂંકે ઈનકે બખ વિજેજો મન થ્યો. મૂં મૂંજે જીવકે મડસડ જલે રખ્યો, તાંય પ સવરો હથ ઈનજે કંધતેં

રખંધે વ્યો.

–કિંજલ, હાંણેં કીંક સમજ! પાં બ વરેંનું હીં લિકી લિકી મિલોંતા. કડેંક હિકડ઼ે ઠેકાણેં ત કડેંક બે ઠેકાણેં મૂં તોંકે મૉર પ ચિઇ ડિનું આય ક, આંઉં તોંતેં કુલભાન ઐયાં, તું મૂંકે અજાઇ ખાસી લગ઼ેંતી...લગ઼ેંતી નેં લગ઼ેંતી..!

કિંજલ કીં નં કુછઇ, ઈન અખિયું મીંચી છડેં.
મૂંકે ચોંણું પ્યો ક; પાં હિતે ખાસો પટ ન્યારેલા નાંય આયાસીં..હો..તું નિપટ ચુપાચુપ રેં સે કીં હલે?

હિતે અસાં બીં સિવા કો પ ડિસાણું નતે, તોંય પ ઈ કુલા મુંઝઈતે ઈ સમજાણું નતે. મૂંકે મનોમન ખાર વ્યા. ઈતરો છેટો મુસાફરી કરે આયા ઐયું ત કીંક ખાસિયું ગ઼ાલિયું કેલા, કીંક સુણેલા. પ ! હીતાં કુલાય કુછે નતી.

અભમેં કારા વડર ધ્રોંડ઼્યા પે. કડેં વસી પેં તેંજો કો નિકી નં હો. મૂં વૉટરબેગ કિંજલ કે સામે કંધે પાણી પીધેજો વિવેક ક્યો.

ઈન મૌન તોડ઼ીંધે ચે; હેડો વ્યો છતાં ઐં કુલા નતા સમજોં. ન્યાર્યો, આંઉં આંજે નાં જો જાપ જપીયાંતી. આંઉં ત આંજી ઐયાં, નેં જિંધગીભર આંજી રોંધીસેં, પ મૂંજ્યું વડીયું બ ભેંણું વિઠીયું ઐં તેંસુધી પાંજો કીં પ થે વારો નાંય, નેં અઞા ઍડ઼ી પાંજી વઇ પ વેંધી નાયં રિઇ. કીંક તાં સમજણું પેં ક નં? ઈન સામું સવાલ કરે જવાભ પ ડિઇ ડિનેં.

મૂં વટા સનું નિસાકો નિકરી વ્યો. ઈનજી ગ઼ાલ સુણી મૂંકે પ લગ઼ો ક, વડીયું ભેંણું વિઠિયું વેં તેંસીં નિંઢી કે કો કીં સાવરેં હલાય?

નેર કીંજલ! તોંજી ગ઼ાલ પ સચી જ આય. તેં છતાં કિંજલ પાંકે ઈ પ જાધ રખણી પેં ક મૂંકે ચોઇ વરેં ત થિઇ વ્યા. ભણ્યોસેંતે તેંસીં તાં આઉં મિણી સગ઼ેંવાલેં કે વ્યો તે ક; ભણતર ચાલુ આય. ભણીનેં નોંકરી મિલે પોય વીંયાં. હાંણે મૂંકે નોંકરી પ મિલી વિઇ આય, ઈતરે હાંણે કીંક નિછેડ઼ો કરણું જ પોંધો.

કિંજલ જેડ઼ો પિંઢજે પગેં કુરા હથ કેં તેંડ઼ો જ ઈનજ્યું આગરીયું મૂંજે પગ઼જે તરીયેં કે છિબઈયું, મૂંકે ગિલગિલીયાં થ્યા.

ઈ મુરકઈ !

મું ચ્યો, એ..ય..કિંજલ મસ્તી છડ!

કિંજલ ઝપાટે ઉભી થિઈ વિઈ. ઈનકે જાણ ત હુઈ જ આંઉં છિટકાં ઈતરે કેંજો પ નં રાં. તોંય આંઉં ઈનજો હથ જલે મૂં કુરા ખેંચીંધે વેરાયો. ઈનજી લસીલસી મિટ મથે હથ ફિરાઇંધે ઈનકે મૂં કુરા જિરા વધારે ખેંચઈ, ઈન કંધ હલાઇંધે ચેં, વરી હેરઈ તેંની વાંગઈ હલી નિકરંધા, હિતે પોય મૂંજો કેર? આંકે ત અગ઼િયા પ ચિઈ ડિનું આય ક; મૂંકે હેંડ઼ો કીં ભાસે નતો, પાંજા વીંયાં થે પોઆ આંઉં સજી આંજી અઈયાં પ હેવર નં. જાધ કર્યો સીયારો, માવઠે જે મીં મેં ઇંધરલઠ ડિસી ઐં ચ્યોં ક, પાં અજ઼ હિત મજા માણીયું...! જાધ આય? મૂંજી તેંર પ ઈ જ ગ઼ાલ હુઈ નેં અજ઼ પ ઈ જ ગ઼ાલ આય. હાણેં ત કીં ક સમજ પેં ક નં. હલોં..હાંણેં પાં હલબો.

કિંજલ જપાટે ઉથી રવાની થિઈ ક, આઉં રસી વ્યોસેં પ એડ઼ો લગ઼ો ક, ઇંધરલઠજે કૂંઢારેમેં અસીં બોંય અચી વ્યા ઐંયું.❐

રંજનબા જિતુભા જાડેજા
*જન્મ-૨૦-૧૧-૧૯૮૧. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-૮ ધોરણ (મુંબઈ) *સરનામું-(વડવા કાયાં) હાલે-આદિપુર, સેક્ટર-૨-બી. કોલેજ રોડ. *ગાલબોલ-૯૯૭૮૫ ૬૦૦૭૦. *શોખ : સર્જન, પઠન. કચ્છી-ગુજરાતીમેં વાર્તા-કવિતાજો સર્જન. અનુવાદ, ઓડિયો દ્વારા વાર્તા પઠન. *પ્રકાશિત પુસ્તક : 'જાગૃતતા ક્ષત્રિય સમાજની' (નિઃશુલ્ક નિજવિતરણ) 'સ્વામી લીલાશાના ચમત્કાર' (પ્રકાશન લા હથમેં) *કચ્છી-ગુજરાતી વાસ્તવિકતા તેં આધારિત વાર્તાઉં. *'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ-ભુજ' જા સભ્ય.*

ફુલ નેં પ્રફૂલ

મૂંજો નાં પ્રફૂલ આય, અજ મૂંકે સ્કૂલમેં રજા આય. અસાંજે અડણમેં હિકડો નિંઢડો ફુલેંજો ભગીચો આય. મૂંજી મમ્મી હિની કે પાણી ડીંધી વે તૅર આઉં પ ભેરો વિઆ, હિકડે વેરા પાણી ડીંધે મૂંજી નજર હિકડી કચી કલી મથે પિઇ, આઉં મમ્મી કે પુછ્યો;

'મમ્મી હી ભંધ કૉ આય?

'બેટા..! ઈ કલી સિજ઼ ઉગંધો તડેં ખુલંધી, નેં પોય ઈન મિંજા ફુલજો સચોરૂપ બાર અચીંધો.

તું સવારજો વૅલો સ્કૂલમેં વિઍતો નં, ઈતરે તૉકે હિન ભંધ કલીજે બારેમેં ખબર નાયં.

આઉં હિકડે છોડકે હથ લગ઼ાયો.

મમ્મી ચેં; બેટા ! ઈનકે હથ મં લગ઼ાય, તૉજી આંગરીજે ભારસેં ઈ લરી પોંધો.

'પ! મમ્મી, મૂંજી આંગરીમેં કીં ઈતરો વજન નાયં, ક હી ટાર નમી વિઞે!

'બેટા ! તૉજી આંગરીમેં ભલેં વજન નાંય પ! હી રોપો અઞા નિંઢો આય. ઈનજી ઉમર તૉ વારેજી નિંઢી આય.
મૂંકે કીં સમજણ નં પિઈ.

પણ! મૂંજી નજર પોય હિકડે ફુલેજે કૂંઢેતેં પિઇ, આઉં ઉત વ્યોસેં ત, ફુલ મથે હિકડો માકૂડો વિઠો હો, મૂં પેન્સીલજી અણીસેં ઇનકે હટાયજી કોશિશ કિઇ વિઠે;પ! સે ડિસી મૂંજી મમ્મી ચેં;

પુતર પેન્સીલસજી અણીસેં રોપે કે નુકસાન થીંધો, ઇનતેં ખરોચ અચી વેંધી.

પ! મમ્મી આઉં ઇનજી મદદસેં માકૂડો હટાઇયાં તો.

'સૉરી...બેટા...' મૂંકે લગ઼ો ક તું છોડ કે જફા પુજાઇયેંતો. પાં જ ઇનજો ધ્યાન નં રખબો ત હી રઙ રઙજો નજારો કીં ન્યારે સગ઼બો? ઇં ચોંધે ઇ ઘરમેં હલઇ વિઇ, પુઠિયા પુઠિયા આઉં પ હલ્યો વ્યોસેં.

મમ્મી ગલેરીમેં ફુલજે કૂંઢેજી જિગ્યા ભધલાયં તે, આઉં મમ્મીકિ પુછ્યો; હીં કુલા કરીયેંતી?

'પુતર! હિનકે અજાવ તિડ઼કો લગ઼ંધો હો, જિજે તિડ઼કેસેં હી કરમાઇ પ વિઞે. હી નિંઢડ઼ો આય, ઇનનું વધારે તપ સૅન નં થીએ. હલ...બેટા! હાંણે તું નાઇ ગ઼િન.

ના..! આઉં હેવર નૈં નાઇયાં!. થોડ઼ીક વાર હિત વિઠો ઐયાં.

પ ! જપાટે ઘરમેં અચી વૅજ, ઇં ચોંધી પિંઢ ઘરમેં હલઇ વિઇ, નેં કમકાજમેં પિઇ વિઇ.

મૂં ગલેરીમેં રખલ ઉન કુંઢેજે ફુલકે સામઉં ન્યાર્યો ત! ઇ મું સામઉં ખિલેતો ઍડ઼ો લગ઼ો. મૂંકે ઇનકે સામે ગ઼ાલીયું કેજો મન થ્યો. મૂં ચ્યો; ભા...ફુલ..' મૂંજો નાં પ્રફૂલ આય, આઉં નિંઢો ભરાભર! પણ ! તૉલા કરે કીંક જુદો જ વિચારીયાં તો. જૅસીં તૈં, તૉજી નિંધર પૂરી નં થીએ, સિજ઼ પ નં ઉગ઼ે, તૅસૂધી તું આરામસેં સુતો હોંયતો. પ આઉં ત સિજ઼ ઉગ઼ે તેંનું મોંધ જ સ્કૂલમેં પુજી વિઞાતો, આઉં તૉકે છિબાં ત મૂંજી મમ્મી રાડ઼ારાડ઼ કરે; ઍ....ય....હથ મં લગ઼ાય, ઇ નિંઢો આય, તૉજી આંગરી જે વજનસેં લરી પોંધો, પ! મૂંકે પ વિચાર અચે ક; આઉં પ કિતરો નિંઢો ઐયાં, નેં સ્કૂલબેગ કિતરી ભારી આય? આઉં તૉકે મૂંજી સ્કૂલજી બેગ વતાઇયાં! ન્યારતાં ચૉપડ઼ીયું કિતરીયું ઐં? મૂં વટા નતીયું ઉપડેં! સુણ મૂં હિકડ઼ો ડીં ટારતા પેન્સીલજી અણીસેં તૉજે પનતેં વિઠેલ માકૂડ઼ે કે હટાયો ત મૂંકે લપણ મિલઇ, કુલા ખબર આય! તું નિંઢો ઐયેં તેંલા, જડેં આઉં મૂંજી સ્કૂલનું

પાછો અચાં તડેં આઉં મૂંજા બૂટ-મોજા ઉતારીંધે અખિયેંમેં રૂંગા અચી વિઞે, છ કલાક તૈં બૂટ-મોજા ગરમી કરીયેં, પગમેં છાલા પિઇ અચેં, તોંય મૂંજી મમ્મી મૂંકે રોજ બૂટ-મોજા પૅરાય નેં સ્કૂલ હલાય, કુલા ક આઉં ફુલ નૈયાં, નેં તૉકે તિડ઼કો લગે ત મુંજી મમ્મી તૉજી જિગ્યા ભધલી છડે, કૉ ક, તું તિડ઼કો સૅન નં કરે સગેં, નેં આઉં સ્કૂલનું પાછો અચાં તૅર ધમબિપૉર વેં, નિંઢો તાં આઉં પ ઐયાં, તોંય તિડ઼કો સૅન કેંણું પૅતો.

ફુલ...સુણ ! બિઇ ગાલ ચાં. ડીં ઉલેનેં સૂર્યનારાયણ તપ ઓછો કરે વિજેં, નેં થધી થધી હવા લૅરાજે, તું તાં ભગીચેમેં શ્વાસ ગિની ગિને, પ સાંજીજે સમૉમેં આઉં ટ્યુશન વિઞા, કુલા ક આઉં ફુલ નઇયાં પ્રફૂલ ઐયાં. અચીંધે અચીંધે સાડા સતખન વજી વિઞે, તડેં તું તાં ફિરી આરામ કેલા મંઢજી રેં, મૂંકે ત મમ્મી ફિરી ગૃહલેશન કરાયલા વેરાય ડે.
છાલ...આઉં પ પ્રફૂલ નં હોશેં...ત.....!

તૉજી સંભાર ત સૂર્યનારાયણ રખેં, કુધરત રખે, નેં મૂંજી મમ્મી પણ! તું ત હર સીઝન મેં મિણી ભેરો રિઇ સગેં, નેં ખિલી સગેં. મૂંકે ત મમ્મી વેકેશનમેં પણ સમરકેંપમેં હલાય ડે. ઉડાંજા મૅડમ ઘણેં ખાસા ઐં. મૂંકે થીએ જ મૂંજી મમ્મી પણ સમરકેમ્પમેં ભેરી આવઇ હુઇ ત? આઉં પ મમ્મી ભેરો રમી સગાં, ફુલ તું હિન બાગજો ફુલ ઐયેં, નેં આંઉં પ હિન ઘરજો ફુલ અઇયાં. મમ્મીજો ફુલ, પણ ! જિતરો સુખી તું ઐયેં તિતરો આઉં નઇયાં.

પુઠિયા ઉભી ઇનજી મમ્મી ચેં;

બેટા..! હી નિયમ પાંજા ઘડ઼ેલા નૈં,

પ..મમ્મી! આઉં જિકીં ફુલકે ચ્યો સે મૂંતેં વિતઇ આય.

પ્રફૂલ મનમેં પુપડ઼ાટ કેં,

પણ...! જિતરો સુખી ફુલ આય ઇતરો સુખી પ્રફૂલ નાયં.❐

ડૉ.પૂજા ભરત જોશી

*જન્મ-૨૩-૦૧-૧૯૮૪, *સરનામું-જેસર ચોક, મુન્દ્રા-કચ્છ-૩૭૦ ૩૮૫. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-M.A.(સંસ્કૃત) M.Ed. PH.d.M.A. in Sanskrut, M.A. in Gujarati, M.Ed. ph.d (Education) *ગાલબોલ-૯૯૧૩૬ ૮૮૫૪૩/૯૮૨૫૦ ૮૪૪૬૮.*સેવા-શિક્ષકશ્રી (ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિભાગ) શ્રી સી. કે. એમ. કન્યાવિદ્યાલય-મુન્દ્રા. *શોખ-લેખન, ગાયન,વાંચન. સામાજિક પ્રવૃત્તિઉં. *સર્જન-'કચ્છ જિલ્લેજે સરહદી નેં ધરિયાઇ વિસ્તારજો શૈક્ષણિક પરિસ્થિતિજો અભ્યાસ' હિન વિષય મથે વિવેકગ્રામ પ્રકાશન પારાં સરહદી કચ્છનું પ્રાથમિક શિક્ષણ' (ગુજરાતી) *વિવેકગ્રામમેં 'કેળવે તે કેળવણી' નાલે કટાર લેખન. *શિક્ષણસુધા' સામાયિકમેં શિક્ષણ વિષય કે લગુંધા પ્રકાશિત લેખ. *'કચ્છમિત્ર', 'કચ્છ પત્રિકા', કચ્છ ઉમંગ', તીં બેં વર્તમાનપત્રેંમેં પ્રકાશિત લેખ. આકાશવાણી-ભુજ તેં પ્રસારિત વાર્તાલાપ. *કચ્છી સાહિત્ય મંડળ'-ભુજ જા સભ્ય.*

સાજનજો ઘર

સોરઈ સદીજી ગ઼ાલ આય. મુન્દ્રા સૅરજી પૅલવૅલી ખીલી ખોડ઼ાણીં નેં ભુખી નયજે કંધે મનમોહનરાયજો મિંધર ભન્યો. તેં મથાનું મનમોહનજો થ્યો 'મુન' નેં 'રાય' જો થ્યો 'રા' =મુનરા,મુનધરા ક મુન્દ્રા ઍડ઼ો નાલો ત પુ ઠિયાનું પ્યો. થોડ઼ાક ભાટિયા, ખારુઆ નેં ખત્રી તીં બ્રામણેજા ઘર.

ડીયારીજો ડીં, નેં મંગળા આરતીજો સમોં, શરદઋતુજી મિઠડ઼ી સવારજો ધરિયા મથાનું સેલારા ડીંધો વા, મિંધરજે સભાખંઢમેં ભજન ગેંધલ બાઇમાડૂએંજે સમૂહજી વિચોવિચ ઉભેલી ગંગા વારેંજી લટેંકે રાંધ કરાઇંધી હુઇ. અઆ વે વરેં તૈં, દેવસેના જ મિંધરમેં ભજન ગ઼ાઇંધી હુઇ. મિંધરજી સ્થાપના થિઇ તડેંનું ડીયારીજે ડીંયેંમેં હમેશાં દેવસેના જ ભજન ગ઼ાય. પણ! હેવર હેવર ઇનજે અવાજ નેં કંઠજી ફરીયાધું અચેલા મંઢાણીયું હુઇયું. મિંધરજા સંચાલક ભેરા થિઇ હિન વરેં દેવસેનાજો સ્થાન ગંગાકે ડિનો હોં. ગંગા અધપ વારેં, અખિયું ભંધ કરે ભજન ચાલુ કેં, ઇનજે

મિઠે કંઠ મિંજા નિકરંધલ સુરજી જમાવટ મિણીજા હીયાં હલબલાય છડેં, મિણી હિન નઈં ગાઇકાકે સ્વીકારે ગિ઼ડ઼ોં, તીં મિડ઼ે ભગત ડુલણ લગ઼ા.
પ! અચાનક ઉચું અવાજ સુણંધે મિડ઼ે ચૉંકી વ્યા.

બાજુજે ઘર મિંજા હાર્મોનિયમ ભેરો સુર મિલાઇંધી દેવસેના ગાતેલા મંઢાણી હુઇ. નેં ઇનજે અવાજ મેં ગંગાજો અવાજ ધબાજી વ્યો. પિંઢજી ગાયકીજા સુર ત્રુટંધે ગંગા ભારી મુંજાણી. મડસડ ઇન હી સવારજે ભજનજો કાર્યક્રમ પૂરો કેં.

તૅની ડીયારીજો સમૉ હો, મિંધરમેં સાંય નેં પોઢણજા ભજન ગ઼ાવાંધા હૉઆ. તૅર પ દેવસેના ઇનજે ભજનેંમેં ખલેલ વિધેં, જેંસેં હિકડ઼ી ચોટ ગંગા કે હ્યાનું ભજી છુટેજો મન થ્યો. મિંધરજા પૂજારી પૂરણદાસ ગંગાજે કુલે હથ રખી ઇનકે ધિલાસો ડીંધે દેવસેનાકે સમજાયજી જભાભધારી ખયોં.

દેવસેનાજી ભેંણજે છોકરે ધનજી સેં ગંગાજે મનજી ગંઢ અણખ્યાલી બંધાણી હુઇ. ધનજી જી મા ગંગા કે પસંધ નતે કેં, નેં ધનજી નૉખો ઘર વસાંય સગ઼ે તીં નં હો. તેંમેં બોંઇંજા વીંયાં ઠેલાંધા જ વ્યાતે. નેં મિંધરમેં પ દેવસેનાજે સ્થાનેં ગંગા ગ઼ાતેં તે સે પ દેવસેના કે ખુચ્યો તે.

ગંગા નેં ધનજી દેવસેનાજે ઘર વટાનું વટાંણા તૅર ધનજી ગંગાકે ચેં જ આઉં માસી કે મિલી અચાં નેં સમજાઇંધો પ અચાં. પ! ગંગા ચેં ક; પૂરણદાસ વિઅેવારા ઐં. ઇનકે સમજાય છડીંધા.

પૂજારી પૂરણદાસ દેવસેનાજે ઘરેં વ્યા. દેવસેના સમજી વિઇ ક પૂજારી કુલા આયા ઐં. ઇનજી પરખ દેવસેના કે અચી વિઇ. શરૂઆત કીં કેંણી ઇનજી અસમંજસમેં પૂજારીજો મૌન તોડ઼ીંધે દેવસેના ચેં; અજ઼ જિકીં થ્યો તેંજી કીં પ શરમ મૂંકે નતી અચે, આઉં ચાયચિંધે હી ખલેલ કિઇ આય નેં અઞા પ કરેવારી અઇયાં.

પૂજારી તાં અણધાર્યો હી જભાભ સુણંધે નિડ઼ીમેં કીં ફસજી રૂયો વે નેં કઢીંધા વેં તીં ખોંખારો ખાધોં. નેં કીં ચે લા વ્યાતે પણ! તેંસૂધી તાં દેવસેના ચેં;

જિરા વિચાર કર્યો!

વી વી વરેંનું આઉં જ મિંધરમેં ગ્યાંતી. મૂંજી સજી જિંધગી ભગવાન સામેં ગેંધે ખરચી છડઇ. ભગવાન કે જ મૂંજો પતિ-નાથ સમજઇ ઐંયાં. મૂંકે મૉરનું ચેતવણી ડિને વિગર છુટી કરેમેં આવઇ આય. ઐં પિંઢ પણ હાંણે વડા થ્યા. ઐં પ ભરાભર પૂજા નતા કર્યો. મૂંકે ત થારમેં હિકડ઼ો કાગર હલાય ડિનાં. જિનમેં લિખેલો હો ક; આંજી સેવાજે કધ્ધર કરેનેં આંકે નિવૃત્ત કરીયુંતા. આંઉં નિકી ક્યો આય ક; મૂંજે ઘરમેં ત આંઉં ગેંધીસ જ, મૂંકે કેર રોકેતો ન્યારીયાં?
પૂરણદાસ ધબ થિઇ ર્‌યા 'જેડ઼ી પ્રભુજી ઇચ્છા' ચિઇ હ્‌યાંનું નિકરી વ્યા.

તિન ડીં પ દેવસેનાજી ખુચ વિચ ગંગા મડસડ ભજન પૂરા કે. જેડ઼ા ભજન પૂરા થ્યા ક; દેવસેનાજે સજે શરીર મિંજા ધ્રુજારી છુટી વિઇ. અખિયું બરઇયું નેં સુનમુન બારી મ્યાંનું મિંધર કે ન્યારેં વિઠેં.

અધ્ધ ખુલ્યો બાયણું ખુલ્યો, નેં ધનજી અંધર આયો.

'માસી આંકે કુરો થ્યો આય? કૉ હેડ઼ા ઊંધા હલૉતા? પ માસી ત સાવ સુનમુન પૂતરે વારેજીં ખોડ઼ાજી વિઇ હુઇ.

'માસી હાં..ણેં ગેંધા ત...હાર્મોનિયમ બારા ફિ઼ગાઇંધોસેં, નેં બારી કે પાટિયા જડ઼ાય છડીંધોસેં.
છો..રા....તૉજો ઘર વે તીં ચેંતો. ધ્યાન રખજ, હી ઘર તૉકે જ ડિનેવારી અઇયાં. વિલ રદ કરે વિજંધીસ.

ધનજી પાછો હટ્યો, કુલાક, માસીજે ઘરમેં ગંગા ભેરો પેંણીનેં રોંણું હો. ઇ જ તાં ઇનજો ઇરાધો હો.
પિંઢજી મા ત ગંગા કે ઘરમેં અચેલા પ ડિનેવારી નાંય.
છેલે, પોઢણજા ભજન ગ઼ાવાજી વ્યા. મિડ઼ે ભગત પણ મિડ઼ે હરેં હરેં ઘરેં વ્યા. દેવસેના કે ઇં જ સેંસો ઠોલા હયંતે ક, પિંઢ હર વરેં કેડ઼ો ભગવાનજે મૂરમેં વિઞી ભજન ગેંધી હુઇ. નેં હિન વરેં મિંધર મિંજાનું ફિ઼ગાજી વિઇ.

ડીયારી જે ડીં ખાધેપીધે વિગરજી દેવસેના પથારી મિંજા મડસડ ઉથઇ. ઉમાસજો અંધારો હૃદયમેં ઘુસી વ્યો વે એડ઼ૉ ભાસ્યો. ઈન ભેંણકે કોઠાયં, નેં વૈદ્ય કે પ કોઠાયં, નબડ઼ાઈજો કારણ વતાય વૈદ્ય હલ્યો વ્યો, પણ દેવસેના સમજી વિઇ ક; હાણેં હિન પથારી મિંજા ઉભી નં થિઇ સગ઼ંધી.

મૂંજા ભગવાન! મૂંજો મિંધર મિડ઼ે વ્યો.

હાંણે આંઉં કીં જીરી રિઇ સગ઼ાં?

પૂરણદાસકે કોઠાયનેં માફી મડી, ભુલ કભૂલ કેં,

ધનજી નેં ગંગા કે પ બોલાયં, નેં ઉપટઢક થીનીયું અખિયેં ઈન ચેં;

ધનજી....
કૉ...માસી...બા..
આંઉં વીલ નઈં ભધલાઈયાં, અજનું મૂંજે કંઠનેં મિલકતજી વારસદાર ગંગા આય, આંઉં મિડ઼ે ઈનકે સોંપીયાંતી.
'ગંગા' ધી મૂંકે હિકડ઼ો ભજન સુણાય
ક્યો ભજન સુણણું આય માસી?
'કરલે શિંગાર, ચતુર અલબેલી નાર, સાજન કે ઘર જાના હોગા'.
ગંગા સુરીલે અવાજમેં ગાતેંતેં, સુણંધે સુણંધે દેવસેનાજો મોં તેજસેં દેદિપ્યમાન ભન્યો. ગંગાજો ભજન પૂરો થ્યો.

ડીયારીજી રાતજા બારોં વગ઼ા નેં ટમટમંધે ડીયેજી જ્યોત ભેરો એકકાર થિઇ, દેવસેના ઈનજે સાજનજે ઘર વિઞેલા. પવનજો ઝોંકો આયો નેં દેવસેનાજ્યું અખિયું બારી મિંજા મિંધરજે શિખરતેં સ્થિર થિઇ વિઇયું. ❐

વસંતગિરિ એમ. ગોસ્વામી

*જન્મ-૧૮-૦૬-૧૯૬૬. *શૈક્ષણિક યોગ્યતા-ડીપ્લોમા ઈલેક્ટ્રીક ઈન્જીનિયરીંગ, સેવા-L.I.C. મેમ્બર ઑફ ધ ચેરમેન્સ કલબ ફોર ઍજન્ટ. *સરનામું-'શ્રી શિવંશ' બચત સેવા કેન્દ્ર, રામાણી માર્કેટ, વથાણ ચોક, નખત્રાણા-કચ્છ-૩૭૦ ૬૬૫. *ગ઼ાલબોલ-(૦૨૮૩૫) ૨૨૩૬૯૯. મો.-૯૮૨૫૭ ૫૮૧૦૧/૯૪૨૮૮ ૧૯૨૦૧. શોખ-વાંચન, લેખન, પ્રવાસ. *આકાશવાણી ભુજજા માન્ય વાર્તાલાપકાર. *કચ્છમિત્રમેં ૧૯૯૫મેં પક્ષીવિદ્ શ્રી તિવારી જી કૉલમ 'પરિશિલન'જા અનુવાદક.*

ઈલમજી લઠ

જંગલ ખાતેજો વડો સાહેભ રેંજ ફોરેસ્ટ હૉફિસર ઓજા સાહેભજી જીપ નર્સરીજે ઝાંપે વટ ઉભી રિઈ, નેં સિધીક હાધાફલૂફ ધ્રોડ઼ીનેં સાહેભકે સિલામ ભરે આવકાર ડિનેં. સાહેભલા ખાટલો ઢારે મથે ખાસી ભરત ભરલ ધડ઼કી વિછાય ડિનેં. સાહેભ વઠા, નેં ઈન મટ મિંજા ભરે પાણીજો ગ્લાસ ડિનેં. સાહેભ બ ગ્લાસ પાણી પી વ્યા. સાહેભ કે ફીજજે પાણી કનાં હિન પાણીજી થધક સીંભાણી. ઓજા સાહેભ હૂ પ સિધીક મથે રાજી વા. કુલાય નં વેં! રખાલ વિસ્તારજ્યું મિડ઼ રખાલું કનાં નર્સરીમેં સિધીકજે ગુગરજે રોપેંજો વેંઢાર કીં અલગ જ હો.

ગુગરજે રોપેં કે હિન સાલ 'તીડ'જે આક્રમણસેં ભચાયલા મિણી રોપેં મથે ખાસ પ્રકારજી જારીજો માંઢવો કરેમેં આયો હો, જેંમેં લગભગ સો ટકા રોપેંજો વેંઢાર સફળ થિઈ વ્યો હો, હજારેંજી સંખ્યામેં 'ધા નીલા ગુલઝાર' વારેજીં વાસરેજી પછેડી ભેરા લારોલાર લુડંધા વા. નેં ભારી નેંણઠારો નજ઼ારો લગ઼ંધો હો, અજાયો આનંધ સાહેભજે હીંયેંમેં સમાંધો નં હો. સાહેભજો હી રાજીપો સિધીકલા રોજંદાર મિંજા કાયમી પગારધાર તરીકેં સિરકારી ચૉકીદાર તરીકેં કાયમી થિઈ વ્યો.

સિધીકજે ગામમેં ઈદગોર વટ સજ઼ો ગામ ભેરો થ્યો આય, સિધીકજે સ્વાગતલા. સિધીક અજ઼ હજ કરે ગામ પાઉં વર્યો હો. સજ઼ો ગામ સિધીકકે

ખીંકારેલા પુજી આયો હો, સિધીક હાંણેં સિધીક નાંયં ર્‌યો, સાહેભ થિઇ વ્યો આય. હા..જી..! સાહેભ..સાહેભ...

'હીલો કર્યો ત વસીલો થીએ' નેકીજો કમ કરીયું ત જરૂર વસીલો થીએ. સિધીક જે હથકે મિડ઼ મિઠીયું ડીંયેંતા, નેં તૅર સિધીકજે ચિતમેં ભૂતકાળજો ચિતર ઉપસી આયો, હિકડ઼ે પુઠિયા બ્યો ઇં ડૂંગરીજે પુડ઼ વારેજીં વખતજો પુડ઼ ખુલંધો આયો, નેં રૂંગા...વુડ઼ી નિકર્યા.....પ ! હીતાં હિરખજા વા.

હાજી સાહેભ...ઘરેં અયો ક નં? હરજી વાલજીયાણીજા હી સબધ બિપૉરેંજી મિઠી નિંધર મિંજા જાગ઼ાયોં, અમીજાન જડેં ત્રૉઇં ભાઇબંધેલા ખીરજી [1]આપૂકી ચાયજો કરસીયો નેં રિકાબી રખેં નેં સિધીક જે ચે સેં ઝમઝમજો પાણી નેં ખજૂરજો પૅકેટ ગરેં ખણી વિઅેલા ન્યાજજો ડિનેં, રિકાબીજે ચાયજે ધૂએં ભેરો સિધીક પ વિચારેંમેં સિરી વ્યો. અજ઼જો પકો નિમાજીનેં ઇસ્લામજા પંજપાઇયા રોજા, નિમાજ, જકાત, હજ, નેં કલમેંજો પાલન કરીંધલ કે પિંઢજે રાંકાસ જેડ઼ જીવનજો ચિતર જાધ અચી વ્યો.

હરજી વાલજીયાણી, રામું રબારી, નેં સિધીક ત્રૉય જિગરજાન ભાઇબંધ, નિત સિભૂજો હરજીજી વાડીજે ઝાંપે વટ નિમજી છાંઇ નીચેં અચૂક ભેરા થીએં. તડેં પાં નિકી ચિઇ સગ઼ોં ક, હેવર સિભૂજો ભરાભર અઠ વગ઼ા હુંધા, રામેજે વગ઼જ્યું રિઢુનેં પોઇયું હરજીજી વાડીજી કૂંઢી મિંજા પાણી પીએં, નેં અડખે પડખે પખડેં, સીરાણ પીઆજે, ત્રે પાંયણા રખી કડે કફસેં બરતો જાગ઼ાય, કાઠીએંમેં સા અચે, મચ બરે નેં રૂગ઼ે ખીરવારી ચાય રામું તતલ ટોપલીકે હથસેં જ ઉતારે, નેં ત્રૉય ભાઇબંધ તાંસરી ભરે ચાય પીએં. નેં લગ઼ેં કમતેં, સિજ વારેજીં કમ થીએ. સિજ઼ થકે તૅર પિંઢ થકેં.

સિધીકકે અજ઼ ઇલમજી લઠ લધી, ઇનજે મિંજલેકે સૂફી સંગીતજી રંગતજે સુરેંજી સુરતા લગ઼ી વિઇ. હોલો ખડકેલી કાલર મથે વિઇ 'સાંઇ તેરી કુધરત' રટણ-ગુણગુણાટ કરે તેં ભેરો ઇનજો માહ્યલો મિંજાઇં મિંજ જડાજે. કમી-

 [illegible]

કસભીજો ભાગ઼ કઠી નેં પોય પિંઢ ભોગવે, પશુ-પંખી પ પામેં, જેંસેં હી વાડી વનમેં પ ઉપવન સાબીત થિઇ. છાય-ડૂધ કડેં વેંપાર નં કરે. તોંય ઘરમેં કુબેરજા ભંઢાર છિલકેં પ્યા. વાર્તાજે રાજકુમાર વારેજી 'ડીં જો નં વધે ઈતરો રાતજો વધે',

ત્રોંય ભાઈબંધ ભેરા થીએં તડેં, અધ્યાત્મજે અભમેં અલખજે અમલજી ગ઼ાલ ભેરા ઉડેં. વિચારીયેં ક અભ કેંજે ટેકેસેં ઉભો આય? અલખજે ટેકો ગોતેજી ગ઼ાલ ભેરા અભજે વિચારેંમેં વિઞાજી પેં, હી અભ હર પલ નાં નાં રુદ્રૂપ નેં સિભૂ સાંજીજો ભધલંધો નજારો કૉતક પેંધા કરે. ભસ ! અભ જ ઈનીજો આશરો હો. કમકાજ પ અભકે ન્યારે સમયજી પરખતેં છડીયેં નેં કરીયેં, ઇ જ ઈનીજો હોકાયંત્ર ક ઘડિયાલ હો. ઈન મથે જ ઉલન નેં ઉગ઼ણજો આધરા હો.

રામુ વિગર પાણીએં તાંસરી કે ઍડ઼ી માંજે ક આરીસે વારેજીં પિંઢજો મોં ડિસજી રેં. પાણી ભચાયજી હી કલા કોય ભલેં રામે વટા સિખે, તીં હિકડ઼ા હિકડ઼ી રિઢ કે ભારી ઓરખે નેં તેંજે ફરડ઼ેં કે તૅરઇ સુઆતે ગ઼િને, પાંકે ત મિડ઼ે રિઢું સરખીયું લગ઼ેં. ગ઼િધલા જલે જલે ઉનજી મા (પોં) વટ ધારાયલા ખણી વિઞે પાંકે સુધ નં પૅ. કડેં બકરીયેં, રિઢેં-ફરડ઼ેંસેં ગ઼ાલ્યું કરે, હૂં ન્યારીયું ત ઈનજો કુટંમ પ ઈ જ હો. ઈનજી હિકડ઼ી ડચકારીસેં સજ઼ો વગ઼ કતારબંધ હલણ મંઢજે, જીં કો રેલ ગાડી છુટઇ. પિંઢ પ કડેં મૉર ત કડેં પુઠિયા લારોલાર હલે. પિંઢ કડેં નિશાળ વ્યો નં હો, અંગૂઠા છાપ. પ નિવગ઼લી રાતજો ભજનજી સરવાણી છુટે તૅર ઈનજી જાધાશક્તિજો ખ્યાલ અચે. નેં રામજીજ્યું આંગરીયું સંતાર મથે ફિરેં તૅર ભાવ નેં વાણીજો ભેરપો સુઅણું લગ઼ેનેં મનકે થીએ જ મા સરસ્વતી સાક્ષાત પધાર્યા ઐં. પોય રામેમેં રામ સમાજે તૅર ભજનજી ફ઼ોડ઼ કરે નેં મનોમન વડો કલાકાર ભની વિઞે, ઍડ઼ા હિકડ઼ે પુઠીયા બ્યો, ત્રેયો..ઈં ભજનેંજી સંગર સંધાંધી વિઞે, પાંકે વિચાર થીએં ક, હી અભણ માડૂ હિતરો મિડ઼ે કીં જાધ રખેં હૂંનેં? રાત ખુટે પ રામજો નાં નં ખુટે. ગુગરજો ધૂપ હરેં હરેં ખિવે, તેંકે વા ગિડ઼કાય નેં સુરમ સજ઼ે પટમેં પખડ઼જી રેં.

સિધીક કાઠિયું વિકણે, નેં ગુગર ચુંઢેજો કમ કરે, રામુ ઈનકે સમજાય જ હી કમ છડે ડે, ગુગરજે જાડ઼ કે ડાંતરા હણીં પેટ પારણું પાં આકાય વારેજા કમ નં

વેં. પ સિધીક વટે બ્યો કો ઉપાય નં હો. ખિવંધલ ગુગરજે ધૂંએં કે શરીરમેં ઉતારે. હથ જોડ઼ે નેં અલ્લા કે સંભારે ક, મૌલા રૅમ કરીજ.

રામુ પાણીજી ભધક લઠમેં ટિંગાઈંધો પૅ પંધમેં, વગ઼ સજૉ પુઠિયા પુઠિયા સિરકે.

સિધીક ડુંગરજે દખણેભર 'ઓપરેશન ગુગર' ઈતરે ગુગરજે વણેં કે ડાંતરા હણી હણી ખપા મારે, હી પ હિકડ઼ી ગુગર પૅધા કરેજી કલા આય, જુકો જેંકે તેંકે હાંસલ નતી વે, જેંજો ઈનમેં હથ વિઠલ વે ઉજ હી કમ કરે સગ઼ે. ડાંતરેતેં અમુક જાતજો રસાયણ ચડાયમેં અચેતો. જેંકે મલીધો ચેં તૅર સિધીક ભારી ધ્રૉડ઼ધકમેં વે, તૅર ઈનકે ઈભલા કુંભાર જાધ અચે, ઈભલાજે વાડે મ્યાં ગડૉડ઼ેંજો મુતર ખણી અચે, તેં ભેરો મોરથૂંથો, નેં ફિટકડ઼ી ભેરી ડાંતરેકે તપાય નેં હી તેંમેં બોડ઼ે, જેંસેં હી રસ ડાંતરેજે પનેંતેં કાયમ ચડી વિઞે, હી ભારી ઑખો કમ આય. પોય ઝાડજે અમૂક જ ઠેકાણેં કાપા મારેમેં અચેં બે ત્રે ડીં રસ જિવી નેં ગંઢો થિઈ રે.

સાંજીજો વરે તૅર રોજ વિચાર કરે ક; હિનકે છડેડ્યું ત કેંણું કુરો? હૂં ત જંગલખાતેવારેંજો ચૉકીપૅરો પ ખરો, પ તેં વિચ હી કમ કેંણું ખપે, ઍડ઼ેમેં હિકડ઼ો ડીં જંગલ ખાતેવારેંજી જીપ ડિસાણી, ઈ ધ્રિનું, રખે ઓઝા સાહેભ મુંકે જૅલમેં વિજી છડીયેં!. ઈ હિકડ઼ે વેડ઼જી પુઠભર લિકી રૂયો. ઓઝા સાહેભ ભેરો દેસર કોલી પ હો, ઈનકે જંગલજી પગ઼ પગ઼જી ખબર.ઈતરે સાહેભ ઈનકે ભેરો કોઠ્યોં હુનોં. ઈ વેડ઼ે પાછડ઼ વિચારીંધો હો. પ ઍડ઼ો કીં નં હો..દેસર ત ઈનકે ડિસી ગિડ઼ેં નેં સામેનું હકલ કરે બોલાયં.

સિધીક મુરમેં વેંધેજ ઓઝા સાહેભ ચ્યોં; તૉકે ખબર આય ક; હિન કુરા રખાલમેં ભારી નુકશાન થ્યો આય.

સિધીક હથ જોડ઼ીંધે ધ્રિજી ધ્રિજી ચેં; સાહેભ આઉં ઈન કુરા વ્યો પ નૈંયાં. સિધીકજી ગ઼ાલ સાહેભકે સચી લગ઼ી. નેં અજ઼જો ડીં ત કુધરત ખાસ જ ભનાયં વેં, નિકા હી મિડ઼ે થીએ? નીયાંપો સુખજો હોય ક ડુખજો, માલિક જુકો પ ડીંડે સે કીં

પિંઢ ડિનણ નતો અચે. કેંકે ક, નિમિત્ત ભયાતો.

ઓઝા સાહેભ સિધીકકે ચ્યોં, અસાંજી નર્સરીજે ગુગરજે રોપેંકે વેંઢારેલા નેં ચૉકીલા માડૂજી જરૂરત આય. તું અચીનેં? તું અસાંજે ગોઠમેં રેંતો આઉં તૉકે ભરાભર ઓરખાંતો, મુંકે તૉ જેડ઼ે માડૂજી જરૂરત આય. તું સવારેનું જ અચી વિઞ. તૉ તેં વડી જભાભધારી આય નેં તૉ મથે મુંજો મધાર આય.

વખત વેંધે સિધીક રખાલજો કમ ધિલસેં કેં ક ઈ સરકરજો કાયમી કર્મચારી થિઈ વ્યો. નેં ઈતરા રૂપિયા ભેરા કેં ક; અમીના ભેરો હજનેં ઉમરો પ કરે આયો. કેંકે ક સાહેભ ચોંધલ પિંઢકે અજ઼ હાજી સાહેભ માડૂ ચોંણ મંઢાણાં.

ખટ મથે વિઠે વિઠે ઈનકે હિકડ઼ો ડીં વિચાર આયો ક, હીં મલીધો ભનાય ડાંતરે તેં ચાડ઼ેજો કસબ હાંણેં કેં કે પ સિખાયણું નં. કુલા ક, ગુગર જે ઝાડજો તેંસે નિખામ નિકરી વિએતો, રામેજી ગ઼ાલ ઈનકે અજ ગડ઼ વિઠી. ઝાડતાં જીવન આય, પિંઢ ફુલ, ફળ ડીયેં નેં ઔષધી પ ડીયેં. ઈતરે 'છોડમેં રણછોડ' જેડ઼ો સૂત્ર શાસ્ત્રેંમેં ડિનલ આય. વરી ઈનીકે સંત જેડ઼ી ઉપમા પ ડિનલ આય. નેં માડૂલા અમૃત જેડ઼ો ઓક્સીઝન પ ડીયેં.

ઈનજી નજર છનૉડ઼તેં ટિંગલ ડાંતરે તેં પિઈ, ઈન ઉથી ડાંતરો ખયેં, નેં વમમ્યા ધા કેં, ડાંતરો લફંધો લફંધો તરાજે પાણીમેં ઊનું હલ્યો વ્યો. પ સિધીકજી ઝાડ પ્રત્યેજી લાગણીકે તીં જનસમાજ કે જાગ઼ાઈંધો વ્યો. ❐

વિશાલ છગનલાલ સુથાર 'કુશ'

*જન્મ-૩૦-૦૫-૧૯૯૫ *શૈક્ષણિક યોગ્યતા- BE civil * સરનામું- પ્લોટ નં, ૬૦/સી. નીલકંઠ નગર-૧. ભુજ-મુન્દ્રા રોડ, ભુજ-કચ્છ- ૩૭૦ ૦૦૧ *ગાલબોલ-૮૩૪૭૯ ૦૯૯૮૫. શોખ-વાંચન, લેખન, રમતગમત, પ્રવાસ. *કચ્છમિત્ર 'યુવાભૂમિ' નેં 'ધિલજ્યું ગાલિયું' મેં પ્રગટ થીંધા કચ્છી-ગુજરાતી લેખ, વાર્તા.*

ગૌતમ બુધ્ધ

જડેં ભારતીય વર્ચસ્વ અધોપતનજે આરે અચી રૂયો હો, તડેં ઈનીજી દુર્દશાકે ન્યારે વિશ્વમેં નિડારા નિડારા તથ્ય ચર્ચામેં વા, ઍડે ડીયેંમેં હિકડી ઍડી ક્રાંતીજો અવરતણ થ્યો, નેં ઇ મહાન ક્રાંતિ બ્યો કોય નં, પણ! ઇ વા ભગવાન બુધ્ધ, નેં હિન્દુ દેવ-દેવતાએંજા હિતરા અવતાર થ્યા, જેંમે હિકડો અવતાર ઈતરે ભગવાન બુધ્ધ.

ભગવાન બુધ્ધજો જનમ ઈ.સ. પૂર્વે ૫૬૩ મેં નેપાળજે લુમ્બીની ગામમેં થ્યો હો. ઈનીજે પિતાજો નાં શુધ્ધોધન નેં માતાજો નાં મહામાયા હો. ઈનીજી માતાજે અવસાન પોય ઈનીજા માસી ગૌતમી, ગૌતમજે નિંઢપણજો ઉછેર ક્યોં.

ગૌતમબુધ્ધજો નિંઢપણજો નાં સિધ્ધાર્થ હો. નેં ગૌતમબુધ્ધ નિંઢપણનું જ ઈનીજે પિતાવારેજીં ન્યાયપ્રિય, સિધ્ધાંતવાદી નેં શિસ્તમેં મઞેવારા હૉઆ.

હિકડો ડીં ઈનીજે નગરમેં હિકડો ગરીભ માડૂ, હિકડો મૃત માડૂ, નેં હિકડો દરિદ્ર માડૂ ન્યારેનેં ઈની સંસાર ત્યાગ કરેજો મનોમન નિકી ક્યોં. તૅર ઈનીજી ઉમર ૨૯ વરેંજી હુઇ. ઈની જ્ઞાનજી પ્રાપ્તિલા અતડ઼ીયાત ઘર છડેજો નિકી ક્યોં, નેં ઘર છડે નિકરી વ્યા.

ગૌતમબુધ્ધ છ વરેં તઈ હિડાંનું હુડાં નેં હુડાંનું હિડાં ફિરંધા રૂયા. નેં હિકડો ડીં ઈનીકે હિકડા અલારકલામ નામક સન્યાસીસેં ભેટો થિઇ વ્યો. નેં ઉની ઈનીકે ધ્યાનયોગ શિખાયોં.

ગયા વટે પિપર ઈતરેક; બૌધ્ધિવૃક્ષ નીચેં જ્ઞાન પ્રાપ્તિલા વિઠા, જુકો હેવર પ ઈ જિગ્યા મોજૂદ આય, નેં ૧૯ ડીં જી તપસ્યા પોય ઈનીકે જ્ઞાનજી પ્રાપ્તિ થિઇ.

જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પોય સિધ્ધાર્થ મિંજા ગૌતમ તરીકેં ઓરખાણા, બૌધ્ધગ્રંથેમેં જ્ઞાન પ્રાપ્તિકે 'નિર્વાણ' ચેંતા. બુધ્ધજો અર્થ 'બુધ્ધ વ્યક્તિ' જુકો સત્યજો ગ્રહણ કેં વેં.

ગૌતમબુધ્ધ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ પોય પેંલો ઉપદેશ વારાણસીજે મૂરમેં 'સારનાથ' મેં પંજ બ્રાહ્મણેંકે ડિનોં. હિન પ્રક્રિયાકે બૌધ્ધગ્રંથમેં 'ધર્મચક્રપ્રવર્તન' ચેંતા. ગૌતમબુધ્ધ 'બૌધ્ધ સંઘ'જી સ્થાપના સારનાથ ખાતે ક્યોં. ગૌતમબુધ્ધજે જીવનજે મુખ્ય પાત્રેમેં ઈનીજા શિષ્ય આનંદ, મિણીયાં શિક્ષિત શિષ્ય કશ્યપ નેં ઈનીજે સારથી જો નાં 'ચન્ના', નેં ઘોડેજો ના 'કંધક' હો.

હિકડ઼ો વેરા ભગવાન બુધ્ધ હિકડ઼ે ગામમેં ધર્મસભાકે સંબોધન કંધા વા, તેંર ઉતે ઘણેં માડૂ પિંઢજ્યું સમશ્યાઉં ખણીનેં આયા વા. તેંર મિણીજ્યું સમસ્યાએંજો યોગ્ય જવાબ નેં રસ્તો વતાય ઈની મિણીકે રાજી ક્યાં વાં. હી ગ઼ાલ ગામ બાર વિઠલ હિકડ઼ો ગરીભ માડૂ ન્યારેં પે ક; હી મિડ઼ે ડુખ ખણી અંધર વિઞેતા પણ! રાજી રાજી થીંધા બાર અચેંતા, એંડ઼ો કીં? હી ન્યારે ઉન વિચારેં ક; આઉં પણ મૂંજી સમસ્યા ઈની વટ રજૂ કરીયાં. નેં ઈ બુધ્ધ વટે પુજી વ્યો. મિડ઼ે માડૂ લાઈનમેં વારાફિરતી પિંઢપિંઢજ્યું સમસ્યાઉં સુણાયોં, ઈન મિણીયાં મોંધ મહાત્મા બુધ્ધકે પ્રણામ કેં, નેં ચેં; 'ભગવાન! હિન ગામમેં લગભગ મિડ઼ે માડૂ ખુશ ઐં, નેં સમૃધ્ધ પણ ઐં, પણ! આઉં જ કીં ગરીભ ઐયાં ?

હી સુણી ભગવાન ખિલંધે ચ્યોં; 'તું ગરીભ નેં નિર્ધન ઈતરે ઐયેં ક; તું અજ ડીં તૈં, કેંકે પ કીં ડિને નાયં'. હી સુણીનેં ઈનકે નવાઈ લગી ઈન ચેં; પ્રભુ! આઉં તાં ગરીભ ઐયાં, મૂંકે તાં ટકતેં ખાધેજા પ વાંધા ઐં, આઉં ભીખ મડીનેં પેટ ભરીયાં તો.

ભગવાન તાં હી મિડ઼े સુણી રૂયા વા, ઈની ચ્યોં; તું વડો અજ્ઞાની માડૂ ઐયેં, બેં કે ડિનેલા ભગવાન તોંકે ઘણે મિડ઼ે ડિનેં આયં.

સુણ; મિણીયાં પેંલો તાં...

***મુસ્કાન :** જેંસેં તું માડૂએંમેં હિકડ઼ી આશા પેંધા કરે સગેંતો.

***મોં :** જેંસેં તું માડૂએં વટ બ મિઠીયું ગ઼ાલીયું પ કરે સગેંતો, ઈનીજી પ્રશંસા પ કરે સગ઼ેંતો.
***બ હથ :** જેંસેં તું બેં કે મદદ કરે સગ઼ેંતો.

ભગવાન જેંકે હી ત્રે વસ્તુ ડિનેં વેં, ઊ માડૂ નિર્ધન ક, ગરીભ નં વે. નિર્ધનતાજો વિચાર માડૂજે મનમેં હોયતો, નેં ઈ માત્ર નેં માત્ર હકડ઼ો ભ્રમ હોયતો.

હી સુણી ઉન માડૂ જે મોં મથે પ્રસન્નતા અચી વિઈ, નેં ઈ ભગવાનજો આભાર મઞીધો સુખમય જીવન પસાર કેંણ લગ઼ો.

ભગવાન ગૌતમ બુદ્ધ ઈનીજે જીવન દરમ્યાન પિંઢજા ઉપદેશ તાર્કિત નેં આધ્યાત્મિક રીતેં ડિનેજો પસન ક્યોં. નેં ઈન સમોં થીંધા પશુબલીજો વિરોધ પ ઈની જ ક્યોં.

ભગવાન બુદ્ધ 'બૌદ્ધધર્મ' સ્થાપન ક્યોં, જુકો ધુનિયામેં ત્રે નિમરજો વડો ધર્મ આય. નેં બૌદ્ધધર્મજો મુખ્ય ગ્રંથ 'ત્રિપિટક' ઈ આય.

ભગવાન બુદ્ધજે જીવનકાળજી હિકડ઼ી ઍડ઼ી ઘટના આય જેંજો અલગ જ સંયોગ આય.
*વૈશાખ સુદ પૂનમ જે ડીં જન્મ, ઈનજ ડીં 'જ્ઞાન પ્રાપ્તિ, ઈનજ ડીં દેહ ત્યાગ. જેંસેં ઈન ડીં કે 'બુદ્ધપૂર્ણિમા' તરીકે ઓરખેમેં અચેતો.

બુદ્ધ ઈતરે જુકો વ્રજાંગ હૂંધો, જેંજો હથ દુ-રીતમેં કડેં નં વ્યો વે. જેંજો પગ઼ અશુભ ડિસ કુરા કડેં ગતિ નં કેં હુંનેં જેંજ્યું અખિયું બે પ્રત્યે સદા પ્રેમજી દ્રષ્ટિસેં ન્યાર્યોં હુનોં ઈ વ્યક્તિ ઈતરે બુદ્ધ.

ભગવાન ગૌતમ બુદ્ધજા છેલા શબ્દ વા,

*માડૂ કે પિંઢજો પથદર્શક પિંઢ કે જ ભન્યો ખપે.

છેલે ૮૩ વરેજી ઉમરમેં લગભગ ઈ.સ. ૪૮૩ વરેં પૂર્વે ઉત્તર પ્રદેશજે પાવા જિલ્લેજે કુશી નગરમેં ઈની અંતિમશ્વાસ ગિડોં.

હિન્દુ દેવ-દેવતાએંજા હિતરા અવતાર થ્યા, જેંમેં હિકડ઼ો અવતાર ઈતરે ભગવાન બુદ્ધ.
ભગવાન બુદ્ધ પિંઢજે જીવનકાળ દરમ્યાન ઘણેં ઉપદેશ ડિનોં. જેંજો કિતરોક સાર હિન પ્રમાણે આય.

*નફરત નફરતસેં નં પ પ્રેમસેં ખતમ થીએતી, હી શાર્શ્વત સત્ય આય.
*પાં જેંડ઼ો વીચારીયુંતા ઍડ઼ા ભની વિઞોતા, જીં મિણબત્તી અગ્નિ વગર પ્રગટ નં થિઈ સગે, તેંડ઼ી રીતેં માડૂ આધ્યાત્મિક જીવન વગર જીવી નં સગે.
*સ્વાસ્થય મિણીયા વડો ઉપહાર આય.
*સંતોષનું વડો કો ધન નાંય.
*વફાદારી ઈજ વડો સંબંધ આય.
* ત્રે ચીજું ઍડ઼ીયું ઐં, જુકો કડેં લિકાઈયું રિઈ સગેં નતીયું, સૂરજ, ચંદ્ર, સત્ય.
* પિંઢજે ઉદ્ધારલા પિંઢકે જ કાર્ય કેંણુ. બે મથે નિર્ભર નં રોંણું.
* આં વટ જિકીં કીં પ આય, તેંમેં વધારો કરે બેં કે વતાયજી જરૂરત નાંય.
* આઉં કડે પ ઈ નતો ન્યારીયાં ક, કુરો ગુજરી ચુકો આય, આઉં હમેશાં ઈજ ન્યારીયાંતો ક; કુરો કરેજો ભાકી આય?
*ભલેં ઐં ગમે તિતરા ખાસા નેં પવિત્ર વિચાર બોલો, પણ! જેંસુધી ઐં ઈનકે જીવનમેં નં ઉતાર્યો, તેંસુધી ઈનજો કીં અર્થ નાંય.
*મનુષ્ય ઈ જન્મનું નં પ કર્મસેં શુદ્ધ હોયતો.
*જીવન મિલણું ઈ તાં ભાગ્યજી ગ઼ાલ હોયતી.
* મૃત્યુ થીણું ઈ તાં સમયજી ગ઼ાલ આય.
* જીરો રોણું ઈ તાં ખાસેં કર્મેજી ગ઼ાલ આય.
* સજી ધુનિયામેં ઈતરો અંધારો નાંય જુકો મીણબત્તીજે પ્રકાશકે ફિકો કરે સગે.
*હજારું યુદ્ધ જીતે કનાં ખાસો ઈ આય ક, ઐં આંજી જાત કે જીતે ગિનોં, પોય ધુનિયાંજી

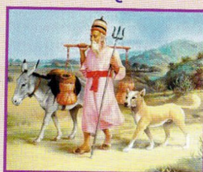
કોય પ તાકાત આંકે નેં રોકે સગે.હેંડ઼ા સુવર્ણજડીત સુવાક્ય પાં પાંજે જીવનમેં ઉતારીયું ત સચી બુદ્ધપૂર્ણિમા ઉજવઈ લેખાંધી.❐

કચ્છી સાહિત્યજા પૂર્વસૂરીશ્રી

ફોટો સૌજન્ય-કચ્છ સંસ્કૃતિ ફાઉન્ડેશન, ભુજ.

પ.પૂ. મામૈદેવશ્રી

પ.પૂ. દાદા મેકરણ

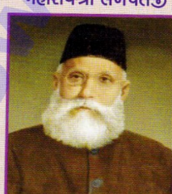
મહારાવશ્રી લખપતજી

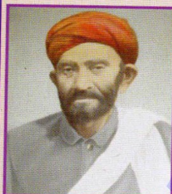
હાજી મહમદ અલ્લારખિયા શિવજી

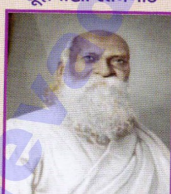
સૂફીયાણી રતનબાઇ

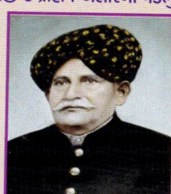
હાજી ઇબ્રાહીમ અલ્લારખા મકભુલ

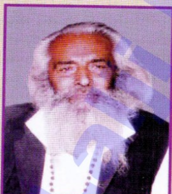
કરીમાલી નાનજીયાણી

શિવજી દેવશી મઢડાવાળા

દુલેરાય કારાણી

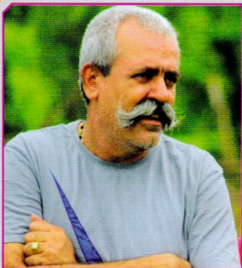
પ્રાણગિરિ ગોસ્વામી

કવિ અબ્દ તુરિયા

કવિ દયારામ નાકર 'મંગલ'

હિરખજી ગ઼ાલ

શતેષુ જાયતે સુરઃ સહસ્રેષુ ચ પંડિત ।
વક્તા દશસહસ્રેષ દાતા ભવતિ વા ન વા ।।

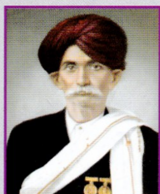
'પિરૂલી પ્રધાનજી'જે માદયમનું સાહિત્યિકયાત્રાજો પરિચય માનનીય શ્રી જગદીશભાઇ ગોરીસેં થ્યો, નેં ઇ પરિચય વ્યક્તિગત નં રોંધે સમષ્ટિગત ભની વ્યો.

જેંજે ફલસ્વરૂપ 'વાણીજી વતર'જો અવતરણ પાંજે હથમેં આય.

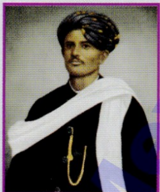
કચ્છીસાહિત્યલા કરે કો પણ સુઠો કમ થીંધો વે ઇ ઐં કર્યો, જેંમેં મૂંજો પૂરો ટેકો રોંધો, ઍડ઼ી હાર્દિક ભાવના વતાયોં તેંર અસાંકે કચ્છી સાહિત્ય મંડળમેં રજૂ થીંધલ કૃતિએંજો સંપાદિત પુસ્તક તૈયાર કરેલા બર મિલ્યો, જેંજો પૂરો જશ ઇનીકે ડીંધે 'કચ્છી સાહિત્ય મંડળ' અજાવ પોરસાજેતો.

રૂભરૂ તીં ફોન મારફત હર વખત સર્જકેંજી કૃતિએંજી માહિતી તીં કેંકે પ નારાજ નં કરીજા ઍડ઼ી હાર્દિક ભાવવારી ગ઼ાલતાં વે જ.

ઍડ઼ે માતૃભાષા પ્રેમી ચાહકકે પૂંખીંધે શબ્દ ટૂંકા પેં.

જીવરામ અજરામર ગોર

કવિ રાઘવ

કવિ નિરંજન

લાલજી મેવાડા (signature)
લાલજી મેવાડા 'સ્વપ્ન'
(કચ્છીસાહિત્ય મંડળ)

978-93-5311-477-0

